

POMURJE

REGION

REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM POMURSKE REGIJE

2021–2027

Predlog

Murska Sobota, 28. 2. 2022

Regionalni razvojni program pomurske regije 2021–2027

Pripravil:

Razvojni center Murska Sobota, nosilna RRA za Pomurje
Kardoševa 2, 9000 Murska Sobota

V sodelovanju s partnerskimi organizacijami:

PORA razvojna agencija, Gornja Radgona
Prleška razvojna agencija, giz
Razvojna agencija Sinergija d.o.o.
Zavod za turizem in razvoj Lendava

Odgovorna oseba:

Bojan Kar, direktor Razvojnega centra Murska Sobota

Strokovni koordinator:

dr. Tadej Pirc

Februar 2022

KAZALO

1.	UVOD.....	1
1.1.	SISTEM INFORMIRANJA IN OBVEŠČANJA JAVNOSTI O NAČRTOVANJU IN IZVAJANJU RRP	2
2.	POMURJE.....	4
3.	ANALIZA STANJA RAZVOJNIH POTENCIALOV Z OPREDELITVIJO OVIR IN PREDNOSTI	6
3.1.	ČLOVEK – DEMOGRAFIJA IN DRUŽBA	6
3.1.1.	PREBIVALSTVO IN STAROSTNA STRUKTURA	6
3.1.2.	IZOBRAZBENA STRUKTURA	7
3.1.3.	TRG DELA.....	8
3.1.4.	ZDRAVJE	9
3.1.5.	DOLGOTRAJNA OSKRBA STAREJŠIH	10
3.1.6.	KULTURA, UMETNOST IN TURIZEM	11
3.1.7.	NARODNE MANJŠINE	11
3.1.8.	NEVLADNE ORGANIZACIJE	12
3.1.9.	RAVNANJE Z ŽIVALMI	13
3.1.10.	SWOT ANALIZA – DEMOGRAFIJA IN DRUŽBA	13
3.2.	DELO – GOSPODARSKA PODOBA POMURJA.....	14
3.2.1.	REGIJSKI KAZALNIKI GOSPODARSTVA	14
3.2.2.	SWOT ANALIZA – GOSPODARSTVO.....	15
3.2.3.	KLJUČNE GOSPODARSKE PANOGE S POTENCIALOM ZA RAZVOJ.....	16
3.2.4.	RAZISKAVE, RAZVOJ, INOVACIJE	25
3.2.5.	PODPORNO OKOLJE ZA RAZVOJ GOSPODARSTVA, PODJETNIŠTVA IN KREATIVNIH INDUSTRIJ	26
3.2.6.	GOSPODARSKE IN POSLOVNE CONE	27
3.2.7.	DRUŽBENA IN OKOLJSKA ODGOVORNOST – KROŽNI MODELI GOSPODARSTVA	28
3.3.	OKOLJE – NARAVNE DANOSTI IN INFRASTRUKTURA	28
3.3.1.	ZAVAROVANA OBMOČJA	28
3.3.2.	POPLAVNA OBMOČJA	30
3.3.3.	RABA PROSTORA	31
3.3.4.	VAROVANJE OKOLJA	32
3.3.5.	VODA	32
3.3.6.	ENERGIJA	33
3.3.7.	ŠIROKOPASOVNA OMREŽJA.....	35
3.4.	PROSTOR – SOODVISNOST IN SKLADNOST RAZVOJA	35
3.4.1.	URBANIZIRANA OBMOČJA	35

3.4.2.	PODEŽELJE	37
3.4.3.	TRANSPORTNO OMREŽJE.....	38
3.4.4.	STANOVANJSKA POLITIKA	39
3.4.5.	REGIJSKO PROSTORSKO NAČRTOVANJE	40
3.5.	POMURJE V MEDNARODNEM PROSTORU	41
3.6.	SWOT ANALIZA – POMURJE	43
4.	STRATEŠKI KONTEKST RAZVOJA	44
4.1.	SISTEM SPREMLJANJA, VREDNOTENJA IN ORGANIZIRANOSTI IZVAJANJA RRP	45
5.	VIZIJA RAZVOJA POMURJA	49
6.	RAZVOJNA SPECIALIZACIJA POMURJA	49
7.	STRATEŠKI RAZVOJNI CILJI.....	50
7.1.	CILJ 1: Zdravo naravno, družbeno in gospodarsko okolje.....	50
7.2.	CILJ 2: Zdrava hrana in vitalno podeželje	51
7.3.	CILJ 3: Zdravo staranje in povezana družba	51
8.	RAZVOJNE PRIORITETE POMURJA.....	53
8.1.	PAMETNA REGIJA	53
8.1.1.	Razvoj, upravljanje in trženje poslovne infrastrukture	55
8.1.2.	Podporna okolja za spodbujanje podjetništva, raziskovalne dejavnosti, ustvarjalnosti, inovacij in razvoja visoko usposobljenih kadrov	57
8.1.3.	Investicije in podporni programi za digitalizacijo poslovnih in proizvodnih procesov ter javnih storitev.....	62
8.2.	ZELENA REGIJA	66
8.2.1.	Načrtovanje prostorskega razvoja in upravljanje zavarovanih območij narave	68
8.2.2.	Upravljanje z vodami.....	70
8.2.3.	Upravljanje z odpadnimi vodami	72
8.2.4.	Krožno gospodarstvo.....	73
8.2.5.	Obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije.....	77
8.2.6.	Sonaravna pridelava in predelava zdrave hrane ter prehranska samooskrba	79
8.3.	POVEZANA REGIJA.....	80
8.3.1.	Razvoj in zagotavljanje mobilnosti	81
8.3.2.	Vzpostavitev pametnih omrežij	84
8.4.	SOCIALNA REGIJA	86
8.4.1.	Zdrava in aktivna starost z inovativnimi pristopi k oskrbi in negi starajočega se prebivalstva z mobilizacijo potencialov dolgotrajno brezposelnih	88
8.4.2.	Družbenoekonomsko vključevanje marginaliziranih skupin ter socialne inovacije.....	90
8.4.3.	Izboljššan dostop do kvalitetnih storitev v izobraževanju, usposabljanju, vseživljenjskem učenju ter razvoj infrastrukture	92

8.4.4.	Celoviti programi spodbujanja zdravega načina življenja, vključno z duševnim zdravjem in razvojem infrastrukture	95
8.4.5.	Razvoj infrastrukture za spodbujanje športnih dejavnosti in dostopnosti stanovanj ...	97
8.4.6.	Obči družbeni razvoj.....	98
8.5.	PRIVLAČNA REGIJA	100
8.5.1.	Povezovanje ponudnikov, vzpostavljanje lokalnih verig vrednosti ter skupni nastopi na trgih	102
8.5.2.	Inovativni, integralni turistični produkti in razvoj destinacij	104
8.5.3.	Oživljanje mestnih in vaških središč, kulturna infrastruktura ter razvoj kreativnega sektorja	108
8.5.4.	Ohranjanje in prezentacija regijske kulturne dediščine.....	111
8.5.5.	Čezmejna partnerstva z ukrepi zagotavljanja družbene solidarnosti in strpnosti	115
10.	VIRI	116
11.	PRILOGA I – zbirni seznam projektnih predlogov	118

1. UVOD

Proces priprave Regionalnega razvojnega programa za Pomurje 2021–2027 (RRP) je bil neformalno pričet z regijsko razvojno konferenco oktobra 2018, ki je bila namenjena širokemu spektru deležnikov regionalnega razvoja v Pomurju. Od takrat je bilo izvedenih 16 tematskih delavnic delovnih skupin s strokovno in širšo javnostjo, ob tem so bili opravljeni posamezni sestanki z interesnimi združenji ter delovna srečanja za namen oblikovanja tako strategije in vizije razvoja regije kakor nabora projektnih predlogov. Tekom procesa so potekala redna usklajevanja znotraj partnerske mreže razvojnih agencij, ki tvorijo RRA za Pomurje, medtem ko so posamezne partnerske organizacije opravile dodatne individualne razgovore z regijskimi deležniki o razvojnih izzivih, potencialnih ukrepih in projektnih predlogih.

Kot izhodišče načrtovanju razvoja regije je bila pripravljena analiza izbranih statističnih in primerjalnih kazalnikov za Pomurje, ki so v pomoč pri ugotavljanju bistvenih izzivov regije. Strateški del RRP vsebuje pregled nekaterih statističnih podatkov relevantnih za odločanje o razvojnih ukrepih v prihodnje. Večina podatkov je bila zajetih pred nastopom pandemije COVID-19, saj so srednje- in dolgoročne posledice kriznih razmer v letih 2020 ter 2021 in v začetku leta 2022 še nejasne. Te bodo upoštewane pri morebitnih revidiranih različicah tekom finančne perspektive 2021–2027.

V procesu priprave RRP so bile na podlagi opravljenega dela z javnostjo, zbranih informacij in diskusij ter individualnih posvetov s strokovnjaki opredeljene ključne razvojne prioritete regije, ki so utemeljene na temeljni vrednoti – zdravju. To bo ostalo temeljnega pomena za regijo ne glede na posledice pandemije.

Za namen realizacije teženj razvojnih prioritet so bili identificirani tudi programski sklopi ukrepov in projektov za obdobje 2021–2027. Z implementacijo teh bo regija zasledovala razvojni preboj utemeljen na skladnem upoštevanju okoljskih, socialnih in ekonomskih učinkov. Identificirani prioritetni sklopi regijskih razvojnih projektov so strukturirani skladno s krovnimi strateškimi izhodišči Evropske kohezijske politike, naložbenimi smernicami za financiranje v okviru kohezijske politike v obdobju 2021–2027 za Slovenijo, osnutkom Partnerskega sporazuma za obdobje 2021–2027, osnutki relevantnih operativnih programov za obdobje 2021–2027, Načrtom za okrevanje in odpornost po pandemiji COVID19 in z razvojnimi prioritetami regije za obdobje 2021–2027.

Proces priprave temeljnih razvojnih dokumentov pomurske regije pod vodstvom Razvojnega centra Murska Sobota, nosilne regionalne razvojne agencije, so pomembno sooblikovale tudi Razvojna agencija PORA Gornja Radgona, Razvojna agencija Sinergija, Prleška razvojna agencija ter Zavod za turizem in razvoj Lendava. Vsaka partnerska agencija je prevzela koordinacijo ene izmed razvojnih prioritet, ki sledijo logiki ciljev politik za obdobje 2021–2027 na ravni Evropske unije.

Dokument je strukturiran skladno z zahtevami, ki jih opredeljuje veljavna Uredba o regionalnih razvojnih programih. V začetnem delu so analizirani regijski razvojni potenciali, opredeljene ključne razvojne ovire in prednosti regije, vključno so položajem regije v čezmejnem in mednarodnem prostoru. V nadaljevanju so opredeljene vizija razvoja regije in utemeljene razvojne specializacije. Temu sledi opis strateških razvojnih ciljev in razvojnih prioritet, naposled pa so opredeljeni še bistveni ukrepi in kratko predstavljani tem ustrezni predlogi razvojnih projektov.

Štirje splošni cilji regionalne politike, smiselno povzeti po obrazložitvah Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2), so usmerjeni v krepitev razvojne moči regij na podlagi endogenih razvojnih potencialov, s smiselnim upoštevanjem globalnih trendov in iz teh izhajajočih priložnosti. Ti so:

- Dvig kvalitete življenja v vseh regijah z uravnoteženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem, ki temelji na načelih trajnostnega razvoja;
- Razvojno dohitevanje evropskih regij;
- Zmanjšanje regionalnih razvojnih razlik in razvojnega zaostanka problemskih območij;
- Uresničevanje razvojnih potencialov in izkoriščanje globalnih priložnosti z mednarodnim med-regijskim povezovanjem in sodelovanjem.

Skladno z navedenimi cilji RRP za Pomurje 2021–2027 predstavlja skupno izhodišče za razvojno ter prostorsko načrtovanje na regionalni ravni. S tem zagotavlja podlago za ciljno usmerjeno razvojno načrtovanje ob hkratnem razmišljanju o umeščanju posegov v prostor in je temeljni dokument za oblikovanje ter implementacijo ključnih korakov na poti k dolgoročni viziji razvoja Pomurja.

1.1. SISTEM INFORMIRANJA IN OBVEŠČANJA JAVNOSTI O NAČRTOVANJU IN IZVAJANJU RRP

RRA v okviru svojih pristojnosti in odgovornosti skrbi za predstavljanje programa in obveščanje javnosti o aktivnostih pri pripravi in izvajanju programa. Informacije o poteku in izvajanju RRP so posredovane preko organizacije strokovnih dogodkov, izdaje publikacij, priprave gradiv za novinarje, podajanja informacij medijem in objav na spletni strani.

RRP 2021–2027 je v obdobju od oktobra 2018 do junija 2021 izdelala mreža organizacij, ki sestavljajo Regionalno razvojno agencijo za Pomurje (RRA), v kateri ima nosilno vlogo Razvojni center Murska Sobota, sodelujejo pa še:

- PORA razvojna agencija, Gornja Radgona
- Prleška razvojna agencija, giz
- Razvojna agencija Sinergija d.o.o.
- Zavod za turizem in razvoj Lendava

V procesu RRA sodeluje tudi s člani Regijske razvojne mreže (RRM), Razvojnega sveta pomurske regije (RSR) in njegovimi odbori (odbori RSR) ter Svetom pomurske razvojne regije (SR). Pri izboru partnerjev iz Regijske razvojne mreže, ki so bili vključeni v proces priprave, so bili upoštevani predvsem kriteriji reprezentativnosti in vsebinskih področij.

RRA bo skrbela za predstavljanje programa in obveščanje javnosti o aktivnostih pri pripravi in izvajanju programa. Promocijske aktivnosti bodo usmerjene na dva povezana cilja. Prvi je široka dostopnost do samega programa in informacij, ki se tičejo njegovega uresničevanja, drugi pa je pozivanje in privabljanje kar največjega števila ljudi, da se tvorno vključujejo v razprave, morebitna preoblikovanja in spremljanje izvajanja programa.

Informacije o poteku in izvajanju RRP bodo posredovane preko:

- organizacije strokovnih dogodkov (konference, posveti, delavnice, novinarska srečanja),

- izdaje publikacij (brošure, zloženke, letaki),
- priprave gradiv za novinarje, strokovno javnost,
- podajanja informacij medijem (novinarske konference, sporočila in gradiva za medije),
- objav na spletni strani.

Najpomembnejše sredstvo komuniciranja z javnostjo je spletna stran nosilne regionalne razvojne agencije (www.rcms.si), kjer je na posebni podstrani ves čas omogočeno brskanje po celotnem besedilu RRP, izvedbenih načrtih in drugih gradivih. Objavljene bodo tudi različne predstavitev, vabila in zapisniki. Nekatere informacije bodo vključene tudi na spletne strani zainteresiranih deležnikov iz Regijske razvojne mreže.

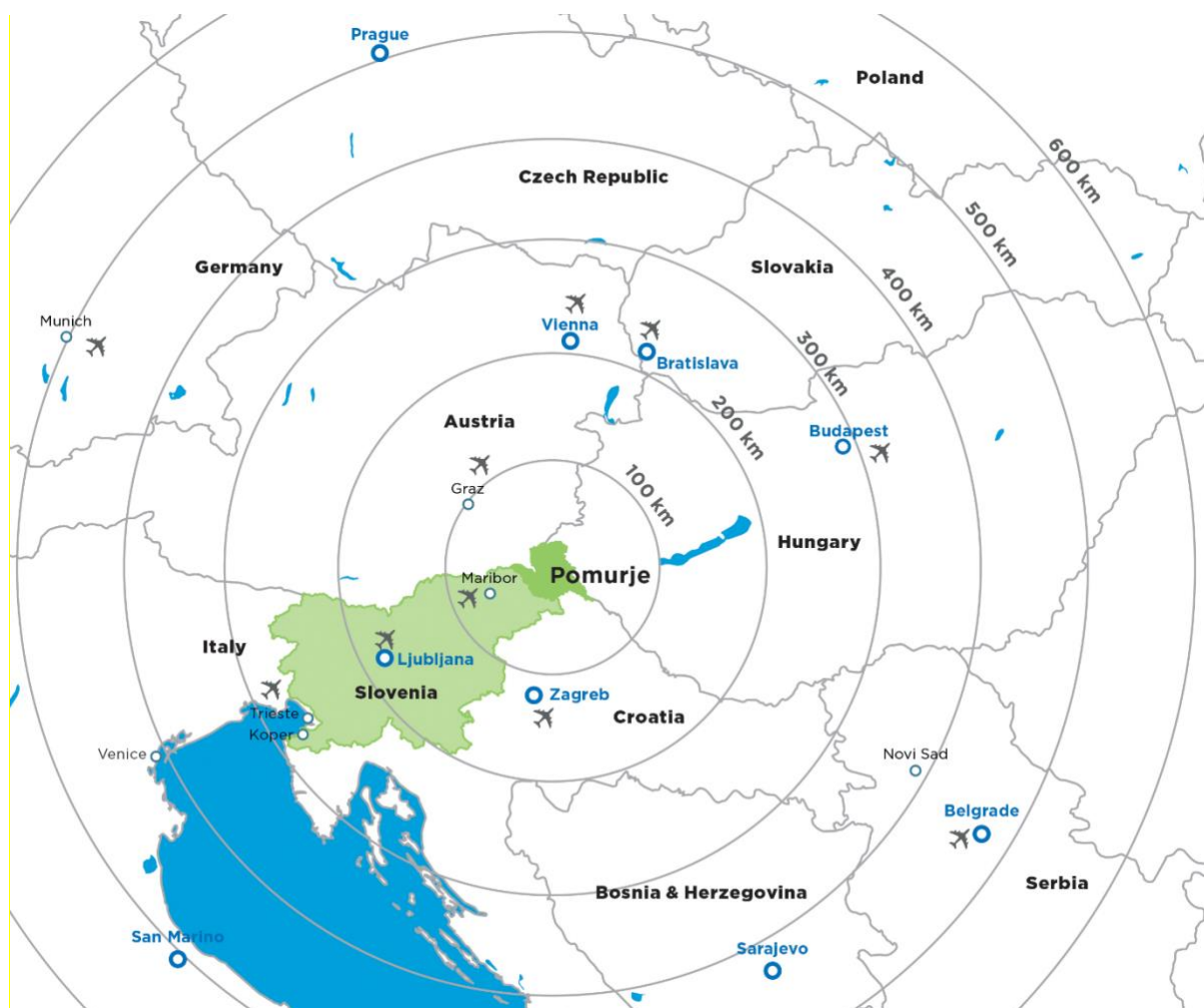
Na seje RSR in SR bodo vabljeni novinarji iz lokalnih, regionalnih in državnih medijev, zanje bodo pripravljene informacije in tiskovne konference.

Medijske in informativne aktivnosti bodo potekale skladno z vizijo »Zdravo. Pomurje 2030« in tudi na ta način prispevale h krepitvi prepoznavnosti ključnih strateških razvojnih usmeritev Pomurja.

2. POMURJE

Pomurje je po velikosti sedma statistična regija Slovenije. Obsega 6,6 % celotne površine Slovenije in 5,49 % njene populacije. Leži na skrajnem severovzhodu države, odmaknjeno od središčne Slovenije, na petem evropskem transportnem koridorju, ki povezuje Barcelono in Kijev, na železniški povezavi med Slovenijo in Madžarsko ter na avtocestni povezavi Lendava–Ljubljana–Koper.

Pomurje je edinstvena obmejna slovenska regija, saj meji na tri države: na severu na Avstrijo, na vzhodu na Madžarsko in na jugu na Hrvaško, kar ji zagotavlja posebno privlačno geostrateško lego. Gravitacijsko središče Pomurja je Murska Sobota. Ta je približno enako oddaljena od Ljubljane, Dunaja, Budimpešte, Bratislave in Zagreba, kar pomeni, da v radiju 300 km dosega približno 12 milijonski trg.

Slika 1: Pomurje v evropskem prostoru (vir: Informacija za investitorje)

Pomurje je funkcijsko povezano območje, ki ga sestavljata dve geografski regiji (Prekmurje in Prlekija). Povezuje ju reka Mura. Upravno je razdeljeno na sedemindvajset občin (Apače, Beltinci, Cankova, Črenšovci, Dobrovnik, Gornji Petrovci, Gornja Radgona, Grad, Hodoš, Kobilje, Križevci, Kuzma, Lendava, Ljutomer, Moravske Toplice, Murska Sobota, Odranci, Puconci, Radenci, Razkrižje, Rogašovci, Sveti Jurij, Tišina, Turnišče, Velika Polana in Veržej). Občine se tesneje povezujejo in sodelujejo znotraj petih

funkcionalno zaokroženih entitet oziroma subregij (lendavska subregija, ljutomerska subregija, MO Murska Sobota, subregija razvojne koalicije Sinergija in subregija Gornja Radgona).

Površina, km ²	1337
Št. prebivalcev (1. 7. 2019)	114 396
Gostota prebivalstva na km ² (1. 7. 2019)	85,6
Skupni prirast, v % (2019)	-0,5
Povprečna starost prebivalcev (1. 7. 2019)	45,5
Št. delovno aktivnih prebivalcev po prebivališču (2019)	41 895
Št. registriranih brezposelnih (februar 2021)	6218
Stopnja registrirane brezposelnosti, v % (januar 2021)	13,8
Povprečna mesečna bruto plača, v EUR (2019)	1592
Povprečna mesečna neto plača, v EUR (2019)	1048
Št. podjetij (2019)	8019
Bruto investicije v nova osnovna sredstva, v 1.000 EUR (2019)	186 163
Regionalni BDP na prebivalca, v EUR (2017)	13 978
Št. kmetijskih gospodarstev (2016)	7890
Št. nočitev turistov (2017)	989 316
Št. nevladnih organizacij v Pomurju (2018)	1811

Tabela 1: Izbor nekaterih statističnih podatkov za Pomurje (vir: SURS in AJPES)

Pomurska regija, ki jo na severu objema gričevnato Goričko, na jugu pa Slovenske gorice, je sicer najbolj ravninska in najbolj kmetijska statistična regija Slovenije. Rodovitna prst, celinsko podnebje in raven svet ustvarjajo ugodne razmere, predvsem za poljedelstvo – njive v tem delu Slovenije obsegajo več kot 80 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi ali dvakrat več od slovenskega povprečja.

Gospodarski položaj regije se počasi izboljšuje, a še zmeraj beležimo nizek BDP na prebivalca, ki je v letu 2019 znašal 15 705 EUR in je bil izrazito nižji od slovenskega povprečja (23 165 EUR). Prav tako je za Pomurje značilen najnižji razpoložljivi dohodek na prebivalca (v letu 2016 je znašal 10 584 EUR, v Sloveniji povprečno 11 248 EUR).

Pomurje je tudi regija z najvišjo stopnjo registrirane brezposelnosti v državi, ki je februarja 2021 znašala 13,8 %. Regija ima že več kot desetletje negativni skupni prirast prebivalstva, ki je največji v državi, povprečna starost v Pomurju pa je najvišja med slovenskimi regijami in znaša 45,5 let.¹

V Pomurju ob madžarski meji živijo pripadniki avtohtone madžarske narodne skupnosti ter pripadniki romske etnične skupnosti, ki predstavljajo slab odstotek prebivalstva.

Pomurje je stičišče kultur in verstev ter lingvističnih in etničnih skupin, kar regiji daje specifični kulturni značaj in zagotavlja enkratno kulturno dediščino.

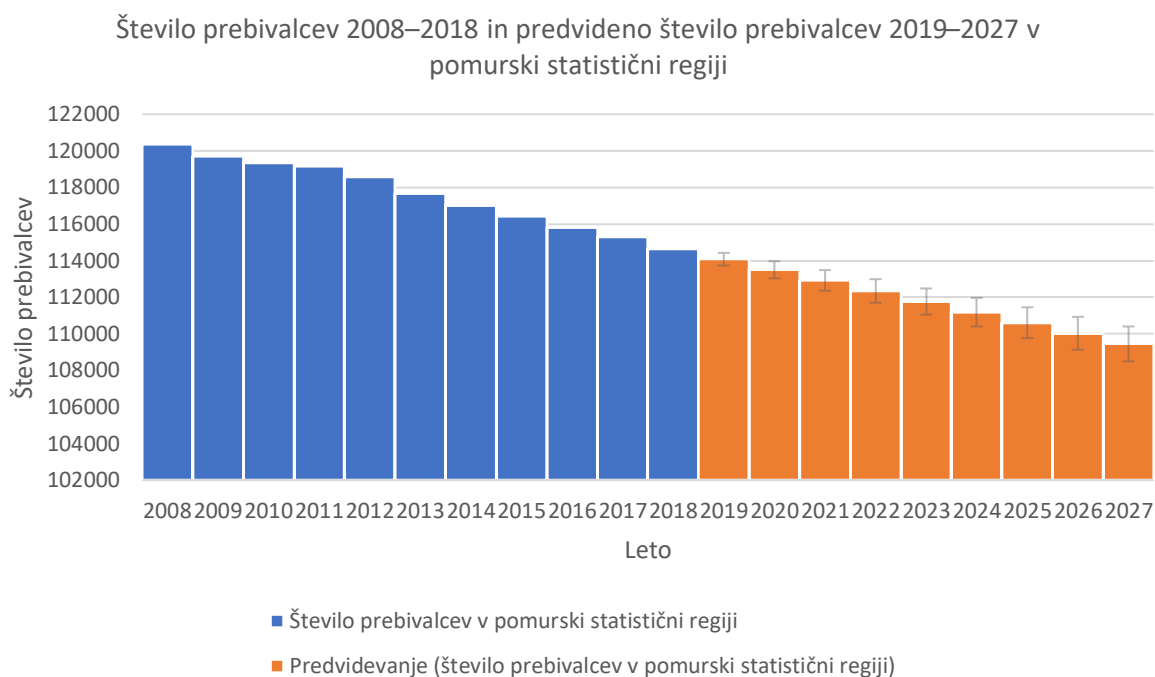
¹ Če ni navedeno drugače, je vir vseh statističnih podatkov v dokumentu Statistični urad Republike Slovenije.

3. ANALIZA STANJA RAZVOJNIH POTENCIALOV Z OPREDELITVIJO OVIR IN PREDNOSTI

3.1. ČLOVEK – DEMOGRAFIJA IN DRUŽBA

3.1.1. PREBIVALSTVO IN STAROSTNA STRUKTURA

Pomurska statistična regija ima površino 1337 km², leta 2008 je v njej živel 120 357 prebivalcev, leta 2019 pa 114 396 prebivalcev, kar predstavlja 5,5 % vseh prebivalcev Slovenije. V desetih letih se je število prebivalcev na ravni države povečalo za 2,1 %, število prebivalcev v Pomurju pa zmanjšalo za 4,8 %. Glede na dosedanje spreminjanje števila prebivalstva lahko s 95 % verjetnostjo predvidevamo, da se bo število prebivalstva v pomurski statistični regiji še naprej zniževalo in bo leta 2027 znašalo približno 109 450 prebivalcev.

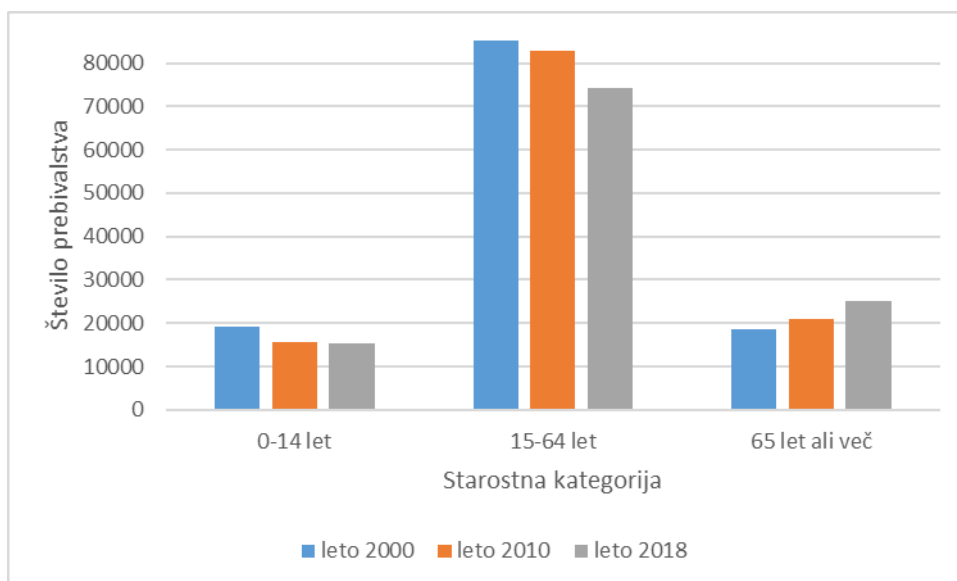

Grafikon 1: Število prebivalcev 2008–2018 in predvideno število prebivalcev 2019–2027 v pomurski statistični regiji (vir: SURS, lastni izračuni)

Povprečna starost prebivalcev v Sloveniji leta 2019 je bila 43,4 leta, v pomurski statistični regiji pa 45,5 leti, kar je največ med vsemi statističnimi regijami in jo uvršča med območja z najstarejšim prebivalstvom v Evropi. V zadnjem desetletju se je povprečna starost prebivalcev v Pomurju dvignila za 2,5 let. Povprečna starost na ravni celotne Slovenije se letno poviša za približno 2 meseca, na ravni Pomurja pa za nekaj več kot 3 mesece. Ob nadaljevanju dosedanjega trenda lahko predvidevamo, da bo leta 2027 povprečna starost prebivalcev v Sloveniji 45,2 let, v Pomurju pa 48,5 let.

Leta 2018 je v Pomurju živel 13,3 % prebivalstva starega 0–14 let, 64,9 % prebivalcev starih 15–64 let ter 21,8 % prebivalcev starih 65 ali več let. Glede na obstoječe podatke lahko s 95 % verjetnostjo predvidevamo, da se bo delež prebivalcev starih 0–14 let še naprej zniževal in bo leta 2027 znašal 12 %, prav tako se bo zniževal delež prebivalcev starih 15–64 let, ki bo leta 2027 predvidoma znašal 56 %, delež prebivalcev starih 65 let ali več pa se bo povečeval in bo leta 2027 znašal 32 %.

Izsledki demografskih analiz kažejo, da je starajoča se družba eden ključnih izzivov Pomurja, ki se kaže tako v povečevanju izdatkov za socialne transferje in zdravstvo kakor tudi v vse večjih kadrovskih primanjkljajih, s katerimi se sooča gospodarstvo, deloma pa tudi javni sektor in nevladne organizacije.

Grafikon 2: Spreminjanje števila prebivalcev po starostnih skupinah v letih 2000, 2010 in 2018 (vir: SURS)

3.1.2. IZOBRAZBENA STRUKTURA

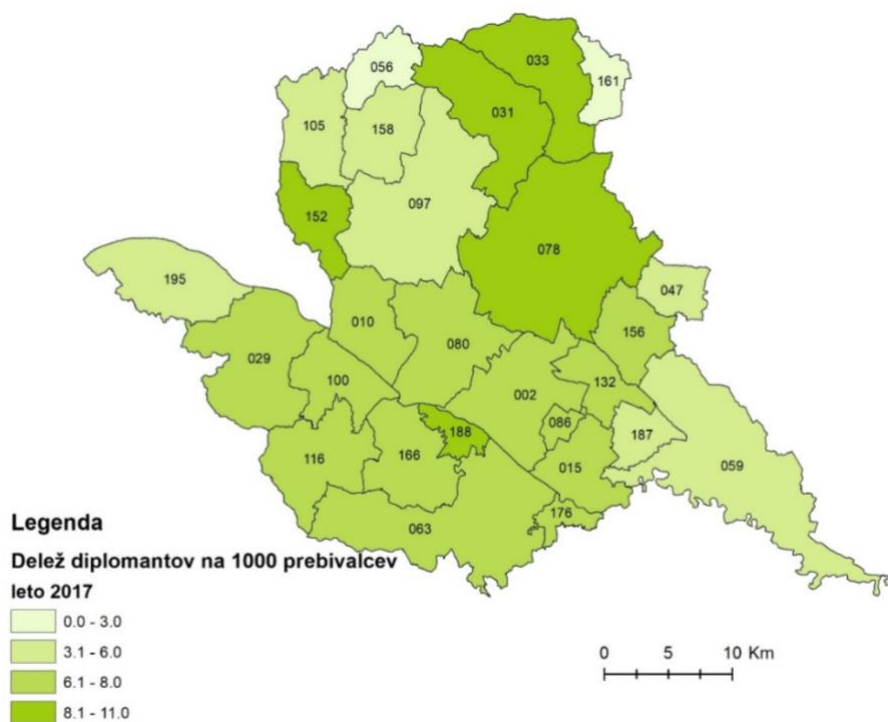
Izobrazbena struktura Pomurja je v primerjavi z izobrazbeno strukturo Slovenije slabša, a se počasi izboljšuje. V Pomurju ima največji delež prebivalcev med 25 in 65 letom starosti še vedno le osnovnošolsko izobrazbo (32,4 %), najmanjši delež prebivalcev pa višjo ali visoko izobrazbo (16,8 %). Srednjo izobrazbo ima 27,3 % prebivalcev, medtem ko ima nižjo ali poklicno izobrazbo 23,5 % prebivalcev.

V Sloveniji in v Pomurju je vse več otrok vključenih v vrtec. Predšolska vzgoja se izvaja v javnih in zasebnih vrtcih. V Pomurju prevladujejo javni vrtci, ki so razpršeni po celotni regiji in jih je 75, zasebni vrtci pa so trije (dva v občini Murska Sobota in en v občini Tišina). Zaradi povečevanja natalitete in tudi ugodnosti pri plačilu storitev za drugega otroka v vrtcu (kar je veljalo v obdobju nekaj let), se je število otrok v regiji, vključenih v vrtce, v obdobju 2009/2010 do 2017/2018 povečalo za 7,2 %. Po letu 2013 je zaradi upada rodnosti prišlo tudi do znižanja števila otrok vpisanih v vrtce, a se je delež vpisanih v šolskem letu 2016/2017 ponovno začel povečevati. Enak pojav je opaziti na ravni celotne Slovenije. V Pomurju je v šolskem letu 2017/18 vrtec obiskovalo 4049 otrok, od tega 3955 javni vrtec in 94 zasebni vrtec.

Število otrok v osnovnošolskem izobraževanju v zadnjih letih narašča. Na ravni celotne Slovenije smo beležili upad števila otrok v osnovnih šolah med šolskim letom 2007/2008 in 2010/2011, od takrat naprej pa število narašča. S triletnim zamikom je število otrok v osnovnih šolah začelo naraščati tudi v Pomurju – v šolskem letu 2017/18 je osnovno šolo v Pomurju obiskovalo 8985 otrok.

Število študentov na 1000 prebivalcev v Pomurju upada. V študijskem letu 2017/18 je bilo 31 študentov/1000 prebivalcev, medtem ko je bilo v študijskem letu 2010/11 45 študentov/1000 prebivalcev, kar je predvidoma posledica manj številnih generacij rojenih po letu 1990.

Največje število diplomantov v Pomurju (na 1000 prebivalcev) imajo občina Veržej z 10,8 diplomanti, občina Cankova z 9,7 diplomanti ter občina Moravske Toplice z 9,4 diplomanti. Najmanj diplomantov na 1000 prebivalcev je v občinah Hodoš in Kuzma (1,93).

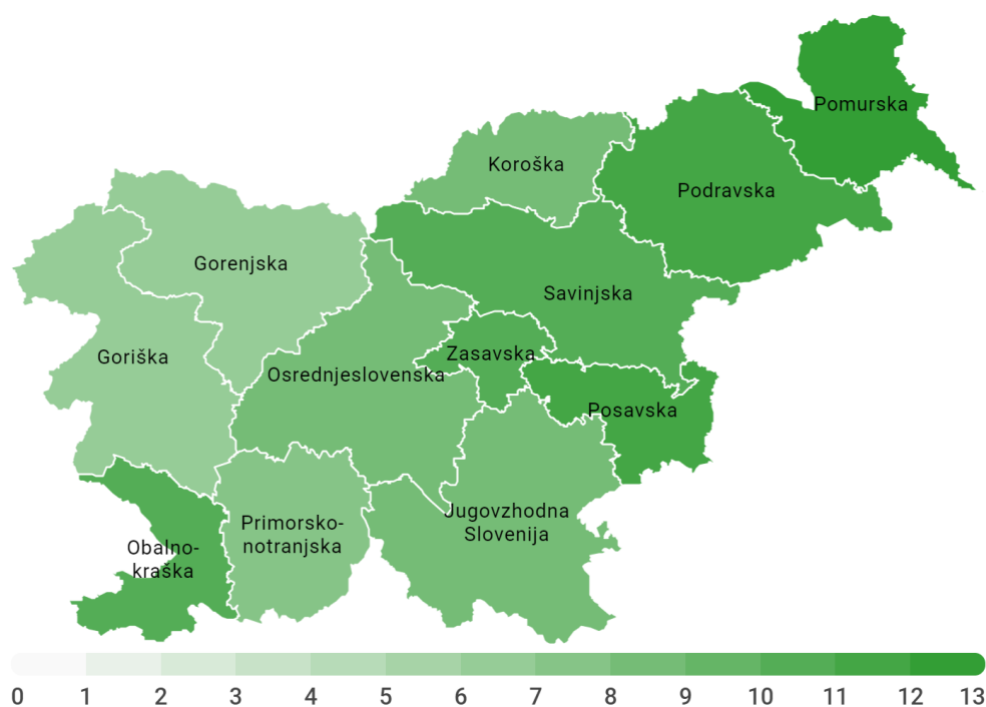
Slika 2: Delež diplomantov na 1000 prebivalcev leta 2017 (vir: SURS)

3.1.3. TRG DELA

Število delovno aktivnega prebivalstva se je na državni ravni po letu 2015 začelo povečevati, medtem ko v Pomurju še naprej upada in je leta 1. 7. 2019 znašalo 41 895, kar je za približno 5 000 manj kot pred gospodarsko krizo. Stopnja registrirane brezposelnosti je v pomurski statistični regiji vsa leta od osamosvojitve naprej najvišja med vsemi statističnimi regijami v državi. Leta 2008 je znašala 12,2 %, medtem ko je v Sloveniji znašala 6,7 %, nato pa se je začela tako na ravni države kot na ravni regije povečevati. Leta 2014 je na ravni države začela upadati, na ravni regije pa je še naprej naraščala in leta 2016 znašala 17,4 %, februarja 2021 pa 13,8 %, kar je še vedno najvišja vrednost med vsemi regijami v državi (povprečna stopnja registrirane brezposelnost v Sloveniji februarja 2021 je bila 9,4 %).

Povprečna slovenska mesečna bruto plača leta 2019 je bila 1754 €, v Pomurju pa 1592 €, kar je najmanj med vsemi statističnimi regijami in ta trend je opazen že vse od leta 2007. Mesečna bruto plača je bila leta 2019 za 10,6 % nižja od državnega povprečja, medtem ko je bila leta 2011 nižja za 13,1 %. V Pomurju je nadpovprečni odstotek redno materialno prikrajšanih oseb, ki znaša 6,5 %, medtem ko je državno povprečje 4,6 % oseb.

V prihodnje bo vse bolj pomembno strateško upravljanje človeških virov, ki bo temeljilo na učinkovitih strategijah, ki bodo vključevale potrebe ljudi, se bodo lahko integrirale v projekte, bodo temeljile na analizi okolja in bodo skladne z regulativo na območju države in EU. Posebej pomembno je ohranjanje zdravja zaposlenih in pri tem omogočanje kvalitetnega preživljanja prostega časa. To vključuje tudi ustrezno kulturno in prostočasno ponudbo. V smeri povezovanja trga dela in izobraževalnega sistema delujemo že sedaj, predvsem s programi promocije poklicev, ki obetajo kakovostno zaposlitev v regiji. Z velikim izzivom brezposelnosti bi se lahko spopadli z vključevanjem teh oseb v različna kompleksnejša izobraževanja – prekvalifikacije in programe vseživljenjskega izobraževanja. Velik potencial predstavljajo poklici v kmetijstvu, predvsem na terciarnem nivoju, saj je tukaj zaznati velik upad in pomanjkanje kadrov.

Slika 3: Primerjava stopenj registrirane brezposelnosti v % za februar 2021 (vir: Zavod RS za zaposlovanje)

3.1.4. ZDRAVJE

Zdravstveno stanje v Pomurski regiji je slabše od slovenskega povprečja. Prebivalci Pomurja so letno v povprečju na bolniški odsotnosti 16,5 dni, medtem ko je povprečje za Slovenijo 14,4 dni. Pri otrocih in mladostnikih v Pomurju, starih do 19 let, se pogosteje pojavlja astma. Bolezni, neposredno pripisljive alkoholu, so v Pomurju prisotne pri 2,2 % prebivalcev, državno povprečje je 2,0 %. Nadpovprečno veliko je tudi prejemnikov zdravil sladkorne bolezni, zdravil zaradi povišanega krvnega tlaka ter zdravil proti strjevanju krvi. Pri prebivalcih starih 35–74 let se pogosteje pojavlja srčna kap (Pomurje 3,5 %, državno povprečje 2,1 %), več je tudi primerov možganske kapi (Pomurje 4,2 %, državno povprečje 2,6 %). Odzivnost v presejalnih programih Svit in Zora je nižja od povprečja. Slabši zdravstveni položaj v regiji se kaže tudi v kazalnikih uporabe zdravstvenih storitev (kurativni pregledi in hospitalizacije). Zaradi staranja prebivalstva in naraščanja kroničnih bolezni se povpraševanje po zdravstvenih storitvah povečuje, zato je nujno zadostno število zdravnikov in medicinskih sester (NIJZ).

V regiji je zaposlenih 239 zdravnikov/100 000 prebivalcev, kar je manj od državnega povprečja, ki je 302/100 000 prebivalcev. V zadnjih letih se je povečalo število zdravnikov splošne oziroma družinske medicine in je blizu državnega povprečja. Na posameznega zdravnika splošne oziroma družinske medicine pride 2.068 prebivalcev. Število zobozdravnikov je nižje od povprečja (v Pomurju 60,4/100 000 prebivalcev, državno povprečje 68,8/100 000 prebivalcev), kar pomeni, da je tudi obremenitev zobozdravnikov večja od državnega povprečja. Število zdravnikov specialistov pediatrije, zaposlenih v splošni zunaj-bolnišnični dejavnosti je višje od državnega povprečja. Število medicinskih sester je z 263/100 000 prebivalcev nižja od državnega povprečja, ki je 307/100 000 prebivalcev, število zdravstvenih tehnikov, ki so zaposleni v zdravstvu, pa je višje od povprečja (NIJZ).

Polovica prebivalcev Slovenije je zmerno telesno aktivnih, najmanj prebivalcev se ukvarja z zahtevnimi telesnimi aktivnostmi, relativno velik delež prebivalstva Slovenije pa ni telesno aktivnih ali se ukvarjajo z lahko telesno aktivnostjo. V Pomurju je število prebivalcev, ki so brez telesne aktivnosti ali se ukvarjajo z lahko telesno aktivnostjo, večje od slovenskega povprečja, a je večje tudi število tistih, ki se ukvarjajo z zahtevno telesno aktivnostjo (NIJZ).

Poraba antidepresivov, ki se uporabljajo za zdravljenje epizod velike depresije in anksioznih motenj, izražena v definiranih dnevni odmerkih na 1000 prebivalcev, je v Pomurju v obdobju 2009–2017 bila vedno nad slovenskim povprečjem. V Sloveniji je leta 2009 poraba antidepresivov znašala 44/1000 prebivalcev, v Pomurju pa 46/1000 prebivalcev, medtem ko je leta 2017 ta vrednost za Slovenijo znašala 59/1000 prebivalcev, za Pomurje pa 66/1000 prebivalcev. Leta 2009 je bilo največ dnevni odmerkov antidepresivov na 1000 prebivalcev uporabljenih v občini Šalovci (67), ki je bila tudi edina občina, v kateri je vrednost uporabe presejala 60/1000 prebivalcev. Leta 2017 so vrednost 60 ali več presegle skoraj vse občine v Pomurju, z izjemo občin Gornja Radgona, Kobilje, Puconci, Sveti Jurij ob Ščavnici, Velika Polana in Veržej (SURS).

3.1.5. DOLGOTRAJNA OSKRBA STAREJŠIH

Poročilo Skupnosti socialnih zavodov Slovenije, ki podaja število koncesij, podeljenih izvajalcem dolgotrajne oskrbe in trenutno stanje zasedenosti prostorov, govori o tem, da je v Pomurju podeljenih koncesij za 1185 prostih mest pri izvajalcih dolgotrajne oskrbe, zasedenih pa 1279 (na dan 1. 1. 2021). Podobno stanje, ko je večja zasedenost izvajalcev dolgotrajne oskrbe, glede na koncesijo, lahko zasledimo skoraj v celotni Sloveniji, z izjemo obalno-kraške regije. Iz podatkov izhaja, da je že v trenutni situaciji povpraševanje za slabih 8 % večje od ponudbe, občine same pa beležijo tovrstnega povpraševanja še več.

V juniju 2020 so na Skupnosti socialnih zavodov Slovenije izdelali raziskavo pokritosti potreb po domskem varstvu starejših glede na ciljno vrednost, da bi dosegli število prostih mest v domski oskrbi za 4,8 % populacije ciljne skupine, ki so prebivalci starejši od 65 let. Ugotovljeno je bilo, da celotne slovenske potrebe znašajo 20 352 mest, trenutno pa jih je na voljo 19.024.

Kar se tiče Pomurja, kjer je prebivalstva nad 65 let za 22,77 %, je indeks pokritosti potreb 102,42, kar pomeni, da je že prekoračen. Potrebe in modeli očitno niso najbolj usklajeni, kar kaže na potrebo po učinkovitejši koordinaciji in ureditvi tega področja.

3.1.6. KULTURA, UMETNOST IN TURIZEM

Pomurje se ponaša z bogato in pisano kulturno dediščino, ki je ohranila relativno avtentično podobo ter predstavlja razvojni potencial za različna področja, npr. podjetništvo (nove vsebine v obnovljenih objektih), zaposlovanje (potrebe izvedbe obnovitvenih del), znanje (izobraževanja in usposabljanja na področju ohranjanja tradicionalnih in specifičnih znanj, veščin; uporaba e-dediščinskih vsebin), trajnostna raba in proizvodnja energije, okolje (kulturna dediščina kot neobnovljiv vir in osrednja prvina kulturne raznolikosti) in sociala (družbena kohezivnost ohranjanja dediščine z dediščinskimi skupnostmi). Promocija kulture v Pomurju je nezadostna in ne celovita. Bolj je plod iznajdljivosti lokalnih kulturnih akterjev kot sistematičnega in strokovnega pristopa, kar velja tako za promocijo kulturne dediščine, aktualnega kulturno-umetniškega dogajanja, kot za promocijo med lokalnim prebivalstvom in obiskovalci regije.

V Pomurju je evidentiranih 1 398 enot nepremične dediščine. Od tega je 16 % enot nepremične dediščine v Pomurju v občini Ljutomer, sledijo Gornja Radgona (11 %), Lendava (8 %) in Moravske Toplice (7 %). Poleg nepremične kulturne dediščine poznamo še register žive kulturne dediščine, v katerem so med drugim tudi značilna prekmurska pustna šega in prireditve »Borovo gostovanje«, izdelovanje papirnatih rož, priprava prazničnih pogač prleških gibanic in tradicionalno lončarstvo. Druge obrti, značilne za Pomurje, so še pletarstvo iz koruznega ličja, slamokrovstvo, kovaštvo idr.

V regiji deluje več občinskih javnih zavodov, katerih dejavnost je strokovno-organizacijsko sistematizirana, njihovo financiranje pa je del sistema javnega financiranja iz državnih in občinskih virov. Tako imamo galerijo, knjižnice, muzeje, mladinske in kulturne klube ter zavode za kulturo.

Prav tako ne gre pozabiti na pomen nevladnih organizacij na področju kulture in turizma, ki izvajajo številne prepoznavne festivale in tradicionalne dogodke v regiji. Samo na področju kulture, umetnosti in turizma deluje več kot 350 nevladnih organizacij v Pomurju, največ od tega društev.

V okviru priprave Strategije razvoja in trženja turizma v Pomurju za obdobje 2014–2020, so bile identificirane ključne kulturne in turistične znamenitosti v Pomurju: Otok ljubezni (Občina Beltinci), grad Negova (Občina Gornja Radgona), grad Gornja Radgona (Občina Gornja Radgona), grad Grad (Občina Grad), Lendavski grad (Občina Lendava), Plečnikova cerkev (Občina Moravske Toplice), Rotunda (Občina Moravske Toplice), lončarska vas v Filovcih (Občina Moravske Toplice), dvorec Rakičan (Občina Murska Sobota), grad Murska Sobota (MO Murska Sobota), Pokrajinski muzej Murska Sobota (MO Murska Sobota), Babičev mlin (Občina Veržej), Center domače in umetnostne obrti (Občina Veržej), različni manjši in večji muzeji in muzejske zbirke, ostali ohranjeni mlinci na Muri, sakralna dediščina, vaška jedra in romska naselja.

3.1.7. NARODNE MANJŠINE

V Pomurju imamo dve narodni manjšini, in sicer avtohtono madžarsko narodno skupnost ter posebno romsko etnično skupnost. Madžarska narodna skupnost v Republiki Sloveniji predstavlja 0,3 % delež prebivalstva glede na narodnostno opredelitev. Na Madžarskem, in sicer v Porabju, živi približno 3 000 slovenskih pripadnikov avtohtone slovenske narodne skupnosti. Velika večina pripadnikov madžarske

narodne skupnosti živi na narodnostno mešanem območju v petih prekmurskih občinah, kar predstavlja 83,5 % vseh opredeljenih Madžarov v Republiki Sloveniji. Število pripadnikov romske skupnosti v Pomurju se giblje med 3 000 in 3 200 oseb. Obe prisotni manjšini razvijata svoje kulturne in jezikovne posebnosti ter se poskušata vključevati v družbo s številnimi projekti in aktivnostmi, ki temeljijo predvsem na njihovem ohranjanju in razvoju.

3.1.8. NEVLADNE ORGANIZACIJE

V letu 2018 je v Sloveniji delovalo 26 795 nevladnih organizacij, od tega 23 272 društev, 260 ustanov in 3 263 zavodov. V Pomurju je delovalo 1664 društev, kar predstavlja 7,15 % vseh društev v Sloveniji, 137 zasebnih zavodov (4,2 %) in 7 ustanov (2,7 %) – vsega skupaj 1811 nevladnih organizacij, kar predstavlja 6,75 % vseh NVO v Sloveniji (AJPES).

V Pomurju se tako kot v večini drugih regij nevladne organizacije soočajo s strokovno, kadrovsko in finančno podhranjenostjo. Pomurje ima relativno visoko število nevladnih organizacij, vendar je večina tega sektorja dokaj razkropljena, nepovezana in neprofesionalna. Rast števila NVO in njihova razdrobljenost bistveno prispevata k drobitvi sredstev in sta dva pomembnejša vzroka za manjšo profesionalnost in slabše kadrovske kapacitete.

V NVO v pomurski regiji je bilo v letu 2018 zaposlenih 386 oseb, od tega 227 v zavodih, 156 oseb v društvih in 3 osebe v ustanovah. Delež zaposlenih v pomurskih NVO se je sicer iz leta 2011 povečal za 14 %.

Prihodki nevladnih organizacij v Pomurju so v letu 2018 znašali 32 156 743 €, od tega 7 401 848 € javnih sredstev s strani pomurskih občin, kar znaša 23 % skupnih prihodkov. Kljub temu, da se je višina prihodkov in sredstev za NVO zvišala glede na prejšnja leta, pa velja še vedno opozoriti na dejstvo, da ima več kot polovica (54,88 %) NVO manj kot 5 000 € prihodkov, in celo več kot četrtnina (26,89 %) manj kot 1 000 € prihodkov. Manj kot petina NVO (17,28 %) v Pomurju ima prihodke višje od 20 000 € na leto.

Kljub nekaterim izjemam večjih NVO, ki uspešno črpajo javna sredstva in povečujejo prihodke iz lastne dejavnosti na trgu so potrebe nevladnega sektorja v Pomurju še vedno večplastne in se izražajo v pomanjkanju finančnih in kadrovskih resursov, pomanjkanju znanj in usposobljenosti za sodelovanje v procesih odločanja, v slabem povezovanju med samimi nevladnimi organizacijami in ostalimi sektorji, njegova razpršenost, v premajhnem vključevanju različnih deležnikov v partnerstva z namenom iskanja rešitev na nenaslovljene potrebe v lokalnih okoljih, nizki stopnji organizacijske, strokovne in zagovorniške usposobljenosti, itd. To pa so problemi, ki so identificirani tudi kot razvojni izzivi NVO sektorja v okviru Strategije razvoja NVO in prostovoljstva, po katerih samo učinkovite, povezane in stabilne nevladne organizacije, ki delujejo pregledno, odgovorno in etično, lahko dejansko pomagajo pri družbenem razvoju, porastu družbene blaginje, kakovosti življenja in socialni varnosti. Zato je pomembno zagotavljanje podpornega okolja za NVO. Za ta namen je država predvidela finančna sredstva za razvoj mreže subjektov podpornega okolja za nevladne organizacije ter ciljno razvijanje tiste njihove dejavnosti in storitev, ki najučinkoviteje krepijo inovacijski in razvojni potencial nevladnih organizacij v Sloveniji. V pomurski regiji vlogo podporne organizacije opravlja Ustanova lokalna razvojna fundacija za Pomurje poznana tudi kot Regionalno stičišče nevladnih organizacij Pomurja.

3.1.9. RAVNANJE Z ŽIVALMI

Zdravje družbe na ravni regije se ob odnosu do kulturne in naravne dediščine kaže tudi v njenem odnosu do hišnih in rejnih živali. Društvo za zaščito živali Pomurja (DZZP; podatki so konsolidirani za zadnje petletno obdobje) na leto zbere povprečno 200 prijav slabega ravnanja z živalmi oziroma od 3 do 4 prijave na teden. Skupaj so od leta 2016 obravnavali več kot 1000 prijav.

Veliko večino primerov razreši društvo samo, saj gre običajno za neznanje ali nezmožnost primerne ravnanja z živalmi. Medtem ko v 10 % primerov skrbniki živali niso pripravljeni na sodelovanje in izboljšanje razmer. Te primere društvo posreduje Veterinarski inšpekciji (v povprečju 23 na leto). Kjer za živali ni primerno poskrbljeno, živalim poskušajo poiskati nov, ustrežnejši dom, med njimi gre najpogosteje za pse in mačke. Nov dom zagotovijo povprečno 100 živalim na leto.

V največ primerih skrbniki živali potrebujejo pomoč pri veterinarski oskrbi svojih živali ali pri izboljšanju bivanjskih razmer, pri čemer gre po podatkih DZZP predvsem za starejše posameznike ali socialno ogrožene družine. Najpogosteje finančno in logistično pomagajo pri sterilizaciji in kastraciji psov in mačk (povprečno 700 živali na leto). Za namen preprečevanja kotitve nezaželenih mladičev in tudi ozaveščanja že več kot 10 let poteka Akcija sterilizacij in kastracij, ki je po podatkih društva iz leta v leto uspešnejša. Skrbniki sami s pomočjo akcije poskrbijo v povprečju za sterilizacijo/kastracijo 1390 živali letno. Ob tovrstnih akcijah v regiji potekajo tudi programi ozaveščanja, ki so namenjeni zlasti otrokom.

Po podatkih Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin letno prejmejo med 95 in 100 prijav neustreznega ravnanja s hišnimi živalmi v Pomurju. V povprečju zaradi mučenja ali zanemarjanja odvzamejo 25 hišnih živali skrbnikom v Pomurju.

V Pomurju deluje eno zavetišče za živali, in sicer Mala hiša v občini Moravske Toplice. Vse občine v regiji so zavezane k sklenitvi koncesijske pogodbe z zavetiščem. V letu 2019 je zavetišče oskrbovalo 237 psov in 410 mačk. Stroške delovanja zavetišča so povečini prevzele občine.

Skupni neposredni stroški, ki nastajajo zaradi malomarnega ali neinformiranega ravnanja s hišnimi in rejnimi živalmi, znašajo v Pomurju okrog 200 000 € na leto.

3.1.10. SWOT ANALIZA – DEMOGRAFIJA IN DRUŽBA

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • kulturna raznolikost • dobro razvita izobraževalna mreža na primarni in sekundarni ravni • veliko število nevladnih organizacij z raznovrstnimi programi in vsebinami na vseh področjih delovanja (šport, kultura, turizem, mladi, sociala, zdravje, razvoj podeželja idr.) • razvito socialno podjetništvo 	<ul style="list-style-type: none"> • strukturna brezposelnost • neugoden položaj mladih na trgu dela • staranje prebivalstva • negativni skupni prirast • nizka izobrazbena raven zlasti starejših • slabši zdravstveni kazalniki • »beg možganov« • slabe možnosti zaposlitve izobraženega kadra • pomanjkanje finančnih in kadrovskih resursov v nevladnih organizacijah (nezadostna profesionalizacija NVO)

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • spodbujanje povezovanja in sodelovanja • spodbude za nadaljnji razvoj socialnega podjetništva in nevladnih organizacij • učinkovitejše povezovanje med izobraževanjem, trgov del in gospodarstvom (trikotnik znanja) • spodbujanje socialne in delovne vključenosti ranljivih in težje zaposljivih • razvoj dolgotrajne oskrbe na domu • razvoj vseživljenjskega izobraževanja • spodbujanje aktivnega staranja starejših • potencial kulturne dediščine ter kreativnih in kulturnih industrij ter povezovanje s turizmom in podjetništvom za povečanje prepoznavnosti in konkurenčnosti regije • možnosti zaposlovanja mladega izobraženega kadra 	<ul style="list-style-type: none"> • privlačnost urbanih centrov in tujine za »beg možganov« • nadaljevanje trenda višanja dolgotrajne brezposelnosti • zmanjševanje dostopnosti do izobraževalnih in zdravstvenih storitev • izginjanje kulturne dediščine zaradi neustrezne obravnave • ukinjanje kreativnih in kulturnih industrij in ustvarjalnosti zaradi neustrezne obravnave • povečanje stopnje revščine, zlasti na podeželju • povečanje socialne izključenosti, zlasti na podeželju

3.2. DELO – GOSPODARSKA PODOBA POMURJA

3.2.1. REGIJSKI KAZALNIKI GOSPODARSTVA

Pomursko gospodarstvo je danes stabilno in v dobri kondiciji. V zadnjih desetih letih se je preoblikovalo iz nekoč tradicionalnih panog z nizko dodano vrednostjo v stabilne panoge, kjer se uporablja najsodobnejša tehnologija ter se proizvaja visoko kakovostne izdelke in rešitve, ki globalno dosegajo konkurenčnost in najvišjo dodano vrednost. Predvsem je treba izpostaviti izvozno naravnost pomurskih podjetij, saj ta predstavlja že več kot milijardo evrov skupne realizacije. Najpomembnejši izvozni partnerici Pomurja sta Nemčija in Avstrija, ki predstavljata več kot polovico celotnega izvoznega trga (PGZ, celotno podpoglavje).

Gospodarska moč regije se krepi in beleži se upad števila brezposelnih na najnižjo raven v zadnjih dvajsetih letih. Rast zaposlovanja je tako trčila ob zgornjo mejo razpoložljivega števila iskalcev zaposlitve.

Po zapolnjenih naročilih in kapacitetah v predelovalnih dejavnostih se povečuje tudi neto čisti prihodek, ki je presegel rekordnih 2,7 milijarde evrov in se približuje trem milijardam.

Najbolj stabilne gospodarske panoge v regiji so: kovinsko predelovalna industrija (18 % prihodkov), ki tudi največ zaposluje, gradbeništvo (15 % prihodkov), živilska industrija (13 % prihodkov), elektro industrija (5 % prihodkov) ter turizem.

Regija beleži pozitiven trend v več kot 317 podjetjih, ki zaposlujejo več kot 5000 zaposlenih in ustvarijo povprečno med 55 000 in 70 000 evrov dodane vrednosti na zaposlenega ter generirajo večino regijskega neto čistega dobička. Dodana vrednost oziroma produktivnost je kazalnik, ki nam pove, kako uspešno je neko gospodarstvo. Tako so izzivi gospodarstva usmerjeni predvsem v smeri dviga produktivnosti in dodane vrednosti, da bi zaslužili več z manj fizičnega dela. Produktivnost dela je v letu 2018 v Sloveniji najbolj porasla prav v pomurski regiji, in sicer za 9 %.

Velik izziv pomurskega gospodarstva predstavlja digitalizacija poslovanja. Po eni strani mora regija zagotoviti ustrezno število visokokvalificiranih kadrov, po drugi pa razmišljati tudi o dolgoročnih posledicah, zlasti v povezavi z izobraževalnim sistemom, ki mora stremeti k usposabljanju visoko izobraženih in prilagodljivih kadrov. Z namenom zapolnjevanja vrzeli med trenutnimi potrebami gospodarstva in izobraževalnimi programi pa je nujna vzpostavitev vajeniških programov izobraževanja in oblikovanje mreže kariernih centrov, tudi s podporo vseživljenjskega izobraževanja. Hkrati je treba posebno pozornost nameniti mladim izobraženim kadrom, ki so ključno gonilo vsakršnega razvoja.

Prav tako bo treba pridobiti nove tuje ali domače investicije, zagotoviti ustrezno podporo investicijam in vzpostaviti učinkovit sistem privabljanja investorjev v regiji ter vzpodbuditi nov naložbeno investicijski cikel v že obstoječih podjetjih. Pomurje je trenutno regija rastočega gospodarstva in ima velik gospodarski potencial. Leži tik ob petem evropskem prometnem koridorju, ki predstavlja eno najpomembnejših transportnih poti v Evropi. Sodobna cestna in železniška povezava regijo povezuje z vsemi srednjeevropskimi gospodarskimi in logističnimi središči, za poslovne in turistične namene pa je dobro umeščeno mariborsko mednarodno letališče, ki ga regija in Slovenija še nista pričeli koristiti.

Velik potencial pomurske regije je v koriščenju energetskih potencialov, zlasti geotermalne in sončne energije, in sicer za namene pridobivanja energije iz obnovljivih virov energije ter za razvoj naprednega kmetijstva, tudi v povezavi s turizmom. Vse več poudarka v globalni ekonomiji so deležne kreativne industrije, zlasti v povezavi z zagonskimi in hitrorastočimi podjetji. Za razvoj tega sektorja bodo v prihodnje potrebna usklajena in strukturna vlaganja v spodbujanje novih in ustvarjalnih podjetniških idej ter omogočanje infrastrukturnega, izobraževalnega in mentorskega podpornega okolja. Potencial za razvoj predstavljajo tudi funkcionalno degradirana območja (FDO) ter ekonomsko-poslovne cone, ob ustreznih ukrepih povečanja privlačnosti con, (skupnega) upravljanja ter utemeljenega regionalnega umeščanja novih regijskih poslovnih con v prostor.

Ob tem je treba posebno pozornost namenjati krožnim modelom gospodarstva, saj so trenutno edini, ki lahko zagotavljajo tako trajnostno ravnanje z viri in okoljem, kakor tudi donosnost in razvoj. Zlasti mikro, mala in srednje velika podjetja nosijo izjemen potencial povezovanja v zaključene krožne lokalne verige vrednosti, ki lahko z ustvarjanjem in ohranjanjem dodane vrednosti v lokalni skupnosti bistveno pripomorejo k izboljšanju socialnih in ekonomskih kazalcev lokalnih skupnosti, hkrati pa učinkovito ravnaajo z viri in le minimalno vplivajo na stanje habitatov, biodiverzitate, okolja in prostora.

Nadaljnji razvoj pomurskega gospodarstva je tako primarno odvisen od dolgoročnih vlaganj v ustvarjanje zdravega, stabilnega in konkurenčnega poslovnega okolja za rast in razvoj podjetij, ki bodo spoštovala tako pravice in dobrobit zaposlenih kot tudi narave in okolja.

3.2.2.SWOT ANALIZA – GOSPODARSTVO

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • ugodna geostrateška lega • usposobljena delovna sila v določenih industrijah • akumulirano znanje v določenih industrijah (kovinskopredelovalna, elektro, živilsko-predelovalna industrija) • visoka stopnja tujih neposrednih naložb 	<ul style="list-style-type: none"> • neskladje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela • pomanjkanje delovnih mest za visoko izobražene • odsotnost »modernih« funkcij človeških virov v podjetjih (karierne poti, usposabljanje, kadrovska politika prilagojena starostnim trendom ...)

<ul style="list-style-type: none"> • razvito podporno okolje za podjetništvo 	<ul style="list-style-type: none"> • odvisnost od nižje zahtevnih tehnoloških industrij in nizka produktivnost • prenizka dodana vrednost izdelkov in storitev • nizek delež inovativnih podjetij in nizka stopnja inovacijske in podjetniške kulture • premajhno število izvozno usmerjenih podjetij in končnih izvoznih produktov iz skupine visoko tehnoloških proizvodov • nizka stopnja mrežnega in strateškega povezovanja • pomanjkanje vrhunskih menedžerskih znanj in izkušenj
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • razvoj, podpora in promocija podjetništva, inovativnosti in kreativnosti • učinkovitejše povezovanje med izobraževanjem, trgov del, gospodarstvom in nevladnimi organizacijami • več mednarodnega povezovanja, sodelovanja in mobilnosti • vajeniški sistem izobraževanja • vlaganja v inovacije (tehnološke, netehnološke in družbene) • vključevanje v evropske razvojne programe • nov investicijski cikel za prehod v nizkoogljično, snovno učinkovito proizvodnjo izdelkov in storitev • izkoriščanje tržnih priložnosti (tržnih niš) in tehnološke specializacije • obstoječa infrastruktura (npr. poslovne cone) in potencial okoljsko manj občutljivih območij (npr. degradirana zemljišča) • priliv TNI, internacionalizacija in vstop na nove trge • družbena odgovornost podjetij • krožno gospodarstvo 	<ul style="list-style-type: none"> • nespodbudno poslovno okolje in administrativne ovire • upad domačega povpraševanja in povpraševanja na tradicionalnih trgih • pretežna usmerjenost v tradicionalne trge oziroma prevelika vezanost na malo število trgov • dvig cen energentov in surovin • stroškovni pritiski na gospodarstvo zaradi majhnega trga in rastjo cen strateških surovin in energentov • nadaljevanje razvojnega modela, ki temelji na vse večji porabi prostora, surovin in energije, z obravnavo okolja kot dejavnika omejevanja rasti • ni sistemske podpore razvoju zelenih tehnologij, eko inovacij, okolju prijaznega oblikovanja in za spodbujanje družbene odgovornosti podjetij in socialnega podjetništva • izguba in zaostajanje za trendi razvoja poklicev v kreativnih industrijah in drugih perspektivnih sektorjih

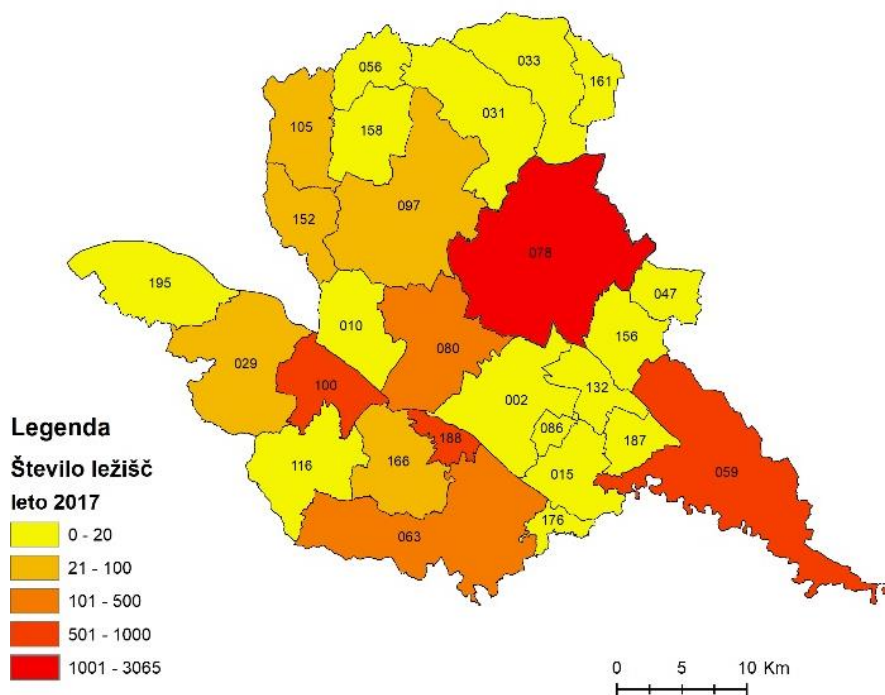
3.2.3. KLJUČNE GOSPODARSKE PANOGE S POTENCIALOM ZA RAZVOJ

3.2.3.1. TURIZEM

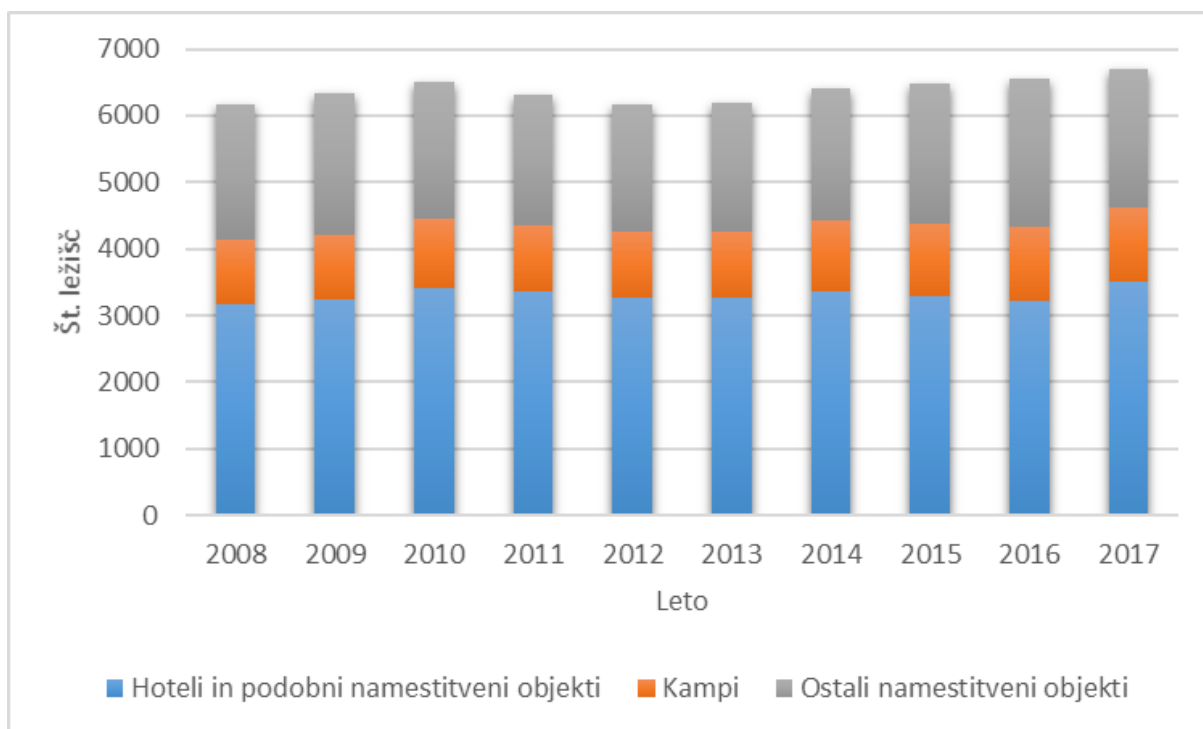
Za pomursko statistično regijo predstavlja turizem perspektivno gospodarsko dejavnost, ki posredno in neposredno vključuje številne druge dejavnosti. Najbolj je razvit zdraviliški turizem oziroma turizem dobrega počutja, ki ga dopolnjujeta turizem na podeželju in kulturni turizem. Izziv trenutno predstavlja okrevanje po pandemiji COVID19, ki je najbolj prizadela prav turistični sektor.

V regiji se povečuje število turističnih namestitvenih zmogljivosti. Število ležišč se je v letu 2017 glede na leto 2008 povečalo za 7,9 %, najbolj v hotelih, kjer je število ležišč naraslo s 6172 na 6705. V strukturi namestitvenih zmogljivosti vseskozi prevladujejo hoteli, v katerih je bilo leta 2017 52,3 % vseh ležišč, v ostalih namestitvenih objektih je bilo 31,2 % ležišč, v kampih pa 16,4 % ležišč. Struktura namestitvenih zmogljivosti se v zadnjem desetletju ni bistveno spremenila. Največ turističnih namestitvenih zmogljivosti se nahaja v večjih turističnih centrih, ki so večinoma povezani s termami in tamkajšnjo ponudbo zdraviliških in zdravstvenih storitev ter storitev dobrega počutja, to je v občini Moravske Toplice, kjer je bilo leta 2017 45 % vseh namestitvenih zmogljivosti v Pomurju, v občinah Lendava in Veržej, kjer je v vsaki 13 % vseh namestitvenih zmogljivosti, v občini Radenci 12 %, v Murski Soboti 7 %

in Ljutomeru 6 %. V omenjenih šestih pomurskih občinah se nahaja 96 % vseh namestitvenih zmogljivosti, v preostalih občinah pa le 4 %.

Slika 4: Število ležišč v Pomurju po občinah leta 2017 (vir: SURS)

Grafikon 3: Število ležišč glede na vrsto namestitve v Pomurju, 2008-2017 (vir: SURS)

Največ turističnih prihodov med pomurskimi občinami je v letu 2018 beležila občina Moravske Toplice (49,9 %), sledijo ji druge zdraviliške občine: Radenci (12,5 %), Veržej (10,5 %) in Lendava (10,4 %). Te

občine so leta 2018 ustvarile 83,2 % prihodov turistov, ostalih 23 pomurskih občin pa 16,8 %. Občina Moravske Toplice je bila leta 2018 edina občina iz Pomurja, ki se je uvrstila med 10 najbolj turistično obiskanih občin v državi.

Največ turističnih nočitev med pomurskimi občinami je leta 2018 prav tako imela občina Moravske Toplice (52,2 %), sledijo ji druge zdraviliške občine: Radenci (13,2 %), Lendava (11,6 %) in Veržej (10,7 %). V zdraviliških občinah je bilo leta 2018 realiziranih 87,7 % vseh turističnih nočitev v pomurskih občinah. V Pomurju se je tako realiziralo 5,7 % vseh prihodov turistov in 6,8 % nočitev turistov v Sloveniji v letu 2018.

V strukturi turistov v Pomurju prevladujejo domači turisti (59,4 %). Leta 2017 je bilo tujih turistov 124 743, kar je 20,9 % več kot leta 2008. Število domačih turistov se povečuje in je na ravni regije leta 2017 znašalo 182 796, kar je 23,2% več kot leta 2008.

Največ tujih obiskovalcev prihaja iz Avstrije (53,9 %), Nemčije (8,4 %), Češke (6,6 %), Hrvaške (5,7 %) in Italije (4,5 %). Tuji turisti so v letu 2017 v Pomurju ustvarili 431 441 nočitev, kar je 14,1 % več kot v letu 2008 (371 036). Najbolj se je povečalo število nočitev obiskovalcev s Češke (za 84 % v primerjavi z letom 2008), Avstrije, Hrvaške in Madžarske ter obiskovalcev iz Nemčije. Zmanjšalo se je število nočitev obiskovalcev iz Italije ter Bosne in Hercegovine.

Število prenočitev domačih turistov je bilo leta 2017 (554 875) večje kot leta 2008 za 7,2 %.

Značilnost Pomurja so bogati vodni viri, saj tukaj najdemo termalno, mineralno in termo-mineralno vodo, zato ni presenetljivo, da tu ležijo tri od 14 slovenskih naravnih zdravilišč, kar Pomurje uvršča na drugo mesto med slovenskimi regijami (status naravnega zdravilišča imajo Terme 3000 Moravske Toplice, Terme Lendava in Zdravilišče Radenci). Glavni ponudnik zdraviliških in storitev dobrega počutja v regiji je podjetje Sava Turizem, d. d., ki upravlja s tremi termalnimi kompleksi in zdravilišči, pod njegovo okrilje pa med drugim spada tudi eden največjih centrov sprostitve, lepote in dobrega počutja v tem delu Evrope, Wellness Thermalium v Moravskih Toplicah. Med večje terme spadajo še Terme Vivat v Moravskih Toplicah in Bioterme Mala Nedelja, ki se ponašajo z okoljskim znakom EU Marjetica, uradnim znakom Evropske unije za okolju prijazne turistične nastanitvene obrate, ter Terme Banovci. Prav tako imata Moravske Toplice in Bioterme Mala Nedelja znak Slovenia Green.

Ponudba termalnih centrov v Pomurju, s široko paleto ponudbe savn, masaž, negovalnih in zdravilnih programov, se od ponudbe v primerljivih centrih razlikuje po tem, da je v ponudbi nekaterih centrov opaziti rabo lokalnih virov, kot so črna termo-mineralna voda, radenska voda in parafin, pa tudi sladkovodno blato, bučno olje in olje zelišč s panonskih travnikov. Zdraviliški turizem oziroma turizem dobrega počutja tako predstavlja najpomembnejši in najbolj razvit tip turizma v regiji, vendar je še vedno mogoča nadaljnja diverzifikacija storitev ter integracija v preostalo turistično ponudbo regije.

Kolesarski in pohodniški turizem sta v razcvetu in na globalni ravni beležita nenehno rast. Tudi Pomurje je s svojimi naravnimi danostmi, širnimi ravninami in gričevnatimi predeli ter velikim številom cest z redkim prometom priljubljena destinacija zlasti za rekreativne kolesarje in pohodnike, prav tako se turistična in športna infrastruktura vse pogosteje uporablja za pripravo športnih ekip iz tujine (športni turizem).

Pomursko kolesarsko omrežje je vpeto v državno kolesarsko mrežo in v omrežje širših evropskih kolesarskih povezav. Kolesarska pot ob nekdanji železni zavesi (Iron Curtain Trail) je prav tako kot kolesarska pot EuroVelo 13 sestavni del evropskega omrežja daljinskih kolesarskih poti, ki je v domeni Evropske kolesarske federacije (ECF), medtem ko se kolesarska pot ob reki Muri, ki poteka na obeh straneh reke Mure, navezuje na zelo obiskano kolesarsko pot ob Muri (Murradweg) v Avstriji, kakor tudi sistem kolesarskih poti ob reki Muri na Hrvaškem.

Pomurje ponuja 22 označenih kolesarskih povezav, ki merijo nekaj čez 700 km in več kot 60 pohodniških in kolesarskih poti namenjenih domačinom in turistom. Poti so bile v veliki meri financirane iz evropskih sredstev in so med seboj še vedno pomanjkljivo povezane, a se stalno dograjujejo, označujejo in promovirajo. Ob kolesarskih in pohodniških poteh je obiskovalcem zagotovljena osnovna turistična infrastruktura, ki jo nudijo zasebni ponudniki gostinskih nastanitev in storitev, a so precej nepovezani. V letu 2017 se je nekoliko izboljšala označenost kulturnih in drugih znamenitosti. Na področju povezovanja različnih ponudnikov gostinskih in namestitvenih ponudnikov je še veliko priložnosti, s katerimi bi v regiji lahko še bolj izkoristili potenciale, ki jih ta trajnostna oblika turizma ponuja, saj ima velike multiplikativne učinke za razvoj podeželja, s čimer se spodbuja razvoj podjetniške aktivnosti ob poteh in s tem prispeva k razvoju podeželja.

Leta 2015 je bil zgrajen stolp Vinarium, ki je najvišji razgledni stolp v Sloveniji, v višino meri 53,5 metra. Nahaja se v Dolgovaških Goricah, sredi Lendavskih goric nad Lendavo, na nadmorski višini 302 metra in omogoča razgled v štiri države. Do konca avgusta 2019 ga je obiskalo že okoli 375 000 obiskovalcev.

V obdobju 2016–2019 je Pomurje postalo bogatejše za arhitekturni objekt – paviljon Expano, imenovan tudi Vrata v Pomurje, ki se nahaja ob Soboškem jezeru in je zasnovan kot vstopna točka v Pomurje. Regijski promocijski center Expano kot Pomurje v malem predstavlja regijo, turistično ponudbo in poslovne priložnosti Pomurja. Poleg promocije znamenitosti Pomurja se v Expanu nahaja informacijska točka s prodajalno, restavracijo in poslovnimi prostori. Lokacija ob jezeru obiskovalcem omogoča številne športno-rekreacijske aktivnosti in možnosti sprostitve, saj so urejene sprehajalne poti, klopi in otroška igrišča, spretnejši obiskovalci pa lahko preizkusijo 35 različnih naprav motoričnega parka. Expano predstavlja sodoben turistični, kulturni, športni in poslovni center regije in je eden od stebrov prihodnjega turističnega in poslovnega razvoja Pomurja. Expano je v letu 2020 bil prejemnik nagrade Sejalec za najbolj ustvarjalne in inovativne dosežke v slovenskem turizmu.

Ob Expanu in Vinariumu je v regiji moč najti še druge turistične znamenitosti, ki generirajo veliko število dnevnih obiskovalcev, denimo Vulkanija, Otok ljubezni, Bukovniško jezero idr. Vse bolj se v regiji uveljavljata tudi glamping in butični turizem na podeželju s ponudbo za zahtevnejše goste.

Pomurje ponuja tudi številne urejene vinske ceste, na katerih lahko obiskovalci spoznajo posebnosti posameznih vinorodnih območij in se seznanijo s slovensko vinogradniško tradicijo. Ob njih so številni vinotoči in vinske kleti, med katerimi je ena izmed največjih regionalnih turističnih znamenitosti radgonska »šampanjska« klet. Med tujimi gosti je že desetletja na vrhu priljubljenosti vinskih cest Jeruzalem, ki ponuja poleg izjemne vinoteke, bogate poglede na terasasto oblikovane vinograde in raznoliko kulturno krajino.

Regija je znana po raznolikih običajih in tradiciji, bogati gastronomiji in pestri ponudbi lokalnih in tradicionalnih kmetijskih pridelkov in živil. Tradicionalne kulinarčne specialitete so prekmurska in prleška gibanica, retaši, bujta repa, bograč, zlevanka, dödöli, prleške pogače in druge. Dopolnjujejo jih kakovostna vina, marmelade, žganja, likerji in mnogi drugi značilni izdelki. Prleška tünka, Prekmurska šunka in Štajersko-prekmursko bučno olje so zaščiteni kmetijski pridelki in živila z geografsko označbo, Prekmurska gibanica pa je nosilka znaka zajamčene tradicionalne posebnosti. K razvoju pomurske gastronomske ponudbe prispeva tudi združenje znano pod blagovno znamko »Gourmet over Mura«.

Pomurska hrana je v slovenskem merilu nadpovprečne kakovosti, medtem ko so storitve ponudnikov kulinarike v povprečju nižje. Prizadevati si je potrebno za dvig kakovosti kulinarčnih storitev, za krepitev obstoječih gastronomskih blagovnih znamk in aktivno promocijo pomurskih tradicionalnih jedi.

»Diši po Prekmurju« je kulinarčna blagovna znamka, ki jo odlikujejo prekmursko poreklo in kakovost. Združuje ponudbo različnih proizvajalcev kakovostnih prehrabnih izdelkov in tradicionalne gastronomije. »Ekoprlekija« je podjetje, ki povezuje nekaj vodilnih ekoloških kmetij iz območja LAS Prlekija in širšega območja. V letu 2020 je bila vzpostavljena blagovna znamka »Visit Prlekija«, ki združuje turistične ponudnike na desnem bregu Mure. »Krajinski park Goričko« pa je kolektivna blagovna znamka, ki združuje 39 kmetij oziroma proizvajalcev s ponudbo izdelkov in pridelkov, kot so jabolka, likerji, vina, olja idr. Ob meji z Avstrijo se krepí čezmejna blagovna znamka »Glamur – užitek ob reki«, ki združuje izbrane ponudnike gastronomije, rokodelstva in turizma na podeželju.

Vzpostavljena je bila tudi krovna blagovna znamka »Visit Pomurje«, ki predstavlja celotno regijsko ponudbo.

Pomurska regija je prepoznavna tudi po festivalskem turizmu in odmevnih prireditvah (Grossmanov festival, Noč čarovnic, Bograč fest, Foklorni festival, Soboško poletje, Pomurski poletni festival, Maraton treh src idr.), ki prav tako privabljajo več tisoč obiskovalcev letno.

Naravna in kulturna dediščina sooblikujeta turistično ponudbo in sta zelo pomembni za turizem ter krajevno prepoznavnost.

Pomemben potencial za razvoj turizma v Pomurju so zavarovana območja. Krajinski park Goričko in območje Natura 2000 ob Muri so skupaj z ostalimi zavarovanimi območji idealna destinacija za naravoslovni, učni in doživljajski turizem. Z vpisom območja Mure na seznam UNESCO Biosfernih območij, tudi kot prvo pet-državno biosferno območje na svetu (Slovenija, Avstrija, Hrvaška, Madžarska in Srbija), se je pomembno povečala mednarodna prepoznavnost Pomurja. Pomemben del lokalnega varovanega območja predstavljata tudi območji Krajinskega parka Ljutomerski ribniki in Jeruzalemske gorice.

Razvoj zelenega turizma dopolnjujejo tudi občine in turistična podjetja, ki sprejemajo zelene politike in pridobivajo certifikate, kot so Slovenia Green (Ljutomer, Moravske Toplice, Razkrižje), EU Marjetica (Bioterme, Panonska vas). Krepi se ponudba ekoloških izdelkov in produktov kmetij (denimo Korenika, Turistična kmetija Vrbnjak), po katerih povpraševanje strmo narašča.

Pomurje ima bogato kulturno dediščino, kamor sodijo spomeniki kot so Cerkev sv. Nikolaja v Selu, Cerkev Gospodovega vnebohoda v Bogojini, Cerkev Marije pod logom v Turnišču, Stolna cerkev v Murski Soboti; gradovi (Grad na Goričkem, Grad Murska Sobota, Grad Lendava, Negovski grad), kmečke hiše in naselbinska dediščina, nepremična dediščina, arheološka dediščina, pisni viri, prekmurski jezik. Skozi regijo se vijeta dve poti (Iron Curtain trail in Routes of Reformation), ki sta registrirani na seznamu Kulturnih poti (EPAS Cultural Routes) pri Svetu Evrope.

Interpretacija naravne in kulturne dediščine je eno od ključnih orodij za ohranjanje te; in ker sta naravna in kulturna dediščina ključni sestavni del lokalne identitete, je interpretacija kot komunikacijski proces izjemno pomembna tudi za njeno krepitev.

Pomemben segment postaja rekreacijski in športni turizem in vsled temu se krepi ponudba. Pomurje postaja vedno bolj prepoznavna kolesarska in pohodniška destinacija. Povečuje se ponudba za športne ekipe in reprezentance.

Regijo čaka pomemben prehod na digitalno trženje in digitalno promocijo, ki postajata neizogibna in kjer bo potrebno narediti odločne korake naprej, morebiti prav z iskanjem novih priložnosti v obdobju okrevanja po pandemiji COVID19.

3.2.3.2. SWOT ANALIZA – TURIZEM

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • dobro razvit turizem dobrega počutja • zavarovana območja narave in biotska raznovrstnost • bogato in pestro kulturno izročilo in raznolika kulturna krajina • mir in prijazni ljudje • dobra dostopnost (AC) in bližina treh držav • relativno dobra pokritost regije z delujočimi TIC-i • dobri primeri sodelovanja ponudnikov (Gourmet over Mura) • varnost obiskovalcev destinacije • pripravljenost podpornega okolja na sodelovanje in povezovanje • dobri primeri turistične infrastrukture v vseh segmentih (terme, turistične kmetije, rekreacija na prostem) • veliko število prireditev, kot posledica izjemno aktivnih kulturnih in turističnih društev ter drugih nevladnih organizacij • festivalski turizem 	<ul style="list-style-type: none"> • nizka stopnja sodelovanja in povezovanja med različnimi sektorji in znotraj turističnega sektorja • nizka stopnja inovacijske in podjetniške kulture • razdrobljenost in nepovezanost turistične ponudbe in turističnih akterjev • premalo izkoriščeni potenciali na podeželju • dolgi reakcijski časi pri dogovarjanju o ukrepih • nizka stopnja »odprtosti« term v okolje • prevladujoča struktura gostov z nizko kupno močjo • neurejene in ponekod nevarne ceste za kolesarje • pomanjkljive označbe poti (kolesarstvo, pohodništvo) • pomanjkanje enotnega promocijskega materiala na ravni regije • odsotnost analitike turističnega obiska, evalvacije • odsotnost krovne regijske organizacije za upravljanje z destinacijo • digitalna nevidnost
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • čezmejno in mednarodno sodelovanje in povezovanje • razvoj butične ponudbe in ponudbe za zdrav življenjski slog • razvoj turizma na podeželju (lokalno, eko, etno, kulturnega) in aktivnega turizma • glamping turizem • doživljajski turizem 	<ul style="list-style-type: none"> • onesnaževanje okolja in podnebne spremembe • močna konkurenca uveljavljenih (sosednjih) držav v turizmu • poglobljanje delitev med akterji • zaraščanje kulturne krajine na manj rodovitnih in težje dostopnih zemljiščih • neprimerni arhitekturni posegi v prostor • pomanjkanje finančnih vzvodov za investicije v turizem

<ul style="list-style-type: none"> • povezovanje termalnega turizma in turizma na podeželju • športni in s športom povezani turizem • vključevanje lokalno pridelane hrane in produktov v turistično ponudbo • potencial kulturne dediščine ter kreativnih in kulturnih industrij ter povezovanje s turizmom in podjetništvom • kakovostna kulinarična ponudba • naravoslovni, učni in doživljajski turizem v zavarovanih območjih • bližina in potencial mariborskega mednarodnega letališča • povezovanje z zdomci po svetu • promocijske kampanje STO • popularizacija Pomurja kot avtentične slovenske regije • znani Slovenci iz Pomurja kot promotorji turizma • močnejše povezovanje javnega sektorja z gospodarstvom ob pomoči podpornega okolja • digitalizacija 	<ul style="list-style-type: none"> • pritisk kapitala in gospodarstva na naravne vire (primer HE na Muri) • opuščanje vzdrževanja tipične kulturne krajine (terasasti vinogradi, mejice, mokriščni travniki) • poglobljanje drobljenja turizma z občinskimi in sektorskimi prioritetai
--	---

3.2.3.3. KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO

Leta 2000 je bilo v Pomurju 11 810 kmetijskih gospodarstev, leta 2010 8890, leta 2016 pa 7914, kar pomeni, da se je v obdobju 2000–2016 število kmetijskih gospodarstev zmanjšalo za 3896 ali 33 %.

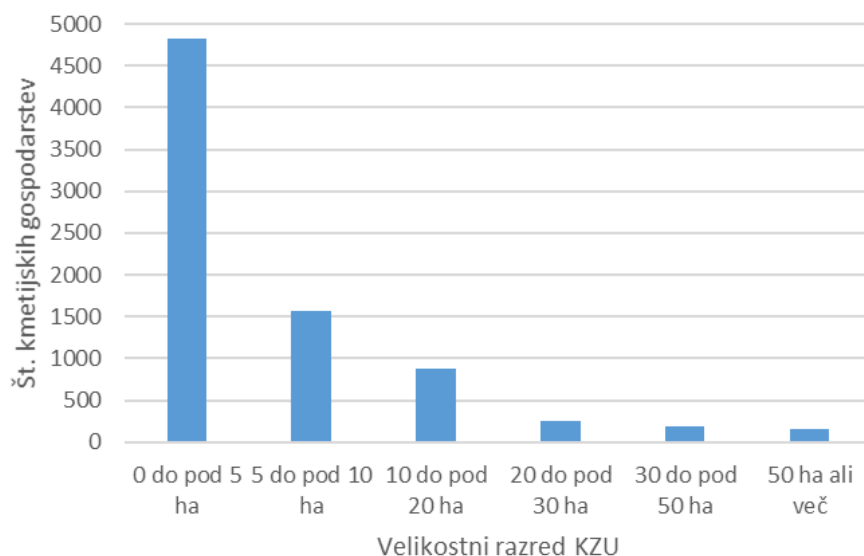
Povprečna površina na kmetijsko gospodarstvo je bila popisana leta 2000 in 2010. Leta 2000 je na ravni Slovenije in tudi na ravni Pomurja znašala 5,6 hektarja, leta 2010 je za Slovenijo znašala 6,4 hektarja, za Pomurje pa 7,2 hektarja. Delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov kmetijskih zemljišč v uporabi je na nivoju Slovenije leta 2000 znašal 12,7 %, medtem ko se je leta 2010 povečal na 15,3 %. V istem obdobju se je delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov povečal tudi v Pomurju, in sicer z 10,6 % leta 2000 na 15,5 % leta 2010. V pomurski statistični regiji se število kmetijskih gospodarstev torej zmanjšuje, vendar ohranjena gospodarstva povečujejo svojo površino. Velik del opuščenih kmetijskih površin prevzemajo večji regionalni kmetovalci.

Glede na površino kmetijskih zemljišč v uporabi so leta 2018 so v Pomurju prevladovala kmetijska gospodarstva s površino 0 do pod 5 ha. Teh je bilo 4139 ali 61,07 % oziroma 12,02 vseh malih kmetij v Sloveniji. 2300 ali 33,94 % je kmetijskih gospodarstev je imelo površino od 6 do 50 ha, kar predstavlja 10,46 % vseh srednjih kmetij v Sloveniji, 338 kmetijskih gospodarstev ali 4,99 % presega več kot 50 ha površin kmetijskih zemljišč, kar v slovenskem prostoru predstavlja 34,63 %.

Število kmetijskih gospodarstev z ekološkim kmetovanjem se v Pomurju povečuje. Leta 2000 je bilo 23 kmetijskih gospodarstev z ekološkim kmetovanjem, leta 2010 jih je bilo 40, leta 2019 pa 93, kar predstavlja 3,2 % vseh kmetijskih gospodarstev z ekološkim kmetovanjem v Sloveniji.

Izzivi za prihodnji razvoj pomurskega kmetijstva so zlasti smernice skupne kmetijske politike (SKP), vpliv podnebnih sprememb, digitalizacija oziroma prehod na pametno in precizno kmetovanje, pomen Evropskega partnerstva za inovacije na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti (EIP) za razvoj slovenskega in s tem tudi pomurskega kmetijstva, kadrovska prenova pomurskih kmetij, vzpostavitev

(realne in povezane) regije, prevzem odgovornosti za lasten razvoj, ki bo utemeljen na specifikah regije, ter Evropa in svet kot globalni trg.

Grafikon 4: Število kmetijskih gospodarstev po velikostnih razredih KZU leta 2016 (vir: SURS)

Za Pomurje velja, da se je gozdnatost v zadnjih 20 letih gibala s povprečno letno stopnjo 1,6 % oziroma 224 ha. Gozdovi, ki v regiji zavzemajo skoraj tretjino prostora, ob vseh obče koristnih okoljskih in socialnih učinkov (denimo vpliv na kakovost vode, zraka, možnost rekreacije in turizma, nabiralništvo) trajno zagotavljajo tudi najmanj 240 000 m³ lesa na leto in ekvivalent vsaj 120 polnih zaposlitev.

Močnejše zaraščanje kmetijskih zemljišč je v območjih, kjer je intenzivno kmetovanje oteženo, velikokrat pa je zaraščanje tudi posledica ne-gospodarjenja zaradi mentalitete lastnikov, socialnih momentov, veliko pa je tudi družinskih, dednih in solastniških sporov, zaradi katerih se obdelava zemlje opusti. To pomeni, da smo kmetijska zemljišča v tem obdobju izgubljali zaradi zaraščanja. Tudi delež njiv in vrtov se glede na vsa kmetijska zemljišča povečuje iz 33,6% leta 2000 do 36,6% v letu 2008 in 42,8 % leta 2018, zlasti na račun travnikov.

Razvoj kmetijstva v regiji je v nacionalnem interesu, saj Pomurje nudi naravne pogoje za razvoj te dejavnosti in lahko v primeru prestrukturiranja in specializacije postane konkurenčno evropskim tovrstnim območjem. V območjih s pojavom suše je potrebno kmetijsko dejavnost tehnološko prilagoditi z zamenjavo kmetijskih kultur. Na osnovi celovite obravnave voda na določenem območju je potrebno zagotoviti ustrezne dolgoročne prostorske ukrepe za zmanjšanje možnosti škodljivih posledic. Možnosti za zmanjševanje posledic suše predstavljajo tudi umetni »rokavi« Mure, ki lahko imajo, poleg možnosti zajemanja vode za namakanje, tudi biotopsko in krajnotvorno funkcijo. Kmetijska krajina naj poleg proizvodne funkcije privzema tudi funkcije »večnamenskega prostora« (turizem, rekreacija). Na Goričkem je potrebno prestrukturirati podeželje z uvajanjem okolju prijaznejše pridelave in z ohranjanjem kulturne krajine.

3.2.3.4. SWOT ANALIZA – KMETIJSTVO

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • naravne danosti za kvalitetno kmetovanje in razvoj podeželja • pestra biotska in krajinska raznovrstnost • kakovostni lokalni produkti • primeri dobrih praks na področju sodobnega kmetovanja (digitalizacija, specialna mehanizacija, namakanje) • bogata tradicija (običaji, domače obrti, kulinarika) • tradicionalna znanja – tradicija kmetovanja • geotermalna energija kot potencial za razvoj zelenjadarstva • razvoj predelovalne industrije z visoko dodano vrednostjo 	<ul style="list-style-type: none"> • zaraščanje kmetijskih površin in prisotnost invazivnih plevelov (ambrozija, tujerodne rastline) • neugodna starostna struktura kmetijskih gospodarjev (problematika nasledstva kmetijskih gospodarstev) • pomanjkanje podjetnosti podeželskega prebivalstva • slabo razvite dopolnilne in dodatne dejavnosti na kmetijah • pomanjkanje ugleda kmetijskih poklicev • prenizka stopnja predelave v regiji pridelanih kmetijskih surovin v prehranske produkte z višjo dodano vrednostjo • neugodna velikostna struktura in razdrobljenost kmetijskih gospodarstev • slaba organiziranost proizvodnje, predelave in prodaje (logistika, trženje) ter pomanjkanje zaupanja v »organizacijske strukture« (zadružništvo, strojne skupnosti) • slaba konkurenčna sposobnost kmetijskih gospodarstev in nizka stopnja dodane vrednosti • majhni delež ekoloških kmetij • premajhne količine lokalnih (ekoloških) pridelkov • v regiji pridelamo manj zelenjave, kot je pojemo. • več kot 3/4 eko hrane v regijo uvozimo oziroma kupimo od drugod • skromen obseg kmetovanja v rastlinjakih • nizek delež namenske površine • nizek delež proizvodnje v zaprtih kontroliranih prostorih • zavarovana območja narave kot ovira investicijam konvencionalnih kmetijskih gospodarstev
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • razvoj ekološkega kmetijstva – preusmeritev malih kmetij v ekološko pridelavo s poudarkom na zelenjadarstvu in nišni eko-pridelava • povišanje stopnje lokalne samooskrbe prebivalstva • večanje zavesti o pomenu zdrave (pre)hrane in prednostih lokalno pridelane hrane • višja stopnja predelave v regiji pridelanih kmetijskih surovin v prehranske produkte z višjo dodano vrednostjo • povečanje pokritih površin za pridelavo deficitarnih kmetijskih pridelkov (zelenjava, specialne kulture) • spodbujanje razvoja živilsko predelovalne industrije/obratov • posodobitev in razširitev obstoječih predelovalnih obratov • razvoj podjetništva na kmetijah – dodelava oziroma predelava kmetijskih proizvodov • povečanje konkurenčne sposobnosti kmetijske proizvodnje • bogata kulinarčna in obrtniška tradicija za razvoj dopolnilne dejavnosti (turizem na kmetijah ...) • diverzifikacija kmetijske proizvodnje, uvajanje dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na podeželju • izboljšanje organiziranosti kmetijske proizvodnje 	<ul style="list-style-type: none"> • prekomerno izkoriščanje naravnih virov in onesnaževanje • slabšanje starostne strukture nosilcev kmetij – pomanjkanje nosilcev • pomanjkanje odgovornosti pridelovalcev in javnih inštitucij (delo v obeh smereh) • prisotnost naravnih nesreč in podnebnih sprememb (suše, poplave, toča) • odsotnost zadostnih spodbud za pospešen razvoj kmetijstva, pridelave in predelave hrane v regiji • naraščajoča urbanizacija regije • odhajanje mladih s kmetij

- povezovanje in sodelovanje različnih sektorjev in institucij na področju kmetijstva in razvoja podeželja
- zavarovana območja (Natura 2000, krajinski parki ...)
- izboljšanje starostne in izobrazbene strukture nosilcev kmetijskih gospodarstev
- dvig ugleda kmetijstva v regiji in izobraževalnih programov
- vzpostavitev učnih delavnic, razvojno promocijskih točk («šolskih vrtov») ob izobraževalnih ustanovah oziroma v regiji nasploh
- uvajanje in uresničevanje koncepta pametnih vasi

3.2.4. RAZISKAVE, RAZVOJ, INOVACIJE

Slovenija kot inovacijska sledilka še zmeraj zaostaja za znanstveno-tehnološko najrazvitejšimi državami, čeprav se razlika, po podatkih Agencije Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost (2018), zmanjšuje. Slovenija je po številu znanstvenih objav glede na javno vlaganje v raziskave in razvoj nad povprečjem EU 27, po gospodarskih učinkih pa pod tem povprečjem. Vlaganja v razvojno raziskovalne dejavnosti v Sloveniji so v letu 2013 dosegla najvišjo raven doslej, v naslednjih leti pa ponovno nekoliko upadla in so leta 2017 znašala 1,87 % BDP, kar je nekoliko manj od povprečja EU (2,06 %). Pri tem je poslovni sektor prispeval 74,4 % celotnih vlaganj, kar predstavlja 1,39 % BDP, javni sektor pa 0,47 % BDP. Skupno število raziskovalcev v Sloveniji sledi povprečju EU. Po številu patentnih prijav Slovenija močno zaostaja za povprečjem EU, dosega le 34,1 % povprečja patentnih prijav v EU, in zaseda 15. mesto med članicami EU.

Raziskave in razvoj so v Pomurju na razmeroma nizki stopnji. Delež bruto domačih izdatkov za raziskovalne in razvojne dejavnosti v Pomurju je v letu 2016 znašal 0,4 % BDP. V primerjavi z letom 2010 v regiji beležimo upad z 39 raziskovalnih organizacij, ki so predstavljale 3,9 % vseh raziskovalnih organizacij v Sloveniji, na 32 registriranih raziskovalnih organizacij leta 2019, ki predstavljajo 3 % vseh registriranih raziskovalnih organizacij v Sloveniji (SICRIS), od tega jih 26 izhaja neposredno iz gospodarstva. V vseh razvojnih skupinah se opaža pomanjkanje predvsem razvojnih inženirjev tehniške stroke. Pomurska podjetja se zavedajo vloge znanja, vendar si tehnološkega razvoja, brez dodatnih spodbud države, ne morejo privoščiti. K nizki razvojno-raziskovalni in inovacijski dejavnosti pripomore tudi dejstvo, da v regiji ni niti univerze niti raziskovalnega središča, financiranje raziskovalnih projektov v raziskovalnih organizacijah pa je v veliki meri odvisno od razpisov Agencije RS za raziskovalno dejavnost, ki so sporadični in omogočajo zgolj časovno omejene in finančno skromne raziskave.

S sistematičnim zagotavljanjem varovanja intelektualne lastnine v podjetjih, spodbujanjem raziskovalno-razvojnih projektov in prenosom novega znanja, ki nastaja na univerzah in raziskovalnih institucijah, v podjetniški sektor, se bo v regiji krepila podpora inventivnosti, inovativnosti in kreativnosti, ki bo rezultirala v novih ali bistveno izboljšanih produktih in izboljšani konkurenčnosti pomurskih podjetij. K slednjim naporom lahko izjemno pripomore vzpostavitev regijskega inovacijskega in raziskovalnega središča, specializiranega za dejavnosti in področja raziskav, ki neposredno izhajajo iz primerjanih prednosti pomurske regije.

3.2.5. PODPORNO OKOLJE ZA RAZVOJ GOSPODARSTVA, PODJETNIŠTVA IN KREATIVNIH INDUSTRIJ

Rezultati raziskave Global Entrepreneurship Monitor (GEM 2018/2019) kažejo, da Slovenija v primerjavi z razvitimi inovacijskimi gospodarstvi izkazuje precejšnjo podjetniško zaspanost. Pri tem največ zaostaja pri podjetniški kulturi, nacionalni podjetniški zakonodaji, učinkovitosti vladnih programov in izobraževanju za podjetništvo, primanjkuje pa tudi sistematične podpore iniciativam na področju socialnega podjetništva. Omejen dostop do virov financiranja, nefleksibilnost trga dela, visoki stroški dela, birokratske ovire pri pridobivanju dovoljenj za poslovanje, dolgotrajni sodni postopki, še dodatno ovirajo podjetniški razvoj.

V Pomurju, tako kot tudi v drugih regijah, manjka podpornih vsebin in spodbujevalnih storitev, ki bi povezovale podjetnike in jim skozi podjetniške procese pomagale napredovati. Regija je v zadnjem desetletju poskrbela za razvoj vrste podpornih storitev, ki delno pokrijejo podjetniške potrebe ali boljše potenciale. Tem pa bo, za hitrejši in še bolj uspešen razvoj Pomurja, potrebno dodati še nove, sodobne storitve.

V Pomurju deluje na področju spodbujanja podjetništva Pomurski tehnološki park, ki povezuje in pomaga pri razvoju podjetnikov, predvsem v tehnoloških dejavnostih. Hkrati podpira razvoj manjših podjetij in podjetnikov ter jim nudi podporne storitve na začetku njihovega delovanja. Te vsebine se dopolnjujejo z nacionalnimi instrumenti in ukrepi, ki segajo vse od podpore podjetjem pri raziskavah in razvoju do vseh oblik podpore pri razvoju kadrov. Vse te vsebine in storitve v regiji delujejo, potrebno pa jih je povezati med seboj in predvsem predstaviti na širšem trgu, kjer bodo podjetniške ideje dobile trg in ne nazadnje kapital za prehod iz začetniške faze v podjetje in širitveno fazo.

Podporno okolje podjetjem in posameznikom s podjetniškimi idejami gradi Razvojni center Murska Sobota, nosilna regionalna razvojna agencija za Pomurje, v sodelovanju s Pomursko gospodarsko zbornico in Območno obrtno-podjetniško zbornico Murska Sobota, in sicer v sklopu nacionalnega projekta SPOT točka ter v okviru drugih programov razvoja podjetniške kulture in podpornega okolja, denimo s projektom Podjetno nad izzive (PONI). V lokalnih okoljih podporno funkcijo opravljajo tudi druge razvojne institucije, predvsem tiste, ki sodelujejo v mrežno strukturirani RRA za Pomurje.

S krepitvijo infrastrukturnih zmogljivosti podpornega okolja za podjetništvo, razvojem novih podpornih storitev (mentorstva, mreženje, svetovalna in administrativna podpora ...), ki delujejo po principu javno-zasebnega partnerstva, so usmerjene v krepitev raziskovalno-razvojnega potenciala, nagovarjajo ozke tržne niše in pametno specializacijo, bi v regiji lahko spodbudili podjetniško dinamiko. Na ta način se bo spodbudil zagon novih podjetij, nastanek novih delovnih mest, povečala se bo konkurenčnost podjetij in zagotovila višja gospodarska rast.

Kulturne in kreativne industrije so vse bolj pomemben nosilec netehnološkega razvoja. Pomembne so za gradnjo medgeneracijskega in medkulturnega dialoga ter grajenja skupnosti, na daljši rok pa preko vpliva na izobraževalni sistem zvišujejo kulturno osveščenost prebivalstva. Razvoj kreativnih industrij (npr. industrijsko oblikovanje, spodbujanje kreativnih industrij skozi ljudsko obrt ter butično, umetnostno oblikovanje) in njihovega povezovanja v gospodarski sektor, je lahko pomemben spodbujevalec gospodarskega razvoja v Pomurju, pri katerem bo ključno vlogo morala odigrati skupnost preko zanesljivega, inovativnega in hitro odzivnega podpornega okolja. Tega morajo v

partnerstvu graditi izobraževalne institucije, razvojne agencije, javni zavodi ter nevladne organizacije, ki delujejo na področjih kreativnih industrij, kulture, socialnih inovacij, dizajna in umetnosti. Odločen korak v tej smeri predstavlja pobuda vzpostavitve Središča inovacij in podjetništva na Slovenski ulici v Murski Soboti, ki bo zaživelo v letu 2022.

3.2.6. GOSPODARSKE IN POSLOVNE CONE

Regija potrebuje komunalno urejene in konkurenčne gospodarske in poslovne površine za razvoj gospodarske dejavnosti. Kot instrument regionalnega gospodarskega razvoja in orodje za prostorsko načrtovanje so delujoče poslovne cone zelo pomemben dejavnik, saj predstavljajo osnovo za razvoj lokalne skupnosti in regije, pripomorejo k ustvarjanju novih delovnih mest, spodbujajo domače in tuje investicije, pospešujejo prenos inovacij in podjetniških aktivnosti ter pospešujejo gospodarsko rast.

Iz spletnega urejevalnika in iskalnika poslovnih con in subjektov inovativnega okolja v Sloveniji (Urbanistični inštitut RS) ter na podlagi posodobljene evidence konec leta 2020 je razvidno, da je v Pomurju skupaj evidentiranih 51 gospodarskih in poslovnih con v 24 občinah, v skupni površini 523,90 ha, ki so večinoma opremljene z ustrežno komunalno infrastrukturo, investitorjem pa nudijo možnost hitrega pridobivanja dokumentacije za gradnjo in začetek poslovanja. Zasedenost nekaterih je že 100 % ali blizu polni zasedenosti, medtem ko imajo druge še dovolj prostih kapacitet za privabljanje investitorjev. Nekatere med njimi so šele v načrtovanju.

Gospodarske in poslovne cone se nahajajo v vseh 4 upravnih enotah v regiji: v UE Murska Sobota (25 con skupne površine 212,65 ha), UE Lendava (12 con skupne površine 175,37 ha), UE Gornja Radgona (8 con skupne površine 101,42 ha) in UE Ljutomer (6 con skupne površine 34,46 ha).

V regijskem središču Murska Sobota se nahaja skupaj 7 gospodarskih con v skupni površini 142,51 ha, od tega 5 delujočih in pripravljenih za investiranje, preostali 2 con pa sta v načrtovanju. Ob Severni obrtno industrijski coni, ki je delujoča in načrtovana za širitev, je predvidena tudi izgradnja vzhodne obvoznice, ki bo cono povezala z avtocesto A5 (Koper–Ljubljana–Budimpešta).

Večje gospodarske in poslovne cone se nahajajo tudi v urbanih središčih Lendava (3 cone v skupni površini 82,77 ha), Ljutomer (3 cone v skupni površini 34,46 ha) in G. Radgona (2 con v skupni površini 78,90 ha). Ostale cone, večinoma manjše, se nahajajo v 20 občinah v regiji.

V nekaterih občinah gre za zaključena poslovno-gospodarska območja, medtem ko so druge poslovne cone manjše in vzpostavljene na različnih lokacijah v občini. Tako glede zasedenosti kot tudi glede infrastrukturne opremljenosti so med posameznimi poslovnimi conami precejšnje razlike.

Glede na površine poslovnih con in njihovo zasedenost bodo v prihodnjih letih v ospredju predvsem komunalne ureditve načrtovanih con, posodobitve oziroma nadgradnje in morebitne razširitve že obstoječih con.

V okviru mehanizma Dogovor za razvoj regij se v regiji izvaja 7 projektov urejanja/dograditve/razširitve poslovnih con, ena od teh se vzpostavlja na novo.

3.2.7. DRUŽBENA IN OKOLJSKA ODGOVORNOST – KROŽNI MODELI GOSPODARSTVA

Proizvodnja izdelkov neposredno vpliva na okolje, zalogo virov in surovin ter generiranje odpadkov. Za zagotavljanje trajnostnega razvoja moramo preudarno uporabljati naše vire; v današnjem času je jasno, da obstoječi linearni model ekonomske rasti »vzemi-naredi-zavrzi«, na katerega smo se zanašali v preteklosti, ni več primeren za moderne družbe v globaliziranem svetu (Celkrog 2018).

Krožno gospodarstvo temelji na konceptu pozitivnega snovnega kroga, ki se usmerja v ponovno uporabo, popravilo in recikliranje obstoječih materialov in izdelkov. Z delujočim konceptom »zaprtja zanke«, še zlasti v zaključenih lokalnih verigah vrednosti, lahko odpadke ene industrije spremenimo v snovni vir druge in s tem zmanjšamo količino odloženih ali sežganih odpadkov. Koncept in razmišljanje skladno s krožnim gospodarstvom se začne že na samem začetku življenjskega cikla izdelka; pametno oblikovanje izdelkov in izbira proizvodnih procesov, kar lahko pripomore k varčevanju z viri, omogoča učinkovito upravljanje z odpadki, obenem pa ustvarja nove poslovne priložnosti. Vendar pa je prehod v krožno gospodarstvo zelo kompleksen, saj zahteva preoblikovanje sistemov in nujno potrebo po novih znanjih ne samo na področju naravoslovja ampak pomembno vključuje tudi področje načrtovanja (Eco Design), oglaševanja in IKT.

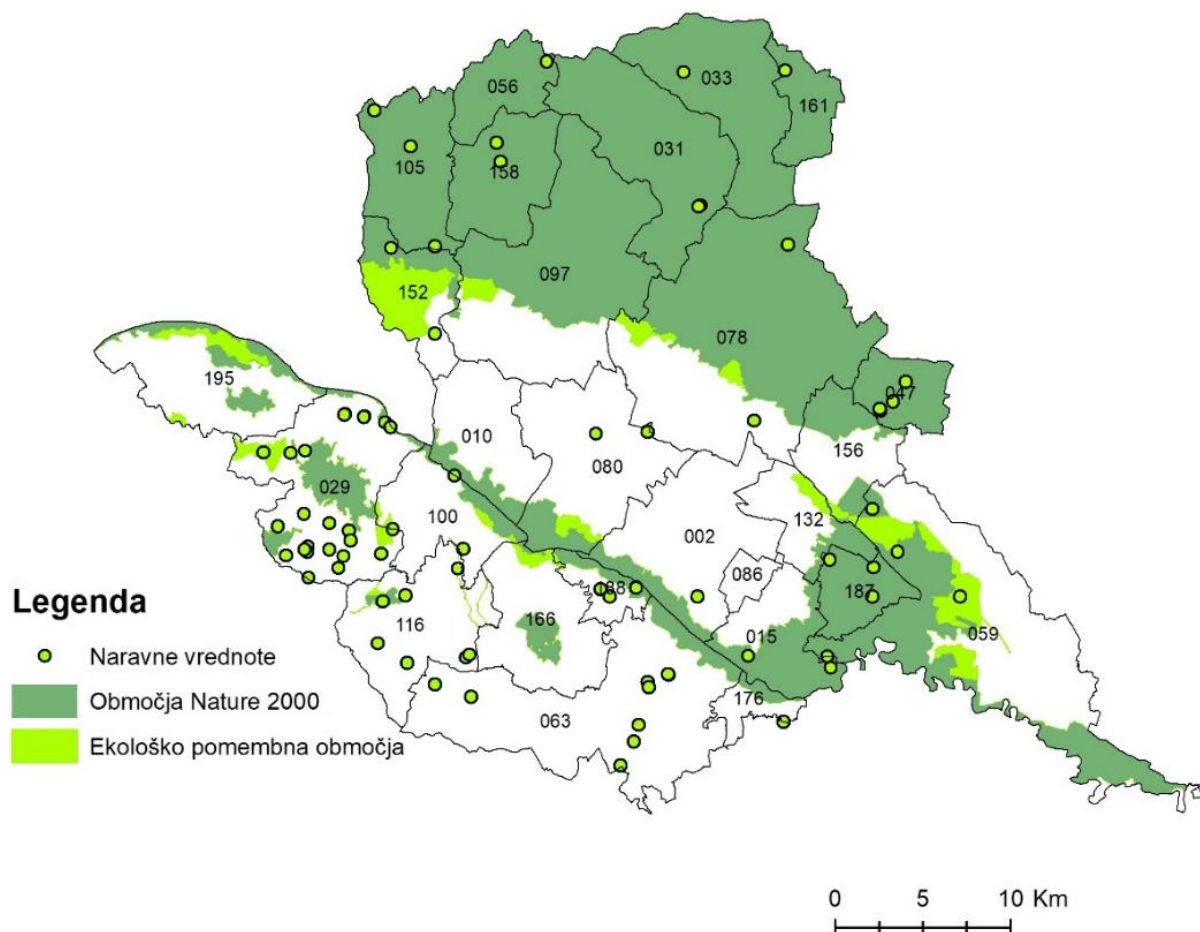
Recikliranje je nujni in minimalni predpogoj za delovanje krožnega gospodarstva – viri in materiali se reciklirajo, vrnejo v proizvodni cikel in ponovno uporabijo. Če želimo v celoti izkoristiti potencial teh ti. sekundarnih surovin, je nujna vzpostavitev učinkovitega sistema upravljanja z odpadki, sprostitev ovir pri trgovanju z njimi ter zagotavljanje visokih standardov kakovosti. Le v takšnem okolju lahko industrija popolnoma izkoristi sekundarne surovine v lastnih proizvodnih procesih in obenem zagotavlja njihovo zanesljivo dobavo. Temeljni postulat recikliranja v konceptu krožnega gospodarstva je pridobivanje materialov skozi zbiranje, razstavljanje in recikliranje odsluženih izdelkov. Ponovna integracija teh materialov na začetek proizvodnega življenjskega cikla se neposredno kaže v zmanjšanju vplivov na okolje in stroškov proizvodnje.

Pri uvajanju ambicioznih načrtov prehoda v krožno gospodarstvo, ki jih je leta 2015 sprejela Evropska komisija, bo ključno vlogo odigralo podporno okolje namenjeno zagotavljanju znanja in informacij na področju krožnih modelov gospodarstva. Tega bodo morale sestavljati ključne regijske razvojne institucije v sodelovanju z deležniki iz raziskovalnega in gospodarskega sektorja.

3.3. OKOLJE – NARAVNE DANOSTI IN INFRASTRUKTURA

3.3.1. ZAVAROVANA OBMOČJA

Pomurje je najbolj ravninska in najbolj kmetijska statistična regija v Sloveniji. Njive predstavljajo 80 % vseh kmetijskih površin v uporabi, kar je dvakrat več od slovenskega povprečja. Pomurje je regija z veliko biotsko in krajinsko pestrostjo, a se po podatkih Zavoda RS za varstvo narave stanje slabša, predvsem zaradi velikega števila vrst, ki so vezane na kmetijska in vodna zemljišča. V velikem delu Pomurja, predvsem na Goričkem in v Slovenskih goricah, se pojavljata erozija in plazovitost, ki otežujeta kmetijsko rabo.

Slika 5: Prekrivanje območij Nature 2000, ekološko pomembnih območij in naravnih vrednot

V Pomurski regiji so tri zavarovana območja narave. Leta 2003 je bil ustanovljen Krajinski park Goričko, ki ima površino 46 268 ha in obsega 11 občin. Krajinski park Ljutomerski ribniki – Jeruzalemske gorice je bil ustanovljen leta 1976 in ima površino 1346 ha. Krajinski park Negova in Negovsko jezero pa je bil ustanovljen leta 1967 in se razprostira na površini 177 ha.

Naravne vrednote so redki, dragoceni ali znameniti naravni pojavi ter drugi vredni pojavi, ki so lahko del žive ali nežive narave, naravno območje ali njegov del. Nastopajo lahko posamično ali znotraj varovanih območij in so bistvenega pomena za ustvarjanje narodne identitete in prepoznavnosti v svetu. Privlačijo ljubitelje lepega in izjemnega, zato so pogosto vključene v turistično ponudbo. V Pomurju je 84 naravnih vrednot, med njimi jih je 45 državnega pomena, 39 pa lokalnega.

Pomemben del izjemnosti naravnega okolja so območja Natura 2000. To so varstvena območja, kjer želimo ohraniti živalske in rastlinske vrste ter habitate, ki so z vidika Evrope redki ali pa že ogroženi. Na teh območjih človekova dejavnost ni izključena, dokler ne ogroža narave. Skupna površina območij Nature 2000 v Sloveniji je 7681 km², od tega 7675,5 km² na kopnem in 5,5 km² na morju. Območje Natura 2000 zajema 37,5 % Slovenije. 71 % območij Nature 2000 pokrivajo gozdovi, nad gozdno mejo je 5 %, kmetijskih zemljišč in zemljišč v zaraščanju je 23 %, pozidanih zemljišč je 2 %, voda pa 1 %. Glavni cilj je ohraniti biotsko raznovrstnost za prihodnje rodove.

V omrežje Nature 2000 je v Pomurju vključenih 47 % površine celotne regije. Del Nature 2000 v Pomurju je Krajinski park Goričko, celotni ravninski tok reke Mure in območje nižinskega gozda na

Dobrovniškem Dolinskem, v manjši meri pa tudi pri Borecih in v Radgonsko-Kapelskih gorica. V Pomurju je v občinah Velika Polana, Grad in Gornji Petrovci delež površine občine 100 % pokrit z Nature 2000, v več kot 99 % pa v občinah Rogašovci, Hodoš, Kuzma in Kobilje. Občina Odranci je edina Pomurska občina, katere ozemlje ne spada pod zaščito Nature 2000.

Ekološko pomembno območje je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Na območju Pomurja sta dve ekološko pomembni območji – Goričko in Mura Radmožanci. Goričko ima ohranjeno tradicionalno kulturno krajino, veliko raznolikih habitatnih tipov, je življenjski prostor številnih ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, predvsem ptic. Značilni so vlažni in suhi travniki, visokodebelni sadovnjaki, mokrišča, gozdovi rdečega bora, rastišča sibirske perunike in narcise. Zabeleženih je več kot 90 vrst metuljev, ohranjeni potoki so habitat potočnega škrčka, ogroženih kačjih pastirjev in številnih drugih vrst. Na Goričkem najdemo tudi avtohtone listnate gozdove z velikim deležem kostanja in doba, večina potokov je habitat vidre, z bližnjo vegetacijo pa dajejo zavetje tudi vodomcu, bičju trsnici ter sivi čaplji.

Mura – Radmožanci obsega nižinsko reko Muro s poplavnim območjem od Šentilja do hrvaške in madžarske meje, z raznolikimi vodnimi, obvodnimi in vlažnimi habitatni in je rastišče ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. Na območju so številne stranske struge, mrtvice in depresije, kjer so obsežne površine visokega šašja, vlažni travniki z močvirsko logarico in sibirsko peruniko, svišča. Pojavlja se več ogroženih vrst kačjih pastirjev in metuljev, številne vrste kobilic. V strugi živi okoli 50 vrst rib. Na območju je veliko vrst plazilcev, pogosto najdemo belouško, navadnega goža, martinčke in želvo močvirsko skledarico. Peščene stene vzdolž reke in rokavov so pomembne za breguljko, čebelarja in vodomca ter več vrst netopirjev.

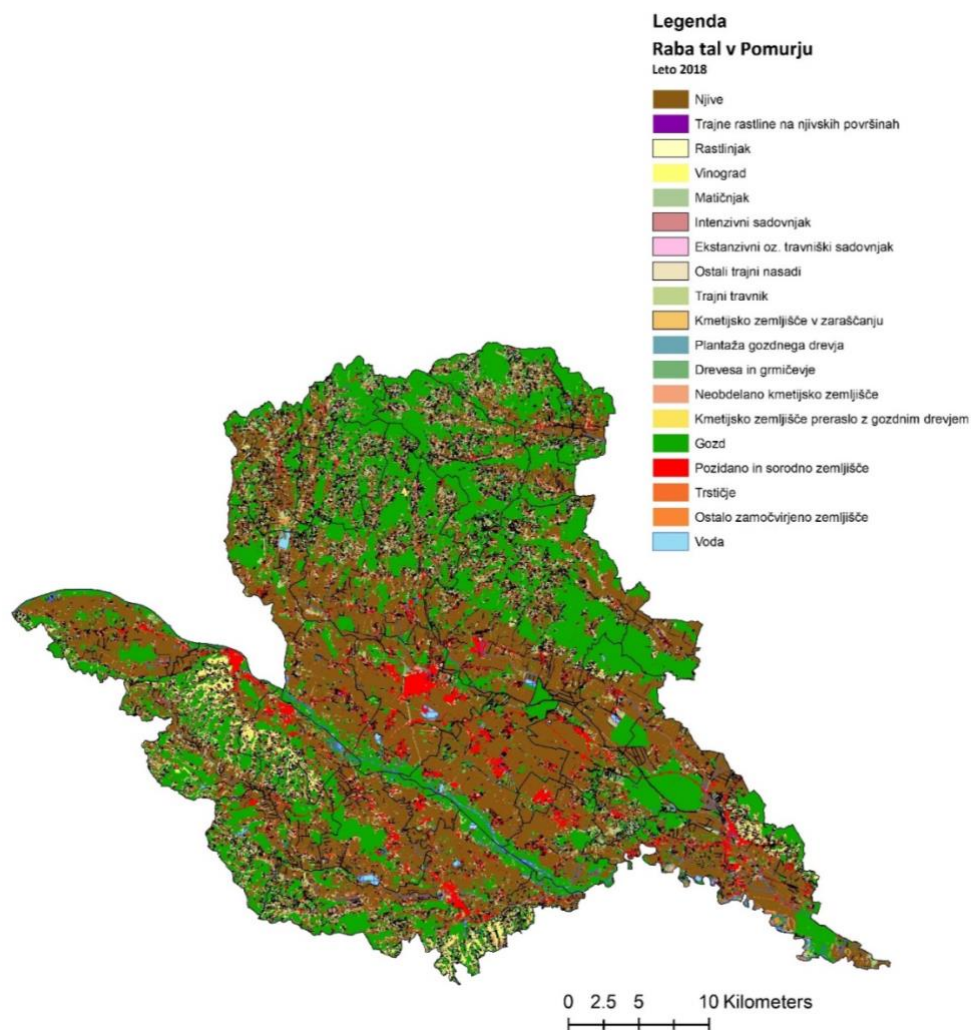
Natura 2000 območje Mura, ki ga tvorita območji POO in POV Mura, je po podatkih ZRSVN po skupnem številu kvalifikacijskih vrst (66) in habitatnih tipov (9) najbogatejše Natura 2000 območje v Republiki Sloveniji. Kakršnikoli infrastrukturni posegi v to ranljivo okolje bi ogrozili pestrost naravnih habitatov ob reki Muri, zato je potrebno popolnoma zaustaviti vse procese in postopke načrtovanja gradnje hidroelektrarn na Muri.

3.3.2. POPLAVNA OBMOČJA

Voda je odločilnega pomena za obstoj tukajšnjega prebivalstva. Zadnja tri desetletja se na porečju reke Mure nenehno srečujemo s pojavom sušnih obdobj, nato pa spet čedalje bolj škodljivim delovanjem voda (poplavljanje reke Mure). Intenzivne poplave v zadnjem desetletju so pokazale določene pomanjkljivosti vodne infrastrukture (prenizki visokovodni nasipi, izdelani iz neustreznega materiala, neustrezen oziroma onemogočen dostop do visokovodnih nasipov, ipd.). Zato so nujni ukrepi, ki bi zadrževali viške vode in njihovo učinkovito rabo v kmetijstvu. Poleg klasičnih zadrževalnikov vode, ki bi prišli v poštev predvsem na obronkih Goričkega in Prlekije, bi bilo potrebno vzpostaviti tudi določene ukrepe na koritih reke Mure in ostalih manjših vodotokih, s čimer bi dvignili nivo podtalne vode v sušnem obdobju. Potrebno bi bilo tudi pripeljati čim več vode iz reke Mure po mlinščicah, rokavih reke Mure v zaledje, s ciljem vzpostavitve omočenih obodov v koritu reke Mure.

3.3.3. RABA PROSTORA

V Pomurju so leta 2018 njivske površine pokrivalo 38,32 % ali 512,3 km². Največ jih je na območju ravnin, kot so Ravensko, Apaško polje, Mursko polje, Spodnja ščavniška dolina in Dolinsko. Gozdovi so pokrivali 29,9 % površin, kar predstavlja 400,14 km² (ZGS OE Murska Sobota 2020). Večji strnjeni deli gozdov so v pasu ob reki Muri, na Goričkem ter na južnem delu Dolinskega. Trajni travniki so pokrivali 8,82 % površine, razporejeni so enakomerno po celotni regiji, manjši delež jih je bilo na ravninskih območjih, kjer prevladujejo njivske površine. Pozidana in sorodna zemljišča pokrivajo 6,9 % površin. Nerodovitni del predstavlja 1,34 %.

Slika 6: Raba tal v Pomurju leta 2018 (vir: Koltai 2017)

Drevesa in grmičevje v Pomurju pokrivajo 2,0 % površine. Več jih je v gričevnatih predelih, ob potokih na Goričkem, v to kategorijo spadajo tudi mestni parki, ki so v večjih urbanih središčih. Sadovnjaki in vinogradi so predstavljali 3,14 % površin. Sadovnjaki so enakomerno razmeščeni po celotni regiji, vinogradi pa na območju Vzhodnih Ljutomersko-Ormoških gor, Radgonsko-Kapelskih gor, Lendavskih gor ter na južnem robu Jugovzhodnega Goričkega. V regiji je nekoliko več ekstenzivnih oziroma travniških sadovnjakov (1,72 %), intenzivnih pa 0,32 %. Ostali trajni nasadi (površina zasajena z eno ali več različnimi vrstami trajnih rastlin) zajemajo 0,05 % površine.

Rastlinjaki pokrivajo 0,03 % površine in so enakomerno razporejeni po celotni regiji, večje pa najdemo v občinah Beltinci, Turnišče, Dobrovnik, Gornja Radgona, Križevci, Ljutomer in Moravske Toplice. Trstičje in zamočvirjena zemljišča skupaj pokrivajo 0,19 % površine Pomurja in se v večji meri nahajajo ob Ledavskem jezeru ter ob reki Muri v občini Lendava (Koltai 2017).

3.3.4. VAROVANJE OKOLJA

Nesmotno gospodarjenje z naravnimi viri je v regiji prisotno na več področjih. Površinske in podtalne vode, kljub strogi zakonodaji, prekomerno onesnažujemo. Gramoznice in termo-mineralne vode prekomerno izkoriščamo ter proizvajamo prevelike količine odpadkov. Te prepogosto nekontrolirano odlagamo, saj odlagališča niso povsod ustrezno urejena. Na nekaterih mestih s posegi zmanjšujemo biotsko raznovrstnost in krajinsko pestrost v prostoru. Kakovost in struktura tal ter trajna rodovitnost prsti so na površinah v intenzivnem kmetovanju trajno ogrožene. Prav tako vse večji pritisk na okolje in posledično zdravje predstavljajo onesnaženost zraka ter zvočna in svetlobna onesnaženost.

V Pomurju smo v letu 2011 4,4 % vseh sredstev namenjenih za investicije, namenili investicijam v varstvo okolja. Na nacionalni ravni znaša ta delež 6,4 % vseh investicij. 56 % teh investicij je bilo namenjenih ravnanju z odpadki, 28 % investicij smo namenili varovanju biološke raznovrstnosti in pokrajine, 15,7 % investicij pa je bilo namenjenih varstvu zraka, podnebja in upravljanju z odpadnimi vodami. Tekoči izdatki za varstvo okolja v regiji v letu 2019 so znašali 33 milijonov evrov, kar predstavlja 4,8 % tovrstnih izdatkov na nacionalni ravni v letu 2019.

Področje ravnanja z odpadki je v regiji relativno dobro razvito. Vse občine v regiji imajo urejeno zbiranje odpadkov, ki se praviloma ločujejo že pri izvoru oziroma pri povzročitelju odpadkov. S pomočjo evropskih sredstev se je na razširjeni lokaciji deponije pri Puconcih izgradil, posodobil in uredil centralni sodoben regijski center zbiranja, sortiranja, predelave oziroma recikliranja in deponiranja komunalnih odpadkov CEROP. Kljub dobro urejenemu stanju na področju ravnanja z odpadki, obstaja v Pomurju še zmeraj nekaj neurejenih področij na tem področju, in sicer ekološki otoki, zbirni centri ter upravljanje z biološkim muljem, kot s stranskim produktom iz čistilnih naprav, prav tako ostaja pogosta pojavnost divjih odlagališč odpadkov – zlasti gradbenega materiala in nevarnih snovi.

Medtem, ko smo v Pomurju še leta 2001 zbrali 731 kg komunalnih odpadkov na prebivalca, se je ta številka v letu 2011 zmanjšala na 285 kg. V letu 2016 se je ponovno dvignila, in sicer na 431 kg na prebivalca, medtem ko je v letu 2019 znašala 338 kg na prebivalca. Slovensko povprečje je istega leta znašalo 359 kg komunalnih odpadkov na prebivalca.

3.3.5. VODA

Oskrba s pitno vodo je na območju Pomurja nezadostna, saj se pogosto pojavljajo težave pri oskrbi zaradi oporečne vode, ponekod pa vodovodni sistemi niti še niso izgrajeni. V letu 2011 je bilo v Pomurju iz javnega vodovoda dobavljeno 29 m³ vode na prebivalca za gospodinjstva, v letu 2016 pa 31 m³, medtem ko povprečje Slovenije znaša 38 m³ dobavljene vode. V letu 2015 se je zaključil projekt »Oskrbe s pitno vodo v Pomurju,« sofinanciran s pomočjo evropskih sredstev v okviru OP ROPI 2007–2013. V okviru projekta so bili vzpostavljeni trije sistemi oskrbe s pitno vodo v regiji, s čimer je

prebivalcem regije omogočena oskrba z neoporečno pitno vodo. Trenutno so v teku dodatni projekti na področju oskrbe s čisto pitno vodo.

Čista in kakovostna voda postaja zaradi redkosti vedno večja dragocenost. Mala evropska mesta, kot je Murska Sobota s primestnimi naselji in ostala mesta in naselja v Pomurju, so zaokrožena s kmetijskimi površinami in prav zato je voda onesnažena z različnimi kemikalijami, ki izvirajo predvsem iz nespametnega intenzivnega kmetijstva v preteklosti in tudi še danes. Zato morajo tudi mesta in naselja razmišljati o zagotavljanju čiste pitne vode. Poleg občasne mikrobiološke in presežene kemične onesnaženosti vode, se v Pomurju srečujemo tudi z onesnaženostjo vode z neprijetnim vonjem, barvo in okusom ter trdo vodo. Poleg zagotavljanja čiste pitne vode pa si mora regija s stalnim osveščanjem in izobraževanjem prebivalstva prizadevati zmanjšati porabo pitne vode s ponovno uporabo vode (reciklažo) in deževnice ter integrirati ukrepe za zmanjšanje porabe čiste pitne vode. Sočasno pa tudi skrbeti za zmanjšano porabo ustekleničene vode. Poleg tega je nujen stalen nadzor nad kakovostjo pitne vode in sprejemanje ukrepov za zavarovanje virov pitne vode in monitoring vodovodnega sistema. Prav tako pa si je potrebno prizadevati, da čim več deževnice odteče nazaj v naravo in ne konča med odpadno vodo. Na področju varovanja vodnih virov je potrebna postavitve mreže vrtin in monitoringa podtalne vode na območju vodnih virov; Izvedba meritev nivoja in kakovosti podzemnih vod ter izdelava predloga vodovarstvenih območij vodnih virov. Na področju monitoringa vode na vodovodnem sistemu pa analizi hidravličnega modela vodovodnega sistema, določitev odvzemnih mest na vodovodnem omrežju, izdelava predloga vzpostavitve notranjega monitoringa na vodovodnem omrežju in postavitve vzorčnega standardiziranega odvzemnega mesta na vodovodnem omrežju.

Vse bolj zaostrene zahteve glede varstva okolja na eni strani in lastne potrebe okoljsko vedno bolj ozaveščenih prebivalcev Pomurja, zahtevajo nov, kakovostnejši pristop k reševanju problematike odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda v regiji, kar doprinaša k varovanju podtalnih voda in prizadevanju pravične in enakopravne dostopnosti do zdrave pitne vode. Kakovost podtalnice pri več kazalcih dosega največjo onesnaženost v Sloveniji. Preseganje mejnih vrednosti onesnaženja se v zadnjih letih pojavlja v Muri (merilni mesti Ceršak in Mota) ter v Ledavi pri Čentibi. Na širših območjih, bogatih s podtalnico, so prisotne emisije škodljivih snovi, zlasti na področjih intenzivnega kmetijstva. V Pomurju imamo občasno na nekaterih vodnih zajetjih še vedno slabo kvaliteto pitne vode, ki presega mejne vrednosti v več kazalcih onesnaženosti.

Na celotnem območju Pomurske regije se pojavlja onesnaževanje površinskih vodotokov in jezer, predvsem z nitrati, pesticidi in organsko razgradljivimi snovmi, ki se s kmetijskih površin ob vodotokih, spirajo neposredno v vodotoke. K bistvenemu zmanjšanju tovrstnega onesnaževanja bi pripomogla vzpostavitev zelenega pasu med kmetijskimi površinami in vodotoki, saj bi zeleni pas zadržal večino navedenih onesnaževal in preprečil neposredno spiranje v vodotoke. Na drugi strani se kot problematično izkazuje predvsem slabo kemijsko stanje vodnega telesa podzemne vode Murska kotlina, ki je prekomerno obremenjeno z nitrati in pesticidi iz kmetijstva.

3.3.6. ENERGIJA

Električno omrežje v regiji je močno dotrajano in prekomerno obremenjeno ter je na meji oziroma že pod mejo potreb pomurskih gospodinjstev in gospodarstva. Obstaja resna nevarnost, da ne bo

preneslo pričakovanih obremenitev in se sesuje, po drugi strani pa upravljalec omrežja ne more izvrševati zakonsko predpisanih nalog, npr. priključevanje novih energetskih postaj iz obnovljivih virov. Izgradnja elektrarn na reki Muri bi zagotavljala le majhno količino električne energije v skladu s potencialom hidroenergije, na drugi strani pa je strokovno nepotrjeno razmerje med investicijo in količino pridobljene energije ter posegi v okolje in prostor. Najpomembnejši potencial regije je v nujnih ukrepih spodbujanja učinkovite rabe energije v vseh treh sektorjih ter zagotovitev kakovostnega električnega omrežja. Prav tako tičijo energetski potenciali v obnovljivih virih energije, ki jih je možno pridobivati z decentraliziranimi sistemi na sonce, biomaso in geotermalno energijo.

Pomurje ima zelo dobre pogoje pri potencialu obnovljivih virov energije (OVE), vendar pa je potrebno določiti smotrno mejo med izkoriščanjem OVE in varovanjem okolja, pri čemer mora imeti varovanje okolja prednost pred povečanjem obsega rabe OVE. Ključen ukrep je energetska učinkovitost – določen delež potenciala mora izhajati zlasti iz energetske učinkovitosti. V Pomurju ima velik potencial lesna biomasa. Ocenjuje se, da bi 1800 gospodinjstev lahko prešlo na lesno biomaso (LEA Pomurje). Prav tako je velik potencial sonca, kjer bi se lahko koristilo skoraj 10 GWh sončne energije letno, in sicer brez montaže sončnih kolektorjev na kmetijskih površinah. Geotermalna energija ima potenciala, tako za toplotno kakor tudi za električno energijo, vendar je potrebno preprečiti tveganje izpuščanja tople onesnažene vode v okolje in zasledovati vzpostavljane optimiranih kaskadnih sistemov.

Glede izkoriščanja obnovljivih virov energije iz Energetske bilance Pomurja (LEA Pomurje) izhaja, da se največ uporablja lesna biomasa. Poleg lesne biomase se za ogrevanje sanitarne vode za gospodinjstva uporablja tudi energija sončnega sevanja. Obnovljivi viri energije (les, geotermija, sončna energija, toplotne črpalke) so pri ogrevanju in tehnološki toploti v Pomurju zastopani s približno 44 % (pribl. 670 GWh/leto). Lokalni energetski koncepti in ostali strateški lokalni načrti se bodo morali na ravni regije uskladiti in racionalizirati, pri tem bo poudarek na rabi obnovljivih virov energije in samooskrbi z energijo, možnostih varčevanja z energijo in načinih pospeševanja učinkovite rabe energije na področju gospodarstva, stanovanj in prometa.

Analize kažejo, da se je na območju regije z hipnim povišanjem cen naftnih derivatov raba energetskih virov umirila oziroma zmanjšala na račun rabe obnovljivih virov energije, predvsem lesne biomase. Zanimivo je, da s terena poročajo predvsem dimnikarske službe, da so posamezne vasi, predvsem tiste, kjer je velik delež lastnikov gozdov, že v veliki večini prešle na lesno biomaso. Velik problem v regiji še vedno predstavljajo peči z nizkim izkoristkom, zastareli stroji in naprave ter energetske potratne stavbe. K veliki porabi energije prispevajo tudi potrošniki, ki še vedno v svoje vsakdanje življenje niso vpeljali energetske varčnega obnašanja. Velik premik je potrebno narediti tudi v javnih zgradbah (šole, vrtci, krajevni uradi, občina ...), kjer energetske varčno obnašanje še ni doseglo zadovoljivega nivoja, prav tako je nujno potrebno uvesti energetske knjigovodstvo. Prav tako se v regiji srečujemo z vsak dan višjo stopnjo energetske revščine, ki se je v preteklosti analizirala in odpravljala le v sklopu manjših projektov, brez systemskega pristopa.

Stanje na področju energetske učinkovitosti in na področju izkoriščanja obnovljivih virov energije v Pomurski regiji je pod razpoložljivim potencialom, kar je ugotovljeno z vzorčnimi analizami. Ocena stanja, ki bi ga območje lahko doseglo in na ta način dosegalo ustrezne kazalnike je velik potencial regije. Cilji, ki izhajajo iz nacionalnih in evropskih strateških dokumentov, so realno dosegljivi in se jih lahko z ustreznimi koraki doseže. Ker gre za regijo, kjer je poraba energije previsoka v vseh sektorjih in

se je potrebno lotiti tega problema sistematično in zajeti vse sektorje porabe energije. Priložnost se odražajo v preusmeritvi privarčevanih kapacitet v druge, za regijo koristnejše sfere, predvsem pa na nivoju varovanja okolja in zniževanja emisij toplogrednih plinov.

Gozdnatost v regiji je relativno visoka, saj je Pomurje pokrito z 39 475,15 ha gozda, kar pomeni 29,5 % gozdnega deleža. Z zamenjavo zastarelih kotlov z novimi bi v regiji prihranili vsaj 73 000 MWh primarne energije. Ker se ta energent porabi v glavnem v gospodinjstvih bi bil prihranek okoli 7,3 % vse energije, ki jo porabimo za ogrevanje v gospodinjstvih in javnem sektorju.

V Pomurju je bilo konec leta 2016 skupaj postavljenih 356 sončnih elektrarn s skupno močjo 23,96 MW, ki skupaj v 2016 proizvedle 24 598 MWh električne energije. Trenutno se v Pomurju geotermalna energija izkorišča le neposredno za toploto. Skupna kapaciteta izkoriščanja geotermalne energije znaša 37,51 MWt (brez TČ). Z izkoriščanjem geotermalne energije se v Pomurju porabi 355 TJ/leto energije, kar se tiče potenciala geotermalne energije za pridobivanje električne energije, lahko govorimo o številki preko 22 000 MWh/leto.

3.3.7. ŠIROKOPASOVNA OMREŽJA

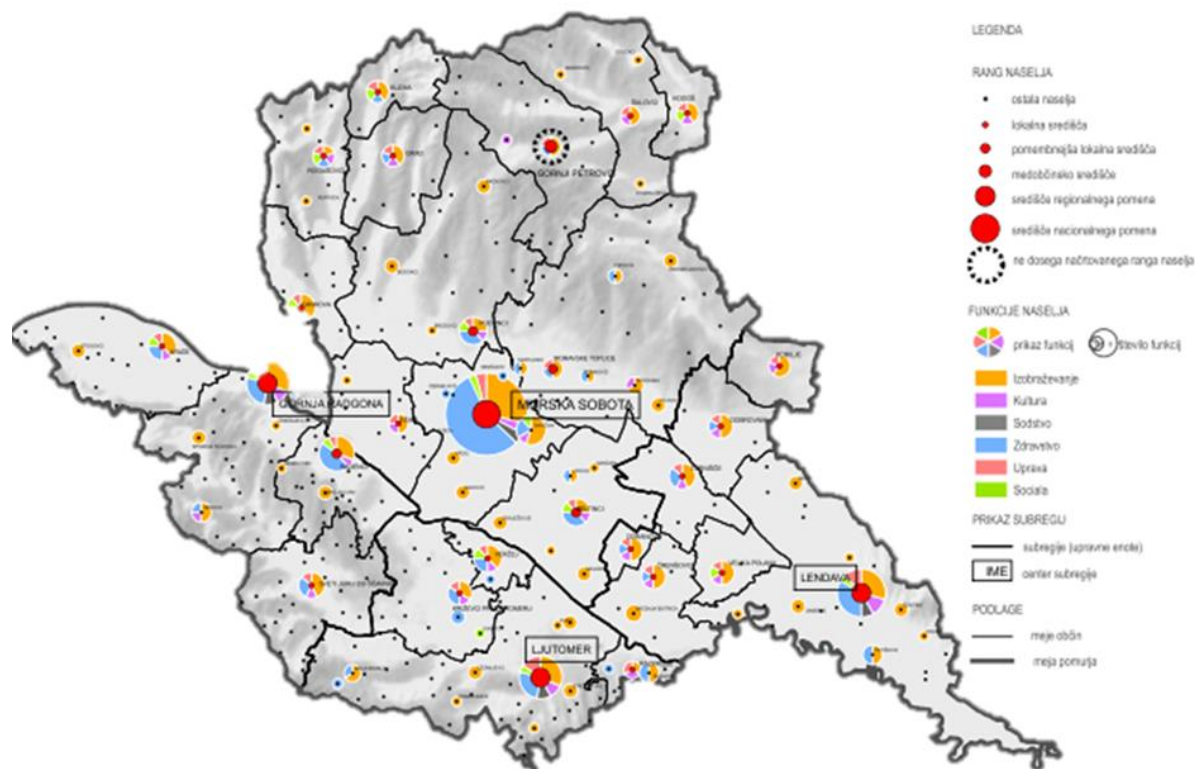
Ob prometni infrastrukturi Pomurje s preostalo Slovenijo in svetom povezuje tudi razmeroma dobro optično omrežje. V zadnjem obdobju občine vzpostavljajo WIFI omrežje v okviru programa WIFI4EU, ki ima na voljo še dovolj sredstev, da se programu v bodoče priključijo tudi preostale občine.

Ob tem je v začetnih fazah izvajanja projekt RUNE (Rural Network), ki z investicijskimi sredstvi EU pospešeno gradi omrežje na podeželju. V Pomurju bo dostop omogočen predvidoma 21 750 odjemalcem (3 vozlišča). S kombiniranjem investicij operaterjev v širokopasovno omrežje ter omenjenih projekta RUNE in programa WIFI4EU je Pomurje blizu viziji, ki zasleduje cilj širokopasovnega interneta v vsakem gospodinjstvu v regiji.

3.4. PROSTOR – SOODVISNOST IN SKLADNOST RAZVOJA

3.4.1. URBANIZIRANA OBMOČJA

Glede na študijo »Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena« (2016) osnovo urbane mreže Pomurja predstavljajo Murska Sobota z mestnim naseljem Černelavci in s približno 12 500 prebivalci ter Ljutomer, Lendava in Gornja Radgona, kot mesta z več kot 3000 prebivalci. Med urbana naselja glede na preliminarne podatke iz osnutka SPRS 2050 spadajo tudi Beltinci in Radenci, ki imata manj kot 3000 prebivalcev. Med naselja z več kot 1000 prebivalci uvrščamo naselja Bakovci, Črenšovci, Krog, Lipovci, Odranci in Rakičan.

Slika 7: Omrežje naselij z njihovo funkcijo (vir: RRP Pomurje 2014-2020)

Murska Sobota je pomembno regijsko središče SV Slovenije, ki razvija vse funkcije, pomembne za središče nacionalnega pomena in regionalno prometnega vozlišča, in kot taka konkurira mestom v zamejstvu (Varaždin, Monošter). Vloga Murske Sobote kot zaposlitvenega središča se krepi, prav tako se spodbuja razvoj dejavnosti, ki so povezane s potenciali širšega podeželskega zaledja. Lendava, Gornja Radgona in Ljutomer se razvijajo kot središča subregionalnega pomena. V njih se razvijajo storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena za oskrbo prebivalcev središča in njegovega zaledja (podeželsko in obmejno), Gornja Radgona in Lendava predstavljata pomemben potencial v sodelovanju v čezmejnem prostoru. Gornja Radgona s sosednjo avstrijsko Radgono razvija in oblikuje čezmejno konurbacijo. Ostali kraji imajo značaj lokalnih središč.

Iz urbaniziranih središč se širi razpršena stanovanjska gradnja. Na širših mestnih in drugih poselitvenih območjih je potrebno usklajeno načrtovati javna stanovanja, zlasti za ranljivejše skupine prebivalstva in določiti območja funkcionalne prenoje stanovanj (zmanjševanje emisij CO₂, prenova dotrajanih stanovanj, prenova nekvalitetnih stanovanjskih sosesk).

Netrajnostno naravnana urbanizacija in poselitvena politika v preteklosti sta povzročili številne okoljske probleme, ki jih je potrebno zmanjšati. Učinek okoljskih problemov v mestih se namreč še posebej hitro in močno čuti, če mesto svojo vlogo varuha okolja zanemarja ali celo opusti. Izginjanje habitatov in zmanjševanje biotske raznovrstnosti, propadajoče in zanemarjene stavbe, degradirana območja, hrup, slab zrak, pomanjkanje in onesnaženost pitne vode, kopičenje odpadkov, gost promet – vse vodi v različne zdravstvene probleme in znižuje kakovost življenja v mestih. S tem se znižuje tudi privlačnost mesta za vlaganje in priseljevanje. Regijsko središče Murska Sobota in ostala mesta v regiji sodijo med mala evropska mesta, zato nimajo vseh težav velikih mest, to pa še ne pomeni, da teh ni.

Zelo očiten je tudi trend gradnje novih nakupovalnih centrov na obrobju mest, kar dodatno povzroča povečanje prometa in obremenjujočih posegov v okolje z dodatno infrastrukturo. Mestno središče pa propada in izumira. Politika trajnostnega razvoja urbanega območja mora v prihodnje zahtevati celovit pristop, saj so okoljske zadeve na urbanih območjih zapletene in prepletene, v urejanje teh vprašanj pa so vključeni različni akterji, poleg tega pa gre največkrat za mnogovrstne rešitve. Na temelju obstoječega stanja se izpostavljajo štiri najbolj aktualne teme, ki morajo biti med seboj tesno povezane:

- trajnostno upravljanje urbanih okolij,
- trajnostni urbani promet,
- trajnostna gradnja in
- trajnostno urbanistično načrtovanje.

3.4.2. PODEŽELJE

Območje Pomurja odlikuje visoka stopnja ohranjenosti naravnega okolja, značilna je velika biotska raznovrstnost, predvsem v območjih Natura 2000 in na območju Krajinskega parka Goričko. Kmetijska zemljišča v regiji so naravna dobrina pomembna za pridelavo hrane. Vplivajo tudi na podobo kulturne krajine ter na naravne vrednosti. Območje je prav tako bogato z ljudskim izročilom ter tradicionalnimi domačimi obrtni, ki pa le stežka zagotavljajo pogoje za zaposlitev mladih, bodočih nosilcev dejavnosti.

Podeželje ni zgolj kmetijstvo oziroma kmetovanje, temveč so to v prvi vrsti ljudje – sicer vse starejši, a tudi vse bolj učeči. Izzivi, ki jih prinaša učeča se družba, so pametne rešitve za podjetno in konkurenčno ter vitalno podeželje – novi koncepti in tehnologije za prosperiteto podeželja, inovacije in nove tehnologije na podeželju, trajnostna mobilnost podeželja ter organizirana skrb za ostarele na podeželju. Velik pomen bo treba nameniti lokalni predelavi pridelane hrane v produkte z višjo dodano vrednostjo in v lokalno prehransko samooskrbo regije. Zavoljo zdravja ljudi in okolja bo treba spodbujati ekološko pridelavo hrane ter ohranjanje malih kmetij, kakovostne produkte in vsebine v kmetijstvu oziroma ponudbo podeželja pa tesneje povezati s turističnimi vsebinami regije.

Razvojni potenciali pomurske regije na področju razvoja podeželja in rabe tal so tako v višji stopnji lokalne predelave kmetijskih pridelkov v kakovostne prehranske izdelke z višjo dodano vrednostjo in v večjem poudarku na trženju kakovostne in zdrave hrane iz Pomurja. Lokalna prehranska samooskrba regije naj bo utemeljena na zdravi hrani, ki je pridelana oziroma predelana v domačem okolju in trajnostno vpliva na zdravje človeka in okolje. Izdatno bo treba povečati obseg ekološkega kmetovanja (predvsem s preusmeritvijo manjših kmetij v ekološko pridelavo s poudarkom na zelenjadarstvu in nišni ekološki pridelavi), prav tako pa se bolj posvetiti pridelavi visokokakovostne in varne ter zdrave hrane, ki je bogata s prehransko vrednostjo, vitamini, minerali in antioksidanti in kot »super-hrana« pridelovalcem prinaša večjo dodano vrednost na enoto proizvoda.

Spodbujanje dopolnilnih dejavnosti na manjših kmetijah bo ključnega pomena za obstoj manjših kmetij, predvsem z usmeritvijo v predelavo primarnih kmetijskih pridelkov. Prav tako pomeni izjemen potencial povezovanje kmetij z butičnim turizmom, kjer največ obetajo doživetja pomurske regije ter privlačnost regije za kolesarjenje in pohodništvo. Večji poudarek je potrebno dati krepitvi tržne

usmerjenosti lokalnih pridelovalcev, in sicer s promocijo ter ozaveščanjem prebivalstva o pomenu kupovanja lokalnih pridelkov in izdelkov.

Privabljanje mladih in izobraženih kadrov na področje kmetovanja bo bistveno za ohranjanje vitalnosti podeželja in razvoja dejavnosti v Pomurju. Treba je dvigniti ugled kmetijskim poklicem in vpeljati zlasti »zelena« delovna mesta v ekološkem kmetovanju. Ob tem se morajo oblikovati kratke dobavne verige in sodobna združniška združenja, kjer gre za oblikovanje zadruga po načelu demokratičnega članskega upravljanja in gospodarske udeležbe članov. Velik potencial predstavlja oskrba javnih zavodov z lokalno pridelano hrano – promocija in ozaveščanje javnih zavodov z možnostjo dobave lokalnih pridelkov in produktov, kar je cilj kratkih dobavnih verig, ki dodajo izdelkom višjo dodano vrednost.

Prihodnost kmetijstva je razvoju digitalnih podpornih rešitev za kakovostnejšo in okoljsko neoporečno pridelavo hrane. Digitalne tehnologije zagotavljajo vrsto rešitev za kmetovanje, kot so npr. oddaljene meritve talnih razmer, bistveno zmanjšanje rabe fitofarmaceutskih sredstev in umetnih gnojil, boljše gospodarjenje z vodami ipd. Z digitalizacijo se izboljšajo donosi pridelkov, delovne razmere kmetov ter zmanjšajo vplivi kmetijstva na okolje. Pri tem bo ključno vlogo odigral prenos kmetij s starejših generacij na mlajše prevzemnike kmetij, ki bodo v kmetijske dejavnosti vnesli inovativnost pri spopadanju z izzivi prihodnosti. Skladno s tem se bodo oblikovale tudi pametne vasi, torej pametne rešitve za podjetno in konkurenčno ter vitalno podeželje, ki prinašajo nove koncepte in tehnologije za prosperiteto podeželja, inovacije in nove tehnologije na podeželju, trajnostno mobilnost ter organizirano skrb za ostarele na podeželju.

Ob oživljanju tradicionalnega koncepta zadružništva in uvajanju koncepta »pametnih vasi« postaja vse pomembnejši dejavnik na podeželju pristop LEADER/CLLD. Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD) je preizkušen koncept celostnega razvoja podeželja, ki je v preteklosti omogočil številne lokalne pobude in ohranil ter ustvaril precejšnje število delovnih mest na podeželju. V Pomurju izvajajo pristop imenovan s prisposodbo »od spodaj-navzgor« ali »bottom-up« tri Lokalne akcijske skupine: LAS Prlekija, LAS Goričko in LAS Pri dobrih ljudeh. Visoka dodana vrednost tega pristopa je lokalno določanje prioritet na področju gospodarstva, kmetijstva, turizma, kulture, naravovarstva in sociale. S pristopom LEADER/CLLD podpirajo lokalne akcijske skupine najperspektivnejše in najinovativnejše ideje, ki z malimi projekti odpirajo velike in mnogotere priložnosti na podeželju.

Zaradi geografskih, gospodarskih in okoljskih specifik Pomurja bo smiselno spodbujati preusmeritev večjega dela kmetijskih zemljišč v zelenjadarstvo.

3.4.3. TRANSPORTNO OMREŽJE

S krepitvijo policentričnega urbanega sistema in regionalnega prostorskega razvoja, želimo zagotoviti enakovredno vpetost Pomurja v nacionalna in mednarodna transportna omrežja, kar bo prispevalo h krepitvi njegove konkurenčnosti, razvoja in privlačnosti. Povezan in usklajen razvoj prometnega in poselitvenega omrežja ter izgrajena gospodarska javna infrastruktura bodo zagotovili ustrezno povezanost med območji in urbanih središči, prebivalstvu in gospodarstvu pa bo omogočen dostop do kvalitetnih javnih storitev, s čim se bo povečala socialna, ekonomska in prostorska kohezija regije.

Pomurska razvojna regija ima ugodno prometno pozicijo, saj leži ob V. panevropskem cestnem in železniškem koridorju. Na nacionalni ravni razpolaga z avtocesto v skupni dolžini 70 km, z dvema glavnima cestama II. reda in eno glavno železniško progo. Kategoriziranih regionalnih cest je 28 (4 I. reda, 6 II. reda, 17 III. reda) ter dve regionalni železniški progi. Skupna dolžina drugih cest v Pomurju znaša 3120 km. S pomočjo EU sredstev zgrajena hitra cesta, v skupni dolžini 70 km, in modernizacija železniške proge Pragersko-Hodoš, sta prispevali k odpravi močno obremenjujočih vplivov naglo naraščajočega težkega tranzitnega prometa na bivalna in delovna okolja v naseljih.

Z vidika železniškega potniškega prometa sta najpomembnejši železniški postaji v Murski Soboti in Ljutomeru, ki skupaj letno odpravita več kot 300 000 potnikov. V obeh mestih ustavlja mednarodni IC vlak. Najpomembnejša železniška postaja je glede na količino pretovorjenega blaga Lendava, po pomenu ji sledita železniški postaji v Murski Soboti in Radencih. Glede na podatke o številu odpravljenih potnikov in količini pretovorjenega blaga se med nacionalno pomembne železniške postaje uvrščata Murska Sobota in Lendava, medtem ko imata železniški postaji v Ljutomeru in Radencih regionalni pomen. Na področju tovarnega prometa je treba izpeljati investicije v izgradnjo železniške infrastrukture, in sicer povezavi Lenti–Lendava–Bratonci ter Gornja Radgona–Bad Radkersburg.

Pri Rakičanu je športno letališče, ki bi ga bilo mogoče izkoristiti v mednarodne turistično-športne namene, več pozornosti pa je treba nameniti turističnim in gospodarskim potencialom, ki jih predstavljata mednarodni letališči v Mariboru in Gradcu.

Javni potniški promet kot oblika trajnostne mobilnosti je ključna rešitev za razbremenitev cestnega omrežja, povečanje pretočnosti prometa, zagotavljanje dostopnosti vsem družbenim skupinam, razbremenitev občinskih proračunov, zmanjšanje pritiskov na okolje ter povečanje varnosti v cestnem prometu. Dolgoročna vizija regije na področju mobilnosti zasleduje cilj nič lastniških motornih vozil v pomurskih gospodinjstvih.

Uresničitev slednje vizije je možna z vzpostavitvijo učinkovitega, dostopnega in zanesljivega javnega potniškega prometa, s promocijo hoje, rabe koles, avtomobilov v skupnostni rabi ter inter- in multimodalni mobilnosti, vpeljevanju naprednih tehnologij (internet of traffic), ki zagotavljajo večji izkoristek prostih kapacitet vozil v cestnem prometu ter s splošno promocijo pomena trajnostne mobilnosti za zdravje posameznika, skupnosti in naravnega okolja.

3.4.4. STANOVANJSKA POLITIKA

S stanovanjsko politiko želimo izboljšati dostopnost do vseh vrst stanovanj in zagotoviti primerne finančne pomoči pri uporabi stanovanj tistim, ki stroškov ne zmorejo plačevati sami. Z njo si prizadevamo tudi izboljšati pogoje za upravljanje stanovanjskih stavb in spodbujati boljšo kakovost stanovanj in bivalnega okolja. Pomemben cilj stanovanjske politike je z ustrezno stanovanjsko oskrbo prispevati k varstvu družine, starejših in invalidnih oseb ter drugih ranljivih skupin prebivalstva.

Za pripravo in izvedbo ukrepov za izboljšanje stanovanjske problematike mladih na nacionalni ravni je bila leta 2016 ustanovljena Delovna skupina za mlade za izvedbo pilotnih projektov po Resoluciji o Nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025. Delovno skupino pod vodstvom Ministrstva za

okolje in prostor sestavljajo še predstavniki Stanovanjskega sklada RS, Urada za mladino RS, Mladinskega sveta Slovenije, Študentske organizacije Slovenije, Skupnosti občin Slovenije, Združenja občin Slovenije in Združenja mestnih občin Slovenije.

Pri implementaciji stanovanjske politike bo ob občinah pomembno vlogo imela zlasti regija, tako v sklopu svojih pristojnosti priprave regionalnega prostorskega načrta, kakor tudi preko določanja smernic razvoja in investicijskih prioritet. K doseganju ciljev stanovanjske politike, ki stremijo k zagotavljanju dostopnosti, funkcionalnosti in varnosti stanovanj, bodo prispevali tudi pilotni projekti izpeljani bodisi v okvirih čezmejnih in transnacionalnih programov bodisi na podlagi namenskih in specializiranih nacionalno podprtih in reguliranih finančnih mehanizmov.

Z zagotavljanjem ustreznih, zlasti pa cenovno dostopnih stanovanj, si lahko regija obeta višjo stopnjo priseljevanja in s tem ublažitev negativnih trendov skupnega prirasta prebivalstva, hkrati pa lahko z osredotočenostjo na podporo mladim posameznikom, družinam in izobražencem pri priseljevanju blagodejno vpliva na pospeševanje podjetniške kulture, ustvarjalnosti in inovativnosti.

3.4.5. REGIJSKO PROSTORSKO NAČRTOVANJE

Pomurje sestavljajo tri funkcijsko zaokrožena območja: Murska ravan, Goričko in Prlekija. Med njimi sta slednji izrazito problemski območji. Med vsemi pomurskimi občinami le MO Murska Sobota sodi v skupino razvitejših, za katero so značilna urbanizacija, koncentracija prebivalstva, priseljevanje, predstavlja pa tudi zaposlitveno središče Pomurja.

Urbanizacija je zajela le Mursko ravan. Na ravni povprečne razvitosti so še Radenci, Gornja Radgona, Lendava in Ljutomer. Ostale občine so pod slovenskim povprečjem, zanje so značilni primanjkljaj delovnih mest, depopulacija in visoka dnevna migracija zaposlenih. Goričko je najmanj razvito sklenjeno območje, ki meri več kot 31 000 ha oziroma četrtno Pomurske regije. Za vse občine na Goričkem so značilni vsi atributi, ki označujejo nerazvitost. Prlekija je po stopnji razvitosti regionalnega razvoja rahlo pod slovenskim povprečjem.

Regija je v celoti problemska, čeprav nekateri deli še posebej izrazito zaostajajo v razvoju (Goričko in Prlekija). Decentralizacija v nacionalnem in regionalnem smislu z namenom uravnoveženega regionalnega razvoja je ena prvih nalog, sledijo pa krepitev podjetniške miselnosti, prestrukturiranje kmetijstva, razvoj turizma, dostop do znanja, krepitev urbanih središč in vrsta drugih.

K uravnoveženosti regionalnega razvoja, zlasti pa k učinkovitejšemu in usklajenemu poseganju v prostor na regionalni ravni bo prispeval tudi regionalni prostorski načrt, ki ga predvideva tako Zakon o urejanju prostora kakor tudi Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Regionalni prostorski načrt omogoča predvsem priložnost za svež premislek o vzpostavljanju objektov, ki presegajo meje posameznih občin, pripravljen pa mora biti participativno s strokovnjaki s področja prostorskega načrtovanja.

Urbanizacija naj se razvija zlasti v dveh ključnih transportnih oseh, to je ob petem koridorju in železniški progi, kar pomeni, da je poleg Murske Sobote potrebno okrepiti vlogo Gornje Radgone z Radenci, Ljutomera ter izkoristiti povezavo z Lendavo. Pomembnejša medobčinska oskrbna središča regije so

Gornja Radgona, Ljutomer in Lendava, ostali kraji imajo značaj lokalnih središč. Posebna pozornost mora biti namenjena zavarovanim območjem in zagotavljanju prostorskih pogojev za vzpostavitev Regijskega naravnega parka Mura, ki se po svojem obsegu in vsebinah naj sklada z razglašnim Biosfernim območjem Mura.

Pri razvoju obstoječih in umeščanju novih gospodarskih con se naj občine povezujejo, dogovarjajo in upoštevajo prostorske kriterije z namenom, da se prepreči drobljenje regijskega potenciala. V Murski Soboti je potrebno nadaljevati z gradnjo obvoznice, ki bo poslovno območje SOIC povezala z avtocesto ter razbremenila promet v mestu. Poleg te naj se razvijajo gospodarske cone v Gornji Radgoni, Ljutomeru in Lendavi, podjetniške cone pa v drugih, manjših krajih.

Centralne dejavnosti, storitve javnega pomena, skupne komunalne naprave in omrežja naj se razvijajo skladno s funkcijo središča in potrebami funkcionalnih območij. Sočasno je treba izboljšati dostopnost do regijskega središča in ostalih mest z javnimi prevoznimi sredstvi.

Za dosego večje privlačnosti in konkurenčnosti mest se bo vlagalo v prenovu degradiranih površin, v revitalizacijo (gradbeno, gospodarsko in socialno) in izboljšanje kakovosti življenja v mestih (zeleni sistemi, alternativne oblike oskrbe z energijo, vodo) ter v komunalno opremljanje zemljišč, kjer to še ni izvedeno. K urejanju zelenih površin v mestu in primestnih naseljih ter vaseh bo regija morala pristopiti z drugačnega vidika, z vidika urbane regije, kar omogoča tudi operativno uresničevanje zamisli trajnostnega razvoja oziroma sonaravnega urbanega razvoja.

Mestne zelene površine je torej smiselno opazovati kot del ekosistemske celote oziroma mestne zelene površine bi se lahko obravnavale kot del ekosistema na regionalni ravni in ne le kot interni mestni problem. Namesto o naravi v mestu govorimo pravzaprav o mestu v naravi. Mestni parki in druge zelene površine s tem deloma izgubijo svojo dosedanjo vlogo, čeprav za mnoge mestne prebivalce njihova nadomestna in simbolna vloga ostaja še vedno zelo pomembna.

3.5. POMURJE V MEDNARODNEM PROSTORU

Upoštevajoč dolžino zunanjih meja ter dejstva, da večina pomurskega prebivalstva živi v obmejnem območju, je teritorialno sodelovanje prepoznano kot eden ključnih instrumentov, ki lahko dodatno spodbudi razvoj Pomurja. S krepitvijo funkcionalnih povezav med obmejnimi urbanih središči, spodbujanjem sodelovanja obmejnih partnerskih institucij, z oblikovanjem skupnih čezmejnih produktov in storitev s področja kulture, turizma in varovanja narave (naravni park treh dežel Goričko-Raab-Őrség; vzpostavitev Regionalnega naravnega parka Mura; zaščita pred poplavami reke Mure in Drave), javne infrastrukture (čezmejne železniške povezave in regijska mreža multimodalne mobilnosti), obnovljivih virov energije se lahko zagotovi enakomerna oskrba prebivalstva obmejnih območij in vzpostavi dolgoročno teritorialna kohezija.

Intenzivnost mednarodne integracije pomurskih institucij se je z vstopom v EU bistveno okrepila. Mednarodno povezovanje in sodelovanje bo tudi v novem programskem obdobju eden ključnih instrumentov za spodbujanje razvoja obmejnih območij.

Priložnosti za Pomurje v okviru transnacionalnih programov mednarodnega povezovanja in sodelovanja so zlasti na naslednjih področjih, ki so skupne vsem čezmejnim in transnacionalnim programom in so komplementarne z ukrepi podonavske, alpske in jadransko-jonske makroregije:

- podpiranje konkurenčnosti MSP (inovacije in prehod na nizkoogljično gospodarstvo),
- razvijanje visokokakovostne ponudbe zelenega turizma, ki temelji na aktivnem ohranjanju narave in vključevanju naravnih ter kulturnih potencialov,
- priprava in izvedba načrtov upravljanja voda za čezmejna območja,
- priprava in izvedba načrtov zmanjševanja poplavne ogroženosti za čezmejna porečja (Drava, Mura),
- načrtovanje in zagotavljanje skupnega oziroma čezmejnega zagotavljanja javnih storitev,
- izboljšanje mobilnosti in multimodalnosti (kolesarske, železniške, rečne in zračne povezave),
- zagotavljanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov v okviru Nature 2000.

Poleg čezmejnega sodelovanja je za nadaljnjih razvoj in izboljšanje kakovosti življenja in boljšega sožitja prebivalcev ob meji pomembno tudi vključevanje in sodelovanje v programih med-regionalnega sodelovanja. To pomurskim prijaviteljem omogoča uveljavitev tudi v širšem evropskem prostoru in spoznavanje dobrih praks partnerjev onstran meja.

Čezmejno sodelovanje je tako s strateškega vidika pomemben inštrument EU, ki ga bo Pomurje z oblikovanjem skupnih razvojnih strategij, prenosom dobrih praks in ustvarjanjem pogojev za čezmejno ter odgovorno upravljanje skupnih naravnih virov, izkoristilo za pospešitev gospodarskega razvoja obmejnega območja in vzpostavitev dolgoročne teritorialne kohezije.

3.6. SWOT ANALIZA – POMURJE

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • dobra geostrateška pozicija • kakovostno življenjsko okolje • multikulturalnost • akumulirano znanje v določenih industrijah (kovinskopredelovalna, elektro, živilsko-predelovalna in tekstilna industrija) • dobro razvit zdraviliški turizem • obnovljivi viri energije • zavarovana območja narave in biotska raznovrstnost • tradicija kmetovanja • pestrost kulturnega izročila in bogata kulturna krajina • odlično poznavanje kultur in jezikov sosednjih držav 	<ul style="list-style-type: none"> • starajoča se demografska struktura • nadpovprečna stopnja brezposelnosti in dolgotrajna brezposelnost • nizka stopnja sodelovanja in povezovanja med različnimi sektorji • nizka stopnja inovacijske in podjetniške kulture • pomanjkanje vrhunskih menedžerskih znanj in izkušenj • podpovprečna konkurenčnost in produktivnost gospodarstva v določenih sektorjih • razdrobljenost in nepovezanost turistične ponudbe in turističnih akterjev • neučinkovito prostorsko in prometno načrtovanje • nezadostna energetska učinkovitost • neustrezno zagotavljanje dostopa do javnih storitev • nerazvitost trajnostnih načinov mobilnosti • nizka konkurenčnost, produktivnost kmetijskega sektorja • premalo izkoriščeni potenciali na podeželju
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • čezmejno in mednarodno sodelovanje in povezovanje • koncentracija na ključne projekte z največjimi razvojnimi, dolgoročnimi in multiplikativnimi učinki • učinkovitejše prostorsko in regionalno načrtovanje • spodbujanje investicij na degradiranih območjih in v opuščeni objekti • spodbujanje tehnološkega razvoja in inovacij (tehnološke, ne-tehnološke in družbene), podjetništva in kreativnosti • povezovanje in grozdenje gospodarskih subjektov z raziskovalnimi organizacijami • razvoj butične ponudbe in ponudbe za zdrav življenjski slog • razvoj turizma na podeželju (lokalno, eko, etno, kulturnega) in aktivnega turizma • povezovanje termalnega turizma in turizma na podeželju • vključevanje lokalno pridelane hrane v turistično ponudbo • potencial kulturne dediščine ter kreativnih in kulturnih industrij ter povezovanje s turizmom in podjetništvom • raba obnovljivih virov energije • vzpostavljanje kratkih verig z lokalno in ekološko pridelanimi živili • povečanje deleža lokalne (samo)oskrbe • kakovostna kulinarična ponudba 	<ul style="list-style-type: none"> • onesnaževanje okolja in podnebne spremembe • spreminjanje demografske strukture prebivalstva • naraščanje brezposelnosti • počasnost uvajanja tehnoloških sprememb • močna konkurenca uveljavljenih (sosednjih) držav v turizmu • neustrezen prostorski razvoj in umeščanje posegov v prostor • izguba in zaostajanje za trendi razvoja poklicev v kreativnih industrijah in drugih perspektivnih sektorjih • zmanjševanje dostopnosti do izobraževalnih in zdravstvenih storitev • slabšanje zdravja prebivalcev • ogroženost kmetijske pridelave • vse pogostejše gospodarske krize

4. STRATEŠKI KONTEKST RAZVOJA

Regionalni razvojni program Pomurje 2021–2027 je pripravljen v skladu s smernicami in metodologijo priprave nacionalnih strateških dokumentov, s čimer je zagotovljena njegova skladnost z nacionalnimi ter evropskimi smernicami razvoja v luči doseganja pametne, trajnostne in vključujoče rasti.

RRP je v skladu z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2) temeljni strateški in programski dokument na regionalni ravni. Z njim se uskladijo razvojni cilji v regiji ter določijo instrumenti in ocenijo viri za njegovo uresničevanje. Izvedbeni dokument RRP je predvidoma dogovor za razvoj regije, ki ga podpišeta predsednik razvojnega sveta regije in minister, pristojen za regionalni razvoj.

RRP 2021–2027 se v skladu s 5. členom ZSRR-2 usklajuje s Strategijo razvoja Slovenije 2030 (SRS), Strategijo prostorskega razvoja Slovenije, Državnim programom razvojnih politik, Partnerskim sporazumom med Slovenijo in EU, vsemi relevantnimi operativnimi programi, z osnutkom Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, sektorskimi politikami (okolje, infrastruktura, kmetijstvo, turizem, pametna specializacija), z Načrtom za okrevanje in odpornost po pandemiji COVID19 ter z drugimi strateškimi in programskimi dokumenti na mednarodni in državni ravni.

Metodologijo priprave RRP je predpisala Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju vlada) z Uredbo o regionalnih razvojnih programih (Uradni list RS, št. 69/12 in 78/15). Slednja določa vsebino RRP, postopek priprave RRP v razvojni regiji in usklajenost s SRS ter drugimi nadrejenimi dokumenti razvojnega načrtovanja. Regija pri pripravi RRP pridobi tudi smernice glede prostorskega razvoja v regiji s strani ministrstva, pristojnega za prostor. Po določbah Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o javnih financah (ZJF-H; Uradni list RS, št. 13/18) bosta prvi državni program razvojnih politik (DPRP) in srednjeročna fiskalna strategija prvič predložena v sprejetje vladi za leto 2020. Ta zakon konkretno določa roke in nosilce.

Ministrstva so do 15. oktobra 2019 posredovala službi, pristojni za razvoj, na ravni podprograma vrstni red prioritete ali njihove spremembe iz svoje pristojnosti za naslednja štiri leta. Prioritete se ujemajo s cilji, opredeljenimi v Strategiji razvoja Slovenije 2030. Vlada se je zavezala, da bo sprejela Državni program razvojnih politik 2020–2023 na predlog službe, pristojne za razvoj in Ministrstva za finance do 30. novembra 2019. S tem je možno prioritete DPRP upoštevati tudi pri pripravi RRP za obdobje 2021–2027.

Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2; Uradni list RS, št. 61/17) določa regionalni prostorski plan, ki je prostorski strateški akt, s katerim se država in občine na podlagi Strategije prostorskega razvoja Slovenije, drugih razvojnih aktov države in razvojnih ciljev EU dogovorijo in uskladijo o prostorskem razvoju posamezne regije in določijo njene bistvene razvojne priložnosti. Regionalni prostorski plan se za posamezno razvojno regijo sprejme najpozneje do 1. januarja 2023.

Regionalni prostorski plan je podlaga za pripravo RRP, ki se pripravlja po predpisih o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Sprejet mora biti pred RRP ali sočasno z njim. Regionalni prostorski plan sprejme razvojni svet regije, ki je določen s predpisi o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, po predhodni potrditvi vlade. Glede na navedeno določbo ZUreP-2 o najmanj sočasni pripravi in sprejemu RRP ter regionalnega prostorskega plana se prvi prostorski plani ne bodo sprejemali sočasno

z RRP 2021–2027. Mogoče je zagotoviti zgolj sočasno pripravo strateških izhodišč za prve prostorske plane regije in RRP 2021–2027.

Za programsko obdobje 2021–2027 je Evropska komisija objavila paket kohezijskih uredb, ki so bile upoštevane ob pripravi RRP 2021–2027.

4.1. SISTEM SPREMLJANJA, VREDNOTENJA IN ORGANIZIRANOSTI IZVAJANJA RRP

Skladno z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2) so za pripravo in izvajanje regionalnega razvojnega programa ključni naslednji organi na ravni regije:

- Razvojni svet pomurske regije (RSR),
- Svet pomurske razvojne regije (SR),
- Razvojni svet kohezijske regije Vzhodna Slovenija,
- Razvojni center Murska Sobota kot nosilna regionalna razvojna agencija (RRA),
- območne razvojne agencije v mrežno organizirani RRA za Pomurje in
- Regijska razvojna mreža (RRM).

Razvojni svet Pomurske regije (RSR), kot organ usklajevanja razvojnih pobud in interesov v regiji, vodi, usmerja, sprejema RRP in dogovore za razvoj regije. RSR opravlja naslednje ključne naloge:

- vodi in usmerja pripravo regionalnega razvojnega programa in ga sprejme,
- na področju regionalnega razvoja sodeluje z regijami drugih držav,
- sklepa dogovore za razvoj regije,
- sodeluje v teritorialnem razvojnem dialogu,
- spremlja izvajanje regionalnega razvojnega programa in dogovorov za razvoj regije in
- opravlja druge naloge v skladu z ZSRR-2.

RSR sestavlja 31 članov, ki predstavljajo gospodarstvo, lokalne samoupravne skupnosti, nevladne organizacije, območna razvojna partnerstva in madžarsko narodno skupnost.

V okviru RSR delujejo tudi področni odbori, ki jih sestavljajo člani RSR in predstavniki regijske razvojne mreže. Odbori pripravljajo predloge odločitev v postopku priprave in izvajanja RRP na prioritetenih področjih razvoja v regiji.

Svet pomurske razvojne regije (SR), ki ga sestavljajo županje in župani 27 pomurskih občin, potrjuje regionalni razvojni program in dogovore za razvoj regije.

Za izvajanje kohezijske politike EU in opravljanje drugih skupnih nalog, povezanih z razvojem, ki jih sporazumno določijo občine in država, se razvojne regije povezujejo v kohezijske regije. Slovenija je v na ravni NUTS 2 razdeljena na dve kohezijski regiji: na bolj razvito kohezijsko regijo Zahodna Slovenija in manj razvito kohezijsko regijo Vzhodna Slovenija. Razvojni svet kohezijske regije sodeluje pri sprejemanju odločitev in daje predhodno soglasje k vsebini in izvajanju programov EU, ki vplivajo na razvoj kohezijske regije ter opravlja druge naloge, povezane z razvojem, ki jih sporazumno določijo občine in država. Ustanovljena sta dva razvojna sveta kohezijske regije, in sicer Razvojni svet kohezijske

regije Vzhodna Slovenija in Razvojni svet kohezijske regije Zahodna Slovenija. Vsaka regija v kohezijski regiji ima v razvojnem svetu 5 predstavnikov regije.

Mrežno organizirana regionalna razvojna agencija za Pomurje (RRA), v kateri ima nosilno vlogo Razvojni center Murska Sobota, opravlja strokovne, tehnične in administrativne naloge pri pripravi RRP. RRA je prav tako zadolžena za pripravo letnih in končnega poročila o izvajanju programa, ki ga sprejema RSR. Projektno skupino za pripravo programa, ki je povezovala, pripravila in koordinirala pripravo RRP, sestavljajo vodja priprave RRP, strokovni koordinatorji in vodje odborov RSR.

V pripravo RRP je vključena tudi regijska razvojna mreža (RRM), ki je sestavljena iz ključnih regijskih deležnikov. Člani razvojne mreže se vključujejo v izvajanje regionalnih razvojnih projektov v okviru določenih prioritet in investicijskih področij. Naloge regijske razvojne mreže so:

- dajanje razvojnih pobud razvojnemu svetu regije;
- povezovanje pri pripravi in izvajanju regijskih projektov;
- medsebojno obveščanje vključenih institucij o programih in projektih v regiji;
- povezovanje razvojnih institucij v regiji in preko meja regije in
- druge posvetovalne naloge s področja razvoja v regiji.

RRA opravlja strokovne, tehnične in administrativne naloge pri pripravi RRP 2021 – 2027, razvojne odločitve na ravni regije in kohezijske regije pa sprejemajo Razvojni svet pomurske regije (RSR), Svet pomurske razvojne regije (SR) in Razvojni svet kohezijske regije Vzhodna Slovenija. RRP vključuje kvantificirane cilje s fizičnimi kazalniki, s katerimi se bo spremljalo izvajanje RRP. Ti so navedeni v spodnji tabeli.

Strateški cilj	Kazalnik vpliva	Izhodišče	Cilj 2030	Vir
<i>Zdravo naravno, družbeno in gospodarsko okolje</i>	Skupne površine zavarovanih območij narave	47 791 ha (2021)	72 000 ha	ZRSVN
	Skupni izpusti CO2 na leto	566 193 t (2018)	500 000 t	ARSO
	Stopnja registrirane brezposelnosti	13,1 % (2021)	7 %	SURS
	Zaostanek neto dodane vrednosti na zaposlenega v gospodarskih družbah za slovenskim povprečjem	20,5 % (2019)	14 %	AJPES
<i>Zdrava hrana in vitalno podeželje</i>	Delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko	3,2 % (2019)	7 %	SURS

*Zdravo staranje
in povezana
družba*

pridelavo (glede na vsa kmetijska zemljišča v uporabi)			
Delež lokalne ekološko pridelane hrane v obrokih vzgojno izobraževalnih zavodov	10 % (2019; ocena za Slovenijo)	15 %	NIJZ
Skupne kapacitete koncesioniranega izvajanja dolgotrajne oskrbe	1185 (2021)	1435	SSZS
Skupno število zaposlenih v nevladnih organizacijah	386 (2018)	450	LRF za Pomurje

Za spremljanje izvajanja RRP je odgovoren RSR, ki sprejema letna in končno poročilo o izvajanju RRP, ki jih pripravi RRA. RRA spremlja kazalnike RRP in izvajanje dogovorov z informacijskim sistemom ministrstva, v katerega RRA vnese podatke iz sprejetega RRP, dogovora in projektov.

Letna in končno poročilo o izvajanju RRP vključujejo:

- kratek prikaz sprememb, ki so pomembne za izvajanje RRP, ter njihov vpliv na doseganje ciljev RRP;
- napredek pri doseganju kvantificiranih ciljev z uporabo fizičnih in finančnih kazalnikov;
- dosežene učinke po izvedbi posameznih ukrepov in projektov in
- povzetek pomembnih težav pri izvajanju RRP in sprejete ukrepe za njihovo odpravo.

Letno poročilo se predloži ministrstvu v treh mesecih po koncu koledarskega leta, končno poročilo pa v šestih mesecih po poteku programskega obdobja. Medtem, ko je namen spremljanja ugotoviti, kaj se dogaja, pa je namen vrednotenja ugotoviti, kaj to pomeni, ali so bili zastavljeni cilji dejansko uresničeni. Vzpostavitev ustreznega sistema spremljanja omogoča tudi uspešno vrednotenje. Vrednotenje RRP izvaja RRA, in sicer na način, da se za posamezne vsebine ali celoten program zagotovijo neodvisni izvajalci vrednotenja.

RSR spremlja uresničevanje zastavljenih ciljev RRP in po potrebi predlaga njegove spremembe. RRP se uresničuje z dogovorom za razvoj regije (dogovor). Postopek priprave dogovora se začne s povabilom MGRT RSR za pripravo in podpis dogovora, ki vsebuje:

- povzetek RRP s predstavitvijo razvojnih specializacij regije, strateških razvojnih ciljev regije ter prioritet in ukrepov,

- seznam projektov, razvrščenih po prioriteti s podatki o nosilcih, imenih projektov ter finančno oceno posameznih projektov in zbirnika po virih sredstev,
- seznam rezervnih projektov, razvrščenih po prioriteti s podatki iz prejšnje alineje,
- opis meril za izbor in postopka izbora regijskih projektov,
- razvrstitev sektorskih projektov po prioriteti z utemeljitvijo in
- podrobno predstavitev posameznih projektov.

RRA pripravi načrt priprave dogovora. Dogovor se pripravlja skupaj z državnim programom razvojnih prioritet in investicij (DRPi) in mora biti z njim usklajen. RRA pripravi predlog kriterijev za uvrščanje regijskih projektov v dogovor, ki jih potrdi RSR in so povezani z razvojno specializacijo regije. Če se regijski projekti sofinancirajo iz sredstev kohezijske politike Evropske unije, morajo kriteriji vsebovati tudi merila za izbor operacij, financiranih iz sredstev EU.

Predloge regijskih projektov in rezervnih projektov v višini največ 30 odstotkov predvidenih sredstev za regijske projekte oblikujejo odbori RSR in potrdi RSR, pri čemer se upoštevajo prioritete, ukrepi in nabor regijskih projektov iz RRP ter kriteriji za uvrščanje regijskih projektov v dogovor in razvojne programe na državni ravni. Do prejetih predlogov sektorskih projektov za uvrstitev v dogovor, ki vključujejo javne investicije ali ne-investicijske državne projekte s področja dela ministrstev, se opredeli RSR tako, da jih razvrsti po prioriteti. Projekt, uvrščen v dogovor, mora poleg sestavin iz 10. točke 4. člena Uredbe o regionalnih razvojnih programih (Ur.l. RS, št. 69/2012) vsebovati tudi:

- podrobnejši načrt financiranja s prikazom stroškov in navedenimi viri (državni proračun, vključno s posebej izkazanimi sredstvi EU, proračuni lokalnih skupnosti, drugi javni viri in zasebna sredstva) po posameznih letih programskega obdobja;
- geografsko območje, na katerem se bo projekt izvajal;
- seznam dokumentacije, ki je že pripravljena, in
- podatke o stanju lastništva zemljišč in objektov pri investicijskih projektih.

Za pripravo in izvajanje medregijskih projektov, ki imajo razvojni učinek na več regij, lahko razvojni sveti vključenih regij pooblastijo eno od RRA. Spremembe dogovora se sprejme s sklepom RSR v primerih, ko pride do bistvenih odstopanj od dogovora. Bistvena odstopanja so:

- odstopanje finančne vrednosti regijskega projekta v višini 20 % ali več,
- sprememba namena ali ciljev regijskega projekta,
- zamenjava regijskega projekta v dogovoru, če ne gre za rezervne projekte.

Pri odstopanjih, ki niso bistvena, lahko nosilec projekta ob prijavi za sofinanciranje obrazloži odstopanja od sprejetega dogovora, obrazložitev pa predloži tudi RRA. Kadar gre za zamenjavo projekta z rezervnim projektom, se priloži obrazložitev RRA.

5. VIZIJA RAZVOJA POMURJA

Zdravo. Pomurje 2030.

6. RAZVOJNA SPECIALIZACIJA POMURJA

Nestabilne razmere na globalni ravni, okoljska kriza, starajoča se družba, nepredvidene posledice pandemije COVID-19 in vse večji pomen varnosti zahtevajo razvojni preboj Pomurja, ki ga bo moč doseči na obstoječi tradiciji, znanju in primerjalnih prednostih regije. Kulturne, jezikovne in zgodovinske prvine pomurskega prostora zagotavljajo dobre temelje razvoja odprte družbe, ki bo znala ustvarjati zdravo naravno, družbeno in gospodarsko okolje, medtem ko naravne danosti in ugodne klimatske razmere ter znanje in izkušnje ponujajo priložnost za dvig konkurenčnosti kmetijstva, turizma in storitev zdravstva ter nege.

Zdravje je ključna in temeljna vrednota, ki je povezana z mnogimi vidiki življenja in aktivnosti. Zdravje predstavlja osnovo dobrega in kakovostnega življenja. Kot osnovna vrednota in temeljna dobrina lahko nastopa kot dejavnik zagotavljanja zdravega naravnega okolja, kohezivne in solidarne družbe ter gospodarske rasti v povezavi z zdraviliškim in zdravstvenim turizmom, pridelavo zdrave hrane in z zdravjem ter nego povezanimi storitvami. Navsezadnje področje razvoja zdravih in funkcionalnih živil odpira neslutene možnosti v živilski industriji.

Razvojna specializacija predstavlja način osredotočenja in aktiviranja endogenega regijskega potenciala, ki omogoča razvojno prestrukturiranje regije v smeri njenih dolgoročnih primerjalnih prednosti. Pomurje vidi razvojno specializacijo v trajnostnih, integriranih in inovativnih rešitvah na področjih povezanih z zdravjem – od zdravega okolja in zagotavljanja privlačnosti regije za priseljevanje ustvarjalnih in inovativnih mladih ter turistični obisk do pridelave in predelave zdrave hrane ter omogočanja pogojev in spodbujanja storitev za zdravo staranje. To so področja, ki zaradi geografskih, zgodovinskih, kadrovskih in kulturnih specifik predstavljajo primerjalno prednost Pomurja v primerjavi z ostalimi regijami v Sloveniji in čezmejni okolici.

Identificirani razvojni programi in ukrepi bodo usmerjeni v podporo investicijam ter razvoju produktov in storitev, ki bodo zasledovali temeljno razvojno specializacijo Pomurja in bodo opredeljeni v treh ključnih področjih:

- Zdravo naravno, družbeno in gospodarsko okolje
- Zdrava hrana in vitalno podeželje
- Zdravo staranje in povezana družba

V okviru teh treh močno integrativnih področij bomo spodbujali tudi razvoj tehnoloških in socialnih inovacij, ki bodo osnovane na edinstvenih razlikovalnih prednostih in trajnostnem pozicioniranju regije.

7. STRATEŠKI RAZVOJNI CILJI

7.1. CILJ 1: Zdravo naravno, družbeno in gospodarsko okolje

Temeljni pogoj za dobro počutje prebivalcev in obiskovalcev je zdravo življenjsko okolje. Izjemna biotska pestrost, relativno nizka stopnja urbaniziranosti in pokritost polovice regije z območjem Natura 2000 omogočajo zagotavljanje odličnih pogojev bivanja v varnem in do zdravja prijaznem okolju. Hkrati je zdravo okolje ključni dejavnik možnosti dolgoročnega trajnostnega obstanka in razvoja Pomurja, ob tem pa lahko zdravo okolje predstavlja bistveni element privlačnosti regije tako za turistični obisk kakor tudi za trajno priseljevanje mladih družin in izobražencev.

Za zagotavljanje ustreznega ravnanja z okoljem in naravnimi viri je treba vzpostaviti široko okoljsko ozaveščeno skupnost, ki bo vključevala tako posameznike oziroma gospodinjstva in lokalne skupnosti, kakor tudi javne in zasebne organizacije, gospodarske subjekte in ostale deležnike. Posege v naravno okolje in umeščanje v prostor je treba načrtovati strokovno in dolgoročno, prav tako pa spodbujati investicije v visokotehnoške in alternativne rešitve pri zagotavljanju zdravega okolja, zlasti glede komunalne in sorodne javne infrastrukture.

Prehod v nizkoogljično družbo zahteva bistvene spremembe pri ravnanju z energijo in mora združevati ukrepe za učinkovito rabo energije, zlasti iz obnovljivih virov, razvoj aktivnih omrežij za distribucijo električne energije in ukrepe uveljavljanja trajnostne mobilnosti, ki bodo zajeti v celostnih prometnih strategijah, načrtih za kakovost zraka v mestnih središčih in strategijah za trajnostni razvoj urbanih območij. Več pozornosti je treba nameniti uveljavljanju trajnostne mobilnosti na podeželju in omogočanju enostavnega, učinkovitega in vključujočega javnega potniškega prometa.

Poleg odgovorne in trajnostne rabe virov ter ohranjanja biotske raznovrstnosti, kot pogojev za zagotavljanje kakovosti življenja in bivanja, bodo v prihodnje bistvenega pomena tudi vlaganja v ukrepe za prilagajanje na podnebne spremembe. Podobno bodo nujni ukrepi tudi za ohranjanje vitalnosti naravnih ekosistemov, ki slabijo zaradi prevelike razdrobljenosti in krčenja prostorskih potencialov regije. Ohranjanje naravnih virov, kot so čisti zrak, voda in zemlja, je namreč soodvisno od ohranjanja narave.

Podpora trajnostni mobilnosti in urejanju javnih zelenih površin lahko izrazito prispeva k blažitvi podnebnih sprememb in izboljšanju kakovosti zraka, predvsem v mestih, medtem ko na podeželju predstavlja dodatno privlačnost za obisk, priprava skupnih regionalnih prostorskih aktov pa k racionalnejši rabi prostora ter izkoriščanju prostorskega potenciala regije.

Zdravo okolje, za katerega skrbi ozaveščena skupnost, je dobro izhodišče za grajenje kohezivnosti in medgeneracijskega sožitja. Zdrava družba je odprta za inovacije in spodbuja ustvarjalnost, s tem pa krepi izobraževalni in kreativni zagon mladih ter bistveno prispeva k oblikovanju zdrave podjetniške kulture. Slednja je trenutno na nizki ravni, zato bo v prihodnje treba toliko več vlagati v razvoj podpornega okolja za zagonska podjetja in obstoječe gospodarstvo z inovativno-razvojnimi tendencami. Zdravo gospodarsko okolje pomeni vključujoč trg dela, prenos dobrih praks, grozdenje in sodelovanje inovacijskih jeder posameznih organizacij, vseživljenjsko izobraževanje in razvoj kadrov ter iskanje alternativnih oblik poslovanja, ki temeljijo na krožnih modelih ekonomije in so okoljsko, družbeno in gospodarsko uravnotežene.

Pomurje bo s strukturiranim in smelim zasledovanjem cilja zdravega naravnega, družbenega in gospodarskega okolja razvilo svoje skrite in manj skrite potenciale ter postalo izjemno privlačna regija, tako za občasni turistični obisk kakor tudi za dolgoročno naseljevanje mladih ter investicije domačih in tujih vlagateljev.

7.2. CILJ 2: Zdrava hrana in vitalno podeželje

V nekaterih predelih Pomurja je kmetijstvo še vedno temelj gospodarstva in predstavlja za podeželje precejšen razvojni potencial. Z medsektorskim povezovanjem in sodelovanjem z obrtniki, trgovino, turizmom, živilsko industrijo in ostalimi deležniki je mogoče podeželje razvijati še naprej, generator razvoja pa lahko postane osredotočenost na pridelavo zdrave hrane ter s hrano povezane dejavnosti, zlasti predelava v visokokakovostne izdelke, funkcionalna hrana v povezavi z zdravstvenim in zdraviliškim turizmom ter kulinarični turizem.

Na podeželju, kjer je glavna dejavnost kmetijska pridelava in predelava hrane, lahko svojo konkurenčnost povečajo z razvojem inovativnih rešitev utemeljenih na sodobnem visokotehnoškem kmetovanju, z razvojem turizma na kmetijah in drugih oblik podeželskega turizma ter z ekološko pridelavo, pa tudi z ustvarjanjem novih izdelkov visoke kakovosti in preusmerjanjem na polje funkcionalne hrane, ki povezuje različne vidike z zdravjem povezanih storitev – kmetijstvo, zdravstvo, wellness ter aktivni turizem v zdravem naravnem okolju.

Pridelava, predelava in ponudba agroživilskih proizvodov regije se lahko ekonomsko uspešno uveljavijo na trgu neposredno preko turističnih gostinskih, hotelskih in zdraviliških podjetij (kulinarična turistična ponudba regije) brez posrednika. Da bi tovrstna povezanost med različnimi proizvajalci polproizvodov – potrebnih za končni in celoviti turistični ali zdraviliški oziroma zdravstveni proizvod – zaživel, bodo morale biti uvedene kratke lokalne verige vrednosti, ki omogočajo stalno dobavo potrebnih kakovostnih živil iz lokalnega oziroma regionalnega okolja za turistični, gostinsko-hotelski in zdraviliški sektor. Ob tem so izjemna priložnost tudi velike javne ali zasebne organizacije, denimo vrtci in šole, bolnišnica, večje gospodarske družbe z veliko zaposlenimi in izvajalci dolgotrajne oskrbe.

V Pomurju je treba postopno prestrukturirati velik del kmetijstva v specializirano pridelavo z višjo dodano vrednostjo, predvsem proizvodnjo v zaprtih kontroliranih prostorih (rastlinjakih). V Sloveniji pridelujemo ekološko zelenjavo na približno 115 ha pridelovalnih površin, od tega je od 60 do 70 ha površin v obdelavi tržno usmerjenih pridelovalcev in se iz leta v leto povečuje. V prometu z ekološkimi živili zavzema slovenska zelenjava, kljub povpraševanju slovenskih potrošnikov, zanemarljiv delež zaradi majhnega obsega pridelave. Ciljno usmerjena in organizirana ekološka pridelava (in predelava) vrtnin oziroma zdrave hrane je zato tržna priložnost, ki kot taka pomeni potencialni vir zaslužka pomurskih kmetovalcev ter razvoja gospodarstva na podeželju.

7.3. CILJ 3: Zdravo staranje in povezana družba

Povprečna starost prebivalcev v pomurski statistični regiji je 45,5, kar je največ med vsemi statističnimi regijami v Sloveniji in jo uvršča med območja z najstarejšim prebivalstvom v Evropi in svetu. Ob

nadaljevanju dosedanjega trenda lahko predvidevamo, da bo leta 2027 povprečna starost prebivalcev v Sloveniji 45,2, v Pomurju pa 48,5 let, kar predstavlja izjemen razvojni izziv za regijo. Vendar lahko starajoča se družba pomeni tudi velik potencial za razvojni preboj.

Ocenjena poraba v Pomurju v višini 19 milijonov EUR za dolgotrajno oskrbo (CZR Murska Sobota), od katerih se vsako leto vedno več sredstev porablja za oskrbo v skupnosti in na domu, torej zunaj ustanov, pomeni možnost spodbujanja regionalnega razvoja na lokalni ravni, ki bo temeljil na socialnih, zdravstvenih in zdraviliških storitvah.

Iz analize podatkov NIJZ izhaja, da je v Sloveniji pokritost s formalno oskrbo, glede na oceno obsega zelo ovirane populacije, nižja kot v povprečju EU. Slovenija zaostaja zlasti pri formalni oskrbi na domu, kar je priložnost za lokalna podjetja (tudi socialna), nevladne organizacije in samozaposlene ter aktivne upokoјence za ustvarjanje dodatnega prihodka in lokalnih delovnih mest ter s tem zmanjšanje brezposelnosti, predvsem dolgotrajne, in povišanje skupnega dohodka v regiji.

S spodbujanjem socialnih inovacij na področju zdravega staranja ter produktov, storitev in modelov na področju oskrbe starejših (dolgotrajne, na domu, v skupnosti ...) in oskrbe potrebnih na podeželskih območjih, se lahko tem ciljnim skupinam omogoči, da čim dlje, čim bolj zdravi in neodvisni ostanejo v svojem domačem okolju. S tem bomo zmanjšali depopulacijo podeželja, zmanjšali pritisk na institucionalno oskrbo in s ciljnim zaposlovanjem dolgotrajno brezposelnih za izvajanje te oskrbe zmanjšali družbene stroške na daljši rok.

Vzporedno se bodo lahko z vključevanjem vseh deležnikov razvijale komplementarne podpirne socialne in mobilnostne storitve, s posebnim poudarkom na vključevanju in mobilizaciji potencialov dolgotrajno brezposelnih. Obstoječe socialne, zdravstvene in zdraviliške storitve bodo integrirane s storitvami za oskrbo na domu in v skupnosti, prav tako se bosta nadalje razvijala zdraviliški in zdravstveni turizem, ki imata v regiji dolgo zgodovino in bogate izkušnje. S povečanjem zaposlenosti na področju komplementarnih storitev oskrbe pri dolgotrajno brezposelnih bo vedno več ljudi lahko ostalo na svojih domovih na podeželju, tako dolgotrajno brezposelni, ki lahko skozi opravljanje teh storitev najdejo smiselno zaposlitev v svojem okolju, kot tudi tisti, ki potrebujejo te storitve, da lahko ostanejo čim dlje doma in s tem ohranjajo boljšo kvaliteto življenja ter se izognejo institucionalizaciji za čim daljši čas.

8. RAZVOJNE PRIORITETE POMURJA

Razvojne prioritete Pomurja za obdobje 2021–2027 so strukturirane skladno s cilji politik Evropske unije za to obdobje in usklajene s temeljnimi strateškimi usmeritvami in endogenimi potenciali pomurske regije. Razvojne prioritete regije kot celostni sklopi identificiranih ukrepov so:

- Pametna regija
- Zelena regije
- Povezana regija
- Socialna regija
- Privlačna regija

V nadaljevanju so prioritete kratko opisane, tem sledijo predvideni kazalniki spremljanja učinkov implementiranih projektov, nato sledi oris področnega ukrepa in indikativni seznam predlaganih razvojnih projektov regije za obdobje 2021–2027.

Skupna okvirna finančna ocena vrednosti RRP za Pomurje 2021–2027 je 3 298 609 964 €.

8.1. PAMETNA REGIJA

Skladno z osnutkom Sporazuma o partnerstvu med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2021–2027 (januar 2021) se bo Slovenija zavezala vlagati v prometno, okoljsko, energetska, zdravstveno, socialno in drugo infrastrukturo. Če hočemo ta vlaganja vzdrževati, je potrebno znatno povečati slovensko produktivnost, na osnovi katere bo možno financirati visoko blaginjo prebivalstva. Zato je potrebno povečati vlaganja v »pametno, digitalno in krožno« gospodarstvo in družbo, kar bo posledično omogočilo tudi povečane investicije v infrastrukturo in omogočalo dolgoročni razvoj gospodarstva in družbe kot celote.

Glede na demografske kazalnike, kazalnike gospodarske razvitosti in razvojne ogroženosti mora Pomurje še okrepiti aktivnosti in investicije v razvoj in povečevanje konkurenčnosti, ki bo temeljila na endogenih potencialih in komparativnih prednostih regije. Ti so zlasti izraziti na področjih zdraviliških, zdravstvenih in socialnih storitev, pridelave in predelave zdrave hrane ter na področju logistike. Prehod v industrijo 4.0, ki je samo gonilo pametnega razvoja, zahteva tudi zanesljivo in fleksibilno temeljno infrastrukturo.

Ukrep	Projekt	Predlagatelj	Ocenjena vrednost [€]
1.1. Razvoj, upravljanje in trženje poslovne infrastrukture	1.1.1. Celovito upravljanje in trženje kapacitet poslovnih con Pomurja – Regio Invest Si	Razvojni center Murska Sobota	790 000
	1.1.2. Investicije v komunalno ureditev in razvoj (specializiranih) poslovnih con	Pobuda občin Lendava, Veržej, Velika Polana, Ljutomer, Sv. Jurij ob Ščavnici, Moravske Toplice, Črenšovci, Kuzma, Puconci,	21 mil

		Dobrovnik, Šalovci in MO Murska Sobota	
	1.1.3. Mednarodni logistični center Beltinci	Občina Beltinci	400–500 mil
1.2. Podporna okolja za spodbujanje podjetništva, raziskovalne dejavnosti, ustvarjalnosti, inovacij in razvoja visoko usposobljenih kadrov	1.2.1. Vpeljava inovacijskih rešitev v pomursko gospodarstvo (V.I.P.)	Pomurski tehnološki park d.o.o.	2 345 000
	1.2.2. Središče inovacij InnovHub Slovenska	Razvojni center Murska Sobota	1 200 000
	1.2.3. Kreativna platforma slovenske modne industrije	Zavod Trust, zavod za uvajanje trajnosti, sledljivosti in preglednosti	1 310 000
	1.2.4. Revitalizacija Murine industrijske dediščine	Mladinski informativni in kulturni klub Murska Sobota	1 000 000
	1.2.5. Kampus kreativnosti in inovacij Vidonci	Tehnologije TVG – Inštitut za trajnostne tehnologije, Cankova	5 500 000
	1.2.6. Regijska garancijska shema	RA Sinergija	75 000
	1.2.7. Podjetno nad izzive – PONI	Razvojni center Murska Sobota	1 719 750
	1.2.8. SPOT svetovanje	Razvojni center Murska Sobota, Pomurska gospodarska zbornica in OOZ Murska Sobota	750 000
1.3. Investicije in podporni programi za digitalizacijo poslovnih in proizvodnih procesov ter javnih storitev	1.3.1. Pomurje 5.0	Pomurska gospodarska zbornica	178 mil
	1.3.2. Modernizacija in vzpostavitev nadzornega centra RCEROP za obdelavo odpadkov	CEROP d.o.o.	4 675 000
	1.3.3. Učinkovita javna razsvetljava in evidentiranje hrupa pri javnih objektih	Lokalna energetska agencija za Pomurje	450 000
	1.3.3. Digitalna transformacija javnih storitev za občane, javne zavode, podjetja in turiste	Pobuda občin Moravske Toplice, Apače, Lendava, Turnišče, Razkrižje, Kuzma, Beltinci, Radenci in Črenšovci ter Onej –	8 000 000

		društva prekmurske pobude	
--	--	---------------------------	--

8.1.1. Razvoj, upravljanje in trženje poslovne infrastrukture

Regija potrebuje konkurenčno gospodarsko in poslovno infrastrukturo za razvoj gospodarske dejavnosti. Ustrezna infrastruktura je nujen steber gospodarskega razvoja regije, hkrati pa pomemben dejavnik v razvoju lokalnih skupnosti. Poslovne cone zagotavljajo osnovne pogoje pri ustvarjanju kakovostnih delovnih mest, omogočajo domače in tuje investicije, pospešujejo prenos inovacij in podjetniških aktivnosti ter pospešujejo gospodarsko rast. Še zlasti se pomen poslovne infrastrukture izkaže v primerih specializiranih poslovnih con, v katerih se grozdijo gospodarski deležniki, ki tako lažje, hitreje in učinkoviteje prenašajo znanja in tehnologije.

Kazalniki ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število strateških dokumentov razvoja in trženja poslovne infrastrukture	2	Poročilo nosilca; MGRT
Število izvedenih trženjskih aktivnosti privabljanja investitorjev	20	Poročilo nosilca; SPIRIT
Število razvitih specializiranih poslovnih con	1	Poročilo nosilca; MGRT

8.1.1.1. Celovito upravljanje in trženje kapacitet poslovnih con Pomurja – Regio Invest Si

Predlagatelj: Razvojni center Murska Sobota

Projekt rešuje izziv neusklajenega in prostorsko neučinkovitega razvoja poslovne infrastrukture v regiji. Ključni cilji projekta so centralizacija strateškega načrtovanja razvoja poslovne infrastrukture v Pomurju, konsolidacija in redno ažuriranje podatkov o kapacitetah in karakteristikah poslovne infrastrukture v regiji ter vzpostavitev enotnega trženjskega in komunikacijskega pristopa, ki bo utemeljen na že vzpostavljenih regijskih marketinških kanalih (primarno InvestPomurje in Pomurje Region) in usklajen z aktivnostmi na področju privabljanja tujih in domačih investitorjev, ki jih za agencijo Spirit na regijski ravni že izvaja Razvojni center Murska Sobota.

Sklopi aktivnosti, s katerimi bodo zasledovani cilji, so priprava strategije razvoja poslovne infrastrukture v Pomurju z identifikacijo ključnih področij specializacije (upoštevajoč prostorske, okoljske, družbene in ekonomske vidike), posodobitev komunikacijskih in trženjskih strategij za privabljanje tujih in domačih investitorjev, strokovna podpora občinam in drugim deležnikom pri razvoju poslovne infrastrukture (priprava investicijske dokumentacije, informiranje o virih financiranja), spremljanje investicijske in poslovne aktivnosti v poslovnih conah ter ažuriranje baze podatkov, oblikovanje ponudbe za investitorje ter priprava promocijskega gradiva, aktivno in ciljno trženje investicijskih priložnosti v regiji ter vzajemno sodelovanje z nacionalno agencijo Spirit (izmenjava podatkov, skupna organizacija trženjskih dogodkov, skupne predstavitve v tujini).

Ciljne skupine projekta so občine in drugi deležniki kot investitorji ter ponudniki poslovne infrastrukture; nosilci ali pobudniki investicijskih priložnosti; potencialni tuji in domači investitorji. Neposredno vključeni deležniki pri razvoju, upravljanju in trženju poslovne infrastrukture v regiji so primarno pomurske občine, ob teh pa tudi drugi deležniki, nosilci ali pobudniki investicijskih priložnosti.

Osrednji in najpomembnejši pričakovani rezultat projekta je usklajen in strateški razvoj poslovne infrastrukture v Pomurju. To bo doprineslo k boljšemu načrtovanju prostorskega, gospodarskega in družbenega razvoja v regiji ter k boljši izkoriščenosti kapacitet poslovne infrastrukture v regiji.

Projekt je zasnovan na nacionalni ravni in se bo izvajal v vseh regijah.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	75 mesecev	790 000 €

8.1.1.2. Investicije v komunalno ureditev in razvoj (specializiranih) poslovnih con

Predlagatelj: Pobuda občin Lendava, Veržej, Velika Polana, Ljutomer, Sv. Jurij ob Ščavnici, Moravske Toplice, Črenšovci, Kuzma, Puconci, Dobrovnik, Šalovci in MO Murska Sobota

Konec leta 2020 je bilo v Pomurju evidentiranih 51 gospodarskih in poslovnih con v 24 občinah v skupni površini 523,90 ha, med katerimi nekatere še niso ustrezno komunalno opremljene. V nekaterih občinah gre za zaključena poslovno-gospodarska območja, medtem ko so druge poslovne cone manjše in vzpostavljene na različnih lokacijah v občini. Tako glede zasedenosti kot tudi glede infrastrukturne opremljenosti so med posameznimi poslovnimi conami precejšnje razlike. Pobude občin tako vsebujejo predvsem komunalne ureditve načrtovanih con, posodobitve oziroma nadgradnje in morebitne razširitve že obstoječih con.

Posebna pozornost bo namenjena vlaganjem v specializirane poslovne cone oziroma logistične centre, ki bodo ključen člen v kratkih oskrbnih verigah lokalno proizvedene zdrave hrane. Zaradi kratkih razdalj med regijskimi središči je zadostno opremiti že eno logistično središče (zbiranje, sortiranje, pakiranje, komisioniranje, predelava viškov ipd.), ki bo sodelovalo z lokalnimi pridelovalci iz vseh delov regije in združenji, ki jih predstavljajo ali zastopajo. Oprema centra mora vključevati zadostne kapacitete hladilnih prostorov, da bo zagotovljeno varno in ustrezno skladiščenje sveže hrane ter trajnostne sisteme distribucije pridelkov in izdelkov, ki bodo omogočali hitro odzivnost in zanesljivo dobavo s čim manjšimi vplivi na okolje.

V drugi fazi se bodo oblikovala lokalna logistična središča, ki bodo delovala kot vmesni členi v dobaviteljski verigi in bodo zagotavljala še hitrejšo dobavo hrane s čim manjšim okoljskim odtisom zaradi skrajšanja poti potrebnih za distribucijo. Logistični centri kratkih oskrbnih verig hrane se bodo vzpostavili v obstoječih poslovnih conah v regiji, in sicer locirani v bližino izvora produktov ter transportnih poti.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	72 mesecev	21 mil €

8.1.1.3. Mednarodni logistični center Beltinci

Predlagatelj: Občina Beltinci

Na podlagi razvojnih težnj občin, želja investorjev (tako domačih kot tujih) in tudi regije ter države, kakor tudi upoštevanje razvojni potencial območja ob železniški postaji Lipovci ter avtocestnem priključku Beltinci, kjer se križata obe pglavitni prometnici V. evropskega prometnega koridorja, bo Občina Beltinci v občinski prostorski načrt (OPN) vključila tudi pobudo za nastanek mednarodnega logističnega centra Beltinci (ILCB). S širitvijo te cone se bo gospodarska cona vsebinsko in prostorsko

zaokrožila ter predstavljala funkcionalno celoto gospodarskih dejavnosti, umeščenih na prometno najatraktivnejši lokaciji v Pomurju in širše.

Pobuda za širitve gospodarske cone znotraj OPN, ki jo podpirata tako Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo in Ministrstvo za infrastrukturo, kakor tudi logistični gigant Luka Koper, kot posredna lastnica 65 ha površin, skupaj z izgradnjo železniške povezave Beltinci–Lendava–Redics, je skladna z usmeritvami in določili Strategije prostorskega razvoja Slovenije, iz katere izhaja, da se pri razvoju gospodarskih con poleg družbeno ekonomskih pogojev, zagotovljenega zaledja kapitala ter znanja na področju visoke tehnologije in delovne sile, upošteva tudi prostorske kriterije, in sicer: optimalno povezavo s prometnim in energetskega omrežjem ter z drugo infrastrukturno opremljenostjo; bližino in velikost že obstoječih gospodarskih con ter prometnih terminalov; velikost naselij, njihovo vlogo v urbanem sistemu in dostopnost do predvidenih lokacij gospodarskih con; prostorske možnosti in omejitve, ki izhajajo iz stanja ali značilnosti naravne in kulturne krajine, v katero se posamezna gospodarska cona umešča; gospodarske cone se umeščajo ob prometno vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane z železniškim in cestnim omrežjem, ki omogoča javni prevoz na delo z vseh območij regije in sosednjih regij. Izkoristi se tudi bližino obstoječe infrastrukture, kot so pristanišče, letališče ter razpoložljivost električne energije večjih kapacitet in moči; razmestitev proizvodnih dejavnosti ne sme poslabšati bivalnih in delovnih razmer v neposredni okolici in ne sme zmanjševati dostopnosti do drugih območij.

Poleg odlične prometne dostopnosti in lege lokacije (tudi bližina športnega letališča), ki ni v neposredni bližini stanovanjskih, turističnih, zdraviliških ali zdravstvenih, rekreacijskih ter podobnih območij, vendar v bližini regionalnega središča, so za širitev gospodarske cone so razpoložljiva ravna, dobro nosilna in stabilna zemljišča ter površine za nadaljnje širitve. V bližini se na območju obstoječe gospodarske cone nahaja in je dostopna potrebna okoljska, energetska in komunikacijska infrastruktura. Širitev gospodarske cone bo prinesla na območje številne priložnosti tako na lokalnem, regionalnem kot tudi nacionalnem nivoju, posredno pa bo imela vpliv tudi na evropskem nivoju.

Na lokalnem nivoju bo širitev gospodarske cone pripomogla k temu, da bodo novonastala in obstoječa podjetja v občini Beltinci imela prostor za naseljevanje svoje dejavnosti v za to predvideno območje v občini in tako ne bodo iskala prostorskih rešitev v drugih občinah. Prav tako bo širitev cone prispevala k nastanku novih delovnih mest in zmanjševanju brezposelnosti v občini Beltinci. Z novimi delovnimi mesti bo tistim prebivalcem, ki se sedaj vozijo na delo v drugo občino omogočena zaposlitev v občini prebivališča. Na regionalnem nivoju bo z širitvijo gospodarske cone čutili vpliv na celotnem območju severovzhodne Slovenije. S širitvijo gospodarske cone se bodo v Pomurski regiji zagotovila številna nova kakovostna delovna mesta, kar bo zmanjševalo že tako visoko stopnjo brezposelnosti v regiji. Hkrati bodo nova delovna mesta povzročila zmanjšanje izseljevanja iz regije. Posreden vpliv naseljevanja novih podjetij in širitve obstoječih podjetij bo tudi krepitev regijskega gospodarstva.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 7. 2021	66 mesecev	400–500 mil €

8.1.2. Podporna okolja za spodbujanje podjetništva, raziskovalne dejavnosti, ustvarjalnosti, inovacij in razvoja visoko usposobljenih kadrov

Podjetniški in inovacijski pospeševalniki ponujajo storitve poslovne podpore za uspešen razvoj in rast zagonskih podjetij od podjetniške ideje do globalne rasti podjetja. Regija bo v prihodnje posvečala še

več pozornosti prav mladim zagonskim podjetjem z drznimi, ambicioznimi in inovativnimi idejami. Z dobrim podpornim okoljem se lahko podjetja razvijajo hitreje in z višjo pričakovano uspešnostjo vzpostavitve na trgu, prav tako pa v javnosti prepoznani podporni programi in ustrezno promovirane uspešne podjetniške zgode prispevajo h krepitvi podjetniške kulture.

Raziskave in razvoj so v Pomurju na razmeroma nizki stopnji, tako v slovenskem kot tudi v širšem evropskem kontekstu. Pomurska podjetja se povečini zavedajo vloge znanja, vendar si tehnološkega razvoja, brez dodatnih spodbud države, ne morejo privoščiti. Z zagotavljanjem podpore varovanja intelektualne lastnine v podjetjih, spodbujanjem raziskovalno-razvojnih projektov in prenosom novega znanja, ki nastaja na univerzah in raziskovalnih institucijah, v podjetniški sektor, se bo v regiji krepila podpora inventivnosti, inovativnosti in kreativnosti, ki bo rezultirala v novih ali bistveno izboljšanih produktih in izboljšani konkurenčnosti pomurskih podjetij.

Z namenom hitrejšega prenosa znanj in tehnologij iz raziskovalnih institucij v gospodarske in podjetniške organizacije je v regiji treba spodbujati oblikovanje inovacijskih raziskovalnih središč, ki bodo gradila na že prisotnih znanjih in spretnostih v regiji. Te je treba povezati in jih dvigniti na višjo raven, ki bo zagotavljala kontinuirano raziskovalno delo s stabilnim financiranjem. Domače znanje bo s tem lažje in učinkoviteje izkoriščalo razvojne in inovacijske potenciale regijskega gospodarstva in tako prispevalo ključno prvirino k premostitvi razvojnega zaostanka regije in k posledičnem povišanju dodane vrednosti, ki jo ustvarja pomursko gospodarstvo.

Kazalniki ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število podpornih programov spodbujanja podjetništva, ustvarjalnosti, inovacij ...	3	Poročilo nosilca
Število podprtih podjetniških idej	50	Poročilo nosilca in izjava koristnika

8.1.2.1. Vpeljava inovacijskih rešitev v pomursko gospodarstvo (V.I.P.)

Predlagatelj: Pomurski tehnološki park

Projekt je osredotočen na reševanje treh izzivov s katerim se sooča pomursko gospodarstvo (premajhen »bazen« delovne sile s primernimi znanji in izkušnjami, premajhno število zagonskih podjetij, nizka stopnja digitalnih tehnoloških rešitev v podjetjih), medtem ko se posamezni izziv v okviru projekta rešuje v samostojnem delovnem sklopu.

Aktivnosti: SKLOP 1: PROGRAM »DIJAK/ŠTUDENT«: Nabor mladih talentov (dijakov in študentov) ter gospodarskih izzivov zainteresiranih podjetij ter aplikativno reševanje projektnih nalog ob strokovni podpori mentorjev; SKLOP 2: PROGRAM »START UP/SCALE-UP«: Program podpore za »zagonska podjetja« in za »hitro rastoča podjetja« ter njihovo povezovanje z uveljavljenimi mednarodnimi korporacijami ter investitorji; SKLOP 3: PROGRAM »RAST & RAZVOJ«: Program podpore vpeljave digitalnih tehnoloških rešitev v pomursko gospodarstvo z izvedbo sheme demonstracijskih projektov.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	84 mesecev	2 345 000 €

8.1.2.2. Središče inovacij InnovHub Slovenska

Predlagatelj: Razvojni center Murska Sobota

Spodbudno okolje je eden izmed ključnih dejavnikov, ki motivira in opolnoma mlade, da se odločijo za podjetništvo in tako generirajo podjetniški razvoj, zato so dobro načrtovani in učinkovito izvajani programi podjetništva ključnega pomena.

Inovacijsko središče InnovHub v centru mesta Murska Sobota, opremljena z napredno tehnologijo po načelih FabLab, bo kot platforma izobraževanja, medgeneracijskega in medpojetniškega povezovanja, ustvarjanja ter podpore kreativnim ustvarjalcem predstavljala učinkovito podporno okolje zagonskim podjetjem (start-upom) in obstoječim podjetjem. Znotraj podpornega okolja bodo mladi podjetniki in podjetnice prejeli strokovno in mentorsko podporo, pridobivali veščine, obenem pa imeli možnost koriščenja skupnih prostorov za delo, srečevanje in mreženje.

Program podjetništva bo osredotočen na tri glavne stebre: kreativne industrije, krožna ekonomija in družbene inovacije.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	84 mesecev	1 200 000 €

8.1.2.3. Kreativna platforma slovenske modne industrije

Predlagatelj: Zavod Trust, zavod za uvajanje trajnosti, sledljivosti in preglednosti

Izziv projekta je ohranitev in kreativna nadgradnja tradicije in kompetenc regije/Slovenije z ustanovitvijo specializiranega razvojnega jedra kreativne platforme modne industrije Slovenije – ECHF (EUROPEAN CREATIVE FASHION HUB), kot sestavnega dela nove zelene platforme tekstilne in modne industrije EU, (Textile Clothing Business Labs, TCBL.eu). Slednja temelji na povezovanju inovativnih malih in srednje-velikih podjetij, ki ustvarjajo trajnostno modo.

Cilj je vzpostavitev pogojev za delovanje SLOVENSKE KREATIVNE MODNE PLATFORME, kot povezovalca podjetij ter centrov znanja, uvajanje inovacij v mala in srednja podjetja s področja modne industrije (oblačila, modni dodatki, trajnostne tekstilije). Ohranjanje in nadgradnjo potrebnih kompetenc ter krepitev kreativnega in intelektualnega kapitala s področja dizajna in modnega inženiringa, ki bo omogočil ohranjanje delovnih mest (cca. 400 do 500 znotraj regije Pomurje, vsaj še enkrat toliko širom Slovenije). Povezano trženje storitev in produktov (digitalizacija, skupni nastopi) in kreativno povezovanje produktov s turizmom doživetij (industrijski turizem v obliki TRANSPARENT FACTORY ponudbe). Povezovanje in vključitev v nastajajočo mrežo evropskih podjetij in evropskih mrež podobnih centrov znanja in inovacij – Fundacija TCBL, ki ima za cilj postopno zaobrnitev globalizacije v inovativne lokalne rešitve.

Ključna aktivnost EUROPEAN CREATIVE FASHION HUB (ECFH) bo postati povezovalac gospodarskih subjektov in institucij znanja in generirati inovacijske procese na področju trajnostno usmerjene butične modne industrije v regiji in širše, s pritegnitvijo intelektualnega in kreativnega potenciala iz celotne EU (v okviru partnerstva TCBL LABs). Izvajal bo predvsem aplikativne razvojne projekte v okviru vključevanja v Evropske razvojne konzorcije na področju zelene modne industrije.

S tem da bo obstoječim podjetjem s področja modne industrije omogočal strokovno in tehnično podporo pri razvoju inovativnih zelenih storitev in produktov z višjo dodano vrednostjo in uvajanju

zelenih tehnologij ter s tem krepil njihovo konkurenčno prednost; razvijal storitve kompetenčnega centra za potrebe malih in srednjih podjetij in pospeševanja start-up iniciativ s področja mode; povezoval mala in srednja podjetja za skupne nastope na trgu in skupno promocijo regije »kot izdelovalca odličnih trajnostnih oblačil«; razvijal nove produkte izobraževalnega in doživljajskega turizma (LIVING LAB, mednarodni študentski kampusi, TRANSPARENT FACTORY, specializirani kongresni turizem s področja trajnostne mode).

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	48 mesecev	1 310 000 €

8.1.2.4. Revitalizacija Murine industrijske dediščine

Predlagatelj: Mladinski informativni in kulturni klub Murska Sobota

Projekt prenove predvideva obnovo Murine degradirane industrijske površine za namen kreativnih industrij. Novi urbani center Murske Sobote je zamišljen kot produkcijski, raziskovalni, razstavn in družabni prostor. Hala Mura bo tako postala novo ustvarjalno in umetniško središče Pomurja, na osnovi katerega se bo začelo razvijati kreativno oziroma ustvarjalno mesto, kot vizija glavnega mesta v pomurski regiji.

Arhitekturno bo Hala Mura zasnovana modularno, tako da bo prostor možno prilagajati namenu in prostorskim potrebam ustvarjanja in produkcijskim zahtevam. Rešitev bo vključevala prenovo glavne stavbe (Hala Mura) tako, da se bo industrijska dediščina, ki vsebuje urbanistične, arhitekturne in zgodovinske vrednosti, dopolnjevala s sodobnimi arhitekturnimi posegi. V sklopu projekta se bo zagotovilo tudi namestitvene kapacitete, ki bo opremljeno z 20 posteljami in trendovsko kavarno. Te bodo primarno namenjene kreativcem, ki bodo sodelovali v multidisciplinarnih projektih v novem kreativnem centru, na voljo pa bo tudi za zunanje uporabnike in obiskovalce.

Sprememba namembnosti od nekdanje tovarne k urbanemu kulturnemu centru bo rezultirala v možnosti organizacije različnih sodobnih kulturno-umetniških produkcij, ki bodo prispevale h krepitvi kreativnega in kulturnega sektorja v regiji.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 10. 2022	48 mesecev	1 mil €

8.1.2.5. Kampus kreativnosti in inovacij Vidonci

Predlagatelj: Tehnologije TVG – Inštitut za trajnostne tehnologije, Cankova

Predmet in vsebina tega izvedbenega stebra je izgradnja objektov in infrastrukture za Kampus kreativnosti in inovacij v Vidoncih. Programska stalnica projekta, pomembna za njegovo izvedbo ter dolgoročno uspešnost, je ustanovitev izobraževalnih ter znanstveno razvojnih programov, kot so »SBA Goričko« – Akademija za trajnostno stavbarstvo, Šola za trajnostno prihodnost Goričko ter Podjetniško-inovacijski laboratorij Goričko Circular Change, ki poleg strokovnih izobraževalnih vsebin in znanj obsegajo tudi programe izvedbenih trajnostnih praks. Pri tem se navezujejo na programe in dejavnosti Inštituta za trajnostne tehnologije Cankova.

Izgradnja programskih in namestitvenih kapacitet TVG Campus bo izvedena na lokaciji stare šole v Vidoncih, ki obsega 17 778 m² zemljišč ter opuščene objekte stare šole in stavbe nekdanjega

begunskega taborišča. Projektne nepremičnine so v lasti občine Grad. Načrtovana površina zemljišč za gradnjo je 9146 m², od tega za stavbe 7519 m².

Projektne izzivi so interdisciplinarni razvoj znanja in praks, implementacija krožne ekonomije, pametnih rešitev in razvoja trajnostnih tehnologij, materialov in proizvodov, ki temeljijo na ekološki pridelavi in predelavi naravnih materialov ter tradiciji lokalnega sožitja, interdisciplinarno sodelovanje za gospodarno in donosno izkoriščanje večnamenske surovine industrijske konoplje ter uveljavljanje tržnega potenciala dejavnosti ter »zeleni turizem znanja«.

Projektne cilji zajemajo vzpostavitev poslovnega partnerstva TVG Campus ter razvojno poslovne konzorcija ključnih deležnikov za trajnostno izgradnjo programskih objektov in infrastrukture, izvedbo v projektu predvidene trajnostne obnove obstoječih objektov, pripravo za ustanovitev Akademije za trajnostno stavbarstvo, Šole za trajnostno prihodnost Goričko in Podjetniško-inovacijskega laboratorija Goričko Circular Change.

Realizacija projekta bo prispevala k zaposlovanju mladih domačih in tujih strokovnjakov ter znanstvenih in vodstvenih delavcev in k povečanju prepoznavnosti ter h krejitvi razvoja Goričkega in širše regije.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2022	19 mesecev	5,5 mil €

8.1.2.6. Regijska garancijska shema

Predlagatelj: RA Sinergija

Regijska garancijska shema bi z garancijo za kredite nudila gospodarstvu lažji dostop do finančnih spodbud in financiranja investicij ter obratnih sredstev, ki so pomembni za razvoj in širitev podjetij in podjetnikov. S sredstvi bi gospodarstvu zagotavljali konkurenčnost in lažji dostop do tujih trgov. Razvojne agencije bodo s pomočjo javnih sredstev oblikovano shemo umestile v prostor in zagotovile, da bo služila svojemu namenu.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2022	72 mesecev	75 000 €

8.1.2.7. Podjetno nad izzive – PONI

Predlagatelj: Razvojni center Murska Sobota

Projekt PONI je strukturiran model podjetniškega usposabljanja, v okviru katerega potencialni podjetniki v 4 mesecih razvijejo in realizirajo svojo podjetniško idejo ter v najkrajšem možnem času ustanovijo poslovni subjekt.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2024	48 mesecev	1 719 750 €

8.1.2.8. SPOT svetovanje

Predlagatelj: Razvojni center Murska Sobota, Pomurska gospodarska zbornica in Območna obrtno-podjetniška zbornica Murska Sobota

Projekt SPOT svetovanje je del nacionalnega sistema SPOT (Slovenska poslovna točka), ki ponuja celovit sistem podpornih in brezplačnih storitev za poslovne subjekte. Pod enotno znamko SPOT so združene institucije, ki nudijo pomoč, informiranje in svetovanje podjetjem ter poslovnim subjektom. V okviru partnerskih konzorcijev v posamezni regiji sta združeni 2 ravni nacionalnega sistema SPOT, torej točka SPOT Svetovanje in ena ali več točk SPOT Registracije.

Projekt SPOT je naslednik večkrat nagrajenega projekta VEM, ki se je med slovensko splošno in poslovno javnostjo dobro usidral, je dobro prepoznan in ima močno mrežo po celotni državi. Namen projekta je podpora in pomoč potencialnim podjetnikom ter mikro, malim in srednje velikim podjetjem (MSP), ki se srečujejo s podjetniškimi izzivi. Poleg tega je projekt namenjen krepitvi podjetniškega potenciala za MSP in pospeševanje ustanavljanja novih MSP. Izvaja ga mreža poslovnih podpornih organizacij (območne obrtne zbornice, razvojne agencije, gospodarske zbornice ipd.) po celotni državi.

Ciljne skupine so potencialni podjetniki ter nova in obstoječa podjetja. Ključna cilja projekta sta povečanje informiranosti in znanja za reševanje izzivov na podjetniški poti v vseh fazah podjetniškega ciklusa ter povečanje zgodnje podjetniške aktivnosti.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2023	60 mesecev	750 000 €

8.1.3. Investicije in podporni programi za digitalizacijo poslovnih in proizvodnih procesov ter javnih storitev

Proizvodne procese in operacije, ki jih usmerjajo trendi pod imenom Industrija 4.0, je možno še dodatno nadgraditi in izboljšati njihove operativne funkcije. Industrija 4.0 predstavlja integracijo sodobnih informacijskih sistemov in tehnologij s fizično proizvodnjo in procesi, kar omogoča razvoj novih trgov in modelov. Da bi podjetja bila konkurenčna na trgu in sledila razvoju, je popolna digitalizacija procesov postala eden glavnih ciljev podjetij.

Pomurska podjetja še čaka veliko naporov in vlaganj v digitalizacijo proizvodnih, inovacijskih in ustvarjalnih procesov. Naloga regije je vzpostavitev podpornega okolja, ki bo olajšalo transformacijo in povezovalo visokotehnološka podjetja z mrežo raziskovalnih in podpornih institucij, tujih partnerjev in končnih kupcev.

Podobne težnje izkazujejo tudi lokalne skupnosti, saj si želijo na eni strani učinkovitejšega upravljanja z občinami in mesti, hkrati pa tudi boljše dostopnosti storitev za občane, podjetja in obiskovalce.

Kazalniki ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število podpornih programov za digitalno transformacijo poslovnih procesov, proizvodnje in javnih storitev	2	Poročilo nosilca; MGRT; MJU
Obseg investicij v nove tehnologije, produkte, digitalno transformacijo ...	50 mil €	PGZ; Ajpes

Število novih digitalno vodenih poslovnih ali proizvodnih procesov	10	Poročilo nosilca; PGZ
Število novih kakovostnih delovnih mest	100	PGZ; ZRSZ
Število izvedenih pilotnih aktivnosti na področju digitalizacije javnih storitev	3	Poročilo nosilca; MJU

8.1.3.1. Pomurje 5.0

Predlagatelj: Pomurska gospodarska zbornica

Pomurje 5.0 je projekt trajnostnega razvoja regije, ki temelji na ekonomski moči podjetij kot temelju za visoko kakovost življenja in gospodarski zagon Pomurja. Projekt se nanaša na investicijski potencial Pomurskih podjetij na področju avtomatizacije, digitalizacije in nadgradnje procesov s sodobnimi tehnološkimi rešitvami. Gre za 42 že pripravljenih razvojnih projektov, katerih rezultati bodo konkurenčno Pomursko gospodarstvo, rast dodane vrednosti in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest. Predvidena so področja investicij v nove tehnologije, nova delovna mesta, nove produkte, digitalno transformacijo, krepitev zelene EU ter v krožno gospodarstvo.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 3. 2021	48 mesecev	178 mil €

8.1.3.2. Modernizacija in vzpostavitev nadzornega centra RCEROP za obdelavo odpadkov

Predlagatelj: CEROP d.o.o.

Z vlaganji v posodobitev proizvodnih kapacitet in modernizacijo ter digitalizacijo poslovnih procesov bo dosežena hitrejša prilagoditev proizvodnje z enotnim prenosom funkcij na stroje, večja bo zmogljivost strojev (komunikacija s sistemom omogoča optimalno načrtovanje), doseženi bosta večja izkoriščenost strojev in izboljšana kvaliteta produktov.

Z navedenimi posodobitvami bodo posodobljene proizvodne zmogljivosti in vzpostavljen konstanten proces zajemanja in procesiranja podatkov, kar bo omogočilo sledljivost vseh obdelav odpadkov ter optimizacijo proizvodnih procesov. Optimalna zasedenost kapacitet bo imela ugoden vpliv na stroške poslovanja. Preko nadzornega centra bo enostavnejše spremljanje pogojev delovanja strojev, kar bo omogočilo lažje vzdrževanje optimalnih razmer strojnih naprav in preprečevanje nepotrebnih izpadov. Z boljšim uvidom v stanje stvari bo omogočeno načrtovanje vzdrževalnih popravil (predhodno naročanje nadomestnih delov, kar pomaga preprečiti ustavitev proizvodnje).

Digitalizacija procesov in modernizacija opreme bosta omogočila uresničitev bistva krožnega gospodarstva – doseženi bosta višja produktivnost z manj odloženimi odpadki in višja kakovost obdelave odpadkov ter s tem pridobivanje virov, ki so ponovno surovine za proizvodnjo.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	84 mesecev	4 675 000 €

8.1.3.3. Učinkovita javna razsvetljava in evidentiranje hrupa pri javnih objektih

Predlagatelj: Lokalna energetska agencija za Pomurje

Projekt se posveča problemu onesnaževanja iz javne razsvetljave in vplivom tega na stanje habitatov in biodiverzitete kot tudi na zdravje ljudi, vzporedno s tem pa se osredotoča tudi na izzive obremenjevanja okolja s prekomernim hrupom.

V demonstracijskem projektu z možnostjo prenosa v druge regije po Sloveniji bo v vseh pomurskih občinah evidentirana celotna javna razsvetljava, izvedo snemanje katastrov, pripravljene elaborati GJI, načrti javne razsvetljave v skladu z Uredbo ter vzpostavljena ustrezna aplikacija z vnosom vseh svetilk javne razsvetljave v aplikacijo.

Kar se tiče javne razsvetljave, nam bo to dalo podlage, kjer bomo v drugi fazi pristopili k pripravi projektov PZI javne razsvetljave za 10 najbolj energetske potratnih odjemnih mest, kot izhodišče za sanacijo tistih tras po načelu javno-zasebnega partnerstva. Vzporedno bomo tudi na najbolj primernih 10 odjemnih mestih zagotovili pilotno on line spremljanje in upravljanje javne razsvetljave.

Učinkovita in varčna javna razsvetljava namreč zagotavlja svetlobno ugodje za uporabnike javnih površin, zagotavlja večjo prometno ter splošno varnost, zmanjša rabo energije in s tem zniža okoljske obremenitve ter svetlobno onesnaženost okolja. Spodbujanje učinkovite rabe energije (URE) se bo realizirala že preko pilotne vzpostavitve aplikacije za upravljanje javne razsvetljave.

Pri izzivih, ki so povezani z obremenjevanjem okolja s prekomernim hrupom, bo začetek dela usmerjen v dejansko merjenje obremenjenosti s hrupom na lokacijah osnovnih šol v Pomurju. V skladu z metodologijo bodo izvedene meritve hrupa v trajanju 5 (delovnih) dni in 12 ur odprte šole. Pripravljena bodo poročila o meritvah hrupa in koncepti z akcijskimi načrti za znižanje hrupa za vse vključene lokacije.

Hrup skladno s študijami NIJZ v vrtcih in šolah vpliva na otrokov jezikovni razvoj, učenje, pomnjenje in opravljanje bolj zahtevnih nalog, vpliva na socialni razvoj otroka in lahko prepreči razumevanje pomembnih varnostnih sporočil. Hrup povzroča stres, vznemirjenost in tudi občutek nemoči. Ta hrup najpogosteje izvira iz prometa, zato bo ta tudi predmet našega spremljanja, pri čemer bodo predlagani ukrepi neposredno povezani z možnostjo ukrepanja občin pri urejanju prometa in vpeljavi načel ter storitev trajnostne mobilnosti.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 8. 2021	48 mesecev	450 000 €

8.1.3.4. Digitalna transformacija javnih storitev za občane, javne zavode, podjetja in obiskovalce

Predlagatelj: Pobuda občin Moravske Toplice, Apače, Lendava, Turnišče, Razkrižje, Kuzma, Beltinci, Radenci in Črenšovci ter Onej – društva prekmurske pobude

Pameten pristop je primeren mehanizem za razvojni preboj regije v smislu uresničevanja razvojnih potencialov, zmanjševanja razvojnih razlik in dohitevanje drugih regij ter dviga kakovosti življenja po načelih trajnostnega razvoja.

Projekt predvideva sistematičen in strukturiran pristop k reševanju izzivov, koncept oblikovanja pametnih skupnosti pa bo uspešen le s polnim vključevanjem prebivalcev in skupnosti. Tako bodo razviti integrirani IT sistemi na področjih zdravja, socialnih storitev, izobraževanja, mobilnosti, kulture,

kmetijstva, podjetništva, energetike, varstva okolja, upravljanja skupnosti in digitalne infrastrukture, ki bodo zagotavljali možnosti celostnega upravljanja z občinami in regijo ter omogočali učinkovitejše in občanom ter obiskovalcem prijaznejše javne storitve.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	72 mesecev	8 mil €

8.2. ZELENA REGIJA

Koncept zelene regije vsebuje celostno varovanje naravnih virov in učinkovito koriščenje obnovljivih virov – endogenih potencialov regije. Predvideni ukrepi bodo tako naslavljali vprašanja zavarovanih območij narave, varovanja vodnih virov, energetske sanacije stavb in vlaganja v izboljšanje učinkovite rabe energije ter obnovljive vire energije, odpravo energetske revščine, sonaravne ekonomije utemeljene na načelih krožnih gospodarskih modelov, ravnanja z odpadnimi vodami ter komunalnimi in industrijskimi odpadki.

Ukrep	Projekt	Predlagatelj	Ocenjena vrednost [€]
2.1. Načrtovanje prostorskega razvoja in upravljanje zavarovanih območij narave	2.1.1. Regijsko prostorsko načrtovanje	Razvojni center Murska Sobota	540 000
	2.1.2. Regijski park Mura	Zavod RS za varstvo narave in Razvojni center Murska Sobota	6 800 000
2.2. Upravljanje z vodami	2.2.1 Izgradnja ali rekonstrukcija (sekundarnega) vodovodnega omrežja	Občine Moravske Toplice, Radenci, Ljutomer, Beltinci	8 822 445
	2.2.2. Tretji vodni vir za potrebe vodovodnega sistema A ob reki Muri	EKO-PARK d.o.o. in Občina Črenšovci skupaj z občinami v sistemu A (Lendava, Odranci, Dobrovnik, Turnišče, Kobilje)	2 380 000
	2.2.3. Revitalizacija 11-mlinskega kanala	Občina Apače	2 100 000
	2.2.4. Odvodnja zalednih in hudourniških vod	Mestna občina Murska Sobota in Občina Razkrižje	1 250 000
	2.2.5. Ureditev vodotokov za krepitev poplavne varnosti	Občine Kuzma, Puconci, Šalovci in Moravske Toplice	7 650 000
	2.2.6. Hidravlično hidrološke študije in prostorski akti	Občini Puconci in Turnišče	175 000
	2.2.7 Namakalni sistem Križevci – Mursko polje	Občina Križevci	4,5 mil
	2.2.8 Namakanje Prekmurja iz reke Mure	KGZS – Zavod Murska Sobota	92 495 000

2.3. Upravljanje z odpadnimi vodami	2.3.1 Izgradnje in rekonstrukcije sistemov odvajanja in čiščenja odpadnih voda	Mestna občina Murska Sobota in občine Gornja Radgona, Ljutomer, Križevci, Razkrižje, Grad, Kuzma, Dobrovnik, Puconci, Rogašovci, Beltinci, Sveti Jurij ob Ščavnici, Odranci, Veržej	42 173 746
	2.3.2. Izgradnja novih čistilnih naprav in rekonstrukcije in nadgradnje ter obnove obstoječih	Občine Moravske Toplice, Kobilje, Gornja Radgona, Radenci, Črenšovci, Grad, Turnišče	23 754 521
	2.3.3. Male komunalne čistilne naprave	Občine Gornji Petrovci, Kuzma, Šalovci	2 560 000
2.4. Krožno gospodarstvo	2.4.1. PRIMUS – regionalni center za krožno gospodarstvo	Mestna Občina Murska Sobota	2 453 539
	2.4.2. Center za razvoj in uporabo trajnostnih tehnologij industrijske konoplje	Občina Cankova in Tehnologije TVG – Inštitut za trajnostne tehnologije	18 040 330
	2.4.3. Mini zelena tovarna – center zelenih inovacij s socialnim učinkom	Inovacijsko tehnološki grozd Murska Sobota (ITC)	1 520 000
	2.4.4. Center zelene energije Korovci	Tehnologije TVG – Inštitut za trajnostne tehnologije	19 463 280
	2.4.5. Postavitev pilotno-demonstracijske naprave proizvodnje vodika iz odpadne plastike	Občina Beltinci, Recupera d.o.o.	8 mil
	2.4.6. Elektrarna na odpadke	Občina Beltinci	60 mil
	2.4.7. Pilotno-demonstracijski model zelene biorafinerije v Pomurju	Kemijski Inštitut	3 300 000
	2.4.8. Pomurje brez odpadkov	Zavod Rastišče – poligon za zelene ideje, Gornja Radgona	175 000
	2.4.9. Samooskrba – učinkovitejša raba virov energije na RCERO	Občine ustanoviteljice javnega podjetja CEROP d.o.o. in CEROP d.o.o.	4 855 000

	2.4.10. Sanacija starega odlagališča ter sodobno rudarjenje surovin iz odpadkov	Občine ustanoviteljice javnega podjetja CEROP d.o.o. in CEROP d.o.o.	4 500 000
	2.4.11. Učna pot med odpadki, ki to niso	Občine ustanoviteljice javnega podjetja CEROP d.o.o. in CEROP d.o.o.	370 000
2.5. Obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije	2.5.1. Energetsko upravljanje v Pomurski regiji	LEA za Pomurje	700 000
	2.5.2. Energetska obnova javnih stavb	Občine Sveti Jurij ob Ščavnici, Ljutomer, Križevci, Gornja Radgona, Cankova, Velika Polana, Kuzma, Dobrovnik, Šalovci, Turnišče	9 271 311
	2.5.3. Znanstveno raziskovalni inštitut Radenci	Občina Radenci	24,4 mil
	5.5.4. Izgradnja geotermalnih elektrarn	Občina Radenci in Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.	130 390 700
	2.5.5. Raba geotermalne energije	Mestna občina Murska Sobota	500 000
	2.6 Sonaravna pridelava in predelava zdrave hrane ter prehranska samooskrba	2.6.1. Zdravi otroci za zdravo regijo	Center za zdravje in razvoj Murska Sobota in ONEJ – društvo prekmurske pobude
2.6.2. Nacionalni projekt prehranske samooskrbe v javnih ustanovah		Razvojni center Murska Sobota	242 000

8.2.1. Načrtovanje prostorskega razvoja in upravljanje zavarovanih območij narave

Z Zakonom o urejanju prostora (Ur. l. RS, št. 61/17, ZUrep-2) je bila vzpostavljena pravna podlaga za uvedbo regionalnega prostorskega planiranja, ki se v praksi ne izvaja, regionalni prostorski plani (RPP) pa še vedno niso bili izdelani. V tem obdobju bodo ključni regijski deležniki morali sprejeti odločitev o skupnem načrtovanju prostorskega razvoja in pripravljacem zagotoviti ustrezne podatke ter resurse. RPP je temeljni dokument, brez katerega RRP težko uresničuje svoj namen.

Zavarovana območja narave so strnjena območja narave, kjer se prepletajo živi in neživi dejavniki in kjer so aktivnosti, dejavnosti in posegi človeka skladni z naravnimi danostmi. Prva prizadevanja za določitev zavarovanih območij v Sloveniji segajo v začetek 20. stoletja. Vse od takrat sta se ideja in potreba po ustanavljanju razvijali skladno z razvojem in potrebami družbe.

Zavarovanje je eden najpomembnejših in najstarejših ukrepov varstva, ki se vzpostavi z aktom o zavarovanju. Zavarujemo lahko naravne vrednote, območja Natura 2000 ter ekološko pomembna območja. Zavarovana območja imajo visoko naravovarstveno vrednost. Primarni cilj je ohranjanje narave in njenih procesov pred interesi, kot so raba, poselitve, gradnja, infrastruktura, ali pa so posegi in dejavnosti človeka uravnoveženi z območjem.

Zavarovana območja narave morajo imeti upravljavca z jasnim poslanstvom in pooblastili.

Kazalniki ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Regionalni prostorski načrt	1	Javne evidence MOP
Regijski park Mura	1	Javne evidence MOP
Število izvedenih aktivnosti renaturacije ali ekoremediacije	5	ZRSVN

8.2.1.1. Regijsko prostorsko načrtovanje

Predlagatelj: Razvojni center Murska Sobota

Skladno z ZUreP-2 se morajo v okviru priprave RPP država (ministrstva in državne službe, pristojne za posamezna področja) in občine na območju posamezne razvojne regije dogovoriti in uskladiti zasnove prostorskih ureditev, dogovorjene rešitve pa morajo upoštevati pri nadaljnjem načrtovanju in pri izvedbi načrtovanih prostorskih ureditev. Namen projekta je zagotoviti pogoje in pričeti z izvajanjem regionalnega prostorskega planiranja.

Ocenjujemo, da je potrebna interdisciplinarna skupina 2–3 FTE zaposlenih oseb z znanji in veščinami urejanja prostora (npr. arhitekt, krajinski arhitekt, geograf) na ravni regije za izvedbo vseh aktivnosti. Ocena je nastala v okviru projekta pilotMOP, ki poteka v letih 2021–2022, v katerem v testnem preverjanju področja 1 – zagotovitev podatkov za vzpostavitev prostorskega planiranja na regionalni ravni – sodelujejo tri regionalne razvojne agencije

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2023	48 mesecev	540 000 €

8.2.1.2. Regijski park Mura

Predlagatelj: Zavod RS za varstvo narave in Razvojni center Murska Sobota

Vzpostavitev Regijskega parka Mura se v strateških dokumentih države in Pomurske regije predvideva že več desetletij. Leta 2018 je območje reke Mure po desetletnih prizadevanjih prejelo prestižni naziv UNESCO biosfernega območja. Vzpostavitev zavarovanega območja vzdolž poplavnega območja celotnega slovenskega toka reke Mure bi na eni strani omogočila potrebno dolgoročno ohranjanje izjemne naravne in kulturne dediščine ter na drugi strani omogočila koriščenje sedaj relativno slabo izkoriščenega gospodarskega potenciala, ki iz območja izhaja. Vzpostavitev zavarovanega območja prostoru sicer ne bi prinesla višje stopnje varovanja območja, saj je že danes območje varovano z relativno strogimi varstvenimi statusi. Ključna pridobitev zavarovanja območja bi bila vpeljava jasne upravljalvske strukture ter zagotovitev trajnega financiranja. Upravljalvska organizacija bi predstavljala

ključnega koordinatorja, ki bi na območju skrbel za doseganje varstvenih in razvojnih ciljev ter povezoval deležnike.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	72 mesecev	6,8 mil €

8.2.2. Upravljanje z vodami

Ureditev posegov na glavnih vodotokih lahko upočasni odtekanje vode iz pokrajine in s tem postopno vpliva na dvig gladine podtalnice. Ukrep vključuje projekte zagotavljanja čiste pitne vode, ureditve odvajanja meteornih voda iz naselij in s tem preprečitev nastajanja škode ob močnih padavinah na objektih, splošne krepitve poplavne varnosti, namakalnih sistemov in prilagajanja na vse pogostejša sušna obdobja. Prav tako se bodo reševali problemi, ki nastanejo zaradi nastanka zalednih voda.

Kazalniki ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Dodatno število prebivalcev z dostopom do čiste pitne vode	5000	MOP
Število manj poplavno ogroženih prebivalcev	5000	MOP
Površina zaščitenih in urejenih površin za kontrolirano ali naravno razlivanje voda ob poplavah	100 ha	MOP, Direktorat za vode in investicije

8.2.2.1. Izgradnja ali rekonstrukcija (sekundarnega) vodovodnega omrežja

Predlagatelj: Občine Moravske Toplice, Radenci, Ljutomer, Beltinci

Projekti zagotavljajo (nadaljnjo) dostopnost do pitne vode za prebivalce posameznih občin oz. delov občin, varnost in kakovost vodnega vira in transporta vode. Projekti predvidevajo tudi izgradnjo oziroma rekonstrukcijo infrastrukture za povečanje kakovosti pitne vode.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 5. 2021	84 mesecev	8 822 445 €

8.2.2.2. Tretji vodni vir za potrebe vodovodnega sistema A ob reki Muri

Predlagatelj: EKO-PARK d.o.o. in Občina Črenšovci skupaj z občinami v sistemu A (Lendava, Odranci, Dobrovnik, Turnišče, Kobilje)

Pomurje ima permanentno deficienco vode. S svojimi 800 mm letnih padavin daleč zaostaja za drugimi regijami v Sloveniji. S spoznanjem, da okoli 700 mm evaporira, se moramo zavedati, da je situacija kritična. Z morebitnim izpadom dotoka podtalnice pomurskih rek, Mure, Ledave in Ščavnice, Pomurje ne bi moglo zadostiti lastnih potreb. Dolinsko, torej območje vzhodnega Prekmurja, deli usodo Pomurja. Še več, z intenzivnim kmetovanjem tega območja (gre za najbolj rodovitno zemljo v Sloveniji) sta obstoječa vodna vira pod stalnim pritiskom zagotavljanja oziroma ohranjanja kakovosti. Ob morebitni katastrofi bi se situacija dramatično poslabšala in bi prebivalstvo bilo deležno resnega pomanjkanja pitne vode. Rešitev problema je vzpostavitev novega, tretjega vodnega vira z vrtino v

Črenšovcih. Gre za vrtino do globine največ 50 m, ki bi dobavljala cca. 300 000 m³ pitne vode v obstoječi Sistem A.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 6. 2021	24 mesecev	2 380 000 €

8.2.2.3. Revitalizacija 11-mlinskega kanala

Predlagatelj: Občina Apače

Apaško polje je že leta podvrženo problematiki nižanja podtalnice, s tem siromašenje prej bogate kmetijske krajine in naravne biotske raznovrstnosti. V strategiji občine je ena od osrednjih področij tudi vzpostavitev 11-mlinskega kanala, ki je vse do druge svetovne vojne predstavljal pomembno gonilo gospodarstva v Apaškem polju - poganjal je 11 mlinov vzdolž 13 km kanala. Zadnja leta skupaj z DRSV poskušamo s pilotnimi ovodnitvami ugotavljati dejanski vpliv na podtalnico in ta učinek se je pokazal zelo nazorno. Z vzpostavitvijo ponovne ovodnitve bi bistveno prispevali k dvigu podtalnice, rešili kmetijstvo pred sušnimi obdobji, zagotovili s tem stabilno osnovo za razvoj in tudi reorganizacijo kmetijske panoge s prilagajanjem na potrebe v smeri zagotavljanja čim večje samooskrbe.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	36 mesecev	2 100 000 €

8.2.2.4. Odvodnjavanje zalednih in hudourniških vod

Predlagatelj: Mestna občina Murska Sobota in Občina Razkrižje

Projekta rešujeta upravljanje z vodami in poplavno varnost. Predvidevata izvedbo omilitvenih ukrepov, ki bodo zagotovili visoko stopnjo varnosti pred poplavami in uredili kompenzacijo pospešenega odtoka padavinskih oziroma meteornih hudourniških voda. Projekta preprečujeta škodo na javni infrastrukturi in tudi premoženju občanov.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	72 mesecev	1 250 000 €

8.2.2.5. Ureditev vodotokov za krepitev poplavne varnosti

Predlagatelj: Občine Kuzma, Puconci, Šalovci in Moravske Toplice

Projekti rešujejo upravljanje z vodami in poplavno varnost z ureditvijo vodotokov s protipoplavno zaščito. Različni omilitveni ukrepi bodo pripomogli k preprečevanju poplav in nastankom škode na stanovanjskih objektih in javni infrastrukturi.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	60 mesecev	7 650 000 €

8.2.2.6. Hidravlično hidrološke študije in prostorski akti

Predlagatelj: Občini Turnišče in Puconci

Projekta predvidevata izdelavo poplavnih študij, ki opozarjajo na poplavne nevarnosti. Študije bodo utemeljene na rezultatih hidravličnega modeliranja in hidrološki analizi vodotokov. Študija je podlaga za spremembo občinskih prostorskih načrtov.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	36 mesecev	175 000 €

1.1.1.1. Izgradnja namakalnega sistema Križevci – Mursko polje

Predlagatelj: Občina Križevci

Predvidena izgradnja namakalnega sistema za površine obsega 6 km².

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2024	24 mesecev	4 500 000 €

8.2.2.7. Namakanje Prekmurja iz reke Mure

Predlagatelj:

Cilj projekta je omogočiti namakanje na površini 10 000 ha obdelovalnih površin v Prekmurju. S tem bi se zmanjšala tveganja v kmetovanju in pridelavi hrane zaradi suše, omogočilo stabilnost pridelave. S preciznim namakanjem bi se povečal hektarskega donosa tudi v letih, ko ni suše. Povečala bi se regionalna samooskrba, skrajšale nekatere prehranske verige. Z možnostjo inovacij v raznih kmetijskih panogah se lahko razvijajo ne tradicionalne metode pridelave. Povečala bi se možnost zaposlovanja, izboljšanje pogojev za delo v tej panogi v regiji. Poseg v okolje bi bil sorazmerno majhen, glede na potencial zmanjševanja škod v kmetijstvu. Poseg je možno načrtovati in izvesti brez negativnih vplivov. Posredne koristi so številne, od bogatenja vodnih virov, povečanje omočenih površin, biotopov, zagotavljanja habitatov ogroženim vrstam do povečanja poplavne varnosti.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 3. 2021	60 mesecev	92 495 000 €

8.2.3. Upravljanje z odpadnimi vodami

Varstvo okolja je za ohranjanje in izboljšanje kakovosti življenja izjemnega pomena. Čiščenje odpadnih komunalnih voda je tako zakonska kot etična odgovornost vsakega posameznika in skupnosti. Za Slovenijo je značilna razpršena poselitev, zlasti v gričevnatih in hribovitih delih Slovenije. Podeželje predstavlja 30,5 % slovenskega ozemlja in zajema 38,5 % prebivalstva. Ta območja so običajno hkrati tudi povirja večjih vodotokov, ekološko pomembna in uvrščena med posebna varstvena območja Natura 2000. Vse naštetu še zlasti velja za Pomurje, zato je pri zasledovanju ohranjanja zdravega naravnega okolja upravljanje z odpadnimi vodami še kako pomembno.

Kazalniki ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število novih priključkov na kanalizacijske sisteme	1000	MOP

Število rastlinskih ali okoljsko sprejemljivih čistilnih naprav	100	Poročilo nosilca in izjava koristnika
---	-----	---------------------------------------

8.2.3.1. Izgradnje in rekonstrukcije sistemov odvajanja in čiščenja odpadnih voda

Predlagatelj: Mestna občina Murska Sobota, občine Gornja Radgona, Ljutomer, Križevci, Razkrižje, Grad, Kuzma, Dobrovnik, Puconci, Rogašovci in Beltinci, Sveti Jurij ob Ščavnici, Odranci in Veržej.

Projekti predvidevajo investicije v izgradnjo ali rekonstrukcijo kanalizacijskih sistemov v naseljih ali delih naselij po občinah predlagateljicah. Predvidevajo povečanje zmogljivosti obstoječih kanalizacijskih sistemov ali izgradnjo manjkajoče javne komunalne infrastrukture. Projekti nekaterih občin predvidevajo izgradnjo odvajanja in čiščenja odpadnih voda v romskih naseljih.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 5. 2021	84 mesecev	42 173 746 €

8.2.3.2. Izgradnja novih čistilnih naprav in rekonstrukcije in nadgradnje ter obnove obstoječih

Predlagatelj: Občine Moravske Toplice, Kobilje, Gornja Radgona, Radenci, Črenšovci, Grad in Turnišče

Aktivnosti predvidevajo investicije v izgradnjo novih čistilnih naprav ali rekonstrukcije dotrajanih čistilnih naprav po posameznih občinah. Nekateri občine predvidevajo izgradnjo več rastlinskih čistilnih naprav.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 3. 2021	36 mesecev	23 754 521 €

8.2.3.3. Male komunalne čistilne naprave

Predlagatelj: Občine Gornji Petrovci, Kuzma in Šalovci

Aktivnosti zagotavljajo osnovo infrastrukturo na območju razpršene gradnje in predvidevajo izgradnjo več manjših čistilnih naprav (biološke, rastlinske) ali predvidevajo pomoč občanom pri izgradnji malih komunalnih čistilnih naprav za posamezno gospodinjstvo.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 5. 2021	48 mesecev	2 560 000 €

8.2.4. Krožno gospodarstvo

Krožno gospodarstvo temelji na konceptu pozitivnega snovnega kroga, ki se usmerja v ponovno uporabo, popravilo in recikliranje obstoječih materialov in izdelkov. Z delujočim konceptom »zaprtja zanke«, še zlasti v zaključenih lokalnih verigah vrednosti, lahko odpadke ene industrije spremenimo v snovni vir druge in s tem zmanjšamo količino odloženih ali sežganih odpadkov. Koncept in razmišljanje skladno s krožnim gospodarstvom se začne že na samem začetku življenjskega cikla izdelka; pametno oblikovanje izdelkov in izbira proizvodnih procesov, kar lahko pripomore k varčevanju z viri, omogoča

učinkovito upravljanje z odpadki, obenem pa ustvarja nove poslovne priložnosti. Vendar pa je prehod v krožno gospodarstvo zelo kompleksen, saj zahteva preoblikovanje sistemov in nujno potrebo po novih znanjih ne samo na področju naravoslovja ampak pomembno vključuje tudi področje načrtovanja, oglaševanja in IKT.

Kazalniki ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število implementiranih pilotnih aktivnosti na področju krožne ekonomije	3	Poročilo nosilca
Število ustvarjenih zelenih delovnih mest	50	Poročilo nosilca; MGRT
Število izvedenih programov krepitev ozaveščenosti in kompetenc na področju rabe virov in ravnanja z odpadki za gospodarske subjekte, javne zavode in gospodinjstva	5	Poročilo nosilca
Zmanjšanje količine zbranih komunalnih odpadkov na prebivalca	50 kg	SURS

8.2.4.1. PRIMUS – regionalni center za krožno gospodarstvo

Predlagatelj: Mestna občina Murska Sobota

Projekt predstavlja pospešek delovanja krožnega trikotnika (circular triangle) v Pomurju z večjo udeležbo RRI komponente. Krožni trikotnik predpostavlja, da krožno gospodarstvo deluje tudi na družbo v smislu, da se vzpostavlja nova kultura (vrednotenje okolja in ponovne uporabe) in sociala, ker se skozi krožno gospodarstvo vzpostavljajo nova delovna mesta. Hkrati pa pomeni tudi drugačen pristop pri kreiranju delovnih mest.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 7. 2021	24 mesecev	2 453 539 €

8.2.4.2. Center za razvoj in uporabo trajnostnih tehnologij industrijske konoplje

Predlagatelj: Občina Cankova in Tehnologije TVG – Inštitut za trajnostne tehnologije

Vsebina in dejavnosti projekta temeljijo na oblikovanju in izvedbi naravnih materialov ter predelavi in uporabi industrijske konoplje pri razvoju standardnih končnih izdelkov in postopkov, kar omogoča razvoj novih naravnih surovin in okolju prijaznih tehnoloških procesov in izdelkov z višjo dodano vrednostjo.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 3. 2021	24 mesecev	18 040 330 €

8.2.4.3. Mini zelena tovarna – center zelenih inovacij s socialnim učinkom

Predlagatelj: Inovacijsko tehnološki grozd Murska Sobota (ITC)

Namen projekta je razvoj in pilotno testiranje razvojnih rešitev in trajnostnih poslovnih modelov, ki zmanjšujejo obseg zavržene hrane in povečujejo obseg uporabe naravnih odpadnih materialov za

razvoj novih trajnostnih produktov. Ob tem zagotavljajo nove zaposlitvene priložnosti za obstoječe in nove nosilce dejavnosti, za interdisciplinarne razvojne time in ranljive ciljne skupine prebivalcev.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
18. 5. 2021	36 mesecev	1 520 000 €

8.2.4.4. Center zelene energije Korovci

Predlagatelj: TEHNOLOGIJE TVG – Inštitut za trajnostne tehnologije

Projekt predvideva vzpostavitev energetske neodvisnosti in samooskrbe industrijskih dejavnosti v sklopu predelave biokompozitov v končne izdelke z višjo dodano vrednostjo. Predvidena je izgradnja energetske entitete, ki poleg proizvodnje zelene energije za potrebe programa dejavnosti Inštituta nudi zeleno električno energijo celotnim regijskim porabnikom.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 5. 2022	17 mesecev	19 463 280 €

8.2.4.5. Postavitev pilotno-demonstracijske naprave proizvodnje vodika iz odpadne plastike

Predlagatelj: Občina Beltinci in Recupera d.o.o.

Projekt rešuje vprašanje odpadne plastike na okolju popolnoma prijazen in nevtralen način s proizvodnjo CO₂ nevtralnega goriva – vodika, ki bo služil za de-karbonizacijo celotne družbe. Hkrati pa odpira številna nova delovna mesta v regiji in kreira veliko poslovno priložnost, gledano v evropskem in celo svetovnem merilu.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 4. 2021	33 mesecev	8 mil €

8.2.4.6. Elektrarna na odpadke

Predlagatelj: Občina Beltinci

Elektrarna na odpadke in biomaso CHO Beltinci je objekt z visokotehnološko tehnologijo uplinjanja komunalnih odpadkov in čiščenja sintetičnega plina s pomočjo PLAZME, in omogoča obdelavo večine gorljivega dela komunalnih odpadkov in biomase, ki nastajajo v Pomurju. Prednost te tehnologije pred klasičnimi sežigalnici je, da je okoljski vpliv minimalen, ker se energijski del komunalnih odpadkov in biomasa uplinjajo. Sintetični plin, kot produkt uplinjanja, se pri visokih temperaturah 1200 °C skozi PLAZMO zelo hitro segreje, pri tem pa se uničijo vse okoljsko sporne in nedovoljene spojine, kot so katrani, dioksini in furani. Iz 1 tone odpadkov se lahko proizvede 1 MWh električne energije. Izpusti v zrak so nižji od zakonsko predpisanih, tudi količina izpustov CO₂ predstavlja le tretjino glede na klasične sežigalnice. Objekt bi pomenil za Pomurje odpravo skrbi za energijsko izrabo komunalnih odpadkov za naslednjih 30 let.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 5. 2022	36 mesecev	60 mil €

8.2.4.7. Pilotno-demonstracijski model zelene biorafinerije v Pomurju

Predlagatelj: Kemijski Inštitut

Projekt naslavlja izziv učinkovite izrabe biomase, kot najbolj razširjenega naravnega vira za pridobivanje bio-osnovanih materialov in razvoj naprednih produktov, ki podpirajo prehod regije v zeleno, krožno biogospodarstvo. Cilj je vzpostavitev infrastrukture za razklop različnih vrst neizkoriščene biomase (odkošena trava, ki nastaja na kmetijskih površinah zavarovanega območja Krajinskega parka Goričko, ter ostanki iz vinogradnega in sadjarskega gospodarskega sektorja) v koristne komponente (celulozna vlakna, lignin, hemiceluloza) in povezovanje akterjev v regiji v nove krožne verige vrednosti za uporabo le-teh v trajnostnih proizvodih z višjo dodano vrednostjo. Ovira za še hitrejše uvajanje novih trajnostnih rešitev v Sloveniji nasploh je pomanjkanje razvojne-inovacijske infrastrukture za predelavo različnih presežnih virov biomase v koristne komponente in bio-materiale. V Sloveniji nimamo celulozne tovarne niti enote za biorafinacijo na pilotni ravni.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2022	36 mesecev	3,3 mil €

8.2.4.8. Pomurje brez odpadkov

Predlagatelj: Zavod Rastišče – poligon za zelene ideje, Gornja Radgona

Med načini upravljanja z odpadki je najbolj zagotovo ustvarjanje čim manj odpadkov. Namen projekta je zato osveščanje, informiranje in izobraževanje z željo po krepitvi vrednot narave in varovanja naravnih virov, osrednji cilj pa z aktivnim delom z mladimi razvijati okoljsko ozaveščene lokalne skupnosti, predvsem skozi osveščanje o poučenem in odgovornem potrošništvu. Rdeča nit vseh aktivnosti bo izziv, kako ustvariti čim manj odpadkov, temeljni pristop pa »zero waste«.

V projektu gre predvsem za oblikovanje vrednot in modeliranje vedenjskih vzorcev, zato so prednostna ciljna skupina osnovnošolski otroci med 7. in 9. letom starosti na območju Pomurja, s čimer bo dosežen tisti segment družbe, ki je najbolj dovzeten za nove ideje, pristope in prakse, nosilec družbenih sprememb v prihodnosti in potencialnih socialnih inovacij in ki lahko vpliva na preoblikovanje vrednot svojih staršev ter socialnega kroga. Na ta način bomo multiplicirali učinke projekta na čim širši spekter prebivalcev v regiji.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	36 mesecev	175 000 €

8.2.4.9. Samooskrba – učinkovitejša raba virov energije na RCERO

Predlagatelj: Občine ustanoviteljice javnega podjetja CEROP d.o.o. in CEROP d.o.o.

S projektom želimo učinkoviteje izrabljati sončno energijo in energijo iz odpadkov. Izkoriščanje energije iz odpadkov je energetsko in okoljsko upravičeno, pri čemer moramo izpolniti vse zakonske zahteve, ki so določene za postopke različnih obdelav odpadkov. Sproščeno toploto je treba uporabiti za proizvodnjo elektrike, tople vode za ogrevanje in morda tudi hladne vode za hlajenje.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2022	36 mesecev	4 855 000 €

8.2.4.10. Sanacija starega odlagališča ter sodobno rudarjenje surovin iz odpadkov

Predlagatelj: Občine ustanoviteljice javnega podjetja CEROP d.o.o. in CEROP d.o.o.

Ob ustanovitvi podjetja Cerop d.o.o. je na lokaciji v Puconcih že bilo staro odlagališče, ki se je tekom poslovanja regijskega centra ustrezno zaprlo. Staro odlagališče nima ustreznega tesnjenja dna in v njem so odpadki, ki še niso bili obdelani, saj takrat v Pomurju še ni bilo niti tehnologije niti centra za ravnanje z odpadki. Zato bomo v skladu s prasko in izkušnjami iz tujine to staro odlagališče odprli in vse odpadke ustrezno obdelali ter pripravili novo odlagalno polje za prihodne potrebe odlaganja. Med odpadki, ki se nahajajo v starem odlagališču predvidevamo, da je veliko gorljive frakcije, ki se lahko termično obdelata, prav tako pa je veliko odpadkov, ki lahko služijo kot vir pridobivanja surovin.

Ker se soočamo s čedalje večjimi tehnološkimi potrebami v naši družbi in ker za kar nekaj surovin za proizvodnjo tehnoloških naprav kot so mobilni telefoni in računalniki, zmanjkuje naravnih nahajališč, je smotrni naslednji korak, da začnemo proučevati in izluževati težke in žlahte kovine iz odpadkov in izcednih vod. To bo omogočilo krožno gospodarjenje z temi redkimi surovinami, ki so iskane na trgu, hkrati pa za okolje predstavljajo onesnaževala (denimo cink, baker platina). S tehnologijo, ki bo omogočala pridobivanje teh kovin iz odpadkov in izcednih vod bo narejen pomemben korak pri preprečevanju onesnaževanja okolja s temi kovinami, prav tako pa bo vračal te kovine nazaj v snovni tok. Za učinkovitejše pridobivanje kovin je potrebno prilagoditi tudi čiščenje izcednih vod in zato bo potrebna tudi nadgradnja čistilne naprave.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2022	84 mesecev	4,5 mil €

8.2.4.11. Učna pot med odpadki, ki to niso

Predlagatelj: Občine ustanoviteljice javnega podjetja CEROP d.o.o. in CEROP d.o.o.

Učna pot RCERO bo speljana po centru in bo vključevala več postaj (tudi interaktivnih). Deloma bo pot potekala kot krajinsko oblikovana učna pot na odlagališču odpadkov, deloma pa po samem centru, del poti bo vključeval tudi poučne eksperimente, ki bodo prikazali lastnosti odpadkov in njihov vpliv na okolje. Obiskovalci bodo pridobili informacije o materialih, recikliranju in ponovni uporabi odpadkov. Učna pot namenjena vsem starostnim skupinam, predvsem pa predšolskim in šolskim otrokom. Projekt bo širil zavest družbe glede ravnanja z odpadki in možnostih ponovne uporabe.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2022	36 mesecev	370 000 €

8.2.5. Obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije

Obnovljivi viri energije so sestavni del boja Evropske unije proti podnebnim spremembam, obenem pa prispevajo h gospodarski rasti, ustvarjanju novih delovnih mest ter povečujejo energetska varnost. Po podatkih Lokalne energetske agencije (LEA Pomurje) delež obnovljivih virov energije v rabi bruto končne energije v Pomurju vztrajno raste. S podporo investicijam v izgradnjo objektov za proizvodnjo energije iz vseh razpoložljivih obnovljivih virov in razvojem pametnih distribucijskih sistemov si bomo prizadevali povečati letno količino pridobljene energije (električne in toplotne) iz obnovljivih virov za trikrat.

8.2.5.1. Energetsko upravljanje v Pomurju

Predlagatelj: LEA za Pomurje

Na podlagi aktualne energetske slike regije, kjer je v ospredju evidentirana trenutna raba energije in izkoriščanje obnovljivih virov energije, kot tudi trenutno stanje spremljanja in upravljanja z energijo v javnem sektorju, je ključni izziv dela v prihodnosti ustrezno energetsko upravljanje. Pri tem ne smemo pozabiti na različne akcijske načrte izkoriščanja OVE kot tudi ključne pristope na področju URE. Z vzporednim zasledovanjem zelenega pečata vseh implementiranih projektov lahko Pomurska regija doseže energetsko samozadostnost iz lokalnih alternativnih virov.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	84 mesecev	700 000 €

8.2.5.2. Energetska obnova javnih stavb

Predlagatelj: Občine Sveti Jurij ob Ščavnici, Ljutomer, Križevci, Gornja Radgona, Cankova, Velika Polana, Kuzma, Dobrovnik, Šalovci in Turnišče

Projekti občin so investicijske narave in z energetsko sanacijo javnih stavb zmanjšujejo porabo energije v teh stavbah, s čimer prispevajo k učinkovitejši rabi energije na regijski ravni.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	60 mesecev	9 271 311 €

8.2.5.3. Znanstveno raziskovalni inštitut Radenci

Predlagatelj: Občina Radenci

Ustanovitev znanstveno raziskovalnega inštituta za razvoj geotermalnih elektrarn na območju Slovenije, Hrvaške, Avstrije, Češke, Slovaške in Madžarske ter okrepitev sodelovanja z ostalimi državami Evrope, univerzami in strokovnjaki iz Slovenije ter tujine.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 5. 2021	24 mesecev	24,4 mil €

8.2.5.4. Izgradnja geotermalnih elektrarn

Predlagatelj: Občina Radenci in Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.

Geotermalna energija ima zaradi svoje zanesljivost in stalnosti med obnovljivimi viri energije ogromen potencial, saj je v nasprotju z vetrno in sončno energijo konstanto dostopna vse dni v letu. Geotermalno energijo lahko uporabljamo za ogrevanje in hlajenje ali pa jo izkoristimo za proizvodnjo električne energije. V Sloveniji še nimamo geotermalne elektrarne, imamo pa velik geotermalni potencial, zato je predlagan projekt geotermalne elektrarne izvrstna priložnost za Slovenijo, saj bi bistveno prispevali k razogljičenju, energetski učinkovitosti, energetski varnosti, raziskavam, inovacijam in konkurenčnosti Slovenije.

Projekt občine Radenci predvideva izgradnjo geotermalne elektrarne v bližini Radencev. Projekt DEM predvideva izgradnjo binarne geotermalne elektrarne na predvideni lokaciji Murskega gozda in Benice.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	60 mesecev	130 390 700 €

8.2.5.5. Raba geotermalne energije

Predlagatelj: Mestna občina Murska Sobota

Projekt MO Murska Sobota predvideva uporabo geotermalne energije za potrebe gospodarstva, energetskih potreb v športu in prehoda na zeleni način ogrevanja.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2023	60 mesecev	500 000 €

8.2.6. Sonaravna pridelava in predelava zdrave hrane ter prehranska samooskrba

Glede na naravne danosti regije in endogene potenciale, bo v prihodnje treba veliko več pozornosti nameniti lokalni predelavi pridelane hrane v produkte z višjo dodano vrednostjo in v lokalno prehransko samooskrbo regije. Zavaljo zdravja ljudi in okolja bo treba spodbujati ekološko pridelavo hrane ter ohranjanje malih kmetij, kakovostne produkte in vsebine v kmetijstvu oziroma ponudbo podeželja pa približati prebivalcem regije, začeniši z najmlajšimi, ter z navezavo na turistične in zdraviliške dejavnosti v regiji.

Kazalniki ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Zvišanje deleža ekološko pridelane hrane v regiji	20 %	KGZS
Število vzpostavljenih lokalnih oskrbnih verig z zdravo hrano	4	Poročilo nosilca; MKGP

8.2.6.1. Zdravi otroci za zdravo regijo

Predlagatelj: Center za zdravje in razvoj Murska Sobota in ONEJ – društvo prekmurske pobude

Regija mora in zmore sama proizvajati sonaravno zdravo hrano za naše otroke. Predlog predvideva 4 komunalne eko-centre (KE-C) za pridelavo zdrave ekološke hrane, ki se nahajajo v vsaki od štirih upravnih enot v regiji, s čimer se zagotovi kratke distribucijske poti svežih živil (največ 25 km) do vseh VIZ, ki so na območju posamezne upravne enote (UE). Posamezni KE-C bo potreboval pribl. 4 ha obdelovalne zemlje, od tega 0,5 ha za rastlinjake.

Občine, ki spadajo pod isto UE, imajo v lasti potrebna zemljišča za postavitve teh KE-C, kar bi lahko bil vložek v naravi v ta regijski projekt. Na ta izbrana zemljišča se v okviru regijskega projekta postavijo omenjeni eko-centri za pridelavo kvalitetne ekološke zdrave hrane za vse VIZ v regiji.

V primeru viškov pridelanih živil, se ta preko 4 distribucijskih centrov ponudijo ostalim uporabnikom (izvajalci dolgotrajne oskrbe, bolnišnice, lokalne tržnice), hkrati pa se v teh distribucijskih centrih

zbirajo ostala potrebna (izključno) ekološka živila lokalnih ponudnikov, s čimer vzpodbujamo ekološko pridelavo v regiji s stalnim odkupom zdrave hrane.

Ta regijski projekt bi lahko bil začetek mehkega prehoda v prvo Eko regijo EU.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2022	72 mesecev	10 068 000 €

8.2.6.2. Nacionalni projekt prehranske samooskrbe v javnih ustanovah

Predlagatelj: Razvojni center Murska Sobota

Regionalne razvojne agencije pripravljamo projekt, ki bo javnim ustanovam olajšal dostop do kvalitetnih pridelovalcev, pridelovalcem pa omogočal stabilnejšo in dolgoročnejšo načrtovanje pridelave hrane. S povezovanjem bomo lažje zagotavljali potrebne količine, raznovrstnost in kontinuiteto lokalne ponudbe tudi za večje porabnike hrane, kot so javne ustanove. S spodbujanem komunikacije med javnimi ustanovami in lokalnimi pridelovalci ter predelovalci bomo spodbujali partnersko sodelovanje in vzpostavljanje kratkih oskrbovalnih verig.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2023	60 mesecev	242 000 €

8.3. POVEZANA REGIJA

Mobilnost in pametna omrežja sta dve ključni področji tako za Pomurje, kakor tudi glede proklamiranih evropskih politik za obdobje 2021–2027. Za pričakovati je, da bo (so)financiranju tega področja namenjena posebna pozornost.

Na področju mobilnosti se Pomurje še vedno sooča s pomanjkanjem železniške komunikacije, kot najbolj ekološke transportne povezave, kakor tudi z dotrajanostjo lokalnih cest. Javni prevoz je zanemarljiv in potreben novega premisleka in investicij. Prehodu na mobilnost »na človeški pogon« je potrebno dati veljavo in istočasno omogočiti primerno infrastrukturo, tako za prevoz, kakor tudi za mirujoči promet. Pomurje sledi tudi splošnemu trendu elektrifikacije mobilnosti. In končno, posebnega pomena je zagotoviti mobilnost za vse, zato se ta program v precejšnji meri posveča mobilnosti ranljivih ciljnih skupin.

Na področju elektronske komunikacije sta bistveni vlaganji v širokopasovna in brezžična omrežja, dokler je električno omrežje potrebno nujne prenove, kar je istočasno priložnost za izgradnjo »smart grid« omrežja.

Ukrep	Projekt	Predlagatelj	Ocenjena vrednost [€]
3.1. Razvoj in zagotavljanje mobilnosti	3.1.1. Vzpostavitev železniške in cestne infrastrukture	Občine Lendava, Apače, Kobilje, Moravske Toplice, Radenci, Sveti Jurij ob Ščavnici, MO Murska Sobota, Cankova,	1 856 505 280

		Gornji Petrovci, Hodoš, Kuzma, Dobrovnik, Odranci, Puconci, Šalovci	
	3.1.2. Zagotavljanje javnega prevoza in reorganizacija mirujočega prometa	Občine Kuzma, Kobilje, MO Murska Sobota in Zavod za turizem in razvoj Lendava	6 280 000
	3.1.3. Spodbujanje kolesarjenja in pešačenja	Občine Kobilje, Radenci, Gornja Radgona, Sveti Jurij ob Ščavnici, Ljutomer, MO Murska Sobota, Križevci, Razkrižje, Cankova, Črenšovci, Gornji Petrovci, Velika Polana, Hodoš, Tišina, Kuzma, Puconci, Šalovci, Turnišče, Beltinci, Apače, Veržej, Grad, Dobrovnik	47 mil
	3.1.4. Zagotavljanje mobilnosti ranljivih skupin	Občine Črenšovci, Hodoš, Šalovci	113 000
	3.1.5. Elektrifikacija mobilnosti	Občine Sveti Jurij ob Ščavnici, Gornja Radgona, Gornji Petrovci, Tišina, Kuzma, Puconci, Šalovci, Apače, Radenci	428 000
	3.1.6. Regijsko prometno načrtovanje	Razvojni center Murska Sobota	2 580 000
3.2. Vzpostavitev pametnih omrežij	3.2.1. Širokopasovno in brezžično omrežje	Občine Sveti Jurij ob Ščavnici, Gornja Radgona, Cankova, Grad, Kuzma, Puconci, Turnišče	4 625 062
	3.2.2. Električno omrežje	RRA za Pomurje	ni podatka

8.3.1. Razvoj in zagotavljanje mobilnosti

Trenutne razmere v javnem potniškem prometu (JPP), ki se kažejo v zmanjševanju števila potnikov v cestnem in železniškem prometu, povečanju števila registriranih osebnih avtomobilov, večanju deleža izdatkov gospodinjstev za prevoz, so tako na nacionalni kot tudi na regionalni ravni neustrezne. V preteklih obdobjih so bile spodbude in ukrepi namenjeni predvsem izboljšanju učinkovitosti JPP (enotne, integrirane vozovnice, subvencionirani prevozi dijakov in študentov, sistemi P&R), ki so ustavili trend upadanja števila potnikov. Kljub temu pa na tem področju ostajajo na nacionalni in regionalni ravni še številni izzivi. Podpora trajnostni mobilnosti in preusmeritev individualnih prevozov

na javni potniški promet bo prispevala k zmanjševanju toplogrednih plinov in izpustov nevarnih delcev v ozračje.

Z ukrepom, ki bo temeljil na celostnem regijskem načrtu mobilnosti, bodo vzpostavljena multimodalna vozlišča trajnostne mobilnosti v središčih regijskega in medobčinskega pomena z osrednjim potniškim centrom v Murski Soboti. Vozlišča bodo povezovala različne oblike mobilnosti, od avtobusnih in železniških povezav, do možnosti izposoje koles, električnih avtomobilov in storitev prevoza na klic. Vozni redi linijskih prevozov avtobusov in vlakov bodo usklajeni in enostavno dostopni na spletu, s čimer bosta zagotovljeni večja funkcionalnost in prijaznost storitev za uporabnike. Vpeljani bodo izobraževalni in osveščevalni programi informiranja o pomenu trajnostne mobilnosti in možnostih uporabe različnih oblik prevoza ter njihovi kombinaciji.

Za namen spodbujanje kolesarjenja – tako za potrebe prebivalcev (dnevni delovni migrantov) kot tudi obiskovalcev oziroma kolesarskega turizma – bo regija nadaljevala z vlaganji v omrežje kolesarskih poti, in sicer zapolnitvijo ključnih vrzeli daljinskih in čezmejnih povezav. Prav tako bo regija na nacionalni ravni sodelovala pri ustvarjanju pogojev za kolesarjenje izven kategoriziranih cest, kot svetovni trend na področju turizma.

Nujno je, da regija odločneje pristopi k projektiranju in realizaciji idej o izgradnji ključnih manjkajočih odsekov mednarodnih železniških povezav, denimo Lendava–Lenti in Gornja Radgona–Bad Radkersburg. Glede na količino tovora, pretovorjenega v Lendavi in glede na dejstvo, da ne obstaja železniška povezava med Koprnom in Lendavo, je ta ključnega, nacionalnega pomena, tako na gospodarski, kot na simbolni ravni.

Posebne pomena bodo pilotne aktivnosti, ki bodo reševale problem t.i. prvega in zadnjega kilometra, ki sta najpogosteje ključna razloga, da se občani ne odločajo za uporabo javnih sredstev mobilnosti. Zlasti odročna, podeželska območja so problematična s tega vidika in jih bo treba nasloviti z inovativnimi pristopi ter ponuditi učinkovite in funkcionalne rešitve, denimo z vpeljavo krožnih linij manjših vozil na električni pogon za prevoz potnikov, sofinancirane storitve prevoza na klic ali storitve prevoza odzivnega na potrebe in povpraševanje uporabnikov.

Kazalnika ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število vzpostavljenih multimodalnih vozlišč trajnostne mobilnosti	3	Poročilo nosilca
Dolžina zgrajenih kolesarskih poti v primerjavi z izhodiščnim letom 2020	50 km	Poročilo nosilca, Ministrstvo za infrastrukturo

8.3.1.1. Vzpostavitev železniške in cestne infrastrukture

Predlagatelj: Občine Lendava, Apače, Kobilje, Moravske Toplice, Radenci, Sveti Jurij ob Ščavnici, MO Murska Sobota, Cankova, Gornji Petrovci, Hodoš, Kuzma, Dobrovnik, Odranci, Puconci, Šalovci, Lendava, Kobilje

Največji delež podukrepa se nanaša na vzpostavitev železnice od Bratonec do Lendave (in še naprej do Lentija na madžarski strani) ter povezovalna železnica med obema Radgonama. Izgradnja železnic je

prioriteta tako na evropski ravni, kakor je ta potreba v tej finančni perspektivi močno izražena tudi v razvojnih dokumentih Republike Slovenije.

Drugi projekti se nanašajo na izgradnjo oz. obnovo cestne infrastrukture, tudi križišč in mostov. Nabor projektov nakazuje, da je infrastruktura dotrajana in da so dosedanja vlaganja bila pod pričakovanji.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	84 mesecev	1 856 505 280 €

8.3.1.2. Zagotavljanje javnega prevoza in reorganizacija mirujočega prometa

Predlagatelj: Občine Kuzma, Kobilje, MO Murska Sobota in Zavod za turizem in razvoj Lendava

Javni prevoz je v Pomurju bistveno podkapacitiran. Projekti poskušajo deloma zapolniti to vrzel in ponujajo tudi inovativne, skupnostne rešitve. Predlagane pobude tako zajemajo preselitev avtobusne postaje na območje železniške postaje v Murski Soboti, razširitev mreže javnega prevoza v MO Murska Sobota za primestna naselja, prehod na električne avtobuse za potrebe mestnega in primestnega prevoza ter prestrukturiranje mirujočega prometa v Murski Soboti. Ob tem predlogi vključujejo sodobni avtobusni postajališči v Kuzmi in Kobilju ter inovativno aplikacijo za deljenje prevoza – Pelamo.se.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	84 mesecev	6 280 000 €

8.3.1.3. Spodbujanje kolesarjenja in pešačenja

Predlagatelj: Občine Kobilje, Radenci, Gornja Radgona, Sveti Jurij ob Ščavnici, Ljutomer, MO Murska Sobota, Križevci, Razkrižje, Cankova, Črenšovci, Gornji Petrovci, Velika Polana, Hodoš, Tišina, Kuzma, Puconci, Šalovci, Turnišče, Beltinci, Apače, Veržej, Grad, Dobrovnik

Dobre prakse iz zahodne Evrope in Skandinavije nagovarjajo k uporabi mobilnosti, ki istočasno s fizično aktivnostjo prebivalstva izboljšuje zdravstveno sliko.

Za namen spodbujanje kolesarjenja – tako za potrebe prebivalcev (dnevni delovni migrantov) kot tudi obiskovalcev oziroma kolesarskega turizma – bo regija nadaljevala z vlaganji v omrežje kolesarskih poti, in sicer zapolnitvijo ključnih vrzeli daljinskih in čezmejnih povezav. Prav tako bo regija na nacionalni ravni sodelovala pri ustvarjanju pogojev za kolesarjenje izven kategoriziranih cest, kot svetovnega trenda na področju turizma.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	84 mesecev	47 mil €

8.3.1.4. Zagotavljanje mobilnosti ranljivih skupin

Predlagatelj: Občine Črenšovci, Hodoš in Šalovci

Posebne pomena je zagotavljanje mobilnosti za vse skupine prebivalstva. Ranljive skupine so posebej šibke pri mobilnosti, zato so sicer maloštevilni projekti še posebej dobrodošli, zajemajo pa

predvsem nakupe električnih vozil za namen prevoza oseb iz ranljivih skupin, omogočanja boljše dostopnosti do javnih storitev ter nudenja asistencije pri opravih gibalno ali senzorično oviranih oseb.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	12 mesecev	113 000 €

8.3.1.5. Elektrifikacija prevoza

Predlagatelj: Občine Sveti Jurij ob Ščavnici, Gornja Radgona, Gornji Petrovci, Tišina, Kuzma, Puconci, Šalovci, Apače, Radenci

Električni avtomobili in druga prevozna sredstva so postala realnost, zato je treba zagotoviti temu primerno infrastrukturo. Predlogi zajemajo pobude občin za izgradnjo javne polnilne infrastrukture.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	36 mesecev	428 000 €

8.3.1.6. Regijsko prometno načrtovanje

Predlagatelj: Razvojni center Murska Sobota

Ključni element trajnostnega razvoja regije je regijsko celostno prometno načrtovanje in izvedba ukrepov, ki sledijo trajnostnemu razvoju ter konkurenčnosti. Pomembno vlogo za ustvarjanje prometnih sinergij bo imel regijski mobilnostni center, kot stičišče vseh oblik prometa.

Aktivnosti projekta:

1. Izdelava celostne prometne strategije (CPS) regije.
2. Vzpostavitev regijskega mobilnostnega centra.
3. Izvajanje ukrepov na področju trajnostne mobilnosti v regiji.
4. Promocija trajnostnih oblik mobilnosti.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2022	72 mesecev	2 580 000 €

8.3.2. Vzpostavitev pametnih omrežij

Ob prometni infrastrukturi Pomurje s preostalimi Slovenijo in svetom povezuje tudi razmeroma dobro optično omrežje. V zadnjem obdobju občine vzpostavljajo WIFI omrežje v okviru programa WIFI4EU, ki ima na voljo še dovolj sredstev, da se programu v bodoče priključijo tudi preostale občine.

Ob tem je v začetnih fazah izvajanja projekt RUNE (Rural Network), ki s sredstvi investicijskega sklada pospešeno gradi omrežje na podeželju. V Pomurju bo dostop omogočen predvidoma 21 750 odjemalcem (3 vozlišča). S kombiniranjem investicij operaterjev v širokopasovno omrežje ter omenjenih projekta RUNE in programa WIFI4EU je Pomurje blizu viziji, ki zasleduje cilj širokopasovnega interneta v vsakem gospodinjstvu v regiji.

Širokopasovno omrežje je temelj sodobnega gospodarstva in bivanja v družbi ter omogoča vzpostavitev mreže interneta stvari (IoT), ki je gonilo razvoja najnaprednejših skupnosti v svetu.

Manjkajoče lise v omrežju bo regija dopolnjevala z investicijami v alternativne rešitve (predvidoma brezžične), ki bodo omogočile dostopnost do hitre internetne povezave povsod in vsem v regiji.

Kazalnik ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Delež pokritosti regije z dostopnostjo do hitre internetne povezave	96 %	AKOS

8.3.2.1. Širokopasovna in brezžična omrežja

Predlagatelj: Občine Sveti Jurij ob Ščavnici, Gornja Radgona, Cankova, Grad, Kuzma, Puconci, Turnišče

Trend digitalizacije spremlja dostop do hitrega prenosa podatkov praktično povsod. Predlagani projekti se prav tako navezujejo na pobudo vzpostavljanja pametnih vasi.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	72 mesecev	4 625 062 €

8.3.2.2. Električno omrežje

Predlagatelj: RRA za Pomurje

Pametno omrežje (angl. smart grid) lahko bistveno pripomore k zmanjšani porabi in boljšemu izkoristku obstoječih zmogljivosti virov energije. Trenutna tehnologija svetovnih električnih omrežij je stara že nekaj desetletij in je dozorela za temeljito prenovu, saj zaradi kompleksnosti in velikosti današnjih omrežij ne zagotavlja več optimalnega delovanja. Infrastruktura ni primerna za načrte vpeljave alternativnih virov energije v električno omrežje.

Pametno omrežje je inteligentno, učinkovito, prilagodljivo, motivacijsko, usmerjeno h kvaliteti, odporno in »zeleno«. Omrežje je zmožno samo zaznati preobremenitve omrežja in minimizirati verjetnost izpadov. Učinkovito je, ker lahko zadovolji rastoče povpraševanje po elektriki brez dodajanja nove infrastrukture. Omrežje omogoča razpršenost virov in lokalizacijo oskrbnih sistemov ter je s svojim decentraliziranim načinom gradnje veliko bolj odporno na vplive naravnih nesreč in potencialnih napadov. Prav tako se lahko prilagodi kateremukoli energetskega viru, kar je pomembno pri dodajanju novih alternativnih virov energije.

Brez posodobitve bo težko učinkovito izkoriščati oddaljene vetrne in sončne elektrarne in jih prilagajati trenutnim potrebam potrošnikov. Od učinkovitega delovanja pametnega omrežja je odvisna tudi prihodnost množične uporabe električnih avtomobilov. Le z dobrim nadzorom nad povpraševanjem po elektriki lahko nadziramo množični priklop električnih avtomobilov na omrežje. Ena večjih razlik z obstoječim omrežjem je v načinu komuniciranja med dobaviteljem energije in končnim porabnikom, ki bo imel zaradi dvosmerne komunikacije več informacij o lastni porabi in s tem večjo fleksibilnost pri nadzoru stroškov.

Vzpostavitev pametnega energetskega omrežja je temeljna in ključna infrastrukturna investicija, ki se je mora regija lotiti enotno, celostno in z mislijo na dolgoročno transformacijo Pomurja v trajnostno regijo zdravja in inovacij.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
--------------------	----------	-----------------

2022	72 mesecev	ni podatka
------	------------	------------

8.4. SOCIALNA REGIJA

Razvojna prioriteta, ki se primarno osredotoča na človeka, je bistvena prvina tega razvojnega dokumenta, saj so demografske spremembe, ki se odražajo predvsem v staranju prebivalstva in povprečno slabem zdravstvenem stanju, ključni izziv regije.

V obdobju 2021–2027 evropski steber »Bolj socialna Evropa« predvideva vlaganja na štirih ključnih področjih: kakovostne zaposlitve, izobraževanje in veščine, socialna vključenost in enak dostop do zdravstvenih storitev. V okviru tega se želi povečati učinkovitost trga dela in dostop do kvalitetnih delovnih mest skozi socialne inovacije in infrastrukturo; izboljšati dostop do vključujočih in kakovostnih storitev v izobraževanju, usposabljanju ter vseživljenjskem učenju skozi razvoj infrastrukture; povečati socialno-ekonomske integracije marginaliziranih skupin prebivalstva, migrantov in nepriviligiranih skupin skozi integrirane ukrepe, vključno s socialnimi storitvami in možnostjo prebivališč ter zagotoviti enak dostop do zdravstvenih storitev skozi razvoj infrastrukture, vključno s primarno oskrbo.

Opisani specifični cilji so predstavljali vodilo pri pripravi strateških izhodišč in načrtov za formiranje predvidenih ukrepov RRP 2021–2027. Skozi to optiko so zasnovani tudi projektni sklopi in predlogi projektov, ki so odsev trenutnih potreb v okolju.

Ukrep	Projekt	Predlagatelj	Ocenjena vrednost [€]
4.1. Zdrava in aktivna starost z inovativnimi pristopi k oskrbi in negi starajočega se prebivalstva z mobilizacijo potencialov dolgotrajno brezposelnih	4.1.1. Dolgotrajna oskrba za starejše, dodatne kapacitete in podeželske stanovanjske skupnosti ter varovana stanovanja	Občine: Kobilje, Moravske Toplice, Gornja Radgona, Črenšovci, Grad, Dobrovnik, Puconci, Razkrižje, Hodoš, MO M. Sobota, Radenci Lucijan Ficko s. p., Društvo za zaščito živali	46 mil
	4.1.2. Dnevni in medgeneracijski centri za starejše	Občine: Sv. Jurij ob Ščavnici, Gornja Radgona, Radenci, Tišina, Kuzma, Beltinci, Veržej, Gornji Petrovci, Moravske Toplice, Kobilje PORA G. Radgona	11,2 mil
	4.1.3. Dolgotrajna oskrba starejših na domu	Občine: Grad, Apače, Beltinci, Grad, Črenšovci, Šalovci, Radenci, Moravske Toplice TEHNOLOGIJE TVG	13,8 mil
	4.1.4. Ustvarjanje delovnih mest v sektorju socialne ekonomije Pomurja	Center za zdravje in razvoj Murska Sobota	260 000

	4.1.5. Pomurski center za paliativno oskrbo	Občina Velika Polana	2,5 mil
4.2. Družbeno – ekonomsko vključevanje marginaliziranih skupin ter socialne inovacije	4.2.1. Infrastrukturno urejanje romskih naselij	Občine: Tišina, Puconci, Kuzma, Beltinci	2,2 mil
	4.2.2. Medgeneracijsko središče za razvoj podjetništva in društvenih dejavnosti	MO M. Sobota	330 000
	4.2.3. Razvijanje temeljnih in poklicnih kompetenc pri marginaliziranih skupinah	Ljudska univerza, Zavod za izobraževanje odraslih in mladine Lendava	2,45 mil
4.3. Izboljšan dostop do kvalitetnih storitev v izobraževanju, usposabljanju, vseživljenjskem učenju ter razvoj infrastrukture	4.3.1. Razvoj vzgojno varstvene in izobraževalne infrastrukture	Občine: M. Toplice, Grad, Sv. Jurij ob Ščavnici, MO M. Sobota, Ljutomer, Cankova, Črenšovci, Kuzma, Puconci, Veržej Turnišče, Radenci	16,1 mil
	4.3.2. Talent center	Pomurska gospodarska zbornica	5,2 mil
	4.3.3. Širitev TNC Peterloug Markovci – središče za mlade	Občina Šalovci	400 000
	4.3.4. Dvig kompetenčne ravni v luči vseživljenjskega učenja in trajnostnega razvoja	Ljudska univerza Murska Sobota	2,4 mil
	4.3.5. Projektno učenje mlajših odraslih - PUM-O	Ljudska univerza Murska Sobota, Zavod za permanentno izobraževanje	840 000
	4.3.6. Regijska štipndijska shema	PORA G. Radgona	ni podatka
4.4. Celoviti programi spodbujanja zdravega načina življenja, vključno z duševnim zdravjem in razvojem infrastrukture	4.4.1. Preventivne aktivnosti zgodnjega zaznavanja in preprečevanja bolezni	Občini: Šalovci in Beltinci	620 000
	4.4.2. Razširjanje zdravstvenih domov	Občine: G. Radgona in Črenšovci	1,1 mil
	4.4.3. Celostni ukrepi ozaveščanja o humanem ravnanju z živalmi ter pomenu njihove dobrobiti in enakovrednosti za	Društvo za zaščito živali Pomurja	37 000

	zdravje prebivalstva ter družbeni razvoj		
	4.4.4. Zdravi otroci za zdravo regijo	Center za zdravje in razvoj, ONEJ – društvo prekmurske pobude	10,1 mil
4.5. Razvoj infrastrukture za spodbujanje športnih dejavnosti in dostopnosti stanovanj	4.5.1. Športno-rekreacijski centri, dvorane in telovadnice	Občine: Križevci, Cankova, Črenšovci, Tišina, Kuzma, Rogašovci, Šalovci, Lendava, Veržej, Apače, Radenci	29,1 mil
	4.5.2. Nove in razširjene stanovanjske soseske	Občine: Razkrižje, MO M. Sobota, Dobrovnik	5,2 mil
4.6. Obči družbeni razvoj	4.6.1. Regionalno stičišče nevladnih organizacij Pomurja	Ustanova lokalna razvojna fundacija za Pomurje	677 000
	4.6.2. Nadgradnja centrov za zaščito in reševanje	Občine: Šalovci in MO M. Sobota	10,3 mil

8.4.1. Zdrava in aktivna starost z inovativnimi pristopi k oskrbi in negi starajočega se prebivalstva z mobilizacijo potencialov dolgotrajno brezposelnih

Pomurje je najstarejša slovenska regija, celo najstarejša evropska regija. To je več kot očiten razlog, zakaj je treba v RRP prav posebno pozornost nameniti starejši populaciji in izvesti ukrepe, ki bodo starejšim omogočali dostojno preživetje poznih let. Istočasno pa je v pomurski regiji zaznati veliko število dolgotrajno brezposelnih, ki jih je vse težje motivirati za delo. Sektor socialne ekonomije, kamor bi te težko zaposljive lahko vključili, se lahko poveže s podpornimi aktivnostmi zagotavljanja zdravega in aktivnega staranja starejši populaciji. Tovrstna sinergija bi reševala več težav z enim zamahom.

Kazalniki ukrepov:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Dodatne kapacitete pri izvajalcih dolgotrajne oskrbe	250 mest	Poročilo izvajalcev, MDDSZ
Površine, namenjene medgeneracijskim centrom in dnevnim centrom za starejše	400 m ²	Poročilo izvajalcev, MDDSZ
Število občin z urejeno dolgotrajno podporo starejših na domu	8	Poročilo izvajalcev
Število dolgotrajno brezposelnih, vključenih v pomoč starejšim na domu ali v dnevnih centrih	10	Poročilo izvajalcev, MDDSZ
Vzpostavljen Pomurski center za paliativno oskrbo	1	Poročilo izvajalcev

8.4.1.1. Dolgotrajna oskrba za starejše, dodatne kapacitete in podeželske stanovanjske skupnosti ter varovana stanovanja

Predlagatelj: Občine: Kobilje, Moravske Toplice, Gornja Radgona, Črenšovci, Grad, Dobrovnik, Puconci, Razkrižje, Hodoš, MO M. Sobota, Radenci; Lucijan Ficko s. p., Društvo za zaščito živali

V Pomurju imamo 8 izvajalcev dolgotrajne oskrbe s koncesijami od katerih imata domova V Rakičanu in Ljutomeru še svoje enote po drugih krajih. Pri izvajalcih dolgotrajne oskrbe s koncesijo je prostora za 1185 ljudi, vendar pa izvajalci dolgotrajne oskrbe sprejemajo višje število ljudi kot jim dovoljuje koncesija. Tako je bilo 1. januarja 2021 pri pomurskih izvajalcih dolgotrajne oskrbe po uradnih podatkih nastanjenih 1279 ljudi.

V projektu je predvidena širitev nekaterih izvajalcev dolgotrajne oskrbe s povečevanjem kapacitet, ureditev dnevnih centrov pri izvajalcih dolgotrajne oskrbe, izgradnja več manjših enot za demenco, izgradnja objektov z varovanimi stanovanji, ureditev okolice destinacij dolgotrajne oskrbe starejših. V projektu je predvidena tudi terapevtska podpora živali, ki v določenih primerih dosega izredno pozitivne rezultate.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	84 mesecev	46 mil €

8.4.1.2. Dnevni in medgeneracijski centri za starejše

Predlagatelj: Občine: Sv. Jurij ob Ščavnici, Gornja Radgona, Radenci, Tišina, Kuzma, Beltinci, Veržej, Gornji Petrovci, Moravske Toplice, Kobilje; PORA G. Radgona

V Pomurju kot najstarejši slovenski regiji se, prav tako kot drugod po državi, pojavlja problem skrbi za starejše, saj so njihovi otroci večinoma v službah, odseljeni in nimajo dovolj časa, da bi ga lahko posvetili kvalitetni oskrbi ostarelih staršev ali starih staršev. Pogosto je eden izmed potencialnih oskrbovancev tudi ovdoval in še težje prenaša osamljenost. Za namene izboljšanja stanja na tem področju in omogočanja zdravega staranja predlagamo vzpostavitev mreže centrov (dnevni, medgeneracijski, bivanjske skupnosti), ki bodo delovali v različnih okoljih po Pomurju in bodo vodeni s strani ustreznih usposobljenih institucij, ki imajo izkušnje na tem področju ter ustrezno kadrovske sestavo. Dnevni centri se lahko formirajo v stavbah, ki so v občinski lasti, a so zapuščene in potrebne obnove. Tam se lahko vzpostavi skupnost starejših, ki se vsak dan srečujejo in sodelujejo v različnih aktivnostih, ki so lahko kratkočasne ali pa imajo tudi izobraževalni značaj. Lahko so to tudi medgeneracijski centri, kjer se starejši srečujejo z mladimi in izvajajo skupne dejavnosti, starejši predajajo izkušnje mlajšim, vodijo različne delavnice na področju ročnih del, hišnih opravil, kuhanju in podobno. To so lahko tudi bivanjske skupnosti v katerih živijo in delajo starejši, ki niso zaprti v dome za ostarele ampak z drugimi ostarelimi osebami živijo v skupnem gospodinjstvu in opravljajo dela na vrtu, vzdržujejo prostore, se družijo in so podpora eden drugemu. Take skupnosti obiskujejo npr. osebe, ki jim pomagajo pri delu, pomagajo pri nakupih v trgovini, jim pripeljejo stvari na dom in podobno. To bi bili lahko težje zaposljivi, ki bi po ustreznem usposabljanju pridobili kompetence za tovrstno delo.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	84 mesecev	11 mil €

8.4.1.3. Dolgotrajna oskrba starejših na domu

Predlagatelj: Občine: Grad, Apače, Beltinci, Grad, Črenšovci, Šalovci, Radenci, Moravske Toplice; TEHNOLOGIJE TVG

S projektom bi rešili ključno težavo demografske strukture prebivalstva, dostopnost in celoviti pristop k dolgotrajni oskrbi starejših v Pomurju, ki ne želijo oddaljenega institucionaliziranega varstva, ampak oskrbe in pomoči v domačem okolju. Potrebujemo pristop k reševanju problematike v manjših občinah, ki nimajo rešene institucionalizacije oskrbe starejših. Predvsem gre pri projektu za vzpostavitev vseh nivojev oskrbe - na domu, dnevnega varstva in institucionalizacije. Oskrbovalne enote bi v posameznih manjših krajih skrbele za celotni spekter oskrbe, z prenovo zapuščenih stavb, ki bi bile primerne za tovrstno dejavnost bi doprinesli k razvoju krajev, nova delovna mesta in integracijo lokalnega prebivalstva v reševanje socialnih problematik. S tem bi dosegli poznejšo potrebo po vključenosti starejših v dolgotrajno oskrbo, bistveno boljše odzive na staranje prebivalstva.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	84 mesecev	13,8 mil €

8.4.1.4. Ustvarjanje delovnih mest v sektorju socialne ekonomije Pomurja

Predlagatelj: Center za zdravje in razvoj Murska Sobota

Projekt rešuje regijski problem visoke stopnje dolgotrajno brezposelnih ljudi, predvsem tistih z invalidnostjo ali kakšno drugo prikrajšanostjo, ki so v aktivni življenjski dobi in kljub pripravljenosti na delo ne morejo najti redne zaposlitve. Dolgotrajna brezposelnost je izpostavljena kot eden največjih socialnih in posledično zdravstvenih problemov v ES in tudi v Sloveniji. Po podatkih ZRSZ je bilo oktobra 2020 dolgotrajno brezposelnih oseb v SLO skoraj polovica (46 %) vseh brezposelnih oseb in se povečuje (2,5 % več kot oktobra 2019). Pomurska regija je ena od najbolj ogroženih regij v Sloveniji z najvišjo stopnjo brezposelnosti (14 % v primerjavi z 8 % v SLO na začetku leta 2020). Zato želimo s projektom povečati sposobnost podjetij in organizacij iz sektorja socialne ekonomije Pomurja za preživetje na trgu in ustvarjanje novih delovnih mest. Glavne aktivnosti: a) povezati podjetja in organizacije socialne ekonomije med seboj z namenom večjega poslovnega sodelovanja za dvig dodane vrednosti in ustvarjanje novih delovnih mest v sektorju socialne ekonomije; b) s predstavitveno kampanjo spoznati akterje realne ekonomije in socialne ekonomije med seboj in raziskati potencial ter možnosti sodelovanja med podjetji in organizacijami iz socialne ekonomije ter gospodarstvom; c) načrtovati in izvesti kampanjo za izboljšanje podobe socialne ekonomije v javnosti in povečati zaupanje v kvaliteto izdelkov in storitev iz socialne ekonomije v očeh kupcev.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	48 mesecev	260 000 €

8.4.1.5. Pomurski center za paliativno oskrbo

Predlagatelj: Občina Velika Polana

Projekt predvideva postavitev centra, v katerem bo izvajana celostna, neprekinjena, integrirana in strokovno koordinirana paliativna oskrba 24 ur dnevno. Rešuje problematiko zagotavljanja kakovosti življenja v zadnjem življenjskem obdobju, z glavnim ciljem izboljšati njegovo kvaliteto in ohranjati dostojanstvo bolnikov z neozdravljivimi boleznimi ter podpora svojcem.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	24 mesecev	2,5 mil €

8.4.2. Družbenoekonomsko vključevanje marginaliziranih skupin ter socialne inovacije

Ne glede na dosežen nivo socialne razvitosti, življenjskega standarda in ostalih pritiskov, je v naši družbi še vedno prisotno marginaliziranje določenih družbenih skupin. V prvi vrsti tukaj srečamo Rome, vendar pa je njihov status v Pomurju vseeno drugačen kot npr. na Dolenjskem. Čeprav je bilo na področju vključevanja narejenega že kar nekaj, bo potrebno v prihodnje storiti še več. Poleg Romov so v nezavidljivem položaju tudi dolgotrajno brezposelni in invalidi, zato je potrebno posvetiti nekaj pozornosti tudi reševanju njihovih težav oz. omogočanju njihovega bolj enakopravnega (so)udeleževanja v družbi.

Kazalniki ukrepov:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število infrastrukturno urejenih romskih naselij	5	Poročilo izvajalcev, Občine
Vzpostavljen muzej romske kulture in zgodovine	1	Poročilo izvajalcev
Število vključenih članov marginaliziranih in ranljivih skupin v razvijanje temeljnih poklicnih kompetenc, ki se zaposlijo	25	Poročilo izvajalcev, MDDSZ, ZRSZZ
Vzpostavljeno medgeneracijsko središče za razvoj podjetništva in društvenih dejavnosti	1	Poročilo izvajalcev; MO M. Sobota

8.4.2.1. Infrastrukturno urejanje romskih naselij

Predlagatelj: Občine: Tišina, Puconci, Kuzma, Beltinci, Zveza Romov Slovenije

Projekt se loteva vseh področij človekovega bivanja in želi omogočiti lažje vključevanje romske populacije. Gre za projekte legalizacije objektov, ureditve romskih naselij na novih lokacijah, ki so ustreznejše za dostop in izvedbo komunalne infrastrukture ter dovolj velike za vse, ki želijo v skupnosti prebivati, predvidena pa je tudi ureditev športnega centra v Vanči vasi s slačilnicami in tribunami. Na kulturnem področju pa je predvidena postavitev romskega muzeja kulture in zgodovine.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2022	60 mesecev	2,4 mil €

8.4.2.2. Medgeneracijsko središče za razvoj podjetništva in društvenih dejavnosti

Predlagatelj: MO M. Sobota

Ureditev podpornega okolja za spodbujanje socialnega podjetništva in društvenih dejavnosti v stari zgradbi CSD na Slovenski ulici v Murski Soboti in oddajanje prostorov brezplačno v najem oziroma neposredno ustanovljenim podjetniškim podjetjem v najem. Mestna občina bi nekdanjo stavbo Centra za socialno delo po predhodni ureditvi in prilagoditvi namenila za javno koristne cilje in sicer za spodbujanje društvenih dejavnosti na področju kulture, spodbujanje delovanja socialnih podjetij ter omogočanje spodbujevalnega okolja za start up podjetja na področju znanosti. Socialna podjetja in društva bi si tako pridobila prostore, za katere ne bi plačevali najemnine. Plačevali bi ostale obratovalne stroške, kar bi jim znatno olajšalo slediti svojemu cilju družbenega podjetništva. Namen je omogočiti koristnikom prostorov sodelovanje, povezovanje, mreženje z drugimi socialnimi podjetji in društvi, tako na predvideni lokaciji kot tudi širše. V okviru projekta je predvidena tudi izvedba programskih aktivnosti, povezanih z informiranjem in obveščanjem javnosti ter aktivnim vključevanjem vseh deležnikov (prebivalcev, podjetnikov, institucij ipd.), ki so kakorkoli povezani z medgeneracijskim središčem.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2022	48 mesecev	330 000 €

8.4.2.3. Razvijanje temeljnih in poklicnih kompetenc pri marginaliziranih skupinah

Predlagatelj: Ljudska univerza, Zavod za izobraževanje odraslih in mladine Lendava

Marginalizirane oz. ranljive ciljne skupine so najmanj izobražene, pogosto z izjemno nizko razvitimi socialnimi spretnostmi ter temeljnimi in poklicnimi kompetencami, posledično pa se težje vključujejo v širšo družbeno skupnost. Zaradi nizke izobrazbe in manka kompetenc so popolnoma nekonkurenčne na trgu delovne sile, kar posledično pomeni skoraj popolno socialno izolacijo in posledično tekom let tudi izgubo (razvodenitev) skoraj vseh pridobljenih spretnosti, ki so si jih pridobili v času izobraževanja v sistemu. Ker omenjene ciljne skupine navadno niso prioriteta nobenega javnega razpisa na nacionalni ravni, nimajo skoraj nobene možnosti, da bi se vključili v formalne programe izobraževanja po zaključenem programu osnovne šole. Ključne aktivnosti projekta so: sistematična učna pomoč učencem in dijakom, ki zaradi družinske situacije imajo učne težave, motivacijske delavnice za vključevanje v programe izobraževanja in poklicnega usposabljanja, sistematično izvajanje programov izobraževanja, s pomočjo katerih se razvijajo temeljne kompetence, izvajanje programov finančne in zdravstvene pismenosti ter zdravega življenjskega sloga za celotne družine, izvajanje poklicnih usposabljanj za pripravo na potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij, poklicno in karierno svetovanje in informiranje, strokovna usposabljanja kadrov za delo z marginaliziranimi skupinami, oblikovanje multidisciplinarnih timov za reševanje težav v okolju (sodelujejo vsi relevantni deležniki - izobraževalne organizacije, nevladne organizacije, lokalne skupnosti, CSD, ZRSZ, zdravstvo, policija, humanitarne organizacije).

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2022	48 mesecev	2,45 mil €

8.4.3. Izboljšan dostop do kvalitetnih storitev v izobraževanju, usposabljanju, vseživljenjskem učenju ter razvoj infrastrukture

Dostop do kvalitetnih storitev v izobraževanju je osnovna pravica vsakega državljana in obveznost občin, da to na osnovnem nivoju šolanja omogočijo. Trenutne razmere pogosto ne dovoljujejo vpisa v vrtce in šole na potrebnem nivoju, kjer so razlog predvsem infrastrukturne pomanjkljivosti in ovire. V ta namen bo potrebno v Pomurju še veliko vlagati. Prisotne pa so tudi ideje po kvalitetnih podpornih mehanizmih pri odločanju mladih za poklice. Te slonijo na izkušnjah in dobrih praksah iz tujine, ki imajo za namene testiranja sposobnosti posameznika in svetovanju pri izbiri ustrezne smeri šolanja na sekundarnem nivoju, vzpostavljene posebne centre, ki pokrivajo velik del populacije in izvajajo prepotrebne aktivnosti, ki so v pomoč tako staršem kot tudi mladim, ki izbirajo svoj poklic. Pereča situacija na področju nezaposlenosti pa narekuje tudi ukrepe na področju dviga kompetenc populacije, ki se srečuje z dolgotrajno brezposelnostjo.

Kazalniki ukrepov:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
-----------------	--------------------	------------------------

Število vzgojno-varstvenih in izobraževalnih zavodov, ki so prenovili ali nadgradili svojo infrastrukturo za doseganje standardov	5	Poročilo izvajalcev; MIZŠ
Vzpostavljen regijski »talent center«	1	Poročilo izvajalcev
Delež udeležencev, ki bodo uspešno zaključili programe za pridobitev kompetenc	80%	Poročilo izvajalcev, MIZŠ
Delež udeležencev, ki v okviru obiskovanja programa uspešno zaključijo nedokončano izobraževanje.	50%	Poročilo izvajalcev

8.4.3.1. Razvoj vzgojno varstvene in izobraževalne infrastrukture

Predlagatelj: Občine: M. Toplice, Grad, Sv. Jurij ob Ščavnici, MO M. Sobota, Ljutomer, Cankova, Črenšovci, Kuzma, Puconci, Veržej Turnišče, Radenci

Trenutne kapacitete vzgojno varstvene in izobraževalne infrastrukture v Pomurju pogosto ne zadostujejo potrebam vpisa otrok v vrtec ali osnovno šolo ali pa so dotrajani in neuporabni v okviru sodobnih standardov v šolstvu. Zato obstaja v občinah velika potreba po dograditvah, prenovitvah, novogradnjah in razširitvah trenutnih objektov. Gre za prostore vrtcev, osnovnih šol, šol s prilagojenim programom, glasbenih šol itd., ki se srečujejo s sorodnimi težavami in potrebami.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	60 mesecev	16,1 mil €

8.4.3.2. Talent center

Predlagatelj: Pomurska gospodarska zbornica

Postavitev Talent centra za mlade po vzorcu sosednjih držav kot orientacijsko platformo za tiste mlade, ki so na pragu odločitve glede izbire srednje šole in nadaljnjega izobraževanja (7. in 8. razred OŠ). Mladi v tem centru skozi testiranje na 48 postajah odkrivajo tisto kar je najboljše v njih. Gre za metodo merjenja sposobnosti, spretnosti, znanj in veščin otrok. S pomočjo motoričnih testov in testov znanj se določi, kateri poklici so za posameznega otroka najbolj primerni ob upoštevanju se izražene želje otrok. V tem centru bi se testiralo približno 80% osnovnošolcev, ki v talent center pridejo v sklopu šole.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2022	24 mesecev	5,2 mil €

8.4.3.3. Širitev TNC Peterloug Markovci – središče za mlade

Predlagatelj: Občina Šalovci

Občina Šalovci v projektu Interreg Slovenija–Madžarska uredila turistično nastanitveni center s partnerji iz Porabja, v katerem izvaja poleg nastanitvene dejavnosti (52 ležišč) še druge aktivnosti (izobraževanje, športne aktivnosti, prostočasne aktivnosti, medgeneracijska srečanja, kulturne in turistične ... prireditve) financirane iz več različnih projektov (LAS Goričko 2020: projekt Goričko pod zvezdami, Fundacija za šport, Green Exercise – Interreg SI-HU) in namenjene vsem skupinam populacije, tako z območja Slovenije kot Porabja / Madžarske, predvsem za učence osnovnih šol, dijakov in študentov (Erasmus). Zaradi velikega zanimanja po dodatnih vsebinah je potreba po razširitvi

obstojećih programov in vsebin, za izvedbo katerih pa je potrebno dograditi in urediti še dodatne prostore in zemljišča (avtokamp, kamp, taborniško naselje Krucev – nadaljevanje projekta Mura Raba Tour).

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	32 mesecev	400 000 €

8.4.3.4. Dvig kompetenčne ravni v luči vseživljenjskega učenja in trajnostnega razvoja

Predlagatelj: Ljudska univerza Murska Sobota

S programi, ki jih bomo izvajali v okviru projekta, želimo dvigniti osnovne kompetence pri najbolj ranljivi skupini zaposlenih in brezposelnih. Obe imata namreč najmanj možnosti za izobraževanje. S tem bomo promovirali vseživljenjsko učenje, ob tem pa bomo ciljni skupini, da se bo s pomočjo izobraževalnih programov opolnomočila v vseh sferah javnega in zasebnega življenja, kar bo prispevalo k večji družbeni blaginji. Vsi programi so namenjeni izboljšanju znanja in spretnosti, ki jih odrasli potrebujejo zaradi potreb na trgu dela, večje zaposljivosti in mobilnosti ter osebnega razvoja in delovanja v sodobni družbi, predvsem pa zviševanju ravni pismenosti odraslih z največ poklicno izobrazbo za pridobivanje temeljnih spretnosti, povezanih s pismenostjo, socialnimi spretnostmi in načeli vseživljenjskega učenja ter pridobivanju in razvijanju temeljnih kompetenc odraslih, ki vključujejo tudi vidik trajnostnega razvoja. S programi želimo odraslim, ki si želijo pridobiti javno veljavna spričevala o znanju slovenščine, tujih jezikov ali se pripravljajo za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije omogočiti pridobitev slednjih, obenem pa pri njih spodbujati in razvijati splošno računalniško pismenost in temeljna računalniška znanja za potrebe poklicnega dela in vsakdanjega življenja.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	84 mesecev	2,4 mil €

8.4.3.5. Projektno učenje mlajših odraslih – PUM-O

Predlagatelj: Ljudska univerza Murska Sobota, Zavod za permanentno izobraževanje

Glavni cilj programa PUM-O je približevanje in vstop udeležencev na trg dela. PUM-O udeležencem omogoča, da si postavijo karierne cilje na podlagi kariernega načrta ter pridobijo manjkajoče kompetence in izkušnje, pomembne za trg dela. Poudarek je na pridobivanju znanja in kompetenc, ki mladim omogočajo trajnostno zaposljivost, in v tem duhu ni usmerjen zgolj na usposabljanje za kratkoročne zaposlitve, temveč na izboljševanje udeležencevih ključnih in poklicnih kompetenc, ki se dolgoročno izražajo v samoiniciativnosti in podjetnosti udeleženca na različnih življenjskih področjih. Kot eni od pomembnejših kompetenc programa sta še posebej izpostavljeni učenje učenja ter samoiniciativnost in podjetnost. Temelj programa PUM-O je načrtno povezovanje in sodelovanje z različnimi deležniki, ki udeležencu lahko na različne načine pomagajo pri uresničevanju njegovih ciljev. Program je namenjen mlajšim brezposelnim odraslim brez temeljnega poklica, namenjen je tudi dijakom, ki so še vključeni v redno izobraževanje, vendar pa jim preti nevarnost osipa.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	84 mesecev	840 000 €

8.4.3.6. Regijska štendijska shema

Predlagatelj: PORA G. Radgona

Regijska štipendijska shema (RŠS) je uveljavljen in prepoznan vseslovenski projekt, ki se izvaja v vseh 12 regijah. Projekt je nastal na podlagi predhodnih raziskav, in sicer je bilo ugotovljeno, da: na trgu dela obstaja veliko strukturno neskladje; se mladi ne izobražujejo za zaposljive poklice; poklice, ki so v regijah zaposljivi; se mladi ne vračajo iz univerzitetnih središč nazaj v domačo regijo, od koder prihajajo; so podjetja in mladi premalo povezani; imajo mladi premalo informacij o zaposlitvenih potrebah gospodarstva; je kader s srednjo poklicno in srednjo tehnično šolo v gospodarstvu podcenjen; podjetja nimajo na voljo ustreznega kadra za zaposlitev.

RŠS ima pomemben vpliv na trajnostni razvoj človeških virov in gospodarstva na območju celotne Slovenije. V okviru projekta sofinanciramo kadrovske štipendije delodajalcem, ki štipendirajo dijake in študente, ki se izobražujejo za poklice, ki jih v svoji dejavnosti potrebujejo in jih po zaključenem izobraževanju tudi zaposlijo. Prav tako pa tudi povezujemo mlade in delodajalce z informiranjem, osveščanjem in usmerjanjem, da se njihove potrebe srečajo, poklicno razvijajo in dosežejo skupni cilj – zaposlitev.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	84 mesecev	ni podatka

8.4.4. Celoviti programi spodbujanja zdravega načina življenja, vključno z duševnim zdravjem in razvojem infrastrukture

Sodoben način življenja je pogosto povezan s pomanjkanjem gibanja in slabimi prehranskimi navadami. Posebej se to odraža pri mladih. Njih bi bilo posebej potrebno seznanjati z zdravim načinom življenja in jih navajati na to, da je treba za ohranjanje zdravja na dolgi rok nekaj investirati, pa čeprav le lastni čas. Drugo področje s katerim se srečujemo v Pomurju in predstavlja veliko težavo je staranje prebivalstva, saj je naša regija pravzaprav najstarejša v Evropi. S starostjo je povezana večja izpostavljenost boleznim in bolezenskim stanjem. Preprečevanju in odpravljanju težav, s katerimi se srečujemo na tem področju pa posvečamo tudi nekaj projektov, ki so predstavljeni v nadaljevanju.

Kazalniki ukrepov:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število otrok, vključenih v preventivne aktivnosti zaznavanja in preprečevanja bolezni	500	Poročilo izvajalcev
Število starejših +65, vključenih v preventivne aktivnosti zaznavanja in preprečevanja bolezni	200	Poročilo izvajalcev
Vzpostavljen sistem daljinskega diagnosticiranja	1	Poročilo izvajalcev, MZ
Obnovitev in razširitev zdravstvenih domov	1	Poročilo izvajalcev, MZ
Izveden projekt seznanjanja in ozaveščanja o ugodnem vplivu živali na zdravje ljudi, o pravicah živali in pravilnem ravnanju z njimi	1	Poročilo izvajalcev
Vzpostavljeni komunalni eko-centri za pridelavo ekološke hrane.	4	Poročilo izvajalcev

8.4.4.1. Preventivne aktivnosti zgodnjega zaznavanja in preprečevanja bolezni

Predlagatelj: Občini: Šalovci in Beltinci

V sodobnem času se vedno bolj soočamo s prekomerno prehranjenostjo otrok že v predšolski dobi, kar se konstantno nadaljuje tudi v obdobju osnovno šolskega izobraževanja. Slabše so tudi gibalne sposobnosti otrok, kar se odraža na njihovem zdravju. Vse več otrok se namreč sooča z različnimi boleznimi, kot je sladkorna bolezen tip 1, sladkorna bolezen tip 2, astma, ustno zdravje, ortopedske in mišično skeletne težave, motnje spanja, nižja samopodoba in kvaliteta življenja, depresija. V okviru projekta bomo izgradili športne površine v obliki poligonov, primernih starosti otrok. Zajemali bodo fitnes naprave in območja z neravnimi površinami, ki otrokom omogočajo optimalen razvoj gibalnih sposobnosti. Ob poligonih bomo namestili table z navodili za uporabo. V okviru pilotnih aktivnosti pa bomo izvedli teden gibanja in teden zdrave prehrane. Posebna problematika se kaže tudi pri osnovnem razumevanju načina zdravljenja in jemanja zdravil. V procesu zdravljenja kroničnih nenalezljivih boleznih je bolnik najpomembnejši deležnik. Neopolnomočen bolnik, ki nepravilno ali neredno uporablja zdravila ne izkoristi potenciala zdravil, ki mu podaljšujejo kvalitetna leta življenja. Pomemben del opolnomočenja bolnika je seznanjenost z zdravili. S projektom želimo pilotno implementirati storitev pregleda uporabe zdravil, s katero bomo preko izboljšanja sodelovanja pri zdravljenju kroničnih nenalezljivih boleznih z zdravili in pravilne uporabe zdravil izboljšali klinične in ekonomske izide zdravljenja, zmanjšali obremenitev zdravstvenega sistema ter zmanjšali količino odpadnih zdravil. Glede na povprečno starost pomurskega prebivalstva in oddaljenostjo od centrov prve pomoči in zdravstvenih domov, po drugi strani pa dostopnost novih tehnologij, nam omogoča, da povežemo zdravnika in pacienta s pomočjo dostopnih tehnologij. Pacient in zdravnik se povežeta preko računalnika; zdravnik poda prvo mnenje na podlagi pogovora s pacientom in opisom simptomov. S tem ni potrebno, da bi oboleli hodili v čakalnice ambulant.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	24 mesecev	620 000 €

8.4.4.2. Razširjanje zdravstvenih domov

Predlagatelj: Občini G. Radgona in Črenšovci

Zdravstveni dom Gornja Radgona je postal medobčinski (UE Gornja Radgona) Center za krepitev zdravja. V ta namen je prišlo tudi do razširitve prostorskih kapacitet, kjer so zbrani različni programi za preprečevanje nastajanja raznih kroničnih boleznih ali pa prostori za rehabilitacijo. Zdravstveni dom pa potrebuje razširitev tudi laboratorijskega dela ponudbe zdravstvenih storitev, zato je v prihodnje potrebno Zdravstveni dom še dodatno razširiti. Aktivnosti so povezane z izgradnjo razširjenega dela zdravstvenega doma in nabavo ustrezne notranje opreme. Ciljna skupina so predvsem prebivalci UE G. Radgona, pa tudi drugi, predvsem Pomurci, ki delajo v podjetjih na območju UE G. Radgona. S prostorsko stisko in dotrajano opremo se srečujejo tudi v Občini Črenšovci, kjer želijo dograditi in posodobiti tamkajšnjo zdravstveno postajo.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2022	18 mesecev	1,1 mil €

8.4.4.3. Celostni ukrepi ozaveščanja o humanem ravnanju z živalmi ter pomenu njihove dobrobiti in enakovrednosti za zdravje prebivalstva ter družbeni razvoj

Predlagatelj: Društvo za zaščito živali Pomurja

Na območju Pomurja se srečujemo z veliko zavrženih živali in neprimernim ravnanjem z živalmi. V projektu je cilj podučiti vsakega posameznika o primernem ravnanju z živalmi, odgovornemu skrbništvu

in reševanju specifične problematike posameznega območja na najbolj primeren način. Ciljna skupina so vsi občani v Pomurju, predvsem pa tisti pri katerih prihaja do neprimernih ravnanj z živalmi (in so velikokrat problematični tudi na drugih področjih). Ozaveščanje po gospodinjstvih (4x na leto novice z aktualnimi vsebinami) in aktivno, strateško sodelovanje z lokalno skupnostjo pri reševanju problematičnih območij. Ozaveščanje je prvotno poslanstvo našega društva, saj le na tak način dolgoročno ustvarjamo odgovorne skrbnike in preprečimo nepotrebna trpljenja živali. Otrokom želimo predstaviti kako velika odgovornost je žival in kako primerno skrbeti za njo. S predavanji, v katerih so predstavljene resnične zgodbe živali s katerimi se srečujemo na terenu, otrokom približamo kaj se lahko zgodi, če živali nepremišljeno in neodgovorno sprejmemo v svoj dom.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	60 mesecev	37 000 €

8.4.4.4. Zdravi otroci za zdravo regijo

Predlagatelj: Center za zdravje in razvoj Murska Sobota, ONEJ – društvo prekmurske pobude

Projekt predvideva postavitev štirih komunalnih eko-centrov, v štirih pomurskih Upravnih enotah, kjer bi se pridelovala ekološka hrana za najmlajše – v vrtcih in šolah po Pomurju. Viški bi se prodajali na trgu. Komunalni eko-centri bi vsebovali: akvaponiko (pridelovanje solate, jagodičevja itd. v simbiozi s sladkovodnimi ribami), topli rastlinjak (ogrevan z geosondami), hladni rastlinjak (miruje pozimi), zunanji permakulturni vrt, čebelnjak, kokošnjak, zajčnik in logistično-distribucijski center. Energetsko bi se oskrbovali z obnovljivimi viri energije (samozadostnost). Celoten center in njegova zasnova bi bila zanimiva za izobraževalne namene (ekološka pridelava, samozadostnost) ter eko-turizem kar bi še dodatno prispevalo k pokrivanju stroškov poslovanja.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	24 mesecev	10,1 mil €

8.4.5. Razvoj infrastrukture za spodbujanje športnih dejavnosti in dostopnosti stanovanj

Infrastruktura, ki je prvenstveno namenjena športu, se običajno uporablja tudi za druge namene, predvsem za organizacijo kulturnih prireditev in večjih druženj. Tudi tovrstne potrebe so v Pomurju prisotne v sorazmerno visokem številu. V sklopu je predstavljena tudi demografska problematika vedno manjšega števila prebivalcev v Pomurju zaradi odseljevanja v druge predele države, predvsem zaradi delovnih mest in zaposlitve. Tovrstno problematiko želimo reševati z novimi stanovanji in stanovanjskimi soseskami, ki bodo prvenstveno zanimive za mlajše družine in bodo tovrstnim ciljnim skupinam tudi cenovno bolj dostopne.

Kazalniki ukrepov:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število novo-zgrajenih ali obnovljenih športno-infrastrukturnih objektov	5	Poročilo izvajalcev
Vzpostavljena nova stanovanjska območja	2	Poročilo izvajalcev

8.4.5.1. Športno-rekreacijski centri, dvorane in telovadnice

Predlagatelj: Občine: Križevci, Cankova, Črenšovci, Tišina, Kuzma, Rogašovci, Šalovci, Lendava, Veržej, Apače, Radenci

Občine na območju Pomurja želijo omogočiti ustrezne infrastrukturne pogoje za kvalitetno izvajanje športnih, kulturnih in drugih družbenih dejavnosti (športna tekmovanja, treningi, rekreacija, športna vzgoja, športne prireditve, družabna srečanja, razni dogodki,...). Postavitev večnamenskih športnih dvoran in razširjanje obstoječe infrastrukture ter gradnja in obnova infrastrukture za »zunanje« športne in druge dejavnosti, bi omogočila kvalitetnejšo izvedbo športnih tekmovanj in privabila več obiskovalcev. Športna infrastruktura bo na voljo lokalnemu prebivalstvu za izvajanje najrazličnejših športnih dejavnosti. Preko promocije zdravja, zdravega načina življenja ter ozaveščanja o pomembnosti gibanja tudi v starosti, bodo nastala nove aktivnosti za različne starostne skupine. Otrokom bo na voljo širša paleta športnih aktivnosti in bodo že od malih nog vzpodbujeni k redni telesni dejavnosti. Posledično bo nastal pozitiven učinek na krepitev zdravja za prav vse starostne skupine. Investicije so namenjene prebivalcem vseh starostnih skupin. Postavitev športne infrastrukture bo v korist lokalnim prebivalcem za izvajanje športnih aktivnosti ter za obisk športnih in drugih dogodkov, nevladnim organizacijam (športnim društvom), ki bodo dobili prostore za svoje delovanje, javnim ustanovam, ki bodo lahko izvajale aktivnosti in večje dogodke v dvorani ter vsem drugim interesnim skupinam, ki bodo lahko izvajale kakovostno druženje (npr. kinološke razstave, koncerti itd.).

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	60 mesecev	29,1 mil €

8.4.5.2. Nove in razširjene stanovanjske soseske

Predlagatelj: Občine: Razkrižje, MO M. Sobota, Dobrovnik

Zdravo življenjsko okolje predstavlja osnovo dobrega in kakovostnega življenja. V nekaterih območjih Pomurja so negativni demografski trendi izjemno pereči. Z ukrepi, ki jih imamo na voljo, jih je potrebno ublažiti in postopoma obrniti v pozitivno smer. Na podlagi preteklih pozitivnih izkušenj se je stanovanjska politika za mlade družine že pokazala kot učinkovita. Gre za zagotavljanje dostopnih, funkcionalnih, varnih in cenovno dostopnih pogojev bivanja. Na nepozidanih stavbnih zemljiščih se na podlagi sprejetih prostorskih aktov - OPPN predvideva gradnja novih stanovanjskih območij ter nove komunalne opreme (ceste, pločniki s kolesarskimi pasovi, kanalizacija, vodovod in javna razsvetljava ter druga potrebna infrastruktura.) Brez zagotovljene komunalne infrastrukture gradnja stanovanjskih objektov ni možna. Projekt bo reševal stanovanjsko problematiko z zagotovitvijo novih stanovanjskih kapacitet. Ciljne skupine so mladi in mlade družine z stanovanjskim problemom.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	70 mesecev	5,2 mil €

8.4.6. Obči družbeni razvoj

Družbeni razvoj je odvisen od kvalitete in kompetenc delovanja vsakega od segmentov, ki sestavljajo družbeno sliko določenega okolja. Civilna sfera je močan faktor na katerega cilja veliko ukrepov Evropske unije, saj bi naj člani tovrstnih združenj poznali svoje okolje bolje kot centralizirane ustanove in tako bolj ciljano usmerjali sredstva na področja, ki nujno potrebujejo pomoč in podporo. Prav tako je varnost okolja v veliki meri odvisna od nas samih in prostovoljcev, ki delujejo na področju varovanja (gasilci, civilna zaščita, Rdeči križ ...). Zanje je treba poskrbeti na način, da bodo svoje poslanstvo lahko izvrševali čim bolj strokovno, s primerno opremo in znanjem.

Kazalniki ukrepov:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Zagotovljeno sofinanciranje Regionalnega stičišča nevladnih organizacij Pomurja	1	Poročilo izvajalcev
Izvedena izgradnja upravnih prostorov za IURSZR MS, štaba civilne zaščite za Pomurje, logistični objekti za sistem ZRP, vadbeni poligon za sile ZRP, regijski gasilski poligon, heliport ter prostori za druge lokalne in regijske subjekte sistema ZRP	1	Poročilo izvajalcev
Razširitev in posodobitev gasilskih domov	1	Poročilo izvajalcev

8.4.6.1. Regionalno stičišče nevladnih organizacij Pomurja

Predlagatelj: Ustanova lokalna razvojna fundacija za Pomurje

Kot regijsko stičišče NVO Pomurja delujemo od leta 2008 in smo v tem času postali prepoznavna podpora organizacija za nevladne organizacije v Pomurski regiji, ne samo med nevladnimi organizacijami ampak tudi med drugimi sektorji in razvojnimi institucijami. Stičišče deluje kot informacijski, povezovalni, podporno-razvojni, zagovorniški in čezsektorski center v Pomurski regiji. Ključne aktivnosti v projektu bodo: sistematično in ciljno informiranje NVO; delovanje celovitega sistema brezplačne podpore za NVO s ciljem povečati usposobljenost NVO v regiji (strokovno, zagovorniško, organizacijsko) z namenom zadovoljevanja lokalnih potreb; podpora čezsektorskim partnerstvom in razvoj novih storitev / rešitev; vključevanje NVO v pripravo predpisov / krepitev zagovorniške vloge NVO za spremembo politik / predpisov; promocija NVO sektorja in vloge v družbi; vzpostavitev mreže mentorjev za NVO in socialna podjetja.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2022	72 mesecev	677 000 €

8.4.6.2. Nadgradnja centrov za zaščito in reševanje

Predlagatelj: Občine: Šalovci in MO M. Sobota

V sklopu PCPPZ se bodo na združeni lokaciji zagotavljali infrastrukturni, materialni, kadrovski pogoji ter druge zmogljivosti za sile ZRP za lokalni, regijski, državni ter tudi meddržavni nivo. Načrtuje se izgradnja upravnih prostorov za IURSZR MS, štaba civilne zaščite za Pomurje, logistični objekti za sistem ZRP, vadbeni poligon za sile ZRP, regijski gasilski poligon, heliport ter prostori za druge lokalne in regijske subjekte sistema ZRP. Po drugi strani pa civilni zaščiti, Gasilski zvezi in PGD občine Šalovci kronično primanjkuje primernih prostorov za izvajanje vseh nalog in aktivnosti ter tudi prostorov za shranjevanje gasilskih vozil in opreme. Investicija je smiselna tudi iz razloga, ker skozi naselje Šalovci poteka železniška proga, hkrati pa gasilski zvezi Šalovci in Hodoš sodelujeta v obmejnem pasu z gasilci z madžarske strani.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	48 mesecev	10,3 mil €

8.5. PRIVLAČNA REGIJA

Privlačnost regije deloma krepijo že predvideni ukrepi izpostavljeni v prvih štirih razvojnih prioritetah, medtem ko se peti osredotoča predvsem na to, kako konkurenčne prednosti in zanimivosti regije povezati v kakovostno turistično ponudbo ter hkrati zagotavljati vsebine in aktivnosti tudi lokalnim skupnostim. Poseben poudarek bo namenjen lokalnim verigam vrednosti, zlasti na področju pridelave in predelave zdrave hrane. Slednja bo prihodnje postala en izmed ključnih stebrov razvoja regije in njene privlačnosti za življenje ali obisk.

V prihodnje bosta prav tako izjemnega pomena povezovanje z namenom oblikovanja integralnih turističnih produktov ter skupna promocija in nastop na domačem in tujih trgih. Ob tem bo posebnega pomena tudi čezmejno povezovanje, ki bo pripomoglo h krepitvi sodelovanja v partnerstvih onkraj državne meje.

Vse aktivnosti bodo utemeljene na pristopu »od spodaj navzgor«, kjer gre za to, da razvojna vlaganja usmerjajo lokalne skupnosti.

Ukrep	Projekt	Predlagatelj	Ocenjena vrednost [€]
5.1 Povezovanje ponudnikov, vzpostavljanje lokalnih verig vrednosti ter skupni nastopi na trgih	5.1.1 Zdravo iz Pomurja – vzpostavitev blagovne znamke in lokalnih verig vrednosti	Zavod Rastišče – poligon za zelene ideje, Gornja Radgona	300 000
	5.1.2 StayMURA – Moja Mura, Moja Slovenija	Občina Velika Polana	7 800 000
	5.1.3 Ostali projekti povezovanja ponudnikov, vzpostavljanja lokalnih verig vrednosti, skupnih nastopov na trgih	Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota in Gizela Horvat	40 100 000
5.2 Inovativni, integralni turistični produkti in razvoj destinacij	5.2.1 Regijska destinacijska organizacija	RA Sinergija, kot koordinator prioritetnega razvojnega področja »privlačna regija«, (*skupaj z ostalimi razvojnimi institucijami mrežne RRA za Pomurje)	3 565 000
	5.2.2 Razvoj regijskega letališča Murska Sobota z dodatnimi turističnimi in kadrovsko razvojnimi kapacitetami	Aeroklub Murska Sobota	5 400 000
	5.2.3 Celostna ureditev in upravljanje destinacije Soboško jezero	Mestna občina Murska Sobota in Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota	2 000 000

	5.2.4 Turizem na jezerih v Pomurju	Zavod za turizem in razvoj Lendava in občine Apače, Sv. Jurij ob Ščavnici, Križevci, Cankova, MO Murska Sobota, Dobrovnik in Lendava	17 947 600
	5.2.5 Krožne vasi Goričko	TVG – Inštitut za trajnostne tehnologije	1 741 250
	5.2.6 Trajnostni razvoj mikrodestinacij z novimi vsebinami in dodatnimi namestitvenimi kapacitetami	Pobuda občin Radenci, Kobilje, Moravske Toplice, Šalovci, Sv. Jurij ob Ščavnici, MO Murska Sobota, Ljutomer, Križevci, Razkrižje, Beltinci, Črenšovci, Grad, Hodoš, Tišina, Odranci, Dobrovnik, Puconci, Apače, Lendava, Rogašovci, Turnišče, Kobilje ter Društvo za sobivanje z naravo Murska Straža in RIS Dvorec Rakičan ter Zavod za razvoj in umetnost Art središče in Društvo za razvoj butičnega turizma – Hadikova pot, Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota, Skupina Panvita, Halki d.o.o.	188 481 518
5.3 Oživljanje mestnih in vaških središč, kulturna infrastruktura ter razvoj kreativnega sektorja	5.3.1 Izgradnja kreativne ekonomije	PORA Gornja Radgona	200 000
	5.3.2 Slovenski center filmske kulture in novih avdio-vizualnih tehnologij	Občina Ljutomer in KTD Festival Ljutomer	2 300 000
	5.3.3 Rezidenčni umetniški center – Art središče	Zavod za razvoj in umetnost Art središče	800 000
	5.3.4 Živeti kulturo	PORA Gornja Radgona	200 000
	5.3.5 Prenova mestnega središča Murske Sobote – 2. faza	Mestna občina Murska Sobota	5 000 000
	5.3.6 Ureditev vaških jeder in lokalnih središč z vlaganji v infrastrukturo in razvoj vsebin	Pobuda občin Razkrižje, Črenšovci, Moravske Toplice, Sv. Jurij ob Ščavnici, Dobrovnik, Veržej, Lendava, Ljutomer, Radenci, Grad, Apače in MO Murska	27 504 989

		Sobota, ZKTŠ Murska Sobota, Pomurski muzej Murska Sobota ter Zavod za razvoj in umetnost Art središče	
5.4 Ohranjanje in prezentacija regijske kulturne dediščine	5.4.1 Digitalizacija in interaktivna prezentacija kulturne dediščine Pomurja	Pomurski muzej Murska Sobota	185 000
	5.4.2 Sanacija objekta Galerije Murska Sobota	Galerija Murska Sobota	220 000
	5.4.3 Stalna razstava prekmurske književnosti in digitalizacija domoznanskega gradiva – pisna kulturna dediščina v digitalni obliki	Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota	1 470 000
	5.4.4 Evropski muzej romske kulture in zgodovine	Zveza Romov Slovenije	150 000
	5.4.5 Muzej sožitja kultur	Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota	1 100 000
	5.4.6 Hiša prekmurske besede	Občina Puconci	500 000
	5.4.7 Obnova kapelic in kužnih znamenj Pomurja	Občina Apače in ostale pomurske občine	10 mil

8.5.1. Povezovanje ponudnikov, vzpostavljanje lokalnih verig vrednosti ter skupni nastopi na trgih

Na področju pridelave in predelave zdrave hrane ima Pomurje izjemen potencial, ki ga lahko razvija na temelju tradicije, naravnih danosti, znanja in izkušenj ter vzpostavljene infrastrukture. Za uspešen nastop na trgu bo regija spodbujala oblikovanje zaključenih lokalnih oskrbnih verig, organizacijo logističnih mrež pridelovalcev in predelovalcev zdrave hrane, ki bodo povezani v zadrugah ali podobnih oblikah sodelovalne ekonomije ter oblikovanje skupnih, enotnih, inovativnih in marketinško dobro podkovanih blagovnih znamk. Te bodo izpostavljale izvor pridelkov in izdelkov ter zdrav način pridelave ali predelave.

Povezani pridelovalci in proizvajalci bodo z enotnim nastopom na trgu lažje konkurirali večjim sistemom, saj bodo skupaj vlagali v razvoj tehnologij, distribucije, promocije in trženja, hkrati pa učinkoviteje zagotavljali kontinuirano oskrbo in stalno zalogo sveže zdrave hrane. Poseben poudarek bo namenjen funkcionalni hrani, ki bo v svoji trženjski zasnovi naravnana tudi v privabljanje turističnega obiska – tako kulinaričnega kakor tudi zdraviliškega in zdravstvenega.

Kazalnika ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število oblikovanih zaključenih lokalnih oskrbnih verig	3	Poročilo nosilca
Število enotnih, inovativnih in marketinško dobro podkovanih blagovnih znamk	3	Poročilo nosilca

8.5.1.1. Zdravo iz Pomurja – vzpostavitev blagovne znamke in lokalnih verig vrednosti

Predlagatelj: Zavod Rastišče – poligon za zelene ideje, Gornja Radgona

Regija premore izjemne endogene potenciale za oblikovanje lokalnih verig vrednosti na področju zdrave hrane ter s hrano povezanih turističnih storitev in produktov. Ključen izziv, ki ga projekt naslavlja, je nepovezanost in neuskkljenost ponudbe ter posledično nizka prepoznavnost pomurskih produktov na trgih v regiji, Sloveniji in v tujini.

Specifični cilji projekta so oblikovanje lokalnih verig vrednosti na področju zdrave hrane in turizma, krepitev imidža Pomurja kot regije zdravja, zdrave hrane in sonaravnega kmetovanja in turizma, zagotovitev strukture za dolgoročno upravljanje in trženje z blagovno znamko »Zdravo iz Pomurja«.

Ciljne skupine in deležniki v projektu so lokalni pridelovalci in predelovalci zdrave hrane, lokalni turistični ponudniki nastanitve in aktivnosti, lokalni distributerji na področju zdrave hrane in lokalnih izdelkov, upravljavci turističnih destinacij na lokalnih in regijski ravni.

Pričakovani rezultati: krepitev lokalnih verig vrednosti, oživljanje podeželja in gospodarske aktivnosti na podeželju, doseganje višje dodane vrednosti lokalnih produktov in storitev, večja prepoznavnost regije in ponudbe regije, vzpostavljena močna in prepoznavna blagovna znamka, ki bo omogočala povezovanje širokega nabora deležnikov in njihovo skupno nastopanje na domačih in tujih trgih. V oblikovane verige vrednosti bodo povabljeni lokalni pridelovalci in predelovalci zdrave hrane ter turistični ponudniki z območja celotne regije.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	36 mesecev	300 000 €

8.5.1.2. StayMURA – Moja Mura, Moja Slovenija

Predlagatelj: Občina Velika Polana

Namen projekta je izboljšati turistično ponudbo v regiji. Cilj projekta je vzpostaviti nastanitvene kapacitete za povečanje občin na območju BO Mura in Natura 2000 v namen izboljšanja turistične ponudbe in vzpostaviti interpretacijske centre, ki bodo pritegnili turiste, hkrati pa nudili informacije o regiji.

Projekt je sestavljen iz dveh delov. Prvi del predstavlja koncept razpršenega hotela, kjer se izkoriščajo nastanitvene kapacitete in poslovno povezovanje na območju BO Mura in Natura 2000, z vključitvijo vseh občin. Nastanitvam razpršenega hotela bo skupna centralna recepcija, kot tudi trženje. Na tem območju bo koncept temeljil na interpretaciji naravne in kulturne dediščine, neposredno pa bo vplival tudi na razvoj turizma v regiji. Projekt tako vključuje rezervacijski sistem in sistem upravljanja ter

vodenja hotela. Drugi del je razvoj dodatnih turističnih produktov, v povezavi z naravno in kulturno dediščino ob reki Muri na območju biosfernega območja. Izvedba celovitih in kakovostnih produktov oziroma interpretacije na različnih lokacijah območja BO Mura in območja Natura 2000 vzdolž reke Mure. Ukrepi nimajo bistvenega negativnega vpliva na stanje ekosistemov na območju Natura 2000 Mura. Za območje bi tako oblikovali in poenotili skupno grafično podobo in uporabili enoten sistem označitve in interpretacije. To bi bilo območje rekreacije, sprostitve in preživljanja prostega časa za lokalno prebivalstvo ter priložnost za razvoj sonaravnega obrečnega turizma.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	96 mesecev	7,8 mil €

8.5.1.3. Ostali projekti vezani na povezovanje ponudnikov, vzpostavljanje lokalnih verig vrednosti, skupni nastopi na trgih

Predlagatelj: Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota in Gizela Horvat

V regiji se oblikujejo različne pobude, ki se nanašajo na povezovanje ponudnikov, vzpostavljanje lokalnih verig vrednosti in skupne nastope na trgih. Ti projekti predvidevajo različne aktivnosti, kot so ekološka pridelave hrane na biodinamičen način, oskrba z lokalno pridelano hrano, vzpostavitev kmetijske ekološke zadruga, razvoja strategije ponudbe značilnih tradicionalnih živilskih produktov, izvedba strokovnih izobraževanj za ponudnike s ciljem enotne prezentacije, poznavanja in predstavitve, s čimer bo dvignjena kakovost turistične ponudbe tradicionalnih živil, dvignjena njihova kvaliteta in spodbujen usmerjen nadaljnji razvoj.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	24 mesecev	40 100 000 €

8.5.2. Inovativni, integralni turistični produkti in razvoj destinacij

Pomurje ima velik potencial za nadgradnjo turizma, ki je potrebna za ohranjanje konkurenčnih prednosti v tem pomembnem gospodarskem sektorju. Na strateški ravni je potrebno izpostaviti pet ključnih usmeritev: krepitev ekonomske osnove s strateškimi investicijskimi vlaganji za ohranjanje in odpiranje delovnih mest v turizmu in s turizmom povezanih dejavnosti; povečevanje dodane vrednosti v turizmu s podaljševanjem bivanja ali pogostejšim obiskovanjem regije in s povečevanjem potrošnje obiskovalcev; krepitev prepoznavnosti turistične destinacije Pomurje s prehodom iz imidža »nizkocenovne« v zeleno, zdravo destinacijo; povezovanje ponudnikov s ciljem dviga kvalitete turističnih produktov, povišanjem učinkovitosti v turistični dejavnosti ter večjo ponudbo v okviru doživljajskega turizma; skupno upravljanje in trženje destinacije.

V prihajajočem programskem obdobju predstavlja glavni cilj na področju turizma povečanje dodane vrednosti na obiskovalca. To je možno doseči s širjenjem ponudbe (predvsem v smislu doživljajskega turizma) in posledično s tem s podaljšanjem časa bivanja turistov v Pomurju, z boljšo kvaliteto storitev (posledično tudi cen) in s povečanjem obsega turističnih obiskovalcev regije ali pogostejšimi krajšimi prihodi gostov. Ključna vzvoda za doseg te ciljev sta dva, investicije v turistično infrastrukturo, kadre ter ponudbo in povezovanje pri promociji in trženju turističnih kapacitet v Pomurju.

Podprti bodo zlasti programi in produkti, ki bodo temeljili na osnovnem sporočilu regije, torej zdravem naravnem okolju, zdravi hrani in aktivnostih v naravi, in ki bodo delovali povezovalno, denimo z vključevanjem gastronomske ponudbe širšega zaledja v zdraviliške in zdravstvene storitve, skratka z integralnimi produkti, ki bodo povezali več ponudnikov, a sporočali isto zgodbo o Pomurju.

Kazalniki ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Marketinški in komunikacijski načrt pomurske turistične ponudbe	1	Poročilo nosilca
Zvišanje dodane vrednosti na obiskovalca v primerjavi z izhodiščnim letom 2020	25 %	SURS
Regionalna destinacijska organizacija	1	Poročilo nosilca
Sistem trženja na regionalni ravni	1	Poročilo nosilca
Število novih turističnih magnetov v regiji	3	Poročilo nosilca
Število izvedenih usposabljanj za turistične delavce s poudarkom na razvoju inovativnih produktov, dvigu kompetenc	10	Poročilo nosilca

8.5.2.1. Regijska destinacijska organizacija

Predlagatelj: RA Sinergija, kot koordinator prioritetnega razvojnega področja »privlačna regija« z ostalimi razvojnimi institucijami mrežne RRA za Pomurje

Turizem je ena izmed ključnih razvojnih prioritet v Pomurju in v zadnjih letih se je z vzpostavitvijo t.i. turističnih magnetov število turistov v Pomurju še povečalo. Tudi v novi finančni perspektivi Pomurje potrebuje nadaljnji razvoj turizma, kot enega ključnih komparativnih prednosti in kot sektor z velikim multiplikativnim potencialom.

Nepovezanost in pomanjkanje koordinacije med turističnimi deležniki je ključna organizacijska pomanjkljivost pomurskega turizma. Zato je osrednjega pomena, da se vzpostavi organizacijski model, ki bo povečal učinkovitost, kakovost, promocijo in razvoj pomurskega turizma. Projekt bo izveden v dveh fazah.

V prvi fazi projekt načrtuje vzpostavitev procesa, ki bi privedel do širokega konsenza o organizacijskem modelu tako imenovane RDO Pomurje, ki bi vseboval ključne odgovore na vprašanja o pravni obliki, nalogah in pristojnostih ter financiranju institucije (ali mreže institucij), ki bodo izvajale zgoraj navedene naloge. Cilj prve faze projekta je torej vzpostaviti RDO Pomurje, ki je sposoben operativno usmerjati delovanje in razvoj turizma v regiji.

Namen druge faze je povečati prepoznavnost Pomurja kot turistične destinacije, razvoj blagovne znamke, vzpostavitev novih trženjskih kanalov in izboljšanje obstoječih ter izobraževanje in usposabljanje kadrov v turizmu.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2022	96 mesecev	3 565 000 €

8.5.2.2. Razvoj regijskega letališča Murska Sobota z dodatnimi turističnimi in kadrovske razvojnimi kapacitetami

Predlagatelj: Aeroklub Murska Sobota

Letališče Rakičan je največje letališče v regiji, ki nagovarja in sodeluje z deležniki iz cele regije, izven regije in tujine. S projektom bo urejeno celovito prenovljeno sodobno regijsko športno letališče s sodobnim heliportom ter turističnimi kapacitetami in povezavo z ostalimi športnimi centri.

V okviru projekta bo prenovljena vzletno-pristajalna steza, vozna pot, ograja, dograjeni, obnovljeni in na novo izgrajeni hangarji, heliport, samopostrežna črpalka za gorivo, posodobljena bo oprema letališča za nadzor letov, urejeni bodo prostori za razvoj tehnične kulture, infrastruktura za dodatne turistične kapacitete in za izvajanje večjih medijskih dogodkov ter okolica za razvoj ponudbe v povezavi z Expanom in RIS Dvorec Rakičan.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	72 mesecev	5 400 000 €

8.5.2.3. Celostna ureditev in upravljanje destinacije Soboško jezero

Predlagatelj: Mestna občina Murska Sobota in Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota

Ureditev turistično-športno-rekreacijskega centra Soboško jezero bo obsegala celovito ureditev degradiranega območja okrog Soboškega jezera, v sklopu katerega je bil že izveden izjemno uspešen in odmeven projekt vzpostavitve gospodarskega in turističnega vozlišča regije Expano ter vzpostavljen gibalni park ob jezeru. Projekt vzpostavitve turistično-športno-rekreacijskega centra predstavlja drugo fazo enega največjih regijskih projektov, v sklopu katerega se bo izvedla ureditev območja Soboškega jezera.

Projekt načrtuje nadaljnjo ureditev območja okrog Soboškega jezera: ureditev veslaškega poligona, tribun za kajak in kanu na mirnih vodah, razvoj infrastrukture za Center vodnih športov: jadranje, kajtanje in druge športe na mirnih vodah, vzpostavitev wake parka, postavitve dveh razglednih stolpov, ki bosta služila tudi kot točki za namestitvev zip-line vrvi.

Projekt načrtuje tudi vzpostavitev ribiškega poligona, podvodnega poligona za potapljače, nadaljnjo ureditev brežin jezera s kopališčem. Ob jezeru bo vzpostavljena infrastruktura s tekaško in pohodniško stezo okrog celotnega jezera, vključno z zasaditvijo dreves ob stezi, infrastruktura za odbojko na mivki, kotalkališče, foot golf, disc golf, skate in pump track poligon ter druge športe. V okviru projekta bo urejeno tudi posebno območje, namenjeno hišnim ljubljencem (psom), na jezeru bodo postavljeni pontonski pomoli, mostovi, otoki (za gostinsko dejavnost, prireditve, igrala na vodi za otroke ...), ob jezeru pa bodo urejen kamp, izgrajen objekt za ribiče in kamp za avtodome.

Prav tako so predvidene obogatitve vsebin v RPC EXPANO z možnostjo nadgradnje z info centrom in vstopno točko v regijski park Mura. Projekt zajema tudi investicijsko platformo Expano – Soboško jezero: priprava prostorskih, infrastrukturnih in vsebinskih pogojev za privabljanje investicij v namestitvene kapacitete.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 11. 2021	96 mesecev	2. 000 000 €

8.5.2.4. Turizem na jezerih v Pomurju

Predlagatelj: Zavod za turizem in razvoj Lendava in občine Apače, Sv. Jurij ob Ščavnici, Križevci, Cankova, MO Murska Sobota, Dobrovnik in Lendava

Projekt se osredotoča na revitalizacijo jezer in njihov nadaljnji turistični. V projekt so povezana jezera s področja občin Apače, Sv. Jurij ob Ščavnici, Križevci, Cankova, Murska Sobota, Dobrovnik in Lendava. Navedene občine namreč imajo v svojem okolju jezero, ki jo želijo povezati v skupno turistično ponudbo. Zato se bodo aktivnosti v okviru projekta nanašale na revitalizacijo jezer (v najširšem možnem pomenu), razvoj turistične infrastrukture in razvoj turistične ponudbe na jezerih, z vključitvijo kar 7 občin pa bo imel projekt širši vpliv na razvoj celotne regije na področju turizma.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 5. 2022	48 mesecev	18 mil €

8.5.2.5. TVG Krožne vasi Goričko

Predlagatelj: TVG – Inštitut za trajnostne tehnologije

Predmet projekta je trajnostna obnova kmetij, zapuščenih hiš in prostih kapacitet v »prevelikih« hišah z namenom reševanja socialne problematike kvalitetnega bivanja starostnikov in mladih družin. Z obnovo in naselitvijo bo prišlo do oživitve podeželja, dodatne poseljenosti, povečanja podjetniške aktivnosti za obnovitev kapacitet, kot tudi povečanje povpraševanja po novih storitvah vezanih na zagotavljanje storitev starostnikom tudi skozi socialna podjetja in nevladne organizacije. Novo naseljene mlade družine bodo po drugi strani pospeševale tudi vse druge družbene dejavnosti v občinah. Spodbujeno bo tudi medgeneracijsko sodelovanje in socializacija starejših in skozi socialna podjetja tudi vključitev drugih ranljivih skupin.

V sodelovanju z Občino Grad bo projekt izveden na lokacijah Kruplivnik in Vidonci na stavbnih zemljiščih starih kmečkih hiš, ki so v lasti Občine Grad, v projektu pa je predviden tudi centralen – povezovalen objekt na lokaciji občine Grad.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 5. 2021	13 mesecev	1 741 250 €

8.5.2.6. Trajnostni razvoj mikrodestinacij z novimi vsebinami in dodatnimi namestitvenimi kapacitetami

Predlagatelj: Pobuda občin Radenci, Kobilje, Moravske Toplice, Šalovci, Sv. Jurij ob Ščavnici, MO Murska Sobota, Ljutomer, Križevci, Razkrižje, Beltinci, Črenšovci, Grad, Hodoš, Tišina, Odranci, Dobrovnik, Puconci, Apače, Lendava, Rogašovci, Turnišče, Kobilje ter Društvo za sobivanje z naravo Murska Straža, RIS Dvorec Rakičan, Zavod za razvoj in umetnost Art središče, Društvo za razvoj butičnega turizma – Hadikova pot, Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota, Skupina Panvita, Halki d.o.o.

Projekt združuje različne projektne pobude, ki so se večinoma porodile na lokalnem nivoju in bodo prispevale k povečevanju dodane vrednosti v turizmu. To bodo storile na različne načine: z ureditvijo novih prenočitvenih kapacitet, oblikovanjem novih tematskih vsebin in doživetij, vzpostavitvijo turistično-športne infrastrukture in preko aktivnosti (infrastrukture in storitev) namenjenih promociji

pomurskega turizma. Te pobude bodo izkoristile turistične potenciale regije in naredile regijo privlačnejšo tako za turiste in obiskovalce regije, kot tudi za lokalno prebivalstvo.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	84 mesecev	190 mil €

8.5.3. Oživljanje mestnih in vaških središč, kulturna infrastruktura ter razvoj kreativnega sektorja

Pomurska regija je bogata tako z institucijami in organizacijami kot s posamezniki in posameznicami, ki delujejo znotraj kreativnega sektorja (Festival sodobnega plesa Fronta, Triennale male plastike, Grossmannov festival filma in vina, MIKK, Bogračfest Lendava in Borovo gostüvanje ...). Posameznike in organizacije, ki delujejo znotraj kulturnih in kreativnih industrij, bo v prihodnje treba uspešneje vključevati v oblikovanje kulturno-turistične ponudbe v regiji.

Okrepljeno povezovanje kulturnih in kreativnih industrij s potencialno kulturno-turistično ponudbo lahko privede do sinergijskih učinkov ne samo na področju kulturnih in kreativnih industrij, temveč tudi pri iskanju optimalnih rešitev obnove, revitalizacije in opremljanja kulturnih hramov, oživljanju mestnih središč, varovanju naravne in kulturne dediščine ter razvoju turističnih produktov.

Poseben poudarek bo namenjen revitalizaciji degradiranih urbanih območij, in sicer z namenom zagotavljanja infrastrukture in pogojev produkcije ter dostopnosti urbane kulture. Ukrepi revitalizacije bodo financirani primarno z mehanizmom CTN, do katerega so upravičene mestne občine in CLLD, ki zajema ostala naseljena območja regije. Namen ukrepa je med drugim spodbujanje ustvarjalnosti in kulturne produkcije lokalnih skupnosti, zagon dejavnosti kreativnih industrij in krepitev segmenta kulturnega turizma. Razvijati je potrebno tudi nesnovno kulturno dediščino z digitalizacijo ter uporabo orodij virtualne in obogatene resničnosti.

Kazalnika ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število oblikovanih partnerstev med kreativnimi posamezniki ali skupinami in kulturno-turistično ponudbo	5	Poročilo nosilca
Število revitaliziranih degradiranih urbanih območij za namene spodbujanja urbane kulture	4	Poročilo nosilca in izjava koristnika

8.5.3.1. Izgradnja kreativne ekonomije

Predlagatelj: PORA Gornja Radgona

Namen projekta je zagotoviti sistemski strokovni pristop k reševanju problematike vaških in mestnih jeder z ustvarjanjem trgov, ki naj postanejo stičišča druženja in zbiranja ljudi, esenca domačega kraja, ki mu podeljuje privlačnost in prijetnost za bivanje. Cilj je, da bi se ljudje v svojem kraju dobro počutili, se bolje povezovali in komunicirali med seboj, razvijali pripadnost, identiteto in samozavest. Vse to bi ugodno vplivalo na njihovo kakovost življenja.

Če želimo turizem dvigniti na višjo raven, moramo prednostno urediti naselbinsko dediščino in problem reševati na sistemski ravni. Prednostna naloga je ureditev centrov vasi, trgov in mest, vodometov, parkov, klopi. Ključni historični objekti se morajo ohraniti, potrebno je izpostaviti kulturno presežne, elitne destinacije na ravni Pomurja, nanje pa se lahko nato navežejo tematske poti, kolesarske poti, kulturni turizem, vinarstvo, podeželski turizem idr.

Specifični cilj projekta je povečanje privlačnosti mest, trgov in vasi, pozitiven vpliv na razvoj turizma in zmanjšanje razvojnega zaostanka Pomurja, povečanje privlačnosti Pomurja kot turistične destinacije, povečanje privlačnosti Pomurja za življenje in delo (mladi).

S stališča ureditve naselbinskih centrov se na pobudo projektne skupine ustanovita laboratorija za izzive kreativnih industrij Prlekije in Prekmurja, ki na področju urbanizma in arhitekture organizirata delavnice na temo vaških in mestnih jeder in drugih, zgoraj omenjenih izzivov. K sodelovanju povabita študente arhitekture in urbanizma, predstavnike KKS in lokalno skupnost. Postopno se vključi predstavnike oglaševanja in oblikovanja. Izvedenih bo 10 delavnic, pripravljene bodo idejne zasnove.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 3. 2022	24 mesecev	200 000 €

8.5.3.2. Slovenski center filmske kulture in novih avdio-vizualnih tehnologij

Predlagatelj: Občina Ljutomer in KTD Festival Ljutomer

Dediščino filmske produkcije izrablja in nadgrajuje mednarodno priznan Grossmannov festival, ki je postal ena najbolj prepoznavnih filmskih prireditev v Sloveniji, a so njegovi turistični učinki bolj ali manj omejeni na čas trajanja dogodka. S pričujočim projektom bo vsa ta pomembna dediščina združena pod eno streho, ustrezno valorizirana, nadgrajena s sodobnimi digitalnimi tehnologijami ter vključena v proces ustvarjanja novih in inovativnih turističnih doživetij.

Aktivnosti projekta zajemajo 1) virtualni muzej zgodovine slovenskega filma: v sodelovanju z osrednjimi slovenskimi filmskimi institucijami in kreativno industrijo s področja novih vizualnih tehnologij, bo ta del projekta postal predvidoma nacionalnega pomena. Muzej bo vseboval fizične artefakte (v obliki replik ali originalov) ter najsodobnejšo tehnologijo (virtualna in obogatena resničnost), s katero bo moč spoznavati zgodovino slovenskega filma. Njegov namen bo tudi izobraževalni, in nujna postojanka za vse, ki jih zanima zgodovina slovenskega filma. 2) Fantastični laboratorij Fritza Langa: namenjen vsebinam, ki se tičejo filmske fantastike in novih AV tehnologij oz. doživljajskim izkušnjam s pomočjo virtualnih tehnologij (VR): majhna in večnamenska kino dvorano, ki bo omogočila predvajanje najnaprednejših digitalnih vsebin, virtualna galerija filmske fantastike in manjši sodoben filmski studio oz. laboratorij za raziskovanje sodobnih virtualnih tehnologij in njihovo apliciranje v film, izobraževanje, turizem, marketing ... 3) Filmu prijazna regija: Izdelava novih turističnih produktov, ki bodo naslavljali tako domače in tuje turiste kot potencialne filmske produkcije: filmski hostel in kamp, filmska turistična pot (snemalne lokacije v Pomurju), filmu prijazna regija (fotogenično vabilo za filmske produkcije o lokacijah v Pomurju) in vzpostavitev mreže lokalnih filmskih delavcev.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 9. 2021	48 mesecev	2 300 000 €

8.5.3.3. Rezidenčni umetniški center – Art središče

Predlagatelj: Zavod za razvoj in umetnost Art središče, ONEJ - društvo prekmurske pobude

Projekt predvideva dokončanje obstoječih in dograditev manjkajočih ateljejev (300 m²), dokončanje bivalnega dela (8 sob, 16 postelj), izgradnjo rastlinjaka za potrebe prehrane gostujočih umetnikov (prehranska neodvisnost) in izgradnjo sončne/vetrne elektrarne (energetska neodvisnost).

S tem bi bil po 20 letih dokončan (v skladu z arhitekturnimi načrti in gradbenim dovoljenjem) in popolnoma funkcionalen ter delujoč prvi rezidenčni umetniški center v državi. Center bo z uspešnim razvojem kulture in umetnosti omogočil aktiven razvoj podeželske regije (oz. vsaj njen del, KP Goričko). Prehransko in energetska neodvisen umetniški rezidenčni center pomeni tudi več sredstev za ustvarjalnost in večje število umetniških gostovanj in posledično produkcije.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2022	36 mesecev	800 000 €

8.5.3.4. Živeti kulturo

Predlagatelj: PORA Gornja Radgona

Z implementacijo KKI v gospodarstvo, turizem, znanost in izobraževanje želijo pobudniki projekta vplivati na razvoj turizma in zmanjšanje razvojnega zaostanka Pomurja, povečanje privlačnosti Pomurja kot turistične destinacije, povečanje privlačnosti Pomurja za življenje in delo (mladi), zmanjšanje brezposelnosti z dodano vrednostjo – razvojem kreativnih poklicev.

Specifični cilji projekta so aktivacija potencialov kulturnih in kreativnih industrij Pomurja. Ozaveščanje vseh segmentov družbe o pomenu in vlogi KKI za bodoči razvoj regije in ohranjanja njene identitete; implementacija kulturnega in kreativnega sektorja na področje turizma, podjetništva (razvoj inovativnih idej), trženja, izobraževanja; novi zaposlitveni programi, namenjeni brezposelnim iz KKS, razvoj (kreativnih) poklicev prihodnosti 4. industrijske revolucije, spodbujanje rokodelstva; povečanje vizualne privlačnosti Pomurja – logotipi, kažipot, podobe gostinskih in nastanitvenih obratov, kreativne zasaditve, razvijanje turističnih spominkov, izboljšana podoba reprezentančnih prostorov, sejnih sob in pisarniških prostorov z izbranimi, kakovostnimi likovnimi deli predvsem lokalnih avtorjev; spodbujanje kreativnega sektorja (arhitektov in oblikovalcev) k okrepljenemu sodelovanju s kolegi iz kulturnega sektorja, utrjevanje povezav, mreženje; in spodbujanje gospodarskega sektorja k nakupu umetniških in izvernih (lokalnih) rokodelskih izdelkov.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 2. 2022	36 mesecev	200 000 €

8.5.3.5. Prenova mestnega središča Murske Sobote – 2. faza

Predlagatelj: Mestna Občina Murska Sobota

Projekt, s katerim se želi oživeti mestno središče, zajema 2. fazo prenove mestnega središča mesta Murska Sobota na območju med Ul. Štefana Kovača, Slomškov, Kocljevo in Slovensko ulico, s prenovo mestne tržnice in Trga kulture.

Cilji projekta so izboljšanje izgleda urbanega jedra mesta, večja privlačnost za druženje, srečevanje, prireditve in sejme, večja kakovost odprtega javnega prostora, zmanjšanje hrupa in onesnaženosti ter večja atraktivnost za poslovne, gostinske, trgovske, kulturne in druge dejavnosti.

Ključne aktivnosti zajemajo ureditev javnih odprtih površin, kolesarske in pešpoti, prenova mestne tržnice in Trga Kulture, obnova oziroma nova ureditev zelenih površin z zasaditvami ter umestitev nove urbane opreme.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2024	24 mesecev	5 000 000 €

8.5.3.6. Ureditev vaških jeder in lokalnih središč z vlaganji v infrastrukturo in razvoj vsebin

Predlagatelj: Pobuda občin Razkrižje, Črenšovci, Moravske Toplice, Sv. Jurij ob Ščavnici, Dobrovnik, Veržej, Lendava, Ljutomer, Radenci, Grad, Apače in MO Murska Sobota, ZKTŠ Murska Sobota, Pomurski muzej Murska Sobota ter Zavod za razvoj in umetnost Art središče

V tem projektne sklopu so združene različne projektne pobude s področja oživljanja mestnih in vaških jeder, kulturna infrastruktura ter razvoj kreativnega sektorja, ki se izvedbeno sicer nanašajo na lokalna območja, vendar vsaka od njih prispeva k privlačnosti za lokalno prebivalstvo, obiskovalce iz regije in izven nje ter za turiste. V projektne sklopu so povezani projekti, ki predvidevajo ureditev vaških jeder, trgov, lokalnih tržnic in kulturnih ustanov ter projekti, ki prinašajo nove vsebine (festivali, dogodki).

Projektne pobude predvidevajo vzpostavitev ali prenove družabnih prostorov oz. območij in omogočajo kvalitetno preživljanje časa, s tem da omogočajo izvajanje aktivnosti društvom, organizacijam ali posameznikom. Povečujejo atraktivnost območij, dajejo funkcionalnost območjem, omogočajo učinkovito rabo prostorov in izkoriščanje potencialov krajev, obnavljajo in revitalizirajo degradirana območja, prispevajo k pozitivni podobi krajev ter posledično regije.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2021	72 mesecev	27,5 mil €

8.5.4. Ohranjanje in prezentacija regijske kulturne dediščine

Kulturna dediščina je za regijo izrednega pomena, predvsem z vidika ohranjanja značilnosti in identitete regije in tukaj živečega prebivalstva. Izjemnega pomena za ohranjanje pričevanj o kulturno-zgodovinskem razvoju regije, o njeni zgodovini, kulturni podobi in identiteti znotraj širšega slovenskega in evropskega prostora je zato pomembno ustrezno varovanje in hranjenje pomurske kulturne dediščine. Za evidentiranje, zbiranje, raziskovanje, dokumentiranje, hranjenje, varovanje in predstavitev temeljnih zbirk kulturne dediščine skrbijo ustanove regijskega značaja. Pri tem pa razvoj tehnologije kliče tudi po sodobnih pristopih tako hranjenja kulturne dediščine kot tudi njenem vključevanju v turistične, izobraževalne in promocijske namene.

Namen ukrepa je med drugim ohranjanje in prezentacija kulturne dediščine regijskega pomena, ki bo uresničena preko zbranih in razstavljenih novih zbirk, digitalizacije zbirk, interaktivne prezentacije kulturne dediščine ter sanacije objektov regijskega značaja.

Kazalniki ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
----------	-------------	-----------------

Število izvedenih projektov s področja ohranjanja in prezentacije regijske kulturne dediščine	3	Poročilo nosilca
---	---	------------------

8.5.4.1. Digitalizacija in interaktivna prezentacija kulturne dediščine Pomurja

Predlagatelj: Pomurski muzej Murska Sobota

Namen in cilj projekta je digitalizirana kulturna dediščina, ki se vključi v turistične, izobraževalne in promocijske projekte, v kratke zgodbe, interaktivno rabo. Z digitalizacijo bo ohranjena kulturna dediščina regije ter prenesena v nove, inovativne, času primerne projekte oziroma produkte.

Pomurski muzej hrani največjo bazo podatkov o kulturni dediščini Pomurja (etnološki, zgodovinski, arheološki, umetnostno zgodovinski, nesnovni, tehniški). Projekt obsega izbor, opis in digitalizacijo dediščine (fotografiranje, skeniranje, 3D in 2D snemanje in animacijo), uporabo in prezentacijo vsebin znotraj stalne razstave muzeja, na spletnih straneh, na drugih omrežjih, v e-publikacijah/stripih ali na zunanjih lokacijah.

Cilji projekta je tako digitalizirati dediščino za uporabo v turistične, izobraževane in promocijske namene. Vključitev dediščine v kratke zgodbe (animacija, literatura, strip), v interaktivno rabo s povezanimi vsebinami na razstavi, v rabo na zunanjih lokacijah preko mobilne aplikacije in v dokumentarno rabo (učbeniki, nacionalni kurikulum, turistična ponudba, regijske blagovne znamke).

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 5. 2021	60 mesecev	185 000 €

8.5.4.2. Sanacija objekta Galerije Murska Sobota

Predlagatelj: Galerija Murska Sobota

Javni zavod Galerija je edina osrednja galerija regijskega pomena, zato je tudi sofinancirana s strani države za izvajanje svoje dejavnosti. Deluje v objektu, ki je star že 40 let in ima dotrajano streho, okna, ki povzročajo veliko energetske izgubo, luči v razstavnih prostorih in pisarnah so energetske potratne in neučinkovite za sodobno postavljanje razstav.

V objektu Galerije Murska Sobota so potrebne sanacija strehe, zamenjava oken, zamenjava luči v razstavnih prostorih in pisarnah.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2022	24 mesecev	220 000 €

8.5.4.3. Stalna razstava prekmurske književnosti in digitalizacija domoznanskega gradiva – pisna kulturna dediščina v digitalni obliki

Predlagatelj: Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

Namen in cilj projekta je vzpostavitev stalne domoznanske razstave prekmurske književnosti in digitalizacija domoznanskega gradiva. Razstava bo izpolnjevala kulturno-izobraževalne smotre v lokalnem okolju in bo tudi širše kulturno-turistično zanimiva.

S projektom digitalizacije domoznanskega gradiva bo zagotovljena dostopnost do pisne kulturne dediščine lokalnega okolja, s poudarkom na specifikah lokalnega okolja in območja, ki ga pokriva osrednja območna knjižnica – tiskom v prekmurskem jeziku. Starejši tiski so večinoma zapisani v madžarskem črkopisu, kar od bralca terja veliko več dela in časa, kot če imam pred seboj tisk v slovenskem knjižnem jeziku. S projektom bi bilo olajšano razumevanje besedil, besedila pa ohranjena in širše prepoznavna. Digitalizirano gradivo bo dostopno npr. na Digitalni knjižnici Slovenije (dLib.si) in spletni stran Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 10 2021	60 mesecev	1 470 000 €

8.5.4.4. Evropski muzej romske kulture in zgodovine

Predlagatelj: Zveza Romov Slovenije

Pomurje je ena izmed regij z najštevilčnejšim Romskim prebivalstvom v Sloveniji. Romi živijo na širšem območju Prekmurja že več stoletij. Murska Sobota velja za središče romske skupnosti, saj imajo tu sedež Zveza Romov Slovenije, Svet Romske skupnosti, radio Romica in mnoge druge romske institucije in organizacije.

Romska skupnost ima svojo zgodovino, jezik in kulturo. Romska kultura in kulturna dediščina sta izjemno bogati in sta sestavni del slovenske kulture, a sta žal pogosto slabo interpretirani in predstavljeni. V Evropskem muzeju romske kulture, ki bo imel sedež na območju Mestne občine Murska Sobota, bodo na ogled postavljeni elementi materialne kulture Romov v jugovzhodni Evropi. Med drugim bodo prikazani romski poklici, umetniške večerine in bivališča skozi zgodovino, vozila, glasba, obrt ter številni drugi razstavniki eksponati iz širšega srednje in jugovzhodno evropskega prostora.

Del kompleksa bo namenjen muzejski galeriji, kjer se bodo prirejale občasne razstave in drugi dogodki (literarni večeri, predavanja, glasbeni večeri, predstavitve idr., del prostorov bo namenjen knjižni (bodisi knjižnični ali knjigarniški) dejavnosti, v okviru muzeja bo delovala tudi manjša kavarna, kjer bodo na voljo revije in časopisi, prav tako bodo obiskovalci lahko prelistali knjige iz knjigarne in knjižnice.

V muzeju bodo zaposleni pripadniki romske skupnosti in druge osebe iz ranljivih družbenih skupin, saj bo muzej deloval kot socialno podjetje.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 7. 2021	24 mesecev	150 000 €

8.5.4.5. Muzej sožitja kultur

Predlagatelj: Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota

Projekt predvideva vzpostavitev muzeja o protestantizmu, judovstvu in romski kulturi s stalno razstavo, ki bo vključevala tudi številne inovativne elemente predstavitve in bo prikazovala zgodovinski pregled protestantizma, judovstva ter romske kulture na prekmurskih in slovenskih tleh, značilnosti in posebnosti teh kultur in veroizpovedi, znane in ključne osebnosti ter pečat, ki so ga pustile v tem prostoru in širše v Sloveniji.

Z muzejem kultur bo obiskovalcem predstavljen preplet različnih kultur, ki bo zanimiv tako za pripadnike teh kultur in veroizpovedi, kakor tudi za vse ostale obiskovalce, saj je prav sožitje ljudi v Murski Soboti in v Prekmurju, kljub kulturnim, verskim, jezikovnim in narodnostnim razlikam, lahko vzor in spodbuda za sožitje in sobivanje vsem ostalim.

Z muzejem v opuščeni stavbi v severnem delu ožjega mestnega jedra, bi omogočili prepoznavnost mesta tudi v mednarodnem prostoru ter prispevali k ohranitvi omenjenih kultur, ki so za mesto zelo pomembne, obenem pa prav tako revitalizirali degradirano stavbo bivšega objekta Srednje ekonomske šole, ki kazi podobo mestnega jedra.

Predvidena je celovita prenova stavbe, in sicer: izdelava projektne dokumentacije, obnova in izolacija stavbe, zamenjava stavbnega pohištva, toplotna izolacija, zamenjava strešne kritine, obnova strojnih in električnih napeljav, nakup in montaža notranje opreme.

Programski del organizacije in izvedbe muzeja bodo izvajale organizacije na področju romske kulture, protestantizma in ostalih kultur, v sodelovanju z regijskim muzejem.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 10. 2021	36 mesecev	1 100 000 €

8.5.4.6. Hiša prekmurske besede

Predlagatelj: Občina Puconci

Projekt načrtuje ureditev zbirke prekmurskega slovstva na domačiji prekmurskega narodnega buditelja Števana Kuzmiča. Gre za projekt ohranjanja kulturne dediščine, ki sestoji iz ohranitve rojstne hiše (domnevno) največjega prekmurskega pisatelja in narodnega buditelja Š. Kuzmiča. V delu hiše bi bila postavljena zbirka stare prekmurske književnosti, ki bi se s tem ohranila zanamcem, v drugem delu pa bi bil prostor za druženja in organizacijo različnih družabnih srečanj, seminarjev, okroglih miz in drugih dogodkov. Projekt je zastavljen tako, da bi obiskovalec osnovno sporočilo prejel že ob samem vstopu v objekt s pomočjo avdio vizualne tehnike, nadaljnja prezentacija pa bi sledila v samem objektu. Hiša prekmurske besede bi v tem konceptu bila namenjena tudi izobraževanju in mladi populaciji.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
2021	60 mesecev	500 000 €

8.5.4.7. Kapelice in kužna znamenja Pomurja

Predlagatelj: Občina Apače

Kapelice in kužna znamenja so neprecenljiva kulturna vrednota in kulturna dediščina, ki jo moramo na celotnem področju naše države ohraniti in obvarovati pred propadom. Idejni pobudnik projekta predlaga, da se regijsko pristopi k projektu ter k postopni celoviti obnovi kapelic in kužnih znamenj na nivoju Pomurja. Vključiti bi bilo potrebno tako občine kot zasebnike, saj so velikokrat kulturni spomeniki postavljeni na zasebnih zemljiščih, vendar fizične osebe običajno nimajo interesa za obnovo, zato bi morale to prevzeti lokalne skupnosti.

Predvideni začetek	Trajanje	Skupna vrednost
1. 1. 2024	60 mesecev	10 mil €

8.5.5. Čezmejna partnerstva z ukrepi zagotavljanja družbene solidarnosti in strpnosti

Čezmejno sodelovanje je v procesu združevanja Evrope eden pomembnejših instrumentov integracije. Formalno je Slovenija s čezmejnimi sodelovanjem pričela kmalu po osamosvojitvi, čeprav je tovrstno sodelovanje, predvsem v obmejnem prostoru, potekalo tudi že prej. Vendar je bilo tovrstno sodelovanje zgolj neformalne narave, saj so se ljudje z obeh strani meje povezovali večinoma na lastno pobudo. To so bila denimo srečanja športnikov, planincev, gostovanja folklornih skupin ...

Čezmejno sodelovanje pomeni vse dogovorjene upravne, tehnične, gospodarske, socialne ali kulturne ukrepe, katerih cilj je utrjevanje dobrososedskih odnosov med območji na obeh straneh meje ter reševanje vprašanj, ki se lahko pojavljajo na tem področju. Čezmejno sodelovanje slovenskih lokalnih skupnosti z občinami z druge strani državne meje je zelo razgibano. Veliko čezmejnih projektov je bilo izvedenih v okviru programa PHARE, po vstopu Slovenije v EU pa se sodelovanje nadaljuje v okviru pobude Skupnosti INTERREG. Vse oblike čezmejnega sodelovanja so soglasno ocenjene kot pozitivne in zaenkrat zelo uspešne, njihovi učinki pa so ključni za proces evropskega združevanja.

Slovenske lokalne skupnosti se torej aktivno vključujejo v programe EU, a se pri tem srečujejo z določenimi administrativnimi in tehničnimi pa tudi kadrovskimi ovirami pri prijavih na razpise. Regija bo v prihodnjem obdobju zagotovila več podpore deležnikom in lokalnim skupnostim, ki želijo krepiti čezmejne odnose in vzpostavljati partnerstva ter gradi čezmejne skupnosti temelječe na medsebojnem spoštovanju, družbeni solidarnosti in strpnosti.

Ključna področja sodelovanja so čezmejne javne storitve, povezovanje turistične ponudbe, mreženje podjetnih in ustvarjalnih, sodelovanje na kulturnem in športnem področju ter bistveno – varovanje naravnega okolja.

Proces nastajanja novih partnerstev in razvijanja projektnih idej je kontinuiran proces.

Kazalnika ukrepa:

Kazalnik	Stanje 2027	Vir spremljanja
Število projektov čezmejnega sodelovanja v okviru programov Interreg	20	Čezmejni programi Interreg
Število pobud čezmejnega sodelovanja izven programov Interreg	8	Poročilo nosilca

10. VIRI

- Operativni načrt o sodelovanju ministrstev pri pripravi regionalnih razvojnih programov za obdobje 2021–2027, 2018. [http://vrs-3.vlada.si/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/71d4985ffda5de89c12572c3003716c4/9c722c33861ded92c12582b1004989de/\\$FILE/VG_Program_RRP21-27.doc](http://vrs-3.vlada.si/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/71d4985ffda5de89c12572c3003716c4/9c722c33861ded92c12582b1004989de/$FILE/VG_Program_RRP21-27.doc)
- Statistični urad Republike Slovenije, 2019. <https://www.stat.si/statweb>
- Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, 2019. <https://www.ajpes.si/>
- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2019. https://www.ess.gov.si/trg_dela
- Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2019. <https://www.nijz.si/sl/podatki>
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, 2019. <https://zrsvn-varstvonarave.si/>
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 2019. <https://www.zvkds.si/sl>
- Pomurska gospodarska zbornica, 2019. https://www.pgzs.si/si/poslovne_informacije
- Interreg Slovenija, 2019. <https://www.eu-skladi.si/sl/interreg-slovenija>
- Kohezijska politika po 2020, 2019. <https://www.eu-skladi.si/sl/po-2020>
- Slovenska strategija pametne specializacije, 2017. https://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/s4_strategija_v_dec17.pdf
- Prenova Strategije prostorskega razvoja Slovenije, 2019. <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/prenova-strategije-prostorsk/>
- Strategija razvoja Slovenije 2030, 2017. https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/SVRK/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf
- Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021, 2017. https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncno_9.10.2017.pdf
- Skupna kmetijska politika po letu 2020, 2019. <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sl/sheet/113/skupna-kmetijska-politika-po-letu-2020>
- AJPES, 2020. Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v pomurski regiji v letu 2019. https://www.ajpes.si/Doc/LP/Informacije/PoStatRegijah/09_Pomurska_regija_Informacija_2019_GD_SP_ZAD.pdf
- Javna agencija Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost, 2019. <http://www.arrs.si/sl/analize/>
- Informacijski sistem SICRIS, 2019. <https://www.sicris.si/public/jqm/cris.aspx?lang=slv&opdescr=home&opt=1>
- Global Entrepreneurship Monitor 2018/2019, 2019. <https://www.gemconsortium.org/report/gem-2018-2019-global-report>
- SPOT poslovna točka Pomurje, 2019. <https://www.spotpomurje.si/>
- Invest Pomurje, 2019. <http://investpomurje.eu/>
- Celkrog, zavrženi potenciali biomase, 2019. <https://celkrog.si/>
- ZGS OE Murska Sobota, 2020. Gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot. <https://www.gov.si teme/gozdnogospodarsko-nacrtovanje/>
- Koltai, Tomaž, 2017. Spreminjanje rabe tal v pomurski statistični regiji med letoma 2000 in 2017. Univerza v Mariboru. <https://core.ac.uk/download/pdf/129400777.pdf>
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), 2016. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED283>
- Območja, vrste in habitatni tipi Natura 2000, 2019. <http://www.natura2000.si/obmocja-vrste-habitatni-tipi/obmocja-v-sloveniji>
- Krajinski park Goričko, 2019. <https://www.park-goricko.org/>

- Direkcija Republike Slovenije za vode, 2019. <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/direkcija-za-vode/>
- Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo, 2019. <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/direkcija-za-infrastrukturo/>
- Obnovljivi viri energije v Pomurju, Focus, 2012. <https://focus.si/obnovljivi-viri-energije-v-pomurju/>
- Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, 2015. https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/priponka_3_centralna_naselja_1_-_posvet_zapisnik.pdf
- Blenkuš, Urša, 2019. Pozitivni vpliv hišnih živali na zdravje ljudi. https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/blenkus_jz_2019_04.pdf
- Projekt RUNE, 2019. <https://www.ruralnetwork.eu/si.html>
- Lokalna energetska agencija za Pomurje, 2019. <https://www.lea-pomurje.si/>
- Nacionalni stanovanjski program 2015–2025, 2015. https://www.jss-mok.si/files/nsp_-_javna_objava.pdf
- Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2), 2011. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5801>
- Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2), 2017. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7341>
- SVRK, 2013. Možnosti uporabe rastlinskih čistilnih naprav v razpršenih naseljih. <http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/ostalo/gradiva1/ciscenje-odpadnih-voda.pdf>
- Sporazum o partnerstvu med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2021–2027 (izhodiščni osnutek), oktober 2020. <https://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/po-2020/dokumenti-po-2020/izhodiscni-osnutek-sporazuma-o-partnerstvu-2-10-2020.docx>
- Šturm, Tomaž et al., 2020. Digitalna družba Slovenije – pregled internetnega dostopa. <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/1927/7981/1296-1>
- Načrt za okrevanje in odpornost (NOO) zaradi epidemije COVID19, 2021. <https://www.eu-skladi.si/>
- Makroregionalne strategije: EUSAIR (<https://www.adriatic-ionian.eu/about-eusair/pillars/>); EUSALP (<https://www.alpine-region.eu/objectives>); EUSDR (<https://danube-region.eu/about/priority-areas/>)
- Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2017. Celovita metodologija za popis in analizo degradiranih območij. <https://www.fgg.uni-lj.si/raziskovalna-dejavnost/projekti/v6-1510-celovita-metodologija-za-popis-in-analizo-degradiranih-obmocij-izvedba-pilotnega-popisa-in-vzpostavitev-azurnega-registra/>
- Pečar, Janja et al., 2020. Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021–2027. https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2020/DZ3_2020.pdf
- Global Footprint Network, 2020. Slovenia's Ecological Footprint. http://nfp-si.eionet.europa.eu/publikacije/Datoteke/Regional%20ecological%20footprint/Technical%20Report_Ecological%20footprint%20of%20Slovenian%20Statistical%20regions1.pdf

11. PRILOGA I – zbirni seznam projektnih predlogov

Predlagatelj projekta	Naziv projekta	Razvojna prioriteta, v katero se uvršča predlagani projekt	Ocenjena skupna vrednost projekta
Mestna občina Murska Sobota	PRIMUS - regionalni center za krožno gospodarstvo	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2453539
POMURSKI TEHNOLOŠKI PARK, PLESE 9A, 9000 MURSKA SOBOTA	V.I.P. - VPELJAVA INOVACIJSKIH REŠITEV V POMURSKO GOSPODARSTVO	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	2345000
Občina Moravske Toplice	Digitalna transformacija	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	7260000
Občina Kobilje	Dnevni center za starejše z varovanimi stanovanji	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	880000
OBČINA RADENCI	INDUSTRIJSKA DEDIŠČINA	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	600000
Občina Kobilje	Obnova čistilne naprave Kobilje	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	600000
Občina Kobilje	Izgradnja kolesarske steze po naselju Kobilje	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	480000
Občina Kobilje	Obnova mostu čez Kobiljski potok	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	150000
Občina Kobilje	Glamping naselje	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	250000
OBČINA SVETI JURIJ OB ŠČAVNICI	Center oskrbe starejših občanov	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	2400000
Občina Radenci	Izgradnja kolesarske povezovalne poti Rihtarovci-Paričjak	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	500000
Društvo za sobivanje z naravo	Čarni brejg	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	326000

Murska straža			
Občina Moravske Toplice	Nizko-energetska večnamenska dvorana	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	8150000
Občina Moravske Toplice	Rimska čarda - Ureditev turističnega območja	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	90000000
Občina Moravske Toplice	Središče Moravskih Toplic	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	5000000
Občina Moravske Toplice	Trajnostna mobilnost	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	4000000
Občina Moravske Toplice	Vzgojno varstvena in izobraževalna infrastruktura	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	2400000
Občina Moravske Toplice	Vodovodno omrežje	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2000000
Občina Moravske Toplice	Razvoj turizma na območju Občine Moravske Toplice	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	10370000
Občina Moravske Toplice	Poslovne cone	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	2000000
Občina Moravske Toplice	Managementa odpadnih geotermalnih kopalnih in komunalnih vod	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	5322000
Občina Moravske Toplice	Implementacija ukrepov in omilitev negativnega vpliva človeške aktivnosti na okolje	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1500000
Občina Moravske Toplice	Izvajanje dolgotrajne oskrbe Moravske Toplice	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	4200000
Občina Moravske Toplice	Cestno omrežje	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	17000000
Občina Moravske Toplice	Agromelioracija Martjanci-Noršinci	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	1207898

Občina Gornja Radgona	Nadgradnja Doma za starejše občane Gornja Radgona	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	7420000
Razvojni center Murska Sobota	Regijski park Mura	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	6800000
Občina Gornja Radgona	ŠIRITEV ZDRAVSTVENEGA DOMA GORNJA RADGONA	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	500000
OBČINA GORNJA RADGONA	DNEVNI CENTRI ZA STAREJŠE	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	242500
PORA G. Radgona	CENTRI ZA STAREJŠE V POMURJU	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1455000
Zavod RS za varstvo narave	»Regijski park Mura« - Vzpostavitev Regijskega parka Mura ter obnova ekosistemskih storitev Biosfernega območja Mura	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	6000000
OBČINA GORNJA RADGONA	KOLESARSKÉ POTI GORNJA RADGONA	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	800000
Občina Sveti Jurij ob Ščavnici	Izgradnja fekalne kanalizacije in čistilne naprave za komunalnih odpadnih voda	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	872339
OBČINA GORNJA RADGONA	IZGRADNJA NOVIH ČISTILNIH NAPRAV V OBČINI GORNJA RADGONA	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	300000
OBČINA GORNJA RADGONA	OBNOVA KANALIZACIJSKEGA SISTEMA V GORNJI RADGONI	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	4505500
Občina Sveti Jurij ob Ščavnici, Ulica Bratka	Energetska obnova javnih stavb v občini	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	740000

Krefta 14, 9244 Sveti Jurij ob Ščavnici			
OBČINA CANKOVA in TEHNOLO GIJE TVG – Inštitut za trajnostn e tehnologij e	TVG Center za razvoj in uporabo trajnostnih tehnologij industrijske konoplje, Cankova »TVG CENTER Cankova« »TVG« TRAJNOSTNA VAS GORIČKO	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	18040330
Občina Sveti Jurij ob Ščavnici, Ulica Bratka Krefta 14, 9244 Sveti Jurij ob Ščavnici	Postavitev polnilnice za električna vozila	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	10000
Občina Radenci	Varovana stanovanja Radenci	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	11590000
Občina Šalovci	Naravno kopališče	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1350000
Občina Šalovci	Izgradnja centra kulturnega turizma obmejnega trilateralnega območja	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	950000
Občina Beltinci	Pametna skupnost Beltinci	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	357620
Aeroklub Murska Sobota	Razvoj regijskega letališča Murska Sobota z dodatnimi turističnimi in kadrovsko razvojnimi kapacitetami	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	5400000
Občina Šalovci	Kmetijsko-živilski center v EPC Šalovci z klavnico	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	550000

	in predelovalnim obratom		
Občina Beltinci, Recupera d.o.o.	POSTAVITEV PILOTNO - DEMONSTRACIJSKE NAPRAVE PROIZVODNJE VODIKA IZ ODPADNE PLASTIKE	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	8000000
Občina Radenci	Centralna čistilna naprava Radenci	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	8000000
Halki d.o.o.	Obogatite vašo spletno stran z rezervacijskim sistemom	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	19900
Občina Beltinci	Elektrarna na odpadke	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	60000000
Občina Beltinci	DAMAS - DIGITALNI KMETIJSKI NADZORSTVENI IN SVETOVALNI SYSTEM	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1500000
Občina Radenci	Izgradnja oskrbovalnih vodovodov, na območju naselij Hrastje Mote in Hrašenskega Vrha	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1000000
Občina Sveti Jurij ob Ščavnici, Ulica Bratka Krefta 14, 9244 Sveti Jurij ob Ščavnici	Izgradnja Pločnika s kolesarsko potjo v naselju Bolehnečici ob regionalni cesti	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	888452
Občina Radenci	Čistila naprava Hrastje Mota s fekalno kanalizacijo	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	3000000
Občina Radenci	Znanstveno raziskovalni inštitut Radenci	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	24400000
EKO-PARK d.o.o. Lendava –	TRETJI VODNI VIR	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1600000

ŐKO-PARK Kft. Lendva			
Občina Radenci	Geotermalna elektrarna Radenci	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	9000000
Občina Sveti Jurij ob Ščavnici, Ulica Bratka Krefta 14, 9244 Sveti Jurij ob Ščavnici	Ureditev Poslovno obrtne cone Grabonoš	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	1960000
Občina Radenci	Dnevni center za starostnike	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	3200000
Občina Grad	Prizidek vrtca pri OŠ Grad	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	350000
Občina Sveti Jurij ob Ščavnici, Ulica Bratka Krefta 14, 9244 Sveti Jurij ob Ščavnici	Ureditev Turističnega promocijskega centra Stara Gora	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1150000
Občina Beltinci	Vzpostavitev občinskega oblaka z naprednimi storitvami za občane, turiste in podjetja	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	340000
Občina Beltinci	Vzpostavitev občinskega oblaka z naprednimi storitvami za občane, turiste in podjetja	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	1500000
Kemijski inštitut	Pilotno - demonstracijski model zelene biorafinerije v Pomurju	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	3300000
Občina Radenci	Rekonstrukcija ceste Radenci-Boračeva v dolžini 2000 metrov z	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1000000

povečanjem nosilnosti vozišča			
Občina Sveti Jurij ob Ščavnici, Ulica Bratka Krefta 14, 9244	Revitalizacija lokalnega središča Sveti Jurij ob Ščavnici	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	763489
Občina Radenci	Rekonstrukcija ceste Murščak-Murski Vrh-Hrašenski Vrh z ureditvijo degradiranih vinogradniških naselij	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	5000000
Občina Sveti Jurij ob Ščavnici, Ulica Bratka Krefta 14, 9244	Izgradnja širokopasovnega omrežja	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1150000
Občina Radenci	Revitalizacija degradiranega parkovnega kompleksa Radenci	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	4500000
Občina Lendava – Lendva Kózseg	Prenova Gradu Lendava z ureditvijo nekdanje meščanske šole	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	2800000
Center za zdravje in razvoj Murska Sobota	Ustvarjanje delovnih mest v sektorju socialne ekonomije Pomurja	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	260000
Občina Radenci	Tehnološka farma	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	11380000
Občina Sveti Jurij ob Ščavnici,	Modernizacija občinskih cest	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	800000

Ulica Bratka Krefta 14, 9244 Sveti Jurij ob Ščavnici			
HORVAT GIZELA NEMČAV CI 10 A 9000 MURSKA SOBOTA	turizem, proizvodnja ekološko pridelane hrane in na bio dinamičen način, oskrba z domačo hrano v regiji in izven	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	40000000
Raziskova Ino izobražev alno središče središče Dvorec Rakičan			
	STIČIŠČE KULTURE & TURIZMA V DVORCU RAKIČAN	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	2500000
Raziskova Ino izobražev alno središče Dvorec Rakičan			
	Zlitje kulture in aktivnega turizma	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1500000
Občina Sveti Jurij ob Ščavnici, Ulica Bratka Krefta 14, 9244 Sveti Jurij ob Ščavnici			
	Novogradnja nizkoenergijskega vrtca	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1810000
Občina Razkrižje			
	Širitev stanovanjske soseke	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1000000
VB oblačilni inženiring d.o.o., Brandi & Bandi d.o.o., v sodelova nju z Moda Mi			
	EUROPEAN CREATIVE FASHION HUB – KREATIVNA PLATFORMA SLOVENSKE MODNE INDUSTRIJE	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	1310000

& Lan d.o.o. , Zavodom Trust so.p.				
Forum romskih svetnikov Slovenije	Legalizacija in komunalno opremljanje romskih naselij v Pomurju	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego		2850000
Ljudska univerza, Zavod za izobražev anje odraslih in mladine Lendava	Razvijanje temeljnih in poklicnih kompetenc pri marginaliziranih skupinah	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego		25500000
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA	ŠRC FAZANERIJA	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča		21311475
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA	"Celostna ureditev in upravljanje destinacije Soboško jezero	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča		2000000
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA	ODVODNJA ZALEDNIH VOD KUPŠINCI, VEŠČICA, ČERNELAVCI - za območje stanovanjske gradnje OPLETER	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo		500000
mestna občina murska sobota	Obnova otroškega počitniškega doma Murska Sobota v Baški	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego		200000
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA, Kardošev a ulica 2, 9000 Murska Sobota	Preselitev avtobusne postaje na območje železniške postaje v Murski Soboti	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja		4800000
mestna občina murska sobota	Obnova Hartnerjeve vile z večnamensko	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča		2000000

dvorano na Grajski ulici v M. Soboti			
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA, Kardoševa ulica 2, 9000 Murska Sobota	Vzpostavitev Nacionalnega centra Civilne zaštite, izgradnja Podcentra za protipoplavno zaščito v SV Sloveniji	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	10000000
mestna občina murska sobota	Ureditev območja doma za starejše in varovanih stanovanj v M.Soboti	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	11137660
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA, Kardoševa ulica 2, 9000 Murska Sobota	Razširitev mreže javnega prevoza za primestna naselja	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	110000
Pomurski muzej Murska Sobota	Celovita obnova gradu Murska Sobota z izgradnjo zunanjega dvigala in premične strehe na dvorišču	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	2882000
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA, Kardoševa ulica 2, 9000 Murska Sobota	Komunalno urejanje novih stanovanjskih območij v naseljih Bakovci, Pušča, Rakičan, Krog, Murska Sobota-med Kajuhovo in Tomšičevo	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	3500000
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA, Kardoševa ulica 2, 9000 Murska Sobota	Prehod na električne avtobuse za potrebe mestnega in primestnega prevoza	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	460000
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA,	Vzhodna obvoznica mesta Murska Sobota	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	20695731

Kardoševa ulica 2, 9000 Murska Sobota			
Galerija Murska Sobota	Sanacija objekta Galerije M. Sobota	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	220000
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA, Kardoševa ulica 2, 9000 Murska Sobota			
ZAHODNA OBVOZNICA MESTA MURSKA SOBOTA		Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	6617549
RIS Dvorec Rakičan	STIČIŠČE KULTURE & TURIZMA – DVOREC RAKIČAN	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	5500000
Mladinski informativni in kulturni klub Murska Sobota	Revitalizacija nekdanje Murine industrijske dediščine – Hala Mura	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	1000000
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA, Kardoševa ulica 2, 9000 Murska Sobota			
Prestrukturiranje mirujočega prometa		Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	430000
Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota	PODODNIŠKA DOŽIVLJAJSKA POT OB REKI MURI	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1000000
Inovacijsko tehnološki grozd Murska Sobota (ITC)	MINI ZELENA TOVARNA - CENTER ZELENIH INOVACIJS SOCIALNIM UČINKOM	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1520000
Zavod za kulturo, turizem in	VERIGA PRENOČIŠČ PO MESTNI OBČINI	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	500000

šport Murska Sobota	MURSKA SOBOTA V PRIVAT NASTANITVAH		
Pomurski muzej Murska Sobota	Digitalizacija in interaktivna prezentacija kulturne dediščine Pomurja	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	185000
Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota	PRENOČIŠČA V NARAVI - OB REKI MURI	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	500000
Pokrajins ka in študijska knjižnica Murska Sobota	Stalna razstava prekmurske književnosti in Digitalizacija domoznanskega gradiva - pisna kulturna dediščina v digitalni obliki	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1470000
GIZELA HORVAT NEMČAV CI 10 A	vzorčni ekološki vrt	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	10000
Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota	ZELENI OBROČ OKROG MURSKE SOBOTE	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	50000
Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota	RAZVOJ DODATNE INFRASTRUKTURE IN TURISTIČNE PONUDBE OB KOLESARSKIH IN POHODNIŠKIH POTEH	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	300000
TEHNOLO GIJE TVG	TVG Center za razvoj in uporabo trajnostnih tehnologij industrijske konoplje, Cankova »TVG CENTER Cankova« »TVG« TRAJNOSTNA VAS GORIČKO™	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	18040330
Društvo za zaščito	Živalovarstvene vsebine na osnovne šole	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	12000

živali Pomurja			
Društvo za zaščito živali Pomurja	Ozaveščanje splošne populacije in sodelovanje z občinami	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	25000
Društvo za zaščito živali Pomurja	Lepa starost - za sobivanje starejših občanov in socialno ogroženih	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	9000
Društvo za zaščito živali Pomurja	Gibanje za vse	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	15000
Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota	MUZEJ SOŽITJA KULTUR (potestantske, romske, judovske, ...)	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1100000
Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota	TURISTIČNO REKREACIJSKI CENTER SOBOŠKO JEZERO	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1800000
TEHNOLOGIJE TVG	TEHNOLOGIJE TVG - Center ZELENE ENERGIJE Korovci »TVG ZELENE ENERGIJE Korovci« »TVG«	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	19463280
Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota	OŽIVLJANJE MESTNEGA SREDIŠČA FESTIVALI IN DOGODKI - kulturni turizem	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1000000
TEHNOLOGIJE TVG	TVG Krožne vasi Goričko - VAS SENIOR 65+ »TVG VAS SENIOR 65+« »TVG«	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1250500
Zavod za kulturo, turizem in šport	TRADICIONALNI ŽIVILSKI TURISTIČNI PRODUKTI	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	100000

Murska Sobota			
TEHNOLOGIJE TVG	TVG Kampus kreativnosti in inovacij Vidonci - TVG Campus	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	5450343
TEHNOLOGIJE TVG	TVG Krožne vasi Goričko »FILLING - FILL IN GORIČKO« FILLING »FILL IN GORIČKO« »TVG« TRAJNOSTNA VAS GORIČKO™	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	490750
PORA G. Radgona	Izgradnja kreativne ekonomije	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	200000
PORA G. Radgona	Živeti kulturo	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	200000
Mestna občina Murska Sobota			
	Prenova mestnega središča - 2. faza	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	5000000
Občina Ljutomer			
	Izgradnja kolesarske povezave Ljutomer – Stročja vas	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	740000
Občina Ljutomer			
	Izgradnja kolesarske povezave Jeruzalem – Svetinje	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1230000
Občina Ljutomer			
	Ureditev kolesarske povezave Ljutomer – Bioterme	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	3700000
Občina Ljutomer			
	Kanalizacijsko omrežje - Mala Nedelja	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	800000
Mestna občina Murska Sobota in OŠ IV M. Sobota			
	Dograditev učilnic OŠ IV	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	295900
OBČINA LJUTOMER			
	Ureditev kolesarske povezave	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	2050000

	Ljutomer – Jeruzalem		
Občina Ljutomer	Izgradnja kolesarske povezave Ljutomer – Žerovinci	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	735000
Občina Ljutomer	Rekonstrukcija kanalizacije v Ul. Ante Trstenjaka v Ljutomeru	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	102000
Občina Ljutomer	Gradnja infrastrukture v stanovanjski soseski Vila (podlaga OPPN)	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1300000
Mestna občina Murska Sobota in Glasbena šola M. Sobota	Nadzidava Glasbene šole Murska Sobota	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	225000
Mestna občina Murska Sobota	Izgradnja in obnova infrastrukture za pešce in kolesarje za povezavo naselij	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	6500000
Občina Ljutomer (s partnerje m KTD Festival Ljutomer)	SLOVENSKI CENTER FILMSKE KULTURE IN NOVIH AVDIO VIZUALNIH TEHNOLOGIJ	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	2300000
Občina Ljutomer	Izgradnja pločnika ob Biotermah Mala Nedelja	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	540000
Občina Ljutomer	Prestavitev lokalne ceste in ureditev kolesarske steze ter pločnikov ob Biotermah Mala nedelja	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	820000
OBČINA KRIŽEVCI	IZGRADNJA KOLESARSKE STEZE LOGAROVCI - GAJŠEVCI	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	350000

Občina Ljutomer	Izgradnja infrastrukture v stanovanjski soseski Stročja vas (OPPN)	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	600000
Občina Ljutomer	Rekonstrukcija kanalizacije v mestnih ulicah (Ulica Jana Baukarta, Maistrova ulica, Ulica Viktorja Kukovca in Ulica V. Prekomorske brigade)	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	470000
OBČINA KRIŽEVCI	IZGRADNJA KOLESARSKE POVEZAVE LUKAVCI - KLJUČAROVCI - LOGAROVCI - KOKORIČI - BERKOVCI	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1600000
Občina Ljutomer	Celovita energetska prenova občinskih stavb, II. faza	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1721311
Mestna občina Murska Sobota	Obnova državne in lokalne cestne infrastrukture	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	850000
OBČINA KRIŽEVCI	IZGRADNJA KOLESARSKE STEZE BUČEČOVCI - KUPETINCI	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	175000
Občina Ljutomer	Izgradnja kanalizacije na Podgradju in delu naselja Slamnjak	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1200000
OBČINA KRIŽEVCI	ENOSTRANKA DVOSMERNNA KOLESARSKA STEZA LUKAVCI - KLJUČAROVCI	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	165000
Občina Ljutomer	KULTURNO URBANI CENTER	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1229500
Občina Ljutomer	Ureditev mestnih ulic kot območja umirjenega prometa	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1000000

OBČINA KRIŽEVCI	POSTAVITEV IN UREDITEV ŠTIRIH KOLESARSKIH POSTAJALIŠČ	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	100000
OBČINA KRIŽEVCI	IZGRADNJA KANALIZACIJSKEGA SISTEMA S ČISTILNO NAPRAVO V BERKOVCIH	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	750000
OBČINA KRIŽEVCI	KANALIZACIJA KLJUČAROVCI - LOGAROVCI	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	300000
Občina Ljutomer	Izgradnja kanalizacije v Cezanjecih in Branoslavcih	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1178000
Občina Ljutomer	Ureditev športno-rekreacijskega centra Ljutomer	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1639350
OBČINA KRIŽEVCI	ENERGETSKA SANACIJA OBČINSKE STAVBE IN KULTURNE DVORANE	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	300000
OBČINA KRIŽEVCI	IZGRADNJA MEDGENERACIJSKEGA SREDIŠČA KRIŽEVCI	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	3500000
Občina Ljutomer	Izgradnja prizidka vrtca Mala Nedelja	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	564770
OBČINA KRIŽEVCI	IZGRADNJA TELOVADNICE PRI OŠ KRIŽEVCI	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	2000000
Občina Ljutomer	Izgradnja kanalizacije na Kamenščaku	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2100000
OBČINA KRIŽEVCI	IZGRADNJA ROKOMETNEGA IGRIŠČA PRI OŠ KRIŽEVCI Z ATLETSKO STEZO	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	250000
Občina Ljutomer	Izgradnja prizidka k vrtcu Ljutomer	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1013900
OBČINA LJUTOMER	Noetova barka na Jeruzalemu	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	2050000

OBČINA KRIŽEVCI	DOGRADIV PEŠPOTI OKROG GAJŠEVSKEGA JEZERA S KAMPOM	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	2500000
OBČINA KRIŽEVCI	REVITALIZACIJA GAJŠEVSKEGA JEZERA	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1000000
Zavod Rastišče - poligon za zelene ideje, Gornja Radgona	Zdravo iz Pomurja - vzpostavitev blagovne znamke in lokalnih verig vrednosti	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	300000
OBČINA KRIŽEVCI	IZGRADNJA NAMAKALNEGA SISTEMA KRIŽEVCI - MURSKO POLJE	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	4500000
Občina Ljutomer	Rekonstrukcija vodovoda Cven - Ljutomer	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1325524
OBČINA LJUTOMER	Vinogradniška plaža	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	2500000
Občina Ljutomer	Rekonstrukcija vodovoda Stročja vas - Pristava	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1031921
Občina Ljutomer	Rekonstrukcija vodovoda v Precetincih	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	385000
Občina Beltinci	Debelost med otroki	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	472603
MESTNA OBČINA MURSKA SOBOTA	Medgeneracijsko središče za razvoj podjetništva in društvenih dejavnosti	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	328279
Občina Ljutomer	Rekonstrukcija vodovoda v mestnih ulicah (Ulica Jana Baukarta, Maistrova ulica, Ulica Viktorja Kukovca in Ulica V. Prekomorske brigade)	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	240000
Mestna občina	Rekonstrukcija obstoječih sistemov	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	8000000

Murska Sobota	odvajanja in čiščenja odpadnih voda in izgradnja manjkajočih		
Občina Ljutomer	Dokončanje Puchove poslovne poslovne cone Ljutomer (izgradnja manjkajoče komunalne infrastrukture in mostu čez reko Ščavnico)	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	900000
Mestna občina Murska Sobota	Širitev SOIC in ustanavljanje novih delovnih mest	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	5000000
OBČINA LJUTOMER	Izgradnja kampa v mestu Ljutomer in ureditev povezovalnih kolesarskih ter pohodnih poti	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	5750000
Občina Razkrižje	Prazgodovinska naselbina	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	50000
Občina Beltinci	GüMLA	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	269859
Občina Beltinci	Pregled uporabe zdravil	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	8991745
Občina Beltinci	Skupaj smo močnejši	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	123359
Občina Razkrižje	Brod na Gibini	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	90000
Mestna občina Murska Sobota	Raba geotermalne energije	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	500000
Dravske elektrarne Maribor, d. o. o. (DEM)	Izgradnja binarne geotermalne elektrarne v Pomurju	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	40390700
Občina Razkrižje	Gramozne jame	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	750000
Občina Razkrižje	Vaško jedro Šprinc	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	500000

Občina G. Radgona	PRIKLOP SIVIH LIS NA OŠO	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	700000
OBČINA GORNJA RADGONA	IZGRADNJA POLNILNIC ZA ELEKTRIČNA VOZILA	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	150000
OBČINA GORNJA RADGONA	OBNOVA JAVNIH STAVB	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1000000
Občina Razkrižje	Kanalizacija 4. del	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	800000
Občina Razkrižje	Čezmejno reševanje odvodnje hudourniških vod	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	750000
Občina Razkrižje	Turistično naselje Veščica	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1000000
KGZS - Zavod Murska Sobota in Pomurska gospodarska zbornica	Namakanje Prekmurja iz reke Mure	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	92495000
Občina Razkrižje	Digitalna transformacija občine	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	57000
Ustanova lokalna razvojna fundacija za Pomurje	Regionalno stičišče nevladnih organizacij Pomurja	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	677000
Občina Cankova	Energetska obnova telovadnice in večnamenskega prostora Cankova 30	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	350000
Občina Cankova	Energetska obnova objekta Cankova 24	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	70000
Občina Cankova	Energetska obnova mejnih prehodov Cankova, Gerlinci in Korovci	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	90000

Občina Razkrižje	Kolesarske poti po občini Razkrižje	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	350000
Občina Razkrižje	Center Zavirje	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	2230429
Občina Cankova	Ureditev in rekonstrukcija ceste mejni prehod Cankova do naselja Cankova	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	100000
Občina Cankova	Ureditev regionalne ceste Cankova v smeri Rogašovci	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1000000
Občina Cankova	Ureditev kolesarskih poti	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1000000
Občina Cankova	Ureditev in asfaltiranje lokalnih cest v občini Cankova	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	500000
LJUDSKA UNIVERZA MURSKA SOBOTA	Dvig kompetenčne ravni v luči vseživljenjskega učenja in trajnostnega razvoja	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	2400000
Občina Cankova	Gradnja širokopasovnih povezav v krajih občine	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	700000
Občina Cankova	Novogradnja in dogradnja vrtca pri OŠ Cankova	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1200000
Občina Cankova	Izgradnja telovadnice na Cankovi 27	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	2000000
Občina Črenšovci	Dom za starejše občane Enota doma starejših Rakičan	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1900000
Občina Črenšovci	Rekreativni park Bistrica	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	717000
Občina Črenšovci	Nakup zemljišča za izgradnjo doma starejših v Žižkih	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	500000
Občina Črenšovci	Gibanje za zdravje - Rekreativni center Črenšovci	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1860000

Občina Razkrižje	Vaško jedro Razkrižje	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	900000
Občina Črenšovci	Čistilna naprava Črenšovci	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1307521
Občina Črenšovci skupaj z občinami v sistemu A (Lendava, Odranci, Dobrovnik, Turnišče, Kobilje)	Tretji vodni vir za potrebe vodovodnega sistema A ob reki Muri	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	780000
Občina Črenšovci	Kolesarska steza Črenšovci Gomilica	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	400000
Občina Črenšovci	Kolesarska steza D. Bistrica - J.Marof	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	180000
Občina Črenšovci	Kolesarska steza Žižki Trnje	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	90000
Občina Črenšovci	Z E-AVTOM do preskrbe za občane	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	28000
Občina Črenšovci	E-Občina – učinkovita in dostopna	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	50000
Občina Črenšovci	Tržnica z vaškim jedrom	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	450000
Občina Črenšovci	Ureditev komunalne infrastrukture v obrtni coni	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	350000
Občina Črenšovci	Kantina Bistrica	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	400000
Občina Črenšovci	Vrtec Bistrica	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1600000
Občina Velika Polana	Energetska obnova Poslovno-stanovanjskega objekta Velika Polana	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1900000
Občina Gornji Petrovci	Ureditev centra Občine Gornji	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	350000

Petrovci za starejše občane			
Občina Gornji Petrovci	Polnilnice za električna vozila	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	8000
Občina Velika Polana	Geo4future	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	4900000
Občina Gornji Petrovci	Kolesarska pot Hodoš - Murska Sobota	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1540000
Občina Gornji Petrovci	Zbirno sortirni center za odpadke v Občini Gornji Petrovci	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	200000
Občina Gornji Petrovci	Sofinanciranje malih komunalnih čistilnih naprav	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1760000
Občina Gornji Petrovci	Obnova lokalnih cest in javnih poti	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	9500000
Občina Razkrižje	Vaško jedro Šafarsko	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	450000
Občina Velika Polana	Murska kolesarska pot - Kolesarska pot Evropska Amazonka	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	11000000
Občina Velika Polana	Spodbujanje podjetništva v Naturi 2000 - Poslovna cona Vūdina – faza 2	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	1200000
Občina Grad	Pomoč starejšim na domu	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	0
Občina Grad	Izgradnja doma za starejše v naslednjih 5 letih	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	0
Občina Grad	Kanalizacija ČN za 500 PE v naselju Grad	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2000000
Občina Grad	Kanalizacija s ČN za 300 PE v naselju Dolnji Slaveči	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	450000
Občina Grad	Rekonstrukcija rastlinske čistilne naprave in kanalizacije v naselju Motovilci	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	300000

Občina Velika Polana	StayMURA - Moja Mura, Moja Slovenija	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	7800000
Občina Grad	Izgradnja širokopasovnega omrežja	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	250000
Občina Grad	Ureditev kompleksa v Vidoncih za namen turizma	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	3500000
Občina Grad	Obnova Grajske pristave za namen turizma	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	2000000
Občina Hodoš	Bivši mejni prehod Hodoš	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	500000
Občina Hodoš	Nakup kombija	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	35000
Občina Hodoš	Posodobitev Centra starejših Hodoš	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	122500
Občina Hodoš	Kolesarska pot po cesti R1-232 Hodoš Murska Sobota	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	462000
Občina Hodoš	Povezovalna cesta Hodoš -Szalafő	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	500000
Občina Tišina	Dnevni center za starejše	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	50000
Občina Tišina	Postavitev 2 polnilnih postaj	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	50000
Občina Tišina	Dograditev manjkajoče kolesarske steze na relaciji Radenci - Murska Sobota	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	800000
Občina Tišina	Turistično informacijski center Gederovci - TIC Gederovci	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	500000
Občina Tišina	Večnamenska športna dvorana pri OŠ Tišina	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	6116492
Občina Tišina	Izgradnja športnega centra v Romskem naselju Vanča vas - Borejci	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	400000

Občina Kuzma	Dnevni center za starejše Kuzma	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	300000
Občina Kuzma	Izgradnja polnilnic za električna vozila	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	50000
Občina Kuzma	Kolesarske steze po občini	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	500000
Pomurska gospodarska zbornica	Pomurje 5.0	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	178000000
Občina Kuzma	Rekonstrukcija občinskih cest	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	720000
Občina Kuzma	MREŽA MALIH ČISTILNIH NAPRAV V OBČINI KUZMA	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	400000
Občina Kuzma	URBANO KRIŽIŠČE PRI GABERŠEK KUZMA	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	500000
Občina Kuzma	PLOČNIK SKOZI CENTER VASI KUZMA	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	300000
Občina Kuzma	AVTOBUSNO POSTAJALIŠČE KUZMA	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	30000
Občina Kuzma	Pločnik Trdkova	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	200000
Občina Kuzma	OBNOVA JAVNE RAZSVETLJAVE	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	32000
Občina Kuzma	KANALIZACIJA V ROM.ZASELKU G.SLAVEČI	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	250000
Občina Kuzma	KANALIZACIJA V ROMSKEM ZASELKU DOLIČ	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	350000
Občina Kuzma	Energetska obnova Kulturne dvorane v Kuzmi	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	300000
Občina Kuzma	ŠIROKOPASOVNO OMERŽJE V OBČINI KUZMA	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	575062
Občina Kuzma	Digitalizacija občine	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	200000
Občina Kuzma	KOMUNALNA UREDITEV OBRTNO	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	200000

PODJETNIŠKE CONE			
Občina Kuzma	REKREACIJSKI CENTER TROMEJA	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	3150000
Občina Kuzma	UREDITEV VODOTOKOV	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	450000
Občina Kuzma	Dozidava vrtca pri OŠ Kuzma	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	500000
Občina Kuzma	Legalizacija in prostorska ureditev objektov in infrastrukture v Romskih naseljih	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	300000
Pomurska gospodarska zbornica	Talent center	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	5200000
Zavod Rastišče - poligon za zelene ideje, Gornja Radgona	Pomurje brez odpadkov	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	175000
Ljudska univerza Murska Sobota, Zavod za permanentno izobraževanje	Učeče se skupnosti - lokalna stičišča vseživljenjskega učenja	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	725000
Občina Dobrovnik	Celostna oskrba starejših občanov	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	2500000
Občina Dobrovnik	Stanovanja za mlade	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	650000
občina Dobrovnik	Ureditev cestnega odseka Ginjevec	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	350000
Občina Dobrovnik	Izgradnja kanalizacijskega omrežja in rekonstrukcija čistilne naprave	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2800000

Občina Dobrovnik	Obnova in energetska sanacija javnih objektov	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1600000
Občina Dobrovnik	Pilotski projekt izrabe geotermalne energije	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2700000
Občina Odranci	IZGRADNJA OBVOZNIC	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	400000
Občina Dobrovnik	Ureditev KPC Dobrovnik III Faza	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	1800000
Občina Odranci	KOLESARSKE STEZE	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	450000
Občina Odranci	ETNOGRAFSKI MUZEJ – PREKMURSKA HIŠA – 2. FAZA	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	160000
Občina Dobrovnik	Vzpostavitev infrastrukture vinsko turističnih cest	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	900000
Občina Odranci	ODVAJANJE IN ČIŠČENJE KOMUNALNE ODPADNE VODE V OBČINI ODRANCI	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1463907
Občina Puconci	IZGRADNJA DOMA ZA STAREJŠE	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	5300000
Občina Dobrovnik	Ureditev vaških jeder z ureditvijo centra in Kulturnega doma Dobrovnik	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	1500000
Občina Puconci	KANALIZACIJA VANEČA	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	4300000
Občina Puconci	KANALIZACIJA BODONCI	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1400000
Občina Puconci	KANALIZACIJA ŠALAMENCI	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	700000
Občina Puconci	KANALIZACIJA MAČKOVCI-DANKOVCI-MOŠČANCI	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2000000
Občina Puconci	POLNILNICA ZA E-VOZILA	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	25000

Občina Puconci	KOLASARSKÉ POTI-MARKIŠAVCI-SKAKOVCI	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1200000
Občina Puconci	KOL.POT LEMERJE-RADOVCI	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	920000
Občina Puconci	KOL.POT MARTJANCI-PUCONCI-STANJEVCI (OB GL.CEST).	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1400000
Občina Puconci	ODPRAVA SIVIH IN BELIH LIS NA PODROČJU CELOTNE OBČINE	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1000000
Občina Puconci	RAZŠIRITEV OBRATNA CONA PUCONCI OB ŽEL. PROGI PUCONCI-VANEČA.	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	2800000
Občina Puconci	RAZGLEDNI STOLP BODONCI	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	800000
Občina Puconci	POPLAVNA VARNOST: UREDITEV VODOTOKA MALI DOBEL	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	500000
Občina Puconci	RAZVOJ TURISTIČNE DESTINACIJE GORIČKO	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	500000
Občina Puconci	REKONSTRUKCIJA JAVNIH IN LOKALNIH POTI	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	2000000
Občina Puconci	HIŠA PREKMURSKE BESEDE	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	500000
Občina Puconci	IZDELAVA HIDRAVLIČNO HIDROLOŠKE ŠTUDIJE ZA PODROČJE OBČINE	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	125000
Občina Puconci	STANOVANJSKO NASELJE KRČIJE PUCONCI	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	800000
Občina Puconci	UREJANJE ROMSKIH NASELIJ	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	500000

Občina Puconci	UREJANJE ROMSKIH NASELIJ	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	300000
Občina Puconci	IZGRADNJA OTROŠKEGA VRTCA PUCONCI	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	3500000
Občina Rogašovci	IZGRADNJA KANALIZACIJE V ROMSKEM NASELJU PERTOČA	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	382000
Občina Rogašovci	SKAKALNI CENTER PERTOČA	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	325409
Občina Apače	Integrirana dolgotrajna oskrba	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	10000000
Občina Rogašovci	ŠPORTNO REKREACIJSKI CENTER ROGAŠOVCI – 2. FAZA	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	489875
Lucijan Ficko S.P., Sveti Jurij 7b, 9262 Rogašovci in Občina Rogašovci	RAZŠIRITEV DOMA STAREJŠIH ENOTE ELIZABETA V SVETEM JURIJU	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1950000
Občina Šalovci	Diagnosticiranje bolezenskih znakov na daljavo – navezave na projekt Pametne vasi (vključevanje starejših)	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	50000
Občina Šalovci in občine KP Goričko	Podeželske stanovanjske skupnosti starejših – razpršene po občinah Goriškega (navezava na projekt Pametne vasi)	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	600000
Občina Šalovci	Center Volčin	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	160000
Občina Šalovci	Športno-rekreacijski center Šalovci – druga faza	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	180000
Občina Šalovci in občine KP Goričko	Učno-vzorčna kmetija v KP Goričko	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	500000

Občina Šalovci	Stanovanja za mlade družine	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	600000
Občina Šalovci	Kolesarska steza Hodoš (meja z Madžarsko) do Martjanci – za del v občini Šalovci	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	700000
Občina Šalovci	Omrežje malih čistilnih naprav	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	400000
Občina Šalovci	Izkoriščanje geotermalne energije za gospodinjstva – daljinski sistem ogrevanja s toplo vodo, za pridelavo hrane (zelenjava) in v namene turizma v naselju Domanjševci	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2000000
Občina Šalovci	Energetska sanacija osnovne šole in izgradnja vrtca	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	900000
Občina Šalovci	Polnilnice za e-vozila	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	50000
Občina Šalovci	e-vozilo	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	50000
Občina Šalovci	Približati e-Upravo srednji in starejši generaciji	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	80000
Občina Šalovci	Širitev TNC Peterloug Markovci – središče za mlade	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	400000
Ljudska univerza Murska Sobota, Zavod za permanentno izobraževanje	Projektno učenje mlajših odraslih - PUM-O	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	840000
Občina Šalovci	Ureditev Male in Velike Krke – protipoplavna zaščita prebivalcev in premoženja	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	1200000

Občina Šalovci	Center zaščite in reševanja	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	250000
Občina Šalovci	Sanacija dotrajanega in neizgrajenega kategoriziranega cestnega omrežja	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	3000000
Občina Šalovci	Ureditev regionalne ceste R1-232/1314 od km 3+600 do km 5+350 skozi ŠALOVCE	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	2302000
Občina Turnišče	Center za zaščito in reševanje	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	2925000
Občina Apače	Eko center in panonski glamping Natura Mistica Apače	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	3034000
Občina Turnišče	Rekonstrukcija in nadgradnja čistilne naprave	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2925000
Občina Turnišče	Energetska sanacija občinske stavbe	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	300000
Občina Turnišče	Rekonstrukcija in sprememba namembnosti dela večnamenskega objekta v vrtec in dozidava	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	330000
Občina Turnišče	Sprememba OPN in Hidrološko-hidravlična študija	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	50000
Občina Turnišče	Kolesarska pot Gomilica -Lipa	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	201300
Občina Turnišče	Kolesarska pot Gomilica - Črenšovci	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	179297
Občina Turnišče	Kolesarska pot Renkovci – Dobrovnik	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	0
Občina Turnišče	Izgradnja optičnega omrežja	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	250000
Občina Turnišče	Digitalna transformacija	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	8000
Občina Apače	Revitalizacija 11-mlinskega kanala	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2100000

Lokalna energetska agencija za Pomurje	Energetsko upravljanje v Pomurski regiji	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	700
Občina Lendava	Železnica Koper – Lendava	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	1280000000
Občina Lendava	Rekonstrukcija Blagovnice in Hiše brez imena	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	7000000
Občina Lendava	Obvoznica starega mestnega jedra Lendave	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	2500000
Občina Beltinci	Vzpostavitev medgeneracijskega centra (delavnice za tretje življenjsko obdobje)	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	350000
Občina Beltinci	Vzpostavitev bivalnih pogojev za Rome	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1200000
Občina Beltinci	Vzpostavitev družabnega prostora Lipa	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	900000
Občina Beltinci	Kolesarska povezava Lipa Gomilice; Občina Beltinci in Občina Turnišče	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	175000
Občina Beltinci	Kolesarska pot Lipovci - Gančani	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	104000
Občina Beltinci	Izgradnja sekundarnega vodovodnega omrežja	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2840000
Občina Beltinci	Rekonstrukcija kanalizacijskega omrežja v Beltincih	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	5000000
Občina Beltinci	RTC (Real Time Control system) in SE (solarna elektrarna) na Čistilni napravi Melinci	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	320000
Občina Beltinci	Vzpostavitev mednarodnega logističnega centra – ILCB	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	500000000

	(International Logistic Center Beltinici)		
Občina Lendava	Vzpostavitev gondole v Lendavi	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	8000000
Občina Lendava	Postavitev večnamenske športne dvorane	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	10000000
Občina Veržej	Obnova objekta Seršenovo	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	2500000
Občina Veržej	POSLOVNA CONA VERŽEJ	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	1000000
Občina Veržej	Vrtec Veržej	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1500000
Občina Veržej	Ureditev odvodnjavanja dela naselja Veržej	Zelena regija - vlaganja v celostno varovanje naravnih virov, učinkovito rabo energije ter sonaravno krožno gospodarstvo	2000000
Občina Veržej	Dograditev Osnovne šole Veržej	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	800000
Občina Veržej	Izgradnja nove telovadnice	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	3000000
Občina Veržej	Razširitev športnega parka "Čistina"	Socialna regija - vlaganja v človeške potenciale, izobraževanje, zdravje in nego	1000000
Občina Veržej	Dograditev kulturnega doma	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	500000
Občina Veržej	Dograditev manjkajoče kolesarske infrastrukture	Povezana regija - vlaganja v trajnostno mobilnost ter širokopasovna in brezžična omrežja	800000
Občina Lendava	Komunalna ureditev industrijske poslovne cone Lendava	Pametna regija - vlaganja v pametno in digitalno infrastrukturo, družbo in gospodarstvo	1910000
Zavod za turizem in razvoj Lendava	Turizem na jezerih v Pomurju	Privlačna regija - vlaganja v lokalne verige vrednosti, turizem in mestna središča	17947600